Şeytan Ayetleri Tartışması

İlhan ARSEL

Aziz NESİN

İ. Zeki EYUBOĞLU

Mihri BELLİ

Turan DURSUN

M. Said YAZICIOĞLU

Doğu PERİNÇEK

Margaret ATWOOD

M. Nuri YILMAZ

Niyazi KAHVECİ

Günter GRASS

Orhan PAMUK

SALMAN RUSHDIE

Salih TUĞ

Orhan KOLOĞLU



Can YÜCEL

THE SATANIC VERSES

Türkkaya ATAÖV

Nedim GÜRSEL

İsmail AĞAOĞLU

Bahaettin SAĞLAM

KAYNAK YAYINLARI

Bu kitabın yayın hakları
Analiz Basım Yayın Tasarım Uygulama Ltd. Şti.'nindir.
Birinci Basım: Ekim 1993
Teknik Hazırlık Kapak Düzeni : Sistem Ofset
Baskı: Kuşak Ofset
ISBN: 975-343-064-7

KAYNAK YAYINLARI: 140

KAYNAK YAYINLARI

ANALİZ BASIM YAYIN TASARIM UYGULAMA LTD. ŞTİ.
İstiklal Cad. 184/4 80070 Beyoğlu/İstanbul
Tel-Faks: 252 21 56-252 21 99

Şeytan Ayetleri Tartışması

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ
Amacımız Önyargısız Aydınlatmaktır 11

I. AZİZ NESİN'İN YAZILARI
Şeytan Ayetleri İçin Soruşturma 15
Halka Borcumu Ödeme Çabası 17
Şeytan Ayetleri Yayımlanacak 19
Ben de Nefretle Kınıyorum 21
Açık Mektup 24
Devlet Devlete Karşı 26
Hükümete Dilekçe 28
Beş Bin Lira İçin 30
Aczmendiler'den Mektup Var 33
"Laiklik Hastalığına Tutulmuş Dinsiz, İmansız Sürüler" 35
Anlatamıyor muyuz? 38
Namuslularla Namussuzlar 41
Her Şakanın Altında 43
Çünkü Ben İnsanım 46
Şeytan Ayetleri Ajansıyla Mektuplaşma 49
Heey Savcılar, Neredesiniz 52

II. FERİT İLSEVER'İN YAZILARI
Kutsal İttifak 57
Laik Devletmiş! 59

Refah'ın Cehalet Kampanyası 61
İlk Raund Aydınlık'ın 63

III. ŞEYTAN AYETLERİ TARTIŞMASI
Prof. M. Said Yazıcıoğlu
Her Şeyin Tartışılmasından Yanayım 67
M. Nuri Yılmaz
Kur'an Yıkılmaz, Tartışalım 68
Dr. Niyazi Kahveci
Ben Okudum ve İnancıma Hiçbir Şey Olmadı 70
Turan Dursun
Ayetler Uydurma mı? 72
Turan Dursun
"Şeytan Ayetleri" İslam'ın Gerçeği 75
Turan Dursun
İslamcı Neden "İntikamcı"dır? 80
İsmail Acarkan-Bahaettin Sağlam
T. Dursun'un Düşünce Yapısındaki Temel Eksiklikler 84
İsmail Acarkan-Bahaettin Sağlam
Roman, Maksatlı ve Planlı Bir Eylemdir 89
Prof. Salih.Akdemir
Allah'da Dahil Her Şeyi Sorgulamak Lazım 96
Prof. Dr. Salih Tuğ
Düşünce Alanında Olgunluk Yok 99
Levent Taş
İnsan Hep İnsan 101
Sadrettin Yüksel
Mürted Selman Rüşdî Hakkında İslami Açıklama 106
Prof. Dr. Hayrettin Karaman
Şeytanın Vahye Müdahalesi
Kur'an'da Reddedilmiştir 110
İsmet Zeki Eyuboğlu

Mezheplerin Birçoğu Bu Tartışmadan Doğdu 119
Cengizhan Kaptan
Rüşdü, Batı'nın İslam'a Karşı
Hezeyanlarının Temsilcisi 126
Yusuf Solmaz
İslam'ın Gerçek Düşmanları 131
Bora Ülkü
Kaleme Kalem ile Fikre Fikir ile Karşılık Verelim 133

IV. ŞEYTAN AYETLERİ ROMANI ÜZERİNE
Orhan Koloğlu
Şeytan Melek Olabilir mi? 139
Salman Rüşdü
Balonda Bin Gün 151
Can Yücel
Roman Olarak Çok Berbat 160
Türkkaya Ataöv
Dante, Rüşdü ve Ötekiler 162
Orhan Pamuk
Okunabilmesi İçin Yayınlanabilmesi Gerek 166
Nedim Gürsel
Bir Romancı Her Şeyi Konu Edinebilir 170
Mihri Belli
Salman Rüşdü'nün Kimliği 177
Prof. Dr. İlhan Arsel
Bağnazlığa Ödün! 180
Hadayatullah Hübsch
Kitap Yayınlandığında İlgi Görmedi 183
Salman Rüşdü'yle Söyleşi 185
Aşık Mahsuni Şerif
Birilerinin Rahat Yaşabilmesi İçin
Silaha Sarılmayalım 191

V. MEKTUPLAR
Nadine Gordimer
Saygıdeğer Bir Din, Terörü mü Savunuyor? 199
Gunter Grass
Kötülükle Savaşmasın Diye
İsa Kiliseye Hapsedilmiştir 201
Mario Vargas Llosa
Yazarlara Karşı Cinayet Santajı Bulundukça
Edebiyat Var Olamaz 203
Peter Carey
Humeyni, Seni Sınırlarının Üzerine Çıkardı 205
Jose Saramago
Daima İktidarın Elleri Arasındayız 206
William Styron
İslami Aşırılarla Amerikalı Fanatıklar Eşittir 208
Paul Theroux
İslamiyet Yandaşlarının Çoğu Birer Hümanisttir 210
Margaret Atwood
Dinle Devletin Birleştirilmesi
Mümkün Olan En Baskıcı Formüldür 212
Pierre Guuyotat
Bu Dünyanın Karmaşıklığına
Yumuşaklıkla Katkıda Bulunalım 214
Fred Halliday
Fetvanın Verdiği Asıl Ders 215
VI. SONSÖZ YERİNE
Doğu Perinçek
Laiklik, Sınıf Mücadelesinin Bir Cephesidir 221

SUNUŞ

Aydınlık gazetesinin "Salman Rüşdü Düşünür mü, Şarlatan mı?" başlığı altında 26 Mayıs 1993 tarihinde *Şeytan Ayetleri* kitabı üzerine başlattığı tartışmaları Kaynak Yayınları kitaplaştırarak okuyucuya sunuyor.

Tartışmaları kitaplaştırırken altı bölümde toplamayı uygun gördük. Birinci ve ikinci bölümde Aydınlık gazetesi Başyazarı Aziz Nesin ve Genel Yayın Yönetmeni Ferit İlseer'in yazıları yer alıyor. Üçüncü bölümde "Şeytan Ayetleri Tartışması"; Dördüncü bölümde "Şeytan Ayetleri Romanı Üzerine" görüşler bulunuyor. "Sonsöz Yerine" Doğu Perinçek'in tartışmaları toparlayan yazısından önce, dünyanın çeşitli ülkelerinde yaşayan pek çok aydın, sanatçı ve düşünürün Salman Rüşdü hakkında verilen "ölüm fetva"sına tepki gösteren mektuplarının bazılarını ekledik.

Bugüne kadar din konusunda çeşitli kitaplar yayımladık. Aydınlık'ta dizi yayınlandığı dönemde Kaynak Yayınları saldırıya uğradı, iki arkadaşımız yaralandı ve çok sayıda kitabımız gericiler tarafından yakıldı.

Yayınevimiz, inançların ve dünya görüşlerinin şiddetle bastırılmasına karşı olduğu gibi, onların saygısız ve incitici tavırlarla aşağılanmasını da onaylamaz. Materyalizmle dinsel inanç sistemleri arasındaki tartışmada bu tür tavırları her zaman mahkum ettik. Bu tartışmaları ideolojik düzlemde çözülmesi gereken sorunlar olarak görüyoruz. Bu kitabın düşünce hayatımıza sağlıklı bir boyut kazandıracağımızı umuyoruz.

Türkiye halkı, binlerce yıllık kökeni olan dinlerin ortaya çıkışını, toplumsal rollerini bilmek zorundadır. Aydınlanma ihtiyacı olan herkesin bu konuda ortaya atılan tezleri öğrenme hakkı vardır. Özgürlüğün içeriğini yobaz terörcüler değil, Türkiye halkının ihtiyaçları belirleyecektir.

KAYNAK YAYINLARI

AMACIMIZ ÖNYARGISIZ AYDINLATMAKTIR

Salman Rüşdü'nün *Şeytan Ayetleri* kitabının bazı bölümlerini, bugünden başlayarak yayımlıyoruz. Sayın Orhan Koloğlu'nun kitapla ilgili sunuş yazısıyla, Diyanet İşleri yetkililerinin görüşlerini de sayfalarımızda bulacaksınız. Daha sonra Salman Rüşdü'nün kitabı üzerine bir tartışma başlatacağız. Hem İslamcı kesimden, hem de materyalist ve laik cepheden aldığımız görüşlerle, *"Salman Rüşdü, düşünür mü.? şarlatan mı?"* sorusuna yanıt arayacağız.

Amacımız okurlarımızı aydınlatmaktır. Dünyada büyük yankılar uyandıran Rüşdü'nün kitabı hakkında bilgi sahibi olmak herkesin hakkıdır. Yasaklar ve ölüm fetvaları düşünce ortamımızı kısırlaştırıyor, milyonların bilgisizliğin karanlığında tutulmasına hizmet ediyor. İnsanlar bilgi sahibi olmadıkları konularda tavır geliştiremezler. Nitekim, Rüşdü'nün kitabıyla ilgili bir kamuoyu tavrı yoktur. Bilinen tek tavır, bağnaz çevrelerden gelen ölüm tehdididir. Öte yandan bu tutum, "Şeytan Ayetleri" kitabını bazılarının gözünde efsane haline getirdi. *Aydınlık*, Rüşdü'nün kitabını okurlarının bilgisine sunarak, onun sağlıklı bir zeminde değerlendirilmesinin yolunu açıyor.

Gazetemiz, inançların ve dünya görüşlerinin şiddetle bastırılmasına karşı olduğu kadar, onların saygısız ve incitici tavırlarla aşağılanmasını da onaylamaz. Materyalizmle dinsel inanç sistemleri arasındaki tartışmada, böyle tavırları her zaman mahkûm ettik. *Aydınlık*, bu anlayışlarla başlattığı Salman Rüşdü tartışmasıyla, düşünce hayatımıza sağlıklı bir boyut katıyor.

Aydınlık, bu yayımında Salman Rüşdü'nün *Şeytan Ayetleri* ro-

manının yanı sıra, İslam'daki "Şeytan Ayetleri" tartışmasına da girecektir. Gazetemiz bu tartışmayı, İslamcı aydınların ve Turan Dursun'un görüşlerini yayımlayarak sürdürecektir.

Tartışma ne kadar zengin olursa, doğruyu bulmamız o kadar kolaylaşır. Bu anlayışla, okurlarımızı Salman Rüşdü tartışmasına katılmaya çağırıyoruz.

Aydınlık, 26 Mayıs 1993

I

AZİZ NESİN'İN YAZILARI

ŞEYTAN AYETLERİ İÇİN SORUŞTURMA

Almanya'da, Almanca yayımlanan LİSTEN adı bir derginin yazı kurulu adına Bay Buno Piberhofer'nın soruşturmasının ilk sorusuna verdiğim yanıttır:

Soru: *Siz şu anda Salman Rüşdü'nün* Şeytan Ayetleri *adlı yapıtını Türkçe'ye çevirtiyorsunuz ve kitabı olası kısa zamanda yayımlamak istiyorsunuz. Bu düşünceye nasıl ulaştınız?*

Yıllardan beri laik olduğu söylenip yazılan ve anayasamızın 2. maddesine göre laikliği resmî olarak belgelenmiş bulunan Türkiye Cumhuriyeti'nde, hem de 21. Yüzyıl'a yedi kala, bir romanın İslam dinini kötülüyor bahanesiyle, hükümet kararnamesine dayanılarak Türkiye'nin sınırlarından içeri sokulmasının ve bu romanın çevrilip, basılıp yayımlanmasının yasaklanması; tek sözcükle utanç vericidir, onur kırıcıdır. Humeyni'nin, Salman Rüşdü için idam fetvası vermesinden sonra, bu saçma, insan haklarına ve düşün özgürlüğüne aykırı yasaklamaya karşı Türkiye'de herhangi bir örgütten, resmi ya da özel bir kurum ya da kuruluştan ya da üniversitelerimizden, barolarımızdan bir tepki, bir karşı koyma çıkar diye uzun zaman boşuna bekledim. Hiçbir yerden, hiçbir tepki gelmedi. Aydınlarımızın bu edilginliği korkunçtur. Bu tepkisizlikten kendimi sorumlu tutmaya başlamıştım. Tıpkı 12 Eylül sonrasındaki Aydınlar Dilekçesi, Bilar ve başka girişimlerde olduğu gibi. Üstelik öldürülme korkusuyla paniğe kapılmış olan romanın yazarı da Humeyni'den bağışlanmasını istemiş ve pişmanlığını dile getirmişti:

Örgütlenme girişimlerinde bulundum. Genel olarak insanlarda öldürülme korkusu ağır bastığından, örgütlü tepki gösterme girişimim

başarılı olamadı. Onbeş yıl genel başkanlığını yaptığım Türkiye Yazarlar Sendikası'nın ikibuçuk yıl önceki Genel Kurulu'nda konuyu gündeme getirerek, *Şeytan Ayetleri*'ni yayımlama sorumluluğunu kendileriyle paylaşacağım yazar arkadaşlar aradım. Yüze yakın yazar arkadaş bu soruma katılma imzası verdi. Buna karşın Türkiye Yazarlar Sendikası Yönetim Kurulu, yönetimde kaldığı iki yıl boyunca Genel Kurul'un bu âmir hükmünü yerine getiremedi. Bunun üzerine, sorumu başkaları paylaşmasa bile, bu romanı tek başıma yayımlayacağımı, bir dergi röportajında bildirdim. O günden beri, Türkiye'nin her yerinden ve Türkiye dışındaki aydınlarımızdan. bu soruma katılma istekleri, gazete ilanları mektup ve telgraf olarak yağmaya başladı. Şu anda beş binden artık başvuru var. İçlerinde parasal destek sağlamak isteyenler, romanın dizimini ve basımını üstlenmek isteyen sanatçılar, aydın basımevi ve yayınevi sahipleri de var.

TYS'nin son Genel Kurulu'nda konuyu bir kez daha gündeme getirdim; ve salt *Şeytan Ayetleri*'ni yayımlamakla yetinilmeyip, yurdumuzun saplandığı genel gericilik ve köktencilik üzerine geniş bir kurultay toplanmasına karar verildi. İki ay oldu, sendikadan haber beklemekteyim. Ayrıca, bir yandan da *Şeytan Ayetleri*'ni İngilizcesinden çevirtmeye başladım. Yine bir yandan romanın çeviri hakkını satın almak için, Salman Rüşdü'nün ajansına başvurdum.

Bundan başka, bu antilaik, antidemokratik, insan hakları ve düşün özgürlüğüne aykırı olan yasaklama kararnamesinin kaldırılması için yakında yeni cumhurbaşkanı yeni başbakan ve bütün bakanlara dilekçe vereceğim. Bundan önceki hükümet zamanında alınmış olan bu yasaklama kararnamesini yeni hükümetin kaldıracağına inanmak istiyorum. Hükümet, bir gericilik belgesi olan bu antidemokratik, antilaik yasaklama kararnamesini yine de kaldırmazsa, o zaman yurttaşları eski Sovyetler Birliği'ndeki Samizdat denilen yeraltı yayını yapmaya zorla sürüklemiş olacaktır.

Aydınlık, 9 Mayıs 1993, Pazar

HALKA BORCUMU ÖDEME ÇABASI

Almanca *Listen* dergisinin ikinci sorusu da şudur:

Sizinle yapılan ve kitap olarak da yayımlanan uzun bir söyleşide şöyle dediniz: "Türkiye'deki yazarlar yazmadıklarından da sorumludur. Öyle durumlar olmuştur ki, o yazıların yazılması gerekirdi, yazılmamıştır. 1980'den sonra çok açık olarak yazarların büyük bir çoğunluğu yazarlık görevlerini yapmadılar."

Bu söylediklerıniz, çeviriler için de geçerli midir? Salman Rüşdü'nün kitabının çevirisi için sorumluluğu kimse bu işi yapmadığı için mi üstlendiniz? Yoksa bu çeviriyi üstlenmeniz sizin için bir görevden daha fazla bir şey midir? Bu kitap bizzat kendiniz için ne anlam ifade ediyor?

Yanıtım:

Çok ilginç bir raslantı. *Dünya* Gazetesi'nin yayımladığı masa takviminin 14 Mayıs 1993 tarihli yaprağında benden şu alıntı var:

"... Ben başkalarının yapmadığı, yapılması gerektiği halde yapmadığı şeyleri yapmakla, kendimi yükümlü sayıyorum."

Bu sözü kaç yılında söylediğimi anımsamıyorum. Ama hep böyle olmuştur. Konuyla daha yakın ilgisi, ilişkisi olan bir yerlerden, birilerinden umutlu bir ses, bir tepki gelsin diye bekliyorum, bekliyorum, bekliyorum... Ve sonunda o görevi yapmakla kendimi yükümlü görüyorum.

12 Eylül 1980 faşizminden sonra da tam iki yıl umutla, ama boşuboşuna toplumsal bir tepki bekledim. Ancak 1984 Mart'ında "Aydınlar Dilekçesi"yle bu tepkiyi gösterebilmiştik. Bir kültür kurumu olan BİLAR A.Ş.'nin kuruluşunda da, Anayasa ve Demokrasi Kurultaylarında ve daha sonraki demokratik girişimlerde de hep böyle olmuştur.

Türkiye'de yazarların, yazmadıklarından da sorumlu olduğu sözüm, eksik söylenmiş bir sözdür. Salt Türkiye'de değil; bütün dünyada yazarlar, yazmadıkları ya da korku, çıkar ve duyarsızlık gibi nedenlerden dolayı, yazamadıkları yazılardan da sorumludurlar. Öbür dünyaya inanmış olsaydım, bu türlü yazarların öteki dünyada, örneğin şöyle sorgulanacaklarını rahatlıkla söyleyebilirdim:

Ey yazar, senin dünyada yaşadığın zaman içinde insanlıkdışı şu şu şu olaylar oldu. Sen bu olaylarla hiç ilgilenmediğin için...

Edebiyat tarihleri yazarları bu yönleriyle de incelemelidirler bence. Ama bu, edebiyatçı bir yazarın estetik değerlendirmesi değildir kuşkusuz. Yakın tarihten böyle bir sorumu taşıyan bir yazar olarak Sartre'ı gösterebilirim.

Bu söylediklerim elbet çeviri için de söz konusudur. Nitekim, uluslararası bir kongre için gittiğim Mısır'da Nobel ödüllü Necip Mahfuz'un *Medine Çocukları* adlı bir romanının da yasaklanmış olduğunu öğrendim ve Türkçe'ye çevirtip yayımlanmak üzere bu romanı hemen getirttim. *Şeytan Ayetleri*'nin Türkçe'ye çevirisi, benim için herhangi bir romanın Türkçe'ye çevirisinden öte bir anlam da taşıyor. O da Türkiye'nin gitikçe daha hızlı ve daha çok dinsel bağnazlık ve köktendincilik (fanatizm ve fundamentalizm) batağına saplanmakta oluşudur. Ben kendimi, halkıma ödenemeyecek denli borçlu sayan bir yazarım. Bu nedenle; özelde *Şeytan Ayetleri* romanını Türkçe yayınlamak; ama genelde dinsel gericiliğe, bağnazlığa ve köktenciliğe karşı savaşım vermek, hem benim bir yazar olarak insanlık görevim, hem yazarlık sorumum, hem de halkıma olan sonsuz borcumu ödeme çabamdır.

Aydınlık, 10 Mayıs 1993, Pazartesi

ŞEYTAN AYETLERİ YAYIMLANACAK

Listen Dergisi'nin üçüncü sorusu şu:

Şeytan Ayetleri isimli eser, aslında içerik olarak sadece islam dini tarihi ile ilgili bir çalışma değil, daha fazlasıdır. Bu husus ise, bu esere karşı aleni tepkilerde bilinerek göz ardı edilmektedir. Sorumuz şu: Bu kitabın din tarihi ile ilgili bölümlerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu bizi özellikle yukarıda belirtilen söyleşide söylediğiniz şu sözlerdeki bakış açısından dolayı ilgilendiriyor: "Arapların müslümanlığı ile bizim müslümanlığımız hiç benzemez birbirine... Biz çok Türkleştirmişiz islamı."

Bir dinin ulusallaştırılması, hatta yerelleştirilmesi ve bölgeselleştirilmesi doğal bir olaydır. Ancak bu ulusallaştırma dinin ana yolunda değil de daha çok sanatsal ve geleneksel alanlarda olur. Örneğin; Türk müslümanlarının dinsel müziği, hele Mevlid tam Türktür. Kahire'de Camiil-Ezher'de kısa bisüre kalmanız bile Arap-Türk müslümanlığı arasındaki ayrımı görmenize yeter. Türkiye'de bile Alevi'lerin müslümanlığı daha Türkleşmiştir bence. Şiîlerin müslümanlığı, hiç de Türk müslümanlığına benzemez. Sanırım 1976 yılında olacak; Kerkük'e gittiğimde Hıristiyanların bir kilisede Türk diliyle, evet Türkçe dua ettiklerine tanık olmuştum. Amerikalı zenci halk ressamlarının İsa'nın resmini kara derili olarak yaptıklarını duydum. Her halk, aslı saklı kalmak koşuluyla dini kendine uydurur. Türk ve Arap müslümanlığı ayrımı çoktur. Ne var ki; dinsellik dışında nedenlerle son yıllarda Türk müslümanlığı bir koldan İran, bir koldan da Suud müslümanlığına yaklaşmaktadır. Bu, dinin politikasıdır.

Derginin dördüncü sorusu:

Şayet Türkiye'de kitabın başka türlü yayınlanma olanağı olmazsa,

kitabı daktilo ile yazılmış haliyle samisdat olarak (eskiden Sovyetler Birliği'nde devlet tarafından yasaklanan yayınların öz yayınevi olarak yayınladığı gibi) dağıtacağınızı söylediniz. Kitabı rahatlıkla yurtdışında bastırabilmeniz mümkün olmasına rağmen bunu söylüyorsunuz. Bunu Türkiye'deki tehditvari bir sansüre karşı gerekli bir işlem olarak mı anlıyorsunuz?

Hükümet, önceki hükümetin koyduğu bu antilaik ve antidemokratik yasaklama kararnamesini kaldırmaz da yurttaşlarını bu yasağı çiğnemeye zorlarsa –ki böyle olacağını hiç sanmıyorum– Şeytan Ayetleri'ni yurt dışında kaçak olarak bastırıp yurda gizlice sokmayı hiç düşünmüyoruz. Basım ve dağıtım işini gizli yapmayacağız. Hükümet, bu yasağı çiğnemeyi göze alanları cezalandırmaya kalkarsa, karşısında bu sorumu paylaşan geniş bir demokratik kamuoyu bulacaktır. Samisdat'tan ayrımımız da budur: yasaklama kararnâmesinin yasal olduğunu, ama hukukî ve âdil olmadığını Türkiye ve dünya kamuoyuna kanıtlamak.

Son soru:

"Bir sanat yapıtı bir verici istasyonu gibidir. Eğer vericinin dalgaları ile alıcı istasyonun dalgaları ayarlanmamışsa, hiçbir şey alınamaz." Bunu alıntı yaptığınız söyleşide diyorsunuz. Çıkış noktamız şu olabilir. Bu kitabın düşmanlarından bir teki, kararını kitabı okumuş olmasına dayandıramaz. Çünkü onu okumamışlardı veya İran'da olduğu gibi okuma olanağına hemen hemen hiç sahip değildirler. Kitabın Türkçe baskısının "alıcı dalgalarını" nasıl değerlendiriyorsunuz? Romanın çıkmasıyla, hangi beklenti veya endişeleri bağlamlaştırıyorsunuz?

Şeytan Ayetleri romanının Türkçeye çevrilip yayımlanması ve dağıtımıyla, en kötü olasılıkla Humeyni'nin fetvasını, dinci yobazlar, bağnazlar ve köktenciler gerçekleştirirler. Ama bunu, Türkiye müslümanlarının yapacağını hiç sanmıyorum. Üçüncü sorunuza verdiğim yanıtta söylediğim gibi, Türkler, İslamlığı Türkleştirmiş oldukları için, din adına cinayet işlemezler diye düşünüyorum. Yanılabilirim de.. Ama biz, ölüm korkutması altında bile gerçek aydınların akılcılıktan ayrılmayacaklarını kanıtlamış oluruz.

Aydınlık, 11 Mayıs 1993, Salı

BEN DE NEFRETLE KINIYORUM

Almanya'da eyaletlerden birindeyiz. Dört Türk yazarıyız. Genç Başkonsolumuz'un bizlerle çok yakından ilgilenmesinden hem kıvanç duyuyoruz, hem de bunu olağanüstü bir olay olarak görüyoruz. Niçin mi olağanüstü görmekteyiz? Şundan: Dünyanın birçok yerinde uluslararası toplantılara katıldım. Oralarda tanık oldum. Her ülkenin yazarlarını, o ülkenin dış temsilcileri olan elçiler, konsoloslar karşılar, ağırlar ve onlara konukseverlik gösterir. O yazarlar elçiliklerinin arabasında gezerler. Bize gelince, belki bizde de böyle ağırlanan yazarlarımız vardır, ama ben onlardan değilim. Hep böyle oldu demek istemiyorum. Elçiliklerimizde, konsolosluklarımızda bizim için özel olarak verilen şölenlere katıldığımız da olmuştur ara sıra... Ama sorun, bir şölene katılıp katılmamak ya da yazarın onuruna bir şölen verilmesi değil, yazarla Dışişleri arasında bir sıcak ilişkinin kurulması: Söz konusu sıcak ilişki de yazarla Dışişleri'nin uyum içinde anlaşmaları anlamına gelmez: tam tersine, iki aydının uzlaşmaz tartışmaları anlamına da gelebilir. Nitekim, sözünü ettiğim Almanya'da Başkonsolos'la üç günlük zaman zaman birliğimizde birçok konularda anlaşamadık. Ama ben böyle hoşgörülü bir aydınla özgürce tartışabilmekten kıvanç duydum.

Anlaşamadığımız konulardan biri, elçilik ve konsolosluklardaki din ataşelikleriydi. Akşam, ayrılacağımız sırada, konsolosluğunda aydın ve ilerici bir din ataşesi bulunduğunu, istiyorsam, ertesi gün beni onunla tanıştırmaktan sevineceğini söyledi.

Ertesi gün özellikle bunun için konsolosluğa gittim. Bisüre sonra telefonla çağırdığı din ataşesiyle beni tanıştırdı. Din ataşesi, çocukluğumda benim hafız olduğumu, dindar bir aileden geldiğimi, sanırım duyduklarından, dinsiz olduğumu da yazılarımdan biliyordu.

Biçok dinsel konuda uygarca tartıştık. Bu tartışmalarımızın boşuna olduğunu, çünkü iman etmiş "mü'min" bir Müslümanın din konusundaki düşüncelerini değiştirmenin hem gereksiz hem de olanaksız olduğunu açıkladım ve bir topluluk önünde tartışsaydık, bir bölüm dinleyicinin kendisini, bir bölüm dinleyicinin beni doğrulayabileceğini söyledim. Ama yine de tartıştık. Tartışma konularımızdan biri, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın salt Sünni'lik doğrultusunda çalıştığı ve okullarda zorunlu ders olarak okutulan din ve ahlak dersinin konusunun da Sünnilik olduğu üzerine, Din İşleri Ataşesi'nin karşı çıkışıydı. Ataşe'nin savına göre, Alevi'lerle Diyanet İşleri arasında hiçbir, en küçük anlaşmazlık bile yoktu. Alevi'ler böylesine, Diyanet İşleri'nin (devletin) cami yaptırmasını istiyorlardı. O denli uyum içindeydiler ki, yakınlarda ölen bir Alevi dedesinin bir cebinden Atatürk'ün resmi, öbür cebinden Kuran çıkmıştı.

Bu sözleriyle din ataşesi, dolaylı olarak din konusundaki resmi devlet görüşünü de açıklamış oluyordu: Müslümanın bir elinde Kuran, öbür elinde Atatürk'ün resmi olmalıdır!

Başkonsolos da Atatürkçü din Ataşesi'ni onaylıyordu. Bu konuda düşüncelerimi söylememin hiçbir anlamı yoktu. Özellikle Türkiye'de, din ataşesi ve başkonsolosa göre hiçbir Alevilik sorunu ve Alevi'lerin sorunu yoktu

Çok ilginçtir, biz bir konsolosluğumuzda bu konuyu konuşurken, Türkiye'deki TV kanallarından birinde bir açık oturumda da Hasan Ali Buldan adlı bir din adamı da Aleviliği ve Alevi'leri aşağılamaktaymış.

Bu olayı Türkiye'ye döndükten sonra, 20 Mayıs tarihli gazetemizdeki ilandan öğrendim. İlanı yirmi Alevi örgütü vermiş. Bu ilanda "Alevi'leri kötüleyen açıkoturumu nefretle kınıyoruz" denilmektedir. Ne saçmasapan bir ülkenin yurttaşlarıyız. Müslümanları aşağılıyor diye "Şeytan Ayetleri" kitabının Türkiye'ye sokulması bile yasaklanacak, öte yandan hem de TV'den bir Sünni Müslüman, Müslüman Alevi'leri aşağılayacak.

10 maddelik Alevi bildirgesinin her maddesine katılıyorum. Niçin mi katılıyorum? Hiçbir dinden olmadığım ve bütün din ve inançların özgür olmasını istediğim, bütün dinlere ve dindarlara, ama en önemlisi insana saygım olduğu için...

İbretle okunarak ders alınması gereken "Alevi'lerden kamuoyuna duyuru" ilanının çıktığı 20 Mayıs tarihli AYDINLIK gazetesini, bu konuyu tartıştığımız din ataşesine ve sevgili Başkonsolos'a postalıyorum. Ben Diyanet İşleri Başkanlığı diye ona derim ki, Alevi'lerin bu ilan duyurusunu, onbinlerce çoğaltıyla, bütün din görevlilerine ve din ataşelerine gönderir ve ayrıca bu duyuruyu cuma hutbelerinde Atatürkçü imamlarına da okutur.

Aydınlık, 22 Mayıs 1993, Cumartesi

AÇIK MEKTUP

Sayın Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e ve yakın gelecekteki Başbakan'a, sayın Başbakan Vekili Erdal İnönü'ye ve bütün bakanlara:

Yurdumuzun durumu günden güne kötüye gitmektedir. Gelecek için hiçbir umut işareti görülmüyor. Bu, karamsar bir görüş değil, gerçekçi bir görüştür. Gecenin zifiri karanlığında, iyimserlik oyunu oynamak için ne denli aydınlık olduğunu söylemek akılcılık olamaz. Yurdumuzun bu kötüye gidişinde elbette aydınlarımızın, halkımızın, hepimizin payı olmakla birlikte baş sorumlu sizlersiniz. Bu yanlış ve ters gidişe dur demek elinizde ve salt sizin yetkinizdedir. Bu ters gidişe dur demiyorsanız, bundan çıkarı olanlarla, isteyerek istemeyerek, elinizde olarak olmayarak, ya işbirliğiniz var ya da onları destekliyorsunuz demektir. Çok kötü ve tehlikeli günler yaşadık. Ama hiçbiri bugünkü kadar karanlık değildi, çıkmaz ve karanlık bir yoldayız. Yurdumuzun aydınları olarak bizim görevimiz uyarmak ve tehlikeyi göstermektir. Kendi adıma, okuyup okumadığınızı bilmediğim yazılarımla bu görevimi yerine getirmeye çalışıyorum. Cumhurbaşkanı olsun, başbakan, bakan, milletvekilleri olsun, hiç kimse kendini, başka yurttaşlardan daha yurtsever sanmamalıdır. Kimsenin buna hakkı yoktur. Oysa yaptıklarınızla, davranış ve sözlerinizle böyle bir görünümdesiniz. Bir tek alanda değil, pek çok alanda yanlış yoldasınız. Bu yanlışların en başında, dinsel bağnazlığa yozluk ve yobazlığa kapıları alabildiğine açıp yol vermeniz geliyor. Türkiye eskiden her gün biraz daha bağnazlık ve köktencilik batağına saplanıyordu, bugünse gırtlağına, burnunun ucuna dek batağa girmiştir, boğulmasına az kalmıştır ve sizler gözler önündeki bu duruma ses çıkarmadığınız gibi, Türkiye'yi bu bağnazlığa daha da çok it-

mektesiniz. Dediğiniz ve denildiği gibi laik bir devletse, Türkiye'de insan hakları geçerliyse, Türkiye'de düşün ve inanç özgürlüğü varsa, sizin Diyanet İşleri Başkanlığı'nın tavsiye kararına ve Riyat İslam Ülkeleri toplantısı kararına uyarak *Şeytan Ayetleri* adlı romanın Türkiye'ye sokulmaması için kararname çıkarmaya ne hakkınız var? Bu yasak kararnamesini sizden önceki hükümet çıkardı ise, niçin bu yasağı kaldırmıyorsunuz? Hiçbir makamın ve yetkinin böyle bir yasak koymaya hakkı yoktur. Böyle bir yasak sürecekse T.C. laik değildir deyin, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin resmi dini İslamlıktır deyin, bir zamanlar Menderes'in dediğini gerçekleştirip Hilafet'i de getirin ve o zaman bizler ne yapacağımızı, neyi nasıl yapacağımızı düşünelim.

Yakın tarihimizden bile hiç mi hiç ders alınadığınız ortada. Doğruları yazdığı için köşe yazarı bulunduğum *Tan* Gazetesi'nin 48 yıl önce tek parti iktidarı olan CHP hükümetince yıktırıldığını ve hakkettiği faşist damgasını yediğini ve bu lekenin CHP'nin tarihine geçmiş olduğunu ya unutmuş görünüyorsunuz, ya anımsamıyorsunuz. Şimdi, yinelene yinelene eskimiş bu oyunları yeniden oynuyorsunuz.

Hizbullah denilen soytarılar örgütünü siz kurdurduysanız –ki öyle söyleniyor– bu utançtan kurtulun. Siz kurdurmadınız da dışardan kurdurulduysa, bu soytarıların kökünü kazımak görevinizdir, görevinizi yapın.

Bir ülkenin 9 ilinde, bir gazetenin dağıtımı durdurulursa, bundan en başta hükümet sorumludur. Lütfen ya görevinizi yapın ya da güle güle, çekilip gidin.

Aydınlık, 28 Mayıs 1993, Cuma

DEVLET DEVLETE KARŞI

Değil mi ki Türkiye'de demokrasi var, öyleyse imam hatip liseleri de olur. İmam hatip liseleri çıkışlılar, isterlerse din görevi alabildikleri gibi, yüksek öğrenim görerek ya da görmeyerek, devlet memuru olabilir, yani devletin içine girebilirler. Örneğin savcı, yargıç, kaymakam, vali, belediye ya da hükümet tabibi, eğitim müdürü, öğretmen, kısacası devleti oluşturan her kurumda görev alabilirler. Salt orduya girip subay olamaz deniliyorsa da, bu, demokrasiye aykırı olduğu için geçici bir durumdur.

Çok mantıklı gibi görünen bu mantıksızlık, Türkiye'yi işte bugünkü duruma düşürmüştür. Bu gidişle her yarınımız, bugünümüzden kötü olacaktır.

Laik bir devlette en laik olması gereken kurum eğitimdir. Çünkü eğitim, insanı biçimlendiren, bilinçlendiren bir kurumdur. İlkokuldan, hatta okul öncesi eğitimden başlayarak İslâm kurallarıyla yetiştirilen bir çocuk, imam hatip lisesini bitirdikten sonra, herhangi yüksek öğrenim görerek ya da görmeyerek memur olup devletin içine girebiliyorsa bunun amacı nedir? Amaç devletin önce işgali, sonra da zaptıdır. İmam hatip liselerinin, kuran kurslarının, dinsel eğitim için açılmış yurtların günden güne hızla artmasının nedeni budur: Yakın bir gelecekte devleti ele geçirmek!

Pekçokları devleti hükümetten apayrı, soyut ve kutsal ve maddesel olarak var olmayan bir varlık olarak gösterirler. Böyle göstermek işlerine gelir ve bu devlet anlayışı, Tanrı'yla devletin eşanlamlı olduğu dönemden kalmadır. Müslümanlarca devlet "din-ü-devlet"tir. Devlet, dokunulmaz, görünmez ama her yerde var olan, her zaman hazır ve nazır, ne olduğunu halkın bilmediği ama bilirmiş gibi göründüğü soyut ve kutsal bir kavramdır.

Böyle bir hem var olan, hem olmayan devlet bütün işlerini hükümet aracılığı ile yürütür. Öyleyse, gerçekte devlet hükümetin kendisidir. Çünkü devlet, birçok devlet kurumunun en örgütlü ve güçlü olanıdır. Kısacası, hükümet kimin (kimlerin) elindeyse, devlet de onun elindedir.

İmam hatip liseleri kurulduğu ve sayılarının artırılmaya başlandığı tarihten bu yana, hükümet aracılığı ile devlet, imam hatip çıkışlıların ve o inançta olanların ellerine geçmeye başlamıştır. Memur olarak güvenlik güçleri içindedirler. Eğitim ve Kültür Bakanlığı kadrosundadırlar ve bütün bakanlıklarda etkili ve sözü geçer yerdedirler. Aralarında kendilerini hâlâ laik ve demokrat sananlar vardır ve bunların sayıları da günden güne azalmaktadır.

Şeytan Ayetleri'ni çevirenleri, yayıp dağıtanları öldürürüz diyenleri koruyanlar, bugün artık devletin içine sızmış değil, devletin içine çöreklenmişlerdir. Aynı düşüncede olan savcılar, yargıçlar, kaymakamlar, valiler, yöneticiler günden güne artıyor.

"Şeytan Ayetleri" olayını tek başına bir gericilik olayı olarak almak kesinlikle doğru değildir. Şeytan Ayetleri olayı, bir bütünsel gericilik ve bağnazlık olayının bir küçük parçasıdır. Asıl sorun devletin içinden dışından bağnazlarca sarılmış ve kuşatılmış olmasıdır. Devletin içindeki demokrat ve laik güçlerin her gün daha çok azalması yüzünden devlet, devlete karşı duruma gelmiştir:

Tehlikeyi görüyor ve gösteriyoruz. Çoktan beri tehlike çanları, SOS işaretleri verilmektedir. Olay Uğur Mumcu'nun, Turan Dursun'un, Bahriye Üçok'un ve daha birçok demokrat aydının öldürülmesi, Şeytan Ayetleri'nin yayımlanması gibi bireysel bir facia değil, toplumsal bir felakete doğru hızla gidiştir.

Aydınlık, 1 Haziran 1993, Cumartesi

HÜKÜMETE DİLEKÇE

Sayın Başbakan ve Sayın Bakanlar,

Önceki hükümetin iktidarı zamanında, Hint kökenli İngiliz yazar Salman Rüşdü'nün *Şeytan Ayetleri* adlı romanının Türkiye'ye sokulmasını yasaklayan bir Bakanlar Kurulu kararnamesi ne yazık ki bugün de yürürlüktedir. Böyle bir yasaklama kararnamesinin laikliğe, insan haklarına, düşün özgürlüğüne, kısacası demokrasiye aykırı olduğu açıktır ve inanıyoruz ki sizlerce de böyle bilinmektedir.

Yirmibirici yüzyıla yedi yıl kala, her ne olursa olsun, herhangi bir kitabın yayınlanmasının, içinde İslâma aykırı ve İslâmı aşağılayıcı sözler bulunuyor gerekçesiyle, bu savlara Müslümanların gereken yanıtları vermesi gerekirken, yasaklanması çağcıl ve uygar dünya önünde Türkiye için utanç verici bir durumdur. Bizler bu utancı taşımak ve paylaşmak istemiyoruz.

Şunu önemle belirtmek isteriz ki, bizler için *Şeytan Ayetleri* adlı romanın, bu durumda, edebi değerinin olup olmaması hiç de önemli değildir. Bizler genelde kitap yasağına ve bütün laik ve uygar dünyada yayımlanmış olan bir kitabın, laik olduğunu savlayan salt Türkiye'de yayımının yasaklanmasına karşıyız.

Eski Sovyetler Birliği'nde pek çok kitap yasaklanmış ve Sovyetler Birliği halkları "*Samizdad*" denilen gizli basım yoluyla bu kitapları gizlice yayma yoluna başvurmuştur. Bu yasaklama kararnamesi de, Türkiye insanını Samizdad'a benzer gizli yayın yolları aramaya zorlayabilir ve bu başka hiçbir yerde önlenemediği gibi Türkiye'de de önlenemez. Örneğin, Rıza Nur'un yasaklanmış anılarının gizlice yayınının önlenemediği gibi.

Bütün bu nedenlerle, eski hükümet zamanında çıkarılmış ve şimdi de geçerli bulunan işbu yasak kararnamesinin, saydamlık politikasından yana olduğunu savlayan hükümetinizce kaldırılmasını diliyoruz.

4 Haziran 1993, Cuma

BEŞ BİN LİRA İÇİN

Evimde birikmiş dergileri gözden geçirirken *Nokta* Dergisinde gazetemizi ağır eleştiren, hatta yeren bir yazı okudum. Bu ağır eleştirinin nedeni olan yazıyı okumadım. Eleştirinin bu yanı beni ilgilendirmiyor, ama eleştirinin içindeki iki düşünceyi önemli bulduğum için bunları genel anlamda ele almak istiyorum.

Özel radyolardan ve gazetemizden söz eden eleştiride, *Aydınlık*'taki yazının yazarı için şu sözler de yer almış:

"...Halkın hoşnut olmadığının farkında değil."

"...70'ten bu yana halkla halkı savunanlar arasındaki kopukluğun hiç değişmemiş olduğunun göstergesidir bu."

Bu iki noktada ancak kendi adıma ve *Aydınlık* için konuşabilirim. *Nokta* yazarı haklıdır. Halkın büyük çoğunluğunun *Aydınlık*'tan hoşnut olmadığının, ama büyük basımlı, çok sayfalı, bol ilanlı, boyalı gazetelerden hoşnut olduğunun ayrımındayım. *Aydınlık*'ı çıkarmaya başlamadan önceleri de bunun ayrımındaydık. Bizler bu gazetenin bugünkü koşullarda bir milyon satılacağını düşünmedik ama ilkin 30-40 bin olmak üzere 60-80 bin satabileceğini düşündük. Bugün bu satış sayısına bile ulaşamamamızın nedeni, gericilerin baskısı ve saldıkları korku yüzünden on bir ilde hiç dağıtım yapılamaması, dağıtım yapılabilen illerde, hatta İstanbul'da bile kimi satıcıların korkutulması, gericilerin, bağnazların, yobazların kaba kuvvetle saldırıları, kimi güvenlik güçlerinin bir yandan gazetemizi sözde koruyormuş gibi görünüp dolaylı olarak yobazları desteklemeleridir.

Gazetemizi ancak 30-40, en çok da 60-80 bin satmayı düşünmemizin nedeni, *Nokta* yazarının da dediği gibi, halk bu gazeteden hoşnut olmayacaktı. Bunu önceden biliyorduk, şimdi de biliyoruz.

"...70'ten bu yana halkla halkı savunanlar arasındaki kopukluğun

hiç değişmemiş olduğunun göstergesidir" yargısına tam olarak katılamıyorum. 1970'ten önceleri de, benim yaşamım boyunca, ama özellikle 1950'den sonra bu hep böyleydi. Ancak halkla halkı savunanlar arasındaki bu kopukluk bu denli büyük değildi. Bu kopukluk gittikçe arttı ve artıyor. İletişim araçlarının (medya) ve teknolojinin bugünkü yanlış ve halkın aleyhine kullanılış biçimiyle bu kopukluk daha da artacaktır. Öyleyse bunu hem bilip hem de yine gazete çıkarmaktan amacımız ne? Amacımız, gazete çıkarmaktır, gazete ticareti yaparak holdingler kurmak ya da kurulmuş holdinglerimize yasa kapılarını yasal olmayan yollarla açmak değil. (İLKSAN arazi dalaveresi ortaya çıkınca daha yakınlarda, sağcı bir gazete sahibinin yüreğine inip ölmesi unutulmasın.)

Bir gazetenin çok satışı için nelerin yapılması gerektiğini biz de biliyoruz. Elbete halkı (okurları) hoşnut etmek gerekiyor. Halk neye alıştırılırsa ondan hoşnut kalır. Örneğin esrar, afyon, kokain, eroin gibi uyuşturucularla uyuşturulursa bunları almaktan hoşnut olur ve dozunu artırarak almak ister. Halkımız medya denilen iletişim araçlarının yayınlarıyla bir tür manevi uyuşturucuya yıllardan beri alıştırılmıştır. Ancak büyük sermayenin sahibi olabildiği gazeteler, manevi uyuşturucu üreterek ve aralarında ölümcül rekabet sonunda sağ kalanlar büyük satış başarısını gösterirler. Savaşta abazan kalmış Amerikan askerlerinin bulunduğu cephelere kadın sinema yıldızları gönderilir ve o yıldızlar yarı çıplak, yarıdan daha çıplak bedenleriyle şarkılar söyleyip danslar ederek, erlerle konuşarak, onların dişi gereksinimini giderir, bir anlama cinsel doyumunu sağlarlar. Çok satmak için boyalı gazeteler ve dergiler işte bu görevi başarıyla yapıyorlar. Bizden onlara, başarılarının artarak sürmesini dilemek düşer. Bir ülkede her meslekten insan bulunmalıdır. Panayır ya da benzeri yerlerdeki çadır tiyatrolarına gidenler görmüşlerdir. Sahneye bir göbek dansçısı çıkar, dans ede ede üstündekileri birer birer çıkarır, yere atar. Dansöz her parça giysisini attıkça seyirciler;

– Çıkar, çıkar,çıkar ! diye bağırırlar.

Dansöz, apışını örten, üstündeki son üçgen parçayı çıkarır gibi yaparsa da, çıkarmadan kulise kaçar. Büyük satışlı boyalı gazetelerin yaptığı da bunun gibi bir şeydir; nice çıplak kadın resmi bassa, yine de

buna alışmış ve susamış okurlarının cinsel açlığını doyuramaz, ama seyirci yerine bu kez okurlar;

– Çıkar, çıkar, çıkar! diye bağırmaktadırlar. Bunun böyle olduğunu o gazetelerin sahipleri de, çalışanları da bilir. Ama çalışanlar ne yapabilirler...!

İki tavuk, bakkalın önünden geçerken, bunlardan biri, etiketinde 15 bin lira yazılı vitrindeki iri yumurtaları gösterip, yumurtaları 10 bin liradan satılan arkadaşına böbürlenerek,

– Bu 15 bin liralık yumurtaları ben yumurtluyorum.. demiş.

Öbür tavuk da,

– Benim sahibim bana, kıçına yazık değil mi, beşbin lira için kıçını yırtma diyor.. demiş.

Evet, biliyoruz, önceden de böyle olacağını biliyorduk; gazetemiz az satıyor. Biz gazete tüccarlığı yapmıyoruz, halkımıza borcumuz olan görevimizi yerine getirmeye çalışıyoruz.

Aydınlık, 5 Haziran 1993

ACZMENDÎ'LERDEN MEKTUP VAR

Mektup yeni değil, 20 Nisan tarihli. *Aydınlık* yayımlanmaya başlamadan on gün önce. Bu mektubu, "Aczmendî Mensupları namına H. Müslim Gündüz" Başbakan'a göndermiş. Bir fotokopisini de bana postalamış. Mektubu yazan Aczmendî Dergâhı'nın şeyhi Bay H. Müslim Gündüz ama, bu mektubu APS'yle (acele posta servisi) bana ve sanırım o zamanki Başbakan, şimdiki Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e gönderen, tıpkı Müslim Gündüz gibi açık adresi belli, APS zarfının üstünde yazılı olan Ubeydullah Zeki Özdemir'dir

O mektubu buraya olduğu gibi aktaracağım. Aktarmadan önce açıklamak istediğim bikaç şey var:

1- Her zaman, ama özellikle *Aydınlık*'taki başyazılarımda iddia ettiğim bişey var. "Devlet kurumlarının içinde (yani devletin içinde) şeriatçılar, bağnazlar, yobazlar vardır. Daha açık söyleyeyim; devletin içinde devletin öz kendisine karşı olanlar, düşman olanlar bulunmaktadır. Bu, salt bir iddia değil, aynı zamanda çok büyük bir suçlamadır. Dünyanın hangi uygar ülkesinde böyle bir iddia yapılsa, hemen her gün Aydınlık gazetesini toplatma kararı alan savcılar, bu iddiada bulunan insanı çağırıp iddiasını kanıtlamasını isterler. Ben burada, devlet gericilerin, şeriatçıların, yobazların işgalindedir ve bunların sayısı günden güne artmaktadır, bu gidişle toptan teslim olunması yakındır, diye bar bar bağırıyorum, kimse tınmıyor. Kimse tınmıyor ama, laik ve demokrat Türkiye Cumhuriyeti'nin çok sayın kimi savcıları gazetemizi toplatıyorlar. Nasrettin Hoca'nın 750 yıl önce söylediği şu söz bugün de doğruluğunu koruyor: "Bu köyde taşları bağlamışlar, itleri salmışlar!"

2-Şeriatçıları kutlarım. Eskiden devletten korkarlardı. Şimdi, belki de devlet onlardan çekiniyor ki, şeriatçılara bişey yapmıyor ve şeriatçılar açıkça "şeriat istiyoruz!" diyebiliyorlar. Ben de bundan ya-

nayım. Eskisi gibi adsız, adressiz değil, açık ad ve adresleriyle mektup yazabiliyorlar. Atatürk düşmanı olduklarını açık açık söyleyebiliyorlar.

3-Anayasada yazılı Devletin laik olduğu nasıl doğru değilse, yine Anayasa'da yazılı Devletin Atatürk ilkelerine bağlı olduğu da doğru değil.

Cumhuriyetimizin kuruluş yıllarında bir ekonomi bakanımız vardı. Adı Sırrı Bellioğlu. Kıbrıslıydı. Tek parti iktidarı dönemindeydi. İsmet Paşa milli şefti. Sırrı Bellioğlu ülkenin yönetimini beğenmiyor ve eleştiriyordu. Eleştirilerin hedefi milli şef İsmet Paşa'ydı. Eleştirilerini zamanın hem genel baskısı, hem sıkıyönetim baskısı yüzünden açıkça yapamıyor (2. Dünya Savaşı günleri), imzasız mektuplarla İsmet Paşa'nın kendisine gönderiyordu. Sık sık gönderilen bu mektuplar Cumhurbaşkanlığı'nca o zamanlar MAH denilen MİT'e verildi ve MİT ilgilileri, eski İktisat Bakanı Sırrı Bellioğlu'nu İstanbul Sirkeci'de Büyük Postane'de posta kutusuna, İsmet Paşa'ya yazılmış mektubu koyarken suçüstü yakaladılar. Sırrı Bellioğlu yıllarca hapis yattı. Sanırım on yıla mahkûm olmuştu. Ben kendisini Sultanahmet Cezaevi'nde tanıdım ve cezaevinden çıkınca da dostluğumuz sürmüştü. Sırrı Bellioğlu'nun İsmet Paşa'ya imzasız yazdığı o zamanki eleştirilerini, hatta çok daha ağırlarını bugün gazetelerde hemen her köşeyasızında okuyoruz. Ama Aczmendî tarikatı Şeyhi H. Müslim Gündüz'ün mektubundaki tehditler gibi tehditler yoktu o mektupta. Örneğin, 1920 yılından beri Türk devleti şeriata uymadığı için artık sabrımız taşmıştır, denilmiyordu.

Söz konusu mektup 20 Nisan'da Başbakan Süleyman Demirel'e gönderilmişti. APS ile gönderildiği için, Demirel'in eline geçmiş olmalı. Geçmediyse bile, Başbakanlık'ta konuyla ilgili birinin eline kesinlikle geçmiştir. Devlet bu tehdit mektubunu alınca, birbuçuk aydan beri ne yapmıştır? Görünürde hiçbişey yapmamıştır, ama Aczmendî'ler Ankara'ya yürüyüşe geçebilmişlerdir. Bu durumda devlet, haberli olduğu bir tehdide karşı bile bişey yapmamışsa, devletin içinde ya Aczmendî'ler var, ya da onları koruyanlar var demektir.

Yarınki yazımda, Aczmendî Şeyhi'nin mektubunu yayımlayacağım.

Aydınlık, 9 Haziran 1993

"LAİKLİK HASTALIĞINA TUTULMUŞ DİNSİZ, İMANSIZ SÜRÜLER"

Geçen günkü yazımda, Aczmendî tarikatı Şeyhi'nin Başbakan'a (şimdiki cumhurbaşkanına) gönderdiği mektup üzerine yorumlarımı açıklamıştım. Söz konusu mektubu aktarıyorum.

* * *

20 .04.1993, Salı

Başkanlık Yüksek Katına
ANKARA

1920 tarihinden başlayarak bir-iki seneye kadar pasif ve ondan sonra da alenî bir şekilde şeriat-ı Muhammediyeye devlet ağzıyla yapılan küfür ve hakaretler artık sabrımızı taşırmak noktasına gelmiştir. Bu hal dünyanın hiçbir devletinde ve tarihin hiçbir devrinde görülmüş şey değildir. Görülmüş müdür ki, bir millet bütün bir dünya tarafından işgal edilsin, esarete alınmak istensin, zincire vurulsun, fakat o millet örfünü, an'anesini, dinini, namusunu ve vatanını bir şahlanışla kurtarsın, idaresini kendisinden zannettiği insanlara versin de, bu sefer o idareciler, hiçbir düşmanın yapamayacağı her türlü hakareti kendi mazlum milletine çektirsin?

Evet,. devletin küfrettiği şeriat kanunları; Müslümanın namazı demektir, şeriat hacc demektir, şeriat zekat demektir, şeriat oruç demektir ve kelime-i şehadet demektir. Şeriat Beytullah, peygamber ve Allah demektir. Şeriat Kur'an-ı Azimüşşan demektir. İşte devlet şeriata küfretmekle bütün bunlara küfretmektedir. Acaba devlet bu

büyük küfürbazlığa ne zamana kadar müsaade edecektir? acaba bu devlet, milletim dediği insanların en mukaddes varlıklarına hakaret etmekten ne zaman vazgeçecektir?

Nerede bir imansız, Allah'ın gazabına uğrasa, ne zaman bir 23 Nisan, bir 19 Mayıs veya bilmem hangi gün olsa devletin bütün ağızları en sunturlu küfürlerle Allah'ın nizamına ve Müslümanın dinine, namusuna karşı hücuma geçerler.

Devlet, bu laiklik hastalığına tutulan dinsiz imansız sürülerin sokakları doldurup Müslümanların herşeyi demek olan şeriata küfrettirmeyi önleyemezse, bizlere de nefsi müdafaa hakkı doğmaz mı?

Bizler asayişi bozmak taraftarı değiliz. Bizler bu topraklarda kan dökülmesini istemiyoruz. Fakat bizden olduğunu bir türlü isbat edemeyen bu devlet de, bütün dünya da bilir ki: Allah göstermesin, Kur'an uğrunda fiili bir mücadeleye icbar edilirsek, kafirlerin dünyaları başlarına zindan olur, pis canlarını cehenneme gitmekten kurtaramazlar.

Biz hükümetin başı olan sizlerden bu küfürbazlığa bir son verdirmenizi ve her vesile ile inançlarımıza hakaretler yağdırılmamasını bilhassa bunu vergilerimizle beslenen devletin selahiyetli ağızlarıyla yapılmasının önlenmesini talep ediyoruz. Yetmiş senelik T.C. idaresinin bir tek defa olsun bu milletin hükümeti olduğunu isbat etmesini sizlerden görmek istiyoruz.

Son sözümüz "Hasbünallahi ve nimel vekil"dir

Aczmendi Mensupları Namına
H. Müslim Gündüz

* * *

Bu mektûba karşı hiçbir tepkinin gösterilmemiş olması, devleti gerici ve bağnazların kanser gibi sarmış olduğu yolundaki kuşkunun çok ötesindeki düşüncemi pekiştirmektedir. Özellikle Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel; İsmet Paşa gibi, devlet kavramına değer veren ve devleti kutsal sayan bir kişi izlenimi veriyor konuşmalarıyla. Nasıl

oluyor da devletin aşağılanmasına ve tehdidine bu ölçüde izin veriyor? Bunu anlamak gerçekten zordur.

"Laiklik hastalığına tutulmuş dinsiz, imansız sürüler!..." Yenir yutulur bir aşağılama değil bu. Devlet önce kendini korumalıdır. Kendini bile koruyamayan devlet beni nasıl koruyabilir? Devletin beni koruması da, ilerde yazmayı tasarladığım bir gülmece öyküsünden başka bişey değil.

Aydınlık, 11 Haziran 1993

ANLATAMIYOR MUYUZ?

Anlatamıyor muyuz? Anlamıyor musunuz? Yoksa anlamak mı istemiyorsunuz? İnsan ancak anlamak istediğini anlar, insan ancak görmek istediğini görür ve ancak duymak istediğini duyar. Dört beş kişi aynı zamanda aynı yere gitse, bunlar o yerde ayrı şeyleri görürler.

Kaç kez, kaç zaman, kaç yerde bu konuyu yazdım ve konuştum. Hâlâ bu konuyu anlamamış olanlar, anlamak istemeyenler, anlayıp da anlamamış görünmek isteyenler var. Üstelik bunların içinde sahte ilericiler, sözde demokratlar, sahte solcular, yalancı laikler de var. Bunlar bana diyorlar ki:

– *Şeytan Ayetleri* için başını koymaya değer mi?

– *Şeytan Ayetleri* illede çevrilmesi gereken değerli bir roman değil ki...

– *Şeytan Ayetleri*'ni çevirmenin zamanı mı?

– *Şeytan Ayetleri*'ni yayımlamakla Türkiye halkını bir çatışmaya sürükleyeceksin.

Bunların yanıtını salt *Aydınlık*'ta değil, birçok yerde yazarak, konuşarak kaç kez verdim. Yanıtlarımı doğru bulmak da, bulmamak da elbet her insanın hakkıdır.

Ama bu yanıtları vermemişim ya da anlayıp da anlamamış gibi davranmak kimsenin hakkı değildir, olmamalıdır. Bu soruları ve kuşkuları bikez daha yanıtlıyorum.

Şeytan Ayetleri'ni Türkçede yayımlamak, bu uğurda hiç kimsenin başını koymasına değmez. Şeytan Ayetleri'nin Türkçeye çevrilmezse olmaz güzellikte estetik değeri olan bir roman olduğunu da hiçbir zaman söylemedim. Bu romanın İslam'ı aşağıladığını da biliyorum. Salt İslam'ın değil, hiçbir dinin ve mezhebin aşağılanmasını istemem ve doğru da bulmam. Müslümanlığa olduğu kadar, iman edilen bütün

dinlere ve o dinlerden olanlara, ister Hıristiyan, ister Musevi, ister Budist, ister çoktanrılı, ister puta, ister ateşe, ister doğaya tapan olsun ve isterse dinsiz olsun, insana saygım olduğu için, hepsine saygılıyım. Ama hangi dinden ve imandan, hangi ideolojiden olursa olsun, bağnazların, gericilerin, yobazların, köktencilerin karşısındayım. Çünkü onlar, insanlığın ilerlemesine, hoşgörüye, biçimsel değil, gerçek demokrasiye düşmandırlar.

Şeytan Ayetleri, benim ana sorunum da değil. Benim sorunum, Türkiye'nin yıllardan beri gericiliğe ödün vere vere, bugün dinsel bağnazlık, yobazlık, köktencilik bataklığına gömülmüş olmasıdır. Bundan önceki hükümet, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın tavsiyesine uyarak Şeytan Ayetleri'nin Türkiye'ye girmesini yasaklayan bir kararname çıkararak ve şimidiki hükümet de bu yasaklama kararnamesine uyarak laikliği ve Anayasa'nın 2. maddesini çiğnemiştir. Ben Şeytan Ayetleri'ni yayımlamaya çalışmakla, hem gerici, bağnaz ve yobazların baskısına, hem de hükümetin antidemokratik, antilaik tutumuna karşı, bu 60 milyonluk Türkiye'den bir de karşı ses çıksın, bir tepki olsun istiyorum. Yoksa Şeytan Ayetleri'nin Türkçeye çevrilip çevrilmemesi, başlı başına hiç de önemli değil. Şeytan Ayetleri'nin Türkçeye çevrilmesi, geneldeki bu gericilik ve yobazlık gidişine karşı tepkimizin bir küçücük parçasıdır. Hiçbir zaman ana sorun değildir.

Bana "Şeytan Ayetleri'ni yayımlamanın şimdi zamanı mıydı?" diyenlere ben de soruyorum:

– Peki, şimdi zamanı değil de, ne zaman zamanıydı. Ya da ne zaman zamanı olacaktı? Sizler 12 Eylül faşizmine tepki gösteren bir avuç aydına da aynı sözleri söyleyen korkaklar, pısırıklar, sünepeler değil misiniz? Korkaklık, ikiyüzlülük sizlere atalarımızdan kalıttır. Türkçe ezan Arapçalaştırılırken de, sizin ya da anababalarınızın gıkı bile çıkmamıştı. Tekkeler açılır, tarikatlar gelişirken neredeydiniz ey mangalda kül bırakmayan korkaklar? Cumhuriyetimizin temellerinden eğitim birliği (Tevhid-i Tedrisat) bozulup İmam-Hatip liseleri açılır ve günden güne sayıları artarken, buralardan yetişenler kaymakam, vali, savcı, yargıç, hele hele öğretmen olurken, bakanlık kadrolarını doldururken nerelerdeydiniz? Ey sünepeler, ey korkaklar, Kuran kursları açılıp bütün Türkiye'ye pıtrak gibi yayılırken, tepki göstermenin yine

mi zamanı değildi? Laik Türkiye Cumhuriyeti Devleti, laik dünyada bir eşi benzeri daha görülmemiş olan din ataşelikleri kurar ve yabancı ülkelere yüzlece din ataşesi ve imam gönderirken, hâlâ kendinize Atatürkçüyüm demekten, bırakın Atatürk'ü, laikim demekten hiç utanmıyor musunuz? Din ve ahlak dersi adı altında salt Sünnilik dersi okullarda zorunlu ders yapılırken de tepki göstermenin zamanı değil miydi ey korkaklar!

Laik olmayan bu ülkede hâlâ laik olduğunu sanan aydın bozuntuları, sizler ne zaman ortaya çıkıp da "bizler de varız!" dediniz? Sizlerden utanıyorum ve iğreniyorum. Daha başka ne söyleyebilirim. Hiç olmazsa korkaklığınızın mağarasına sığınıp orada pısıp kalın, bir de "Şimdi zamanı mıydı?" diyerek doğruyu söyleyenlere çelme takmayın. Sizler, Şeytan Ayetleri yüzünden beni öldürmek isteyen bağnazlar ve yobazlardan çok daha kötüsünüz. Çünkü onlar sizlerin korkaklığı, yüreksizliği, ödlekliği, pısırıklığı, sünepeliği, ikiyüzlülüğü sayesinde varolmuşlardır ve artarak varolmaktadırlar. Daha ne zamana dek susarak ödün vereceksiniz?

Yaşamak elbette güzel, hatta en güzel şeydir ama insanın onuruyla! Bağnazlığın, yobazlığın karşısında korkudan titreyip çamurlara bulanarak, çirkeflerde sürünerek değil.

Aydınlık, 12 Haziran 1993

NAMUSLULARLA NAMUSSUZLAR

İsmet Paşa'nın altından değerli bir sözü var. Paşa'nın bu sözü özdeyiş olmuştur:

"Bir ülkede namuslular en az namussuzlar kadar cesur olmalıdır."

Böyle değerli sözler durup dururken söylenmez. Bu sözlerin hangi gerekçeyle, niçin, hangi nedenle söylendiğini bilmekte yarar vardır. İsmet Paşa'nın nasıl bir dönemde ve nasıl bir durumda, hangi nedenlerle böyle bir sözü söylediğini çok iyi anımsıyorum. Paşa, bu sözü söylediğinde muhalefetteydi. Yıllarca iktidar olmuş koca İsmet İnönü muhalefete geçince, yani kendi Milli Şef'lik diktasından, bu diktatörlüğün karşıtı bir duruma gelince, geçmişteki kendisini aynadan seyreder gibi olmuştu. Muhalefette olsa bile, İsmet Paşa'ya, dünyanın yedi harikasından sonra Türkiye'nin icadı olan dünyanın sekizinci harikası yerli demokrasi işletiliyordu. Paşa alanlara sokulmuyor, halkla konuşturulmuyor, yolları kesiliyor, başına taş atılıyor ve işte ancak o zaman iktidardayken hiç anımsamadığı bu altın özdeyişi söylüyordu. Paşa, Vatan Cephesi denilen maskaralığı, üstelik çoğunluğu yüreksiz Türkiye insanının tepkisizliğini çözüyordu.

Değeri biçilemeyecek bu sözün, eksik söylenmiş bir söz olduğunu, *Aydınlık* Gazetesi'nin çıktığı günden beri başına gelenlerden sonra anladım. Bu özdeyişi, şöyle tamamlamalı: "Adil bir devletin bulunduğu bir ülkede namuslular, en az namussuzlar kadar cesur olmalıdır."

Çünkü, namuslularla namussuzların savaşımında yansız hakem olması gereken devlet namussuzlardan yanaysa, namussuzları tutuyorsa, o zaman namusluların sayısı korkudan hem günden güne azalır, hem de namuslular hep yenilir ve onların yenilgisi bir yazgı olur. Tarih boyunca Türk halkı, adil bir devletin simgesi olarak gördüğü kadıyı suçlamıştır: "Anamı beceren kadı!"

Türkiye'de devlet hünsadır, yani hem devlet ana, hem devlet ba-

badır. O zaman yurttaş için, birey için ancak kurtuluş korkuya, tepkisizliğe, nemegerekirciliğe sığınmak ve aptallaşmak olur.

Üstelik konuşan Türkiye, saydam Türkiye savsözlerinin perde arkasını biraz *Aydınlık* Gazetesi'nde yaşadık ve yaşamaktayız. Bu tür olayların küçücük örneği olarak bunlardan birini aktarıyorum. 29 Mayıs günü saat 17.00'de gazetemizin İzmir Bürosunun açılışı vardı. Beni de çağırmışlardı. Saat 16.00'da İzmir'de kaldığım otele şu telefon geldi: "Gericiler büromuzu bastı. Biz telefon edene dek otel odanızdan çıkmayın!" Büronun bulunduğu yerin komşuları, yani halkın bir bölümü, İsmet Paşa'nın özdeyişini tuttular ve oradaki polislerin göz göre göre yakalamadığı saldırganları yakalayıp polise teslim ettiler. Ertesi gün İzmir Büromuza daha büyük saldırı oldu ve büronun camları, çerçeveleri parçalandı. Hak aramak için başvurulan polisin yanıtı şuydu: "Eee, siz de *Şeytan Ayetleri*'ni yayımlamayın."

Bu kafadaki polis kendini yargıç yerine koyarak, halkı kışkırtıyorlar diye bizi suçlu bile sayabilirdi.

Halk nice yürekli olursa olsun, hakem kim, düdük kimin elinde?...

Devlet adil değilse, yansız değilse, halkın devlete güveni sarsılmış, hatta kalmamışsa, o zaman halk kendi kurtuluşunu, tepkisizlikle edilginlikte bulur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin içine adil ve yansız olmayanların artarak girmekte olduğunu, belgeleri ve kanıtlarıyla kaç kez yazdık.

Aydınlık, 20 Haziran 1993

HER ŞAKANIN ALTINDA

Üç aydan beri polislerin koruması altındayım. Korumaları ben istemedim. İstemediğimi bildiren iki de dilekçe verdim. Yine de İçişleri Bakanlığı bu korumaları verdi. Zoraki bir koruma! Niçin koruma istemedim? Çünkü:

1- Türkiye'de insan, özgürlüğüne ne denli sahip olabilirse, o denli özgürlüğüme sahip olmak istiyorum. Her yere birlikte gitmek zorunda kaldığım gölgem gibi beni izleyen polislerle, özel yaşamımın bütün ayrıntılarını onlarla birlikte yaşamak çok tedirgin ediciydi.

2- Türkiye'de korunan kişinin, korumalarıyla birlikte öldürüldüğü çok görüldü. Böyle bir faciayı düşünerek, hiçbir savları olmayan zavallı korumaların (polislerin) benimle birlikte öldürülmelerini istemiyor, sağlığımda bunun üzüntüsünü çekiyordum. Güvenlik şefleri de böyle bir cinayeti öngörmüş olacaklar ki, önceleri beni de yanlarına alıp polis arabasına bindirirlerken, sonraları pek haklı olarak tatlı canlarını düşünüp, ben bir taksiyle önden gidiyorken, onlar da polis arabasında arkamdan beni izlemeye başladılar. Korumalarımın yanında polis arabasına bindiğim zamanlar --on beş gün kadar– şöyle bir şaka yapıyordum: "Baktı ki devlet, benim kendime özel araba alacağım yok ve sürücü tutacağım yok, şimdi bana sürücüsüyle birlikte bir makam arabası ayırdı."

İyi ki bu makam arabasını altımdan aldılar da, koruma polisleri olsun bir oranda benimle birlikte öldürülme tehlikesinden kurtulup benim de vicdanımı rahatlattılar. İki kez gidip 20 gün kaldığım Almanya'nın birçok kentinde beni koruyan iki üç araba içindeki koruma polisinin aklına nedense kendi tatlı canlarını korumak gelmiyor ve beni yanlarına, en öndeki koruma arabasına bindiriyorlardı.

3-Bilindiği gibi ben, herkesin cimri dediği, aşırı tutumlu bir in-

sanım. Ayrıca, cimri tanınmamdan da çok memnunum. Bu bütçesinde geliri giderine denk olmayan ve her zaman borç altında ezilen yoksul devletin, yobazların bir kişiyi öldürme olasılığı var diye, o kişiyi korumak için üç-dört, kimileyin pek daha çok koruma polisi ve araba ayırmasını savurganlık sayıyor, benzin parasına, korumalara ve sürücüye verilen aylığa yazık oluyor, diye acıyorum. Bu düşüncemi dostlarıma aktardığım zaman, nice devlet adamını koruyan, hem de hiçbir öldürülme tehdidi de yokken, yetmiş, doksan, hatta daha çok koruma polisi olduğunu söylediler. Öyle anlaşılıyor ki, insanın değerine göre koruma sayısı değişiyor. Kenan Evren'in değeriyle benim değerim hiç bir olabilir mi?

4- İçişleri Bakanlığı'nın beni koruma için vereceği polislere güvenmiyordum. "Beş parmak bir değil" denilecek ama, bana hangi parmağın rastgelip de tetiği çekeceğini bilemezdim. Bu kuşkumun yerinde olduğunu gösteren kanıtlar vardı elimde ve bu kanıtların bir bölümünü burada bikaç kez yazdım. Bu kuşkularımı, koruma şeflerine de bildirdim. Ben söyledim diye değil, ama şimdiki korumalarımın, bu bakımdan güvenilir kişiler olduğuna inanıyorum.

5- Daha 1970'ten başlayarak birtakım kişilere devletin koruma ve tabanca taşıma ruhsatı verdiğini ve çoğu aydın olan bu kişilerden kimilerinin, ben devletin korumak zorunda kaldığı bir insanım anlamına böbürlendiğine tanık oldum. Kapılarında bekleyen koruma polisleriyle, bellerindeki –ceketlerini açıp açıp gösterdikleri– tabancalarıyla övünürlerdi. Beni de bunlardan sanmalarını istememiştim.

Koruma istemeyişimin daha başka nedenleri de vardı.

Karakollardaki ve emniyet müdürlüklerindeki gözaltı yerlerinin, cezaevi ve tutukevlerinin duvarlarına kalemle, kömürle, boyayla yazılmış, çiviyle kazılmış yazılar arasında en çok şu yazı görülür:

"Domuzdan post, polisten dost olmaz!"

İnsan, insandır ve hiçbir insan için genelleme yapmak en büyük yanlıştır.

Korumalar aracılığıyla, polisle senli benli ve içli dışlı olduk. İstanbul'daki, Ankara'daki, İzmir'deki ve başka il ve kimi ilçelerdeki benim için canlarını ortaya koymuş olan korumalara soruyorum:

– Sizin aylığınız nedir? Yirmi, yirmi dört yıllık polisin, komiserin verdiği yanıt şu:

– Dört milyon iki yüz bin lira!

Bunu söyleyenlerin iki, üç, dört çocuğu var. Altı nüfuslu bir aile bu parayla nasıl geçinir? Bunun da yanıtını, ölen Cumhurbaşkanı Özal şöyle vermişti:

– Benim memurum işini bilir!

Bunun, "benim memurum rüşvet alır!" demekten başka bir anlama gelmediğini herkes anlar, hatta aptallar bile... Ya rüşvet almayan, alamayan, rüşvet alınabilecek yerlerde bulunmayan!....

Geçenlerde İstanbul karakollarından birinde bir işim vardı. Gülmece duyarlığı ve aylığı da dört milyon küsur olan bir komiserle söyleşiyorduk. Üç çocuğundan biri üniversiteye, ikisi liseye gidiyordu. Derdini deşmek için, özellikle şöyle sordum:

– Bu parayla nasıl geçinebiliyorsunuz?

Kapının ağzında yılışan herifi göstererek şöyle dedi:

– İşte şu karı pezevengi, buradakilerin ev kiralarına yardımcı olur.

Gazete haberlerinden öğreniyoruz ki, devlet, memur aylıklarını yüzde otuz artıracakmış. Bu enflasyon hızına karşı memur aylıkları yüzde otuz artırılacaksa, salt karı pezevenklerinin yardımı değil, erkek fahişe pezevenklerinin yardımı da ev kiralarını, çocukların çorap paralarını bile ödemeye yetişmez.

Gülmece duyarlığı olan komiserin şaka yaptığı belliydi ama, her şakanın altında bir gerçek yatar.

Aydınlık, 22 Haziran 1993

ÇÜNKÜ BEN İNSANIM

Türkiye insanı çoğunlukla geç duyar, geç görür ve geç anlar. *Şeytan Ayetleri*'nin hangi amaçla Türkçe yayımlanmasını istediğimizi çok yazdık, çok anlattık. Ama hâlâ anlatamamışız, hem de sol basına; *Şeytan Ayetleri*'nin Türkçeye çevrilmesini kimi sol basın ve kişiler eleştiriyor ve kınıyorlarmış.

Niçin *Şeytan Ayetleri*'nin Türkçeye çevrilip yayımlanmasının gerekli, hatta zorunlu olduğunu bikez daha, ama bu kez madde madde yazalım:

1- Önce hükümet kararnamesiyle bu kitabın ve herhangi bir kitabın yasaklanmasına karşıyız. Kitap yasaklamak ortaçağ yöntemidir. Kitap yasaklamayı bir toplumsal utanç sayıyoruz.

2- Bu kitap, İslâmlığı ve Müslümanları aşağıladığı gerekçesiyle yasaklanmıştır. Anayasasında laik olduğu saptanmış bir ülkede dinsel nedenlerle bir kitap yasaklanamaz. Dinsel nedenle bir kitaba yasak koymak, bağnazlık (fanatizm) ve dinsel köktencilik (fundamentalizm)dir.

3- Bir romanı yazan ya da çeviren ya da yayan ve dağıtan, salt bu yüzden öldürülemez. Aklı başında Müslümanların yapacağı, yapması gereken şey, İslâm'ı aşağıladığı savlanan kitaba karşı belgeler ve kanıtlarla yanıt vermek ve kitabın yanlışlarını, yalanlarını ortaya koymaktır. Uygarlık bunu gerektirir. Kitabın yazarını, çevirmenini, yayanını öldürmek de ilkelliktir.

4- Mahkeme kararı olmadan, yargılanmadan, İslâm'ı aşağıladı bahanesiyle bir kimsenin, bir yazarın öldürülmesi vahşettir, canavarlıktır, cinayettir, barbarlıktır, vandallıktır.

5- İslâmlık, bir romandaki yalanlarla yıkılacak denli çürük mü? Müslümanlar, böyle bir romanı yanıtlamaktan bu denli aciz mi?

6- Şeytan Ayetleri'ne konulan yasaklama, bu noktada kalmaz. Şimdiye dek dinsel bağnazlığa verilen ödünler o noktada kalmamış, hep daha çoğu istenmiş ve alınmıştır. Artık bu gericiliğe bir yerde dur denilmezse, bütün özgürlüklerimiz ve insan haklarımız elimizden alınacak demektir.

7- Bütün bu yasaklamalara, öldürmelere karşı, hiçbir şey olmuyormuşçasına vurdumduymazlık, neme gerekircilik, tepkisizlik, kişinin insanlık bilincinden yoksun olduğunu, insanın çağcıl olmadığını, yani insanın insan olmadığını gösterir. Uygar bir dünyada, gerek birey, gerek toplum olarak bundan daha onur kırıcı bişey olamaz.

8- Türkiye'nin, İslâm Konferansı'nda Müslümanlara Müslüman görünmek, Şeytan Ayetleri'ne yasak koyarken, batıya laik görünmeye çalışması ikiyüzlü bir politikadır ve iki yanlı bağımlılıktır.

9- Bunların hepsinden çok daha önemlisi de şudur: Türkiye her gün biraz daha ve gittikçe daha hızlı ve yoğun olarak dinsel bağnazlık ve yobazlık batağına batmaktadır. Gelip dayandığımız son nokta, laikliğin tam karşıtıdır. Anayasasında laik olduğu yazılı olup da gerçekte ve uygulamada laik olmamak sahteciliktir. Aslında Şeytan Ayetleri adlı bir romanın Türkçeye çevrilmesi ya da çevrilmemesi bizim için hiç de önemli değildir. Önemli olan, bu bağnazlık gidişininin bir yerde kırılması ve bütün uygar ülkelerde yayımlanmış olan bir romanın işte bu nedenle Türkiye'de de yayımlanarak bu onursuzluktan kurtulmaktır.

Kimi solcu (kendilerini solcu sanan) basın organlarına göre, Şeytan Ayetleri'ni çevirmek ve yaymakla, biz Türkiye'nin gündemini ve hedefini saptırıyormuşuz. Şeytan Ayetleri'nin çevirisi ve yayınında girişimci ben olduğuma göre, gündem ve hedef saptırıcı da ben oluyorum. Ayıptır! Onların ulaşmak için savaşım verdiği hangi gündem, hangi hedef için ben çalışmadım; hem de onlardan çok önceleri... Tıpkı tıpkısına elbet onlar gibi düşünmemiş olabilirim; onlar da benim gibi düşünmek zorunda değil. Ama Şeytan Ayetleri'nin Türkiye'de yayımlanmasını istediğim için, beni gündem ve hedef saptırıcı olarak göstermek en azından ayıptır.

Toplumun tek hedefi olmaz, olamaz, biçok hedefi olur. Bu çok hedeften bugün Türkiye'nin başat hedefleri, gericilik sorunudur, Kürt so-

runudur, insan hakları sorunudur, demokrasi, anayasa, enflasyon vb. sorunlardır. Bunlardan salt biri Türkiye'nin öncelikli tek sorunu değildir; bunların hepsi birden ve birbirini tamamlayan öncelikli sorunlarıdır. Bu sorunlardan hangisinden kaçtım, kaytardım? Hem de hiç, ama hiçbir çıkarım olmadan, ne maddi ne manevi... Ne halktan oy bekledim, ne aylıklı yurseverlerdenim, ne ün bekliyorum, ne kimseden para bekliyorum, ne herhangi yüksek makamda, ne ödüller almakta gözüm var. Yaşamım boyunca Türkiye'nin ve hatta dünyanın bütün sorunlarına elimden geldiğince, yabancı ve uzak kalmadım. Yetersiz bulduğum ve halkıma bir borç ödeme saydığım, hiçbir karşılık beklemediğim bunca çalışmaları niçin yapıyorum?

Çünkü ben insanım!

Aydınlık, 23 Haziran 1993

ŞEYTAN ÂYETLERİ AJANSI'YLA MEKTUPLAŞMA

Yurtdışı ve yurtiçi gezilerde bulunduğum sırada, *Şeytan Ayetleri*'nin İngiltere'deki ajansından, benim İstanbul'daki ajansıma mektuplar gelmiş. Bu mektupları, gezilerden dönüşümde alabildiğim için gecikerek yanıtladım. Ajansın ilk mektubunu ve benim yanıtımı buraya aktarıyorum.

*

"Aziz Nesin'in yukarıdaki kitabı dizi halinde yayınladığını öğrendim. İlk olarak onun, yazarın ajansının itibarını küçük düşüren, kuraldışı aşikâr bir suç işlediğini söylemek isterim –biz ona bu eseri dizi biçiminde yayınlama hakkını vermemiştik ve bunu hemen durdurması gerekir–. Öyle anlıyorum ki, bu dizi bir protesto fırtınasına neden olmaktadır ve söylemek zorundayım ki bu olayda Aziz Nesin herhalde muhafazakârları kışkırtmayı, yazarın davasına dayanışma vermekten daha çok önemsemektedir.

"Yarın ofise geldiğimde sizden bu konuda ayrıntılı bir açıklama ve Mr. Nesin'den bu yayını durduracağına dair yazılı bir beyan bulmak istiyorum. Lütfen bunun bize hemen fakslanmasını sağlayınız.

"Ben özellikle bu meselede çok kızgınım. Mr. Nesin özellikle bizim en son istediğimiz şey olan bu çekişmeyi bir meydan okuma havasına sokmaktadır. Siz bana onun dürüstlüğü ve doğruluğu, ayrıca yazara arka çıkma isteği garantisini vermiştiniz.

"Artık ben bundan kesinlikle emin değilim. Bu konuda ayrıca böylesine çabuk bir çeviri olması aklımı karıştırıyor; böylesine yıldırım hızıyla yapılan bir çevirinin hiçbir kalitesi olduğuna inanmıyorum.

Yarın, –çarşamba günü– işe geldiğimde ilk iş sizin cevabi faksınızı bulmak istiyorum."

*

Şimdi de verdiğim yanıtı sunuyorum.

*

Üst üste iki kez Almanya'ya gitmiştim. Dönüşümde de on gün süren İzmir gezim oldu. İstanbul'a döndüğümde ajansım ONK'a gönderdiğimiz mektupları buldum. Her şeyden önce size, bir yazara mektup yazarken saygılı ve terbiyeli olmanızı salık veririm. Kendinize hangi biçem ve biçimde mektup yazılmasını istiyorsanız, bana da öyle mektup yazınız.

Benim *Şeytan Ayetleri*'ni gazetede dizi biçiminde yayımladığımı kimden öğrendiniz? Önce bunu bana sorup öğrenmeliydiniz. Ben bu romanı kitap olarak bütünüyle yayımlayacağım. Bu romandan kimi bölümleri, başyazarı olduğum Aydınlık gazetesinde bikaç gün için dizi olarak yayımlayan ben değilim.

Benim Salman Rüşdü'nün bu romanını yayımlamaktan amacım, ne yazarın davasına hizmet etmek, ne de Türkiye'deki tutucuları kışkırtmaktır. Salman Rüşdü'nün davasından bana ne? Bizim, onun davasından çok daha önemli savunduğumuz kendi davalarımız var.

Bu romanı yayımlamaktaki amacımı, o romanın ajansına açıklamak zorunda değilim ama, dört yıldan beri çok kez açıkladığım için bikez de size açıklamakta sakınca görmüyorum. Bu romanı yayımlamaktan amacım, anayasasında laik olduğu saptanmış bulunan Türkiye Cumhuriyeti'nde, İslam Ülkeleri Konferansı'nın dolaylı baskısı ve hükümet içindeki Diyanet İşleri'nin tavsiyesiyle, Şeytan Ayetleri'nin Türkiye'ye sokulmasının ve Türkçe yayımlanmasının bir hükümet kararnamesiyle yasaklanmış olmasıdır. Ben, antilaik ve antidemokratik bir uygulamaya karşıyım. Hükümete verdiğim bir dilekçeyle de, bu yasak karanamesinin kaldırılmasını ve bütün uygar ülkelerde olduğu gibi Şeytan Ayetleri'nin Türkiye'de de yayımlanabilmesini istiyorum. Yoksa amacım, Humeyni'nin idam fetvasından paniğe kapılarak kendi romanını bile savunmayan, böyle bir romanı yazdığından pişman olup idam fetvasını verenlerden af dileyen, kendi romanının yayımlanmasını bisüre yasaklayıp af dileği de kabul olmayınca yeniden yayımlanmasına izin veren bir yazarın davasını savunmak değildir. Şeytan Ayetleri'ni çok değerli bulduğum, çok beğendiğim için de yayımlamak istiyor değilim. Niçin yayımlamak istediğim, sizi bir ajans olarak, hiç ilgilendirmez; sizi ve Salman Rüşdü'yü ilgilendirmesi gereken, Salman Rüşdü'nün benden alacağı telif hakkı ve sizin de bu telif hakkından alacağınız ko-

misyondur. Bu roman, biçok ülkede çevrilip yayımlandı. Siz oralardaki yayımcıların hangisine, bu romanı Salman Rüşdü'nün davasına hizmet için mi yayımladığını sordunuz? Hangi amaçla bu romanı yayımlamak istediğimi sormaya hakkınız yoktur. Kaldı ki, bu romanın yayım sorununu üstlenmek isteyen ikibinden çok aydın, gazete ilanlarıyla, mektup ve telgraflarla başvurmuştur. Bu sayı her gün artmaktadır. Ben o girişimcilerden ancak biriyim.

Bu romanın, Türkiye'de şimdiden fırtına estirdiği doğrudur. Türkiye'deki tutucuların estirdiği fırtınadan size ne? Yoksa siz tutuculardan yana mısınız da, Şeytan Ayetleri'ni yayımlamamı istemiyorsunuz?

Ajansım, size doğruluğum üzerine güvence vermişse bu doğrudur ve bunu bu mektubumdan da anlayabilirsiniz. Sizin için benim doğruluğum, romanın yayım sözleşmesine uymam ve sözleşme koşullarına uygun olarak telif hakkını ödemem demektir. Ama Salman Rüşdü'ye arka çıkma isteğinde bulunduğum doğru değildir. Salman Rüşdü'yü yazdığı romanı savunamadığı, katil adaylarından bağışlanmasını dilediği, inandığı düşünceden vazgeçtiği için, bir yazar olarak kınıyorum.

Romanın çevirisi bitmiş değildir, sürmektedir. Şeytan Ayetleri'nin doğru ve düzgün çevrilmesi, sizden daha çok benim sorunumdur. Böyle olmasına çalışıyorum. Benim yayınevimin Aydınlık grubuyla hiçbir ilişkisi yoktur.

Ben, uluslararası yayıncılık anlaşmalarına ve kurallarına uymak için, temsilcisi bulunduğunuz Şeytan Ayetleri Romanını Türkiye'de yayımlamak üzere sizden izin istedim, sizden akıl istemedim. Bu izni verirseniz, görevinizi yapmış olursunuz; vermezseniz, ben izninizi almadan romanı yayımlamak zorunda kalırım. Yasal telif hakkınız bizde saklı tutulacaktır. İstediğiniz zaman telif hakkını alabilir ve isterseniz mahkemeye başvurabilirsiniz.

Bana, hakkım olan incelikli ve saygılı mektubu yazarsanız, ben de size aynı biçimde yanıt veririm. Siz, benim patronum değilsiniz ve benim patronum olmamıştır. Bunu böylece bilmenizde yarar görüyorum.

Aydınlık, 28 Haziran 1993

HEEY SAVCILAR, NERDESİNİZ?

Devlet kurumlarını dinsel gericilerin, bağnazların, yobazların ve köktencilerin işgal etmiş olduklarını kaçtır yazıyorum. İlgilenmeleri gerekenlerin kılı kıpırdamıyor. Bu kılı kapırdamayanların, *Aydınlık*'ı toplatmak çabasıyla tüyleri diken diken oluyor.

Şeytan Ayetleri'nden bölümler *Aydınlık*'ta yayımlandığı günlerde savcılık yolu ve mahkeme kararıyla her gün *Aydınlık* toplatılıyordu. Bu günlerden birinde, Kuran'dan ayetler yayımlanmış, ne yazıldığı bile okunmadan toplatma kararı verilerek, Kuran'dan ayetlerin yayımlandığı *Aydınlık* da toplatılmıştı. Oysa aynı günlerde gericilik, yobazlık, bağnazlık, ilgililerin bu üstü örtülü hoşgörüsüyle iyice azmış, şahlanmıştı ve savcılarımız buna açıkça göz yumuyordu. Yani devleti oluşturan her kurumun içine girip iyice yerleşen gericilik, bağnazlık adalet kurumlarının içine de dolmuştu. Bunun, Prof. İlhan Arsel'in *Aydın ve Aydın* kitabının toplatılıp yasaklanmasında olduğu gibi, biçok alanda tanığıyız. Oysa adalet, insanların başka hiçbir umarları kalmayınca en son başvurup sığınacakları yerdir. Öyle görünüyor ki, bu en güvenilmesi gereken kale de gerici ve yobazların eline geçmiştir.

25 Haziran günlü *Aydınlık*'ta çıkan İdris Ardağ'ın yazısı, yurdumuzda dinsel gericiliğin hangi aşamaya geldiğini göstermesi bakımından ibret vericidir. O yazıyı okumuş olsanız bile, yine de kimi bölümlerini yazıma aktarıp, hâlâ demokrat ve laik savcılarımız kalmışsa, bikez daha onların dikkatini –çekebilirsem– çekmek istiyorum. İdris Ardağ'ın söz konusu yazısından bir bölümü olduğu gibi sunuyorum.

"4 Mayıs 1993 tarihli *Ümmet-i Muhammed* dergisinden:

'Menderes'le başlayan sapıklık Özal'la noktalanmıştır.'

"Bırakın başkomutanlığı, M. Kemal, Anadolu'nun kurtuluş savaşında tek kurşun dahi sıkmayan haindi."

"Çan sesleri altında ölmekten daha daha korkunç şey, M. Kemal'in heykellerinin gölgesinde ölmektir."

"M. Kemal'in bu rezil rezalet hayatı, onun Dolmabahçe Sarayı'nda geberene kadar devam etmiştir."

"Babıâli'nin bab-ı adisinde Aziz Nesin adında bir köpek oturur."

"Piyon, bunak, oyuncak hayvandan daha aşağı."

"Ataputun bir katil, bir adi, bir şerefsiz, bir haysiyetsiz, bir vicdansız kişi olduğu hepimizce bilinmektedir."

Devlet kurumlarını, bu arada Adalet Bakanlığı'nı da işgal etmiş bulunan dinsel gericilerin sayesinde Türkiye'nin düştüğü çukur işte budur. Şeytan Ayetleri'nden bikaç bölümün yayımlanmasına bile demokrasinin koşulu olan hoşgörüyle bakmayan, yayımlanmış Kuran ayetlerini Şeytan Ayetleri sanarak gazetemizi toplatan savcılar, *Ümmet-i Muhammed* dergisinin bu yayınına karşı ne yapmıştır ey ümmet-i Muhammet?

Bu dergi apaçık suç işlemiştir, bir kamu suçu. Adalet Bakanlığı ya da doğrudan savcılar, *Aydınlık*'ta İdris Ardağ'ın yazısı çıkana dek bu yazı için bir kovuşturma açmış mıdır? Hatta *Aydınlık*'ta bu eleştiri çıktıktan sonra olsun, kovuşturma açılmış mıdır? Ve niçin, görevlerini yapmayan görevliler için kovuşturma açılmıyor?

Görüyorsunuz işte, iktidara geçer geçmez, Türkçeleştirilmiş ezan, geriye ve gericiliğe dönerek Arapçalaştıran ve ilk işi hacca gitmeyi özgür bırakan Menderes'in ölüsü bile, gericilerin lanetinden kurtulamamıştır. Ne denli ödün verseniz, sizler de onların kargışından yine kurtulamayacaksınız.

Ancak Adalet Bakanlığı'nın istemiyle ve aklanmakla sonuçlanan siyasal ve toplumsal davalar açan savcılarımız, nerelerdesiniz ve hâlâ Atatürkçü müsünüz, hâlâ kendinizi demokrat ve laik mi sanıyorsunuz?

Aydınlık, 30 Haziran 1993

II

FERİT İLSEVER'İN YAZILARI

KUTSAL İTTİFAK

Gazetemizin dağıtımının Güneydoğu'daki dokuz ilde engellenmesinden sonra, dün gece İstanbul'da polis, montajlarımıza el koydu.

Bilindiği gibi önceki gün Diyarbakır'da Hizbullah örgütününün bayileri tehdit etmesi üzerine Birleşik Basın Dağıtım Şirketi; Diyarbakır, Van, Bingöl, Muş, Mardin, Batman, Urfa, Siirt ve Malatya illerinde gazetemizi dağıtmayacağını bildirmişti.

Dün gece *Aydınlık* gazetesinin İstanbul-Mecidiyeköy'deki merkezi civarında karakol kuran polis, gazeteden hareket eden bütün arabaları takip ederek çevirdi ve arama yaptı. *Aydınlık*'ın İstanbul baskısı için hazırlanan montajlarla birlikte görevli arkadaşlarımız Duran Alaçam, Mehmet Ceylan, Burhan Demir ve Çetin Çağlayan gözaltına alındı. Tozkoparan Karakolu görevlileri, uzun süre montajlara el koydular. *Aydınlık*, yedek montajların baskıya sokulmasıyla, bugünkü İstanbul dağıtımına gecikmeli olarak yetiştirildi. Gazetemizin baskı ve dağıtımını engelleyen polis uygulamasını protesto ediyoruz. Gözaltındaki arkadaşlarımız derhal serbest bırakılmalıdır.

Polis, arkadaşlarımızdan biri üzerinde silah bulunmasını, gözaltında tutmanın gerekçesi olarak gösteriyor. Özellikle Salman Rüşdü yayınıyla birlikte yoğun tehditlere maruz kaldık. İçişleri Bakanlığı'na ve valiliklere önlem alınması için başvurduk. Güvenliğimiz için önlem almayan polis, montajlarımıza el koyuyor.

Aydınlık'ın Genel Yayın Yönetmeni olarak bana, yıllardır kanunlar çiğnenerek, silah ruhsatı verilmiyor. Arabalarımızın yolu kesilerek öldürüleceğimiz tehditleri alıyoruz. Polis, sanki Hizbullah'a vurdurtmak için *Aydınlık* mensuplarını silahsızlandırıyor.

Aydınlık'ın kendini savunması en doğal hakkıdır. Saldırılar tarafımızdan en sert karşılığını bulacaktır.

Öte yandan bugünkü gazetelerde İran'da yayımlanan *Selam Gazetesi*'nin Salman Rüşdü yayınımız üzerine Başyazarımız Aziz Nesin'i bir kez daha ölümle tehdit ettiği haberleri yer aldı. *Aydınlık*, bütün ezilen ülkelerle ve komşumuz İran'la dostluğa ve anti-emperyalist temelde dayanışmaya her zaman önem verdi. Ancak İran yönetiminin, düşünce özgürlüğünü boğmaya çalışan bağnaz tutumunu reddediyoruz. Bugün Ortadoğu'da en çok ihtiyaç duyulan anti-emperyalist birliği sağlayacak olan temel, halkların özgürlüğüdür.

Aydınlık'ın Salman Rüşdü yayınının amacı, halkı aydınlatmaktır. Gazetemiz, inançların ve dünya görüşlerinin şiddetle bastırılmasına karşı olduğu kadar, onların saygısız ve incitici tavırlarla aşağılanmasını da onaylamaz. Materyalizmle dinsel inanç sistemleri arasındaki tartışmada böyle tavırları her zaman mahkûm ettik. *Aydınlık*, bu yayınıyla, üzerinde fırtınalar kopartılan "*Şeytan Ayetleri*" romanının bilimsel, önyargısız ve sağlıklı bir zeminde tartışılmasının yolunu açıyor.

İstanbul ve Güneydoğu'da karşılaştığımız baskılar, Hizbullah-polis işbirliğini bir kez daha gözler önün eseriyor. Hizbullah ve onun arkasındaki devlet güçlerini çok iyi biliyoruz. Halkın sırtında taht kuran karanlık güçler telaştadır. *Aydınlık*, halkımızın demokratik ve laik vicdanına güveniyor.

Tüm demokratik kuruluşları, basını ve okurlarımızı *Aydınlık* ile dayanışmaya çağırıyoruz.

Baskılar *Aydınlık*'ı yıldırmaz!

Aydınlık, 27 Mayıs 1993

LAİK DEVLETMİŞ!

Bu masala artık kimse inanmıyor. *Aydınlık*'a yönelik tehditler karşısında alınan tutum, laikliğin bizzat devlet tarafından nasıl ortadan kaldırıldığını bir kez daha gözler önüne serdi.

Şeytan Ayetleri konusundaki yayınımızı ilan edişimizden hemen sonra Diyarbakır'da Hizbullah imzalı bildiriler dağıtıldı. Örgüt, *Aydınlık* Gazetesi'ni satan bayileri öldüreceği tehdidinde bulunuyordu. Devlet, Hizbullah bildirisini neredeyse emir kabul etti. İstanbul polisinin büromuzun civarına karakol kurup, girip çıkanı takip etmesiyle, baskı montajlarını matbaaya götüren ekibimizi gözaltına alıp montajlara el koymasıyla, sanki bu emrin gereği yerine getiriliyordu. Dün bazı kişiler polisin gözleri önünde İstanbul'un Güngören, Tozkoparan ve Fatih semtlerinde bayileri tehdit ederek *Aydınlık* satışını önlemeye çalıştılar.

27 Mayıs tarihli *Milli Gazete*, *Aydınlık*'a karşı tahriki manşet üstüne çıkardı. Refah Partisi'nin yayın organı bir yandan "laik devleti" yayınımızı durdurmaya çağırıyor, bir yandan da telefonlarımızı vererek, Müslümanlar'ı gazetemizi kampanya halinde tehdit etmeye çağırıyordu.

Dün polisten sonra devletin yargıcı da bağnaz güçlerin çağrısına uydu. İstanbul Şişli 1. Sulh Ceza yargıcı gazetemizin toplatılmasına karar verdi. Gerekçe nedir biliyor musunuz? Allah'a ve peygambere küfür. Nerede saptamış bunu yargıç?

Aydınlık'ın dizisinde saptamış olamaz. Dizide bu şekilde yorumlanabilecek bir satır bile yoktur. Demek ki yargıç delile değil, Hizbullah'ın bildirilerine bakarak karar vermektedir.

12 Eylül darbesinden sonra hızlanan bir süreç sonunda Türkiye'nin getirildiği nokta işte burasıdır. Güneydoğu'da gerillaya karşı cihad bil-

dirileri dağıtan devlet, laikliğin ruhuna fatihayı çoktan okumuştur. Şimdi ise din adına açıktan bir savaşa girmektedir. Laiklik şovu yapmaları gerektiğinde insanların başörtüleriyle oynayanlar, bir aydınlatma yayını karşısında neredeyse cihada katılmaktadırlar.

Herkese büyük ders vardır bu tutumda. Düzen, dini, statükonun temeline yerleştiriyor. Sistemin ideolojik, manevi hammaddesi olarak gittikçe daha fazla dine sarılıyor. Dogmaya dokunacağını düşündüğü her türlü girişimi bizzat kendisi için tehdit sayıyor. İş lafa geldiğinde sömürü düzenine, devlete karşı olduklarını söyleyen, ama şimdi devletle birlikte *Aydınlık*'a tehditler yönelten insanlar da neye alet olduklarını iyi düşünmelidirler. Aydınlanmak Müslümanlar'ın da hakkıdır. *Aydınlık*'a saldırı, düzen savunuculuğuyla eşdeğerdedir.

Aydınlık, Şeytan Ayetleri yayınına başlarken açıkladı. Biz, inançların ve dünya görüşlerinin şiddetle bastırılmasına karşıyız. Aynı zamanda inançların ve dünya görüşlerinin saygısız ve incitici tavırlarla aşağılanmasını hiçbir şekilde onaylayamayız. Biz materyalistiz. Materyalizmle dinsel inançlar arasındaki tartışmada şiddeti ve aşağılamayı daima mahkûm ettik.

Devlet mi savundu bugüne kadar vatandaşların inanç ve ibadet özgürlüğünü? Devlet daima kurulu düzeni savundu. Din bu iş için ne kadar elverişliyse, onu da o kadar benimsedi, içine aldı. Olay budur. Düşünce, inanç özgürlüğünü de ve bunun gereği olan ibadet özgürlüğünü de en kararlı biçimde biz savunduk.

Bu tutumumuzu ne tehdit karşısında, ne de devlet baskısı sonucu değiştiririz.

Aydınlık, 28 Mayıs 1993

REFAH'IN CEHALET KAMPANYASI

Refah Partisi'nin yayın organı *Milli Gazete* neyi protesto ediyor ve ettiriyor?

Bu soruyu son derece ciddi olarak, bütün gerçekliğiyle soruyoruz. Çünkü Müslümanları *Aydınlık*'a karşı kışkırtanlar, gazetemizin çalışanlarına ölüm tehditleri savuranlar, aynı zamanda *Aydınlık*'ın okunmamasını istiyorlar. Telefon numaralarını öğrenmek için bile bir nüshasını satın almayın, çağrısı yapıyorlar.

Okumayın ama protesto edin! Tehdit telefonları yağdırın ama okumayın! *Milli Gazete*'nin kampanyasının özeti budur. Sanırız bu çağrıları yapanlar da *Aydınlık*'ın ne yazdığını okumuyorlar.

Aslında bu çağrıda, Refah'ın ideolojisi yatıyor boylu boyunca. Bu ideolojinin özü öğrenmemektir, okumamaktır. Cehalet üzerine saltanat kurmak istediklerinin bundan sağlam kanıtı olamaz.

İnsanlar okumayacaklar da ne yapacaklar? Bu Parti'nin yöneticilerinin parmaklarına bakacaklar, iradelerini onlara teslim edecekler. Her türlü aydınlatmaya ve aydınlanmaya telaşla saldırırken, istedikleri budur. Tehditten başka silahları, insan aklına, insan yüreğine seslenen bir fikirleri yoktur.

Aydınlık'ın özellikle Müslümanlar'a çağrısı şudur: Okuyun! Okuyun, düşünün ve düşüncelerinizi *Aydınlık*'a yazın. *Aydınlık*, kendi görüşlerine ne kadar zıt olursa olsun, her türlü fikri halka sunmaya söz verdiği bir yayın sürdürüyor. *Milli Gazete*'nin görüşleri de bu açıklamanın kapsamındadır. Nitekim biz bu gazetenin yazdıklarını sayfalarımızda okuyucuya sunuyoruz.

Milli Gazete önceki günkü sayısında saldırısına bir unsur daha ekledi. Diyorlar ki: "*Aydınlık*'a soruyoruz: Emperyalistlerin oyununu

Türkiye'de tekrarlamak size ne kazandıracak?" Şöyle sürdürüyorlar: "Salman Rüşdü Hint asıllı bir İngiliz köpeğidir. Hatta daha da aşağı!" Biz de onun kitabı üzerine bir tartışma başlattığımız için emperyalizmin oyununu oynuyormuşuz.

Şunu belirtelim ki, *Aydınlık*'ın görüşlerini sadece *Aydınlık* temsil eder. Ne Salman Rüşdü, ne de bir başkası *Aydınlık*'ı bağlamaz. *Aydınlık*'ın yayınını anlamadıkları için akıllarına geldiği gibi çarpıtmaya çalışıyorlar. Daha doğrusu çarpıtmadan medet umuyorlar. *Aydınlık*, Salman Rüşdü etrafında oluşturulan bir yasak alanını yıkıyor, bağnazlığın tehditle girilmesini önleyeceğini sandığı bir tartışma konusunu gündeme getiriyor.

Emperyalizm meselesine gelince. Bu nokada bizim alnımız açıktır. Mücadelemiz bellidir. Savunma yapmaya ihtiyacımız yoktur. Ama "emperyalizmden" söz eden Refah'ın durduğu yer, tam da emperyalizmin yanıdır, içidir. Bunu bir iddia olarak ortaya atmıyoruz. *Aydınlık*, dün Refah'ın Genel Sekreteri ve Grup başkanvekili Oğuzhan Asiltürk'ün bu konuda söylediklerine yer verdi. Asiltürk'ün sözlerini buraya da alıyoruz:

"ABD, birçok defalar cumhurbaşkanlarının ağzından, bizim seçimlerde başarılı olmamız, hükümetlere girmemiz gerektiğini beyan etti. Suudi Arabistan, Refah Partisi'ne iyi bakıyor. Biz de onlara iyi bakıyoruz."

Asiltürk bunları, 26 Şubat 1989 tarihli *2000'e Doğru* dergisine söylemişti. Gerçekten de Refah'ın "seçim başarılarının" arkasında hep Washington'un desteğiyle, Suudi dolarları vardır. İşte RP'nin "Emperyalizme karşı olma", "Batıl Batı" edebiyatının içyüzü budur.

Refah'ın yayın organı bu konularda söyleyecek sözü olmadığı için Müslümanları tahrik etme yolunu tutuyor.

Aydınlık, 30 Mayıs 1993

İLK RAUND AYDINLIK'IN

Aydınlık'ın on gündür süren Salman Rüşdü yayınıyla yaptığı nedir? Yaşadıklarımızın Salman Rüştü ile ilgili olmadığı açıklıkla ortadadır. ABD, dinci örgütlerle kol kola yarattığı bir statükoyu Türkiye halkına dayattı. *Aydınlık*, on gündür yasaklarla, kararnamelerle ve ölüm tehditleriyle zırhlanan bu statükoya meydan okuyor. Gericilerle, aydınlanmacı güçler arasında yüz yıldır süren mücadelede, emekçilerin de devreye girdiği bir hesaplaşma sürecini başlatıyor.

ABD, 80'li yıllarda Sovyetler Birliği'nin çökertilmesine hizmet eden "Yeşil Kuşak" projesini Türkiye'nin önüne koydu. Bu projeyle ülkemize yeni islami roller yüklendi.

Sovyetler Birliği'nin çökmesinden sonra ise, Türkiye, bu kez dağılan imparatorluğun paylaşımı kavgasına sürüldü. ABD'nin bu amaçla önümüze koyduğu kimlik "Ilımlı İslam" idi. Açık açık yazdılar, çizdiler.

Cumhuriyet'in temel felsefesi Kemalizm artık eskimişti. Laiklik çöp sepetine atılmalıydı. Mızrağın ucunu Kemalizm'in devrimci dönemine yönelttiler. 12 Eylül uygulamalarıyla çürüme sürecine girmiş rejimi, ABD'ye bütünüyle bağımlı "İkinci Cumhuriyet"e dönüştürmek için uğraştılar durdular.

Dinci örgütler Washington'un açtığı bu kulvarda ve devlet şemsiyesi altında boy attılar. Rabıta parasıyla ve Suudi dolarlarıyla büyütülerek halkın karşısına çıkartıldılar. Öyle bir statüko yarattılar ki, kimse itiraz edemesin, kimse kılına bile dokunmasın. Türk ve Kürt halkları üzerindeki devlet terörüne bunların zihinsel terörü de eklendi. Bazıları cihat bayrakları açarak laik aydınları tek tek yok etmeye başladılar.

Aydınlık bugün işte bu statükoya isyan ediyor. Birilerinin bu gidişe "dur" demesi gerekiyordu. Türkiye halkı laiktir. Bağnazlığa ve yobazlığa hiçbir zaman prim vermedi. Ancak, yüz yıllık özgürlük birikimimizin harekete geçirilmesi için bir kıvılcıma ihtiyaç vardı. Salman Rüşdü yayını işte bu tabloya oturdu. *Aydınlık*'ın bugün yaptığı, milliyetçi ve dinci şahlanmaya karşı aydınlanmacı bir çıkış olduğu gibi, topluma da bir cesaret çağrısıdır.

Aydınlık cerahati patlattı. Bunu da ancak o yapabilirdi. Gericiliğin ülkenin başına bela olmasının önündeki tek kusursuz hareket *Aydınlık*'tır. Alnımız açık, attığımız adımlar haklı ve meşrudur. Bu yüzden yayınımız halktan yoğun destek gördü. Dinci zorbalığı, kamuoyundan aldığımız bu destekle ve kararlı tavırla püskürttük. Birinci raunt *Aydınlık*'ındır.

Kavimler kapısında 21. yüzyılın eşiğinde özgürlük ve aydınlanma isteği güçlüdür. Bu talebin pratikteki ifadesi olan bir hesaplaşma süreci, önümüzde boylu boyunca uzanıyor.

Aydınlık, 5 Haziran 1993

III

ŞEYTAN AYETLERİ TARTIŞMASI

HER ŞEYİN TARTIŞILMASINDAN YANAYIM

Prof. M. Said Yazıcıoğlu *

Şeytan Ayetleri benim Diyanet İşleri Başkanlığım sırasında gündeme gelmişti, ama ben daha sonra ayrıldığım için tartışmalarda bulunamadım. Kitabı da okuyup inceleyemedim.

Ben, prensip olarak her şeyin tartışılmasından yanayım. Sansürle, üstü kapalı tutularak, kapalılıkla hiçbir yere varılamaz. Tartışılmasından yanayım. Yayınlanan bölümleri, bundan sonra yeniden ararsanız, tartışmaya açığım. Bütün kesimlerle objektif olarak tartışılması gerekiyor.

Aydınlık, 26 Mayıs 1993

* Diyanet İşleri eski Başkanı, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Görevlisi

KUR'AN YIKILMAZ, TARTIŞALIM

*M. Nuri Yılmaz**

Diyanet İşleri Başkanı M. Nuri Yılmaz "Salman Rüşdü'nün *Şeytan Ayetleri* Kuran'ı yıkacaksa, yıksın" dedi. Salman Rüşdü'nün *Aydınlık* Gazetesinde tartışılmaya başlamasıyla ilgili olarak; "Bana da bu konuda teklif gelirse tartışmaya katılır, fikrimi söylerim" diyen Yılmaz, "Ama kitapta yalan şeyler anlatılıyor. Ben bu kitabı okudum. Müslümanlar'a Hz. Muhammed ve Kur'an-ı Kerim'e hakaretlerle dolu bir kitap" diye konuştu.

Yılmaz, *Aydınlık*'ta yayınlanmaya başlayacak Salman Rüşdü'nün *Şeytan Ayetleri* tartışmasıyla ilgili olarak *Aydınlık* muhabirinin sorularını yanıtladı. M. Nuri Yılmaz, Rüşdü'nün *Şeytan Ayetleri*'yle ilgili olarak, "Yayınlanmasıyla ilgili bir tavrımız yok. Böyle bir şeyin yayınlanmasından korkmuyoruz" dedi. Yayın başladıktan sonra Diyanet'in bu konudaki görüşlerini anlatıp anlatmayacakları ya da tartışmaya katılıp katılmayacakları sorusunu ise, Yılmaz, "Bu konuda bir teklif gelirse tartışmaya katılırım. Fikirimi söylerim. Kuran ortada. Kuran'ı yıkamayan çok Salman Rüşdü'ler gelip geçti" diye yanıtladı.

Mevlana Celaleddin Rumi'nin "Allah'ın yaktığı mumu söndürmeye çalışanların sakalı bıyığı yanar" sözünü hatırlatan Yılmaz, "Salman Rüşdü'nün söyledikleri yeni bir şey değil. Hatta yalan şeyler. Uydurma. iler tutar bir yanı yok" diye konuştu. Yılmaz'a kitabın yayınlanmadığının, kararnameyle de bunun yasak olduğunun hatırlatılması üzerine, Yılmaz, "Ben kitabı okudum. Salman Rüşdü'nün

* Diyanet İşleri Başkanı

kitabı eğer Kuran'ı yıkacaksa yıksın. Bunun kimseye bir zararı olmaz" yanıtını verdi.

Aydınlık muhabirinin "Daha geniş ve etraflıca" tartışma eğilimini hatırlatması üzerine, tartışmayı bugün hacca gittiği gerekçesiyle "İleriki bir tarihe, hac dönüşüne" erteleyen Yılmaz, "Ben bu konuda her zaman tartışmaya açığım. Kur'an'da yeri var mı? Nedir Şeytan Ayetleri, bunları hac dönüşü konuşabiliriz" dedi.

Aydınlık, 26 Mayıs 1993

BEN OKUDUM VE İNANCIMA HİÇBİR ŞEY OLMADI

Dr. Niyazi Kahveci *

– Şeytan Ayetleri'*nin içeriğinden söz eder misiniz?*

– Esere adını veren "Şeytan Ayetleri" meselesine bu kitapta çok az yer verilmektedir. 547 sayfadan oluşan eserde bu konu için sadece iki sayfa ayrılmıştır. Bu kitap sadece İslam hakkında değildir. Yani, yazarın derdi İslam ile savaşmak değildir. Salman Rüşdü kendi iki ayrı kişiliğini sergilemeye çalışmaktadır. Biri "iyi" diğeri "kötü" yanı, biri geçmişi diğeri şimdiki halini tasvir etmeye çalışmaktadır. İngiltere'de yaşayan Asyalı göçmenlerin bir kültürel problemi vardır. Bulundukları ülkenin kültürüne yabancıdırlar. Onların şahsında kendisi de tarihle çatışmaktadır. Geçmişini inkâr mı etsin? Yoksa içinde bulunduğu kültürü olduğu gibi kabul mü etsin? Kendi köklerini (ki onlar İslam'dadır ve kendisi de Müslüman'dır) yakalamaya çalışır. Kitap bir yandan Müslümanları kritize etmekte diğer yandan laiklere saldırmakta. Nasıl ki Müslümanlar dini kabul edip kesin doğrulara inanmakta iseler; laikler de bilim ve tecrübenin bileşiminden elde ettikleri bilgileri "kesin doğru" kabul etmektedirler. İkisi de sonuç olarak aynı değer yargısına sahiptir. Bu nedenle eserde işlenen en önemli nokta, artık "kesin doğrulardan" söz edilemeyeceği, onun yerine her şeyde bir "şüphe" bulunacağıdır. Eğer bugün dünyada böyle bir kültürel problem bulunabiliyorsa, bu iki kesimin ürünüdür. Bu çıkmaza parmak basarak dünyayı değiştirmeye aday olmak istiyor Rüşdü. Buna çıkış olacak bir fikir arar. İşte bu fikir İslam olabilir mi, onu tartışır.

* **Diyanet İşleri Başkanlığı Uzmanı**, Aktüel dergisinin 20-26 Mayıs 1993 tarihli 98. sayısında Salman Rüşdü ve *Şeytan Ayetleri* kitabına ilişkin görüşlerini açıkladı. Açıklama, *Aktüel* Dergisinden aynen alınmıştır

– İslam dininde, din için öldürme var mıdır? Salman Rüşdü için ölüm fetvası sadece İran'dan geldi. Türkiye ve diğer İslam ülkelerinde böyle bir tavır sergilenmemesinin nedeni nedir?

– Dinimize göre, herkes istediği dini benimsemekte serbesttir. Kur'an-ı Kerim "Dinde zorlama yoktur", "Dileyen inanır, dileyen inkâr eder" benzeri pek çok ayetle din için öldürme olmayacağını bize bildirmektedir. *Şeytan Ayetleri* kitabında Humeyni direkt olarak muhatap alınmaktadır. "Taraftarlarını ve karşıtlarını yiyen bir canavar" olarak nitelenmektedir. Fetva olsa olsa bu nedenle olabilir. Günümüzde Müslümanların tümü adına fetva verecek, halifelik gibi bir organ mevcut değildir. Siyasi ve hukuki olarak da her ülke kendi vatandaşından sorumludur. Bu konuda uluslararası hukuk kuralları geçerlidir. Bu kurallara göre, genel olarak, bir ülke diğer bir ülkenin vatandaşını cezalandıramaz.

– Sizce bu eser tartışılmalı, yayınlanmalı mı?

– Ortada kitap ile ilgili bir kamuoyu hassasiyeti oluşmuş durumda. Yoksa onu okumakla, onu tartışmakla kimsenin inancı sarsılmaz. Ben okudum ve inancıma hiçbir şey olmadı. Okumakla şunu görmek mümkün; İslam'ın çıkışında onun aleyhine ortaya atılanlarla, ondan on dört asır sonra gelen insanın iddiaları hâlâ aynı. Toplum adına bu kitap birileri tarafından incelenmeli ve toplum aydınlatılmalı. Toplumun bilimadamı ve aydını olmaya talip olmaktaki amaç ve espri de budur zaten. Bilimadamı objektif olmak zorundadır. Aksini yapmak ise "Ağlayan halk ile beraber oturup ağlamak" olur. Halbuki bilimadamı ve aydınlar duygusal olamazlar.

– *Şeytan Ayetleri'nin içeriğinin tartışılabilmesi için eserin Türkiye'de yayınlanması gerekmez mi?*

– Dini ve hukuki açıdan bunu cevaplayabilecek durumda değilim. Ancak İslami ilimlerde bir akademisyen olarak diyebilirim ki, yayınlanmasından dolayı İslam adına çekinilecek bir durum yoktur. İslam'ın alnı açıktır.

Aydınlık 27 Mayıs 1993

ÂYETLER UYDURMA MI?*

Turan Dursun

Bazı İslamcı çevrelerin "Şeytan Ayetleri" diye bir şeyin hiçbir zaman olmadığı şeklindeki iddialarını ciddiye almak mümkün değildir. Bu ayetler kesinlikle bir "masal", bir "uydurma" olmayıp tamamıyle bir gerçektir. Yani Muhammed, Mekke'de iken ilk dönemlerde, "üç tanrıça"nın övgüsünü yapan ve o zamana değin Araplarda da bilinen şiir, Necm Suresi'nin ayetleri arasında okununca (okuyan: Muhammed'in kendisidir), Arap "putatapar"ları da "peygamber"le birlikte "secde" etmişlerdir. Ne var ki "sonra"dan, "Cebrail"in uyardığı ileri sürülerek, ayetler arasına karıştırılan, "Şeytan" olduğu savunulmuştur. Savunan: "Peygamber". Bunu aktaran da, başta Peygamberin arkadaşları olmak üzere "İslam büyükleri"dir, "İslam hadisçi ve tefsircileri"dir. Olayın bir bölümü, yani *Necm Suresi*'nin okunması sırasında "putataparlar"ın, "Peygamberle birlikte secde ettikleri" Buhari'nin "e's- Sahih"inde de yazılıdır (Bkz. Diyanet yayınlarından, ***Tecrid***, hadis no: 555-556). Olayın kalan bölümü de sayılamayacak kadar çok "hadis" ve "tefsir" kitaplarında yer almıştır. Olayın bütününe ilişkin hadis, 15. yüzyılın en büyük hadisçi ve tefsirci'lerinden sayılan Celaluddin Süyûtî ve İbn Hacer (el Askalânî) tarafından doğrulanmış, "sağlam" kabul edilmiştir. Yani olay, nitelendiği gibi bir "masal" değildir ve yine ileri sürüldüğü gibi, "İslam karşı-devrimcileri"nce uydurulmamıştır.

Konunun bir başka yönü: Laik kafa, özgür kafa: özgür düşünür. Düşündüğünü de özgürce ortaya koyar, öyle olması gerekir. Özgür

* *Cumhuriyet*, 24 Şubat 1989
Din Bu !. Kaynak Yayınları, s. 101.

dünyada olması gereken budur. Bu özgürlükse, "dinsel kural"larla, falanca dinin filanca "kutsal"larıyla, bu kutsallara "saygı"yla ya da dinsel duyguları incitiyor mu, incitmiyor mu "hesabı"yla sınırlandırılamaz. Böyle bir sınırlandırma da, bu tür bir sınırlandırmayı kabul etmek de "çağdaş"lıktan uzaklaşmaktır, Ortaçağ karanlığının ölçülerine bağlanmaktır. Bunu isteyen din, İslam olabilir. İslamın bunu istemesi doğaldır da. Yeryüzündeki dinler içinde, Yahudilik ve İslam, yaşamın her alanına el uzatmıştır. İnsanlara, "Benim kurallarıma göre yaşayacaksınız" der; yöneticilere de "Siz elinizi çekin, ben yöneteceğim" isteğini yöneltir. Kurallar "kesin"dir, "değişmezlik" gösterir. Mecelle'de, "zamanın değişmesiyle hükümler de değişir" denmesi aldatmamalıdır. Çünkü aynı Mecelle'de ve İslam fıkıhında, 'değişme'nin 'esas'ta olamayacağına, "ayet ve hadisin kesin hükmüyle belirlenenlerin, hiçbir biçimde değiştirilemeyeceği"ne ilişkin açıklama da yer alır. Temeli "değişmezlik" olan "din giysisi", gelişen yaşamın, çağımızın giysisi olamaz. O giysi, bu gövdeye olmaz. Olmadığı, olamadığı için Türkiye Cumhuriyeti'nde 'laik yasa'lar kabul edilmiştir. Mahmut Esat Bozkurt, Medeni Kanun'un gerekçesinde bunu çok açık bir dille anlatır. Bundan ödün vermemek gerekir. Verildiği zaman işin içinden çıkılmaz. Mollanın biri kalkar; 'din hükümleri'ni, 'Kuran hükümleri'ni gösterip uyulmasını ister. Uymayanları da din adına cezalandırmaya yeltenir. Ülke sınırlarını bile umursamazlıktan gelir. Humeyni'nin yaptığı budur. "Nerede bulursanız öldürün!..." Kuran böyle diyor. (Bkz. Bakara, ayet: 191; Nisa: 89, 91; Tevbe: 5) Humeyni de böyle diyor. "Öldürün" diyor. Tarih boyunca hep böyle denmiştir. Bir Cemel Olayı'nda 15 bin kişi öldürülmüştür. Çarpışan iki yanda da "Peygamber"in en yakın arkadaşları bulunduğu halde... Tarihte nice kişiler, değerli insanlar bu "öldürün" fetvalarıyla can vermişlerdir. "Sünnet Ehli"nin "dört mezheb"inde de Humeyni'nin Şii mezhebinde de bir kimse "dinden dönmüş" (ridde) ya da bu eğilimi göstermişse "öldürülmesi"ne fetva verilir. Dünya, hele "uygar dünya" bu "fetva"lara göre yönetilemez.

Kısacası: Kuran'ın *Hacc Suresi*'nin 52. ayetinin, bunu izleyen ayetlerin ve bu ayetlere ilişkin aktarma ve yorumların tanıklığıyla

"Şeytan Ayetleri" olayı bir gerçektir. Kaynak ileri sürüldüğü gibi yalnızca Taberi değildir. Taberi'den 150 yılı aşkın bir zaman önce yaşamış olan İbn İshak'ın *"e's- Sire"*sinde de olay yer alır. (Bkz. *Siretü İbn İshak*, yay. Muhammed Hamidullah, fıkra: 219) Bunun yanında bir başka gerçek, laik ve özgür düşünen insan –ki Salman Rüşdü de böyle bir insandır– "din kutsallıkları"nın çerçevesine sokulamaz. Bunu yapma yolundaki "din terörü" karşısında korkmadan, yılmadan yeterince savaşım verilmelidir artık.

Aydınlık 28 Mayıs 1993

"ŞEYTAN ÂYETLERİ" İSLAM'IN GERÇEĞİ*

Turan Dursun

"Şeytan Ayetleri" diye ünlenen sözlerin önce Kuran'a "ayet" olarak sokulduğu, bu sözlerde "Lât, Uzza, Menât" adlı tanrıçalar övüldüğü için "putataparlar"ın, "Peygamber" ve inanırlarıyla birlikte "secde" ettikleri, bir olay olarak kaynaklarda yer alır. Konu, bilim namusu içinde ve soğukkanlı olarak tartışılmalıdır. "Telaş"a, "heyecan"a gerek yok. Ortada bir olgu, bir gerçek varsa -ki var-, "hayır yok böyle bir şey!" demekle "yok" olmaz.

Kimi polemikçiler, Humeyni'nin "cinayete azmettirici" fetvası doğrultusunda tutumlar sergilediler, "hayır, şeytan ayetleri diye bir şey olmamıştır, yalandır, iftiradır..." dediler. Ve saldırı üstüne saldırıda bulundular.

Öyle görülüyor ki bu kervana, Diyanet İşleri Başkanı Mustafa Sait Yazıcıoğlu da katılmış durumda. TRT'de ve yazılı basında yer alan açıklamasına göre, Yazıcıoğlu da, "olay"ın "uydurma" ve "kasıtlı bir yalan" olduğunu ileri sürüyor.

Yazıcıoğlu'nun açıklamasında neler var, bir bakalım:

1. Yazıcıoğlu, olayı dile getirdiği ileri sürülen ayetleri, *İsrâ suresinin* 73.-75. ayetleri olduğunu yazıyor. Sonra: "Bu hikâyeye göre, Hz. Peygamber'i ikaz için gönderilen *İsrâ suresi* 73.-75. ayetleri, Hicret'ten 2-3 yıl önceki Mi'rac olayından sonra vahyolunmuştur. Bu ise, Allah'ın şeytan ayetlerine karşı, Peygamber'ini ikaz etmek için 5-10 sene beklediğini gösterir ki, akl-ı selim ve mantığın kabul etmesi düşünülemez" diyor.

* 2000'e Doğru 19 Mart 1989, Yıl 3, Sayı 12
Din Bu 1, Kaynak Yayınları, s. 103

Bir kere, "Şeytan Ayetleri" olayına ilişkin ayetler arasında, *İsrâ suresinin* sözü edilen ayetleri de vardır. Ama birinci derecede ilgili görülen ayetler bunlar değildir; *Hacc suresinin* 52.-55. ayetleridir.

Kaldı ki, gerek *İsrâ* 73.-75. ve gerek *Hacc* 52.-55. ayetler, "Peygamber'i ikaz" niteliğinde değil; "olayın açıklayıcısı" niteliğinde görülüyor. Yani olayı anlatır niteliktedir. Bir olayın anlatılmasıysa çok sonraki ayetlerde de yer alabilir. bu doğaldır. Kuran'da da benzerleri çoktur. Öyle olunca, "Peygamber'i ikaz için şu kadar yıl niye beklenmiştir ?" denemez.

Ve kaldı ki, ayetlerin tarihine ilişkin kesin bir bilgi ileri sürülemez. Surelerin "Mekkî" ve "Medenî" olmaları bile çoğu kez tarih için ölçü alınamıyor. "Mekkî" olan surelerde "Medenî", "Medenî" olan surelerde de "Mekkî" ayetler bulunuyor.

2. Yazıcıoğlu: "Esasen *Necm suresi* 19.-20. ayetlerinden sonra gelen söz konusu ifadeyi (şeytan ayetlerini) doğru kabul etsek bile, aynı surenin müteakip 21.-23. ayetlerinde putların kötülenmiş olması, bir çelişkiye yol açacaktır. Bu durumda müşriklerin bu çelişkiyi görmeyerek, putların methedildiğini kabul etmeleri ve bu yüzden secde etmeleri söz konusu olamaz" diyor.

Oysa, putları yeren ayetler, öven ayetlerin sureden çıkarılmasından sonra yer almıştır diye düşünülemez mi?

3. Yazıcıoğlu, "Nitekim bu hikâye, ilk devir İslami kaynaklarda yer almamakta, ilk olarak 900'lü yıllarda yaşamış olan bir tarihçiye (burada amaçlanan Taberi'dir) ait ve Hz. Peygamber'den üç asır sonra yazılmış olan bir eserde geçmektedir" diyor.

Oysa, olay, ölümü 923'te olan Taberi'den çok önce, ölümü 768'de olan ünlü *"Siret"* sahibi Muhammed İbn İshak'ın kitabında da yer alıyor. (Bkz. Muhammed İbn İshak, *e's-Sîre"*, tahkik: Muhammed Hamidullah, Arapça, Konya 1981, s.157-158, fıkra 219)

Kaldı ki, öyle hadisler vardır ki, çok sonraki dönemlerin hadisçilerinin kitaplarında yer aldığı halde, "İslam hukuku"na, "İslam kelamı"na dayanak yapılmıştır. Yani "hadisbilimi"de, bir hadisin "sağlamlığı (sıhhat)" ve çürüklüğü (za'f) için başka ölçülere vurup değerlendirirler.

Şimdi, olayın gerçekliğini dile getiren kanıtları görelim:

1. "Şeytan Ayetleri" olayına değindiği, bu olayı dile getirdiği savunulan ayetler:

a) ***Hacc suresinin*** 52. ayeti ve izleyen ayetler.

52. ayette, her peygamberin "okuduğu şey"e, "şeytanın bir şeyler kattığı" ama "Tanrı'nın, şeytanın kattığını neshettiği (hükümsüz bıraktığı) ve kendi ayetlerini geçerli-sağlam kıldığı" anlatılır.

Görüldüğü gibi, anlatım, "Şeytan Ayetleri" diye bilinen ayetlerin, "Kur'an'a sokulup sonra çıkarıldığı, sokanın şeytan, çıkaranın da Cebrail aracılığıyla Tanrı olduğu" yolundaki "ifade"lere uygundur. Zaten, "tefsirler" de, bunun için bu ayetleri, olayın yansıtıcısı olarak görürler. 52. ayetten sonraki ayetlerde de aynı olaya uygun anlatımlar bulurlar.

b) ***İsrâ suresinin*** 73.-75. ayetleri:

Bu ayetlerin anlamları şöyledir:

"(Ey Muhammed!) Seni, sana vahyettiğimizden uzaklaştırıp daha başkasını ileri sürerek bize iftira etmeye sürüklüyorlardı neredeyse. O zaman seni dost bulacaklardı. Eğer seni pekiştirmiş olmasaydık, andolsun ki, onlara eğilim gösteriyordun, az kalsın. O zaman sana, yaşamı da, ölümü de kat kat azab biçiminde tattırırdık. Sonra da bize karşı bir yardımcı bulamazdın."

2. Hadisler:

HADİS 1:

"Peygamber Mekke'de *NECM suresini* okurken secde etti ve onunla birlikte. –aldığı toprağı alnına götüren yaşlı birinin dışında– Müslüman ve putatapan herkes SECDE etti."

Anlatan Peygamberin arkadaşları:

- Abdullah İbn Abbas
- Abdullah İbn Mes'ud

KAYNAK: Buhârî (bkz. Diy. Baş. yayın., *Tecrid*, hadis no: 555, 556), Tirmizî ve öteki hadis, fıkıh kitapları

SORU:

1- "Peygamber'in can düşmanı" diye nitelenen putataparlar nasıl oldu da, "Peygamber"le bir araya gelebildiler?

2- Putataparlar nasıl oldu da, Peygamber'le birlikte, secde ettiler?

Bu soruların karşılığını bulabilmek için, bundan sonraki hadis iyi incelenmelidir.

HADİS 2:

"Peygamber Mekke'deyken NECM suresini okuyordu." Lât'ı, Uzzâ'yı ve bir öteki, üçüncü (put) olan Menât'ı gördünüz mü? diyen yere gelince:

"Şeytan, peygamberin diline şunu atıverdi (sokuşturdu):

'İşte bunlar, *yüce* turnalardır (ğarânik). Şefaatleri de elbette ki umulur.'

"Bunun üzerine (putataparlar): 'Muhammed daha önce değil, bugün tanrıçalarımızı iyi (sözlerle) andı!' dediler.

"Yine bunun üzerine Peygamber secde etti ve onlar da SECDE ettiler. İşte bu nedenle de Tanrı şu ayeti indirdi:

'(Ey Muhammed!) Senden önce hiçbir Peygamber (resûl, nebî) yoktur ki, şeytan onun okudukları arasına, (bir şeyler katıp) bırakmasın. Tanrı, şeytanın bıraktığını bozar (kaldırır), kendi ayetlerini güçlendirir. Tanrı Bilen'dir, Hikmetli'dir' (Hacc suresi, ayet: 52)"

Anlatan, Peygamber'in arkadaşları:

- Abdullah İbn Abbas'ın da içinde bulunduğu bir topluluk.

KAYNAK: Başta Süyûtî ve İbn Hacer (Askalânî) gibi 15. yy.'ın ünlü "hadis" ve "tefsir" uzmanları olmak üzere çoğu İslam hadis ve tefsir uzmanlarının kitapları.

Çok açıkça görülüyor ki:

İkinci hadis, birinci hadisi tamamlıyor. Daha doğrusu, ikisi aynı hadistir. Birincisi eksik, ikincisi tamam.

Ve çok açıkça şunların anlatıldığı görülüyor:

Putataparların Peygamberlerle birlikte SECDE etmelerinin nedeni: "Peygamber'in üç putu (Lât'ı, Uzza'yı ve Menât'ı) öven sözlerle anması ve bunu, 'ayet' olarak okumasıdır."

Üç putu öven sözleri "Peygamberin diline ayet olarak sokan", Şeytan'dır.

Yani bu sözlerin oluşturduğu "ayetler", Tanrı'nın ayetleri değil, "şeytanın ayetleri"dir.

"Şeytanın ayetleri", sonradan, sureden çıkarılmıştır.

Hacc suresinin 52. ayetinde anlatılan da budur.

Diyanet'in resmi çevirisindeki Hacc suresinin 52. ayetinin çevirisi, tartışılan yorum katılmış bir çeviridir, onun için de güvenilir değildir. Doğru çeviri, ikinci hadiste yer verilen çeviridir.

Bu konuda uzun söze gerek yok. İslam dünyasının en büyük uzmanlarından Süyûtî (Celaluddin Süyûtî, ölm. 1505) ve İbn Hacer (el Askalânî, ölm. 1449) "hadis"i sağlam ve olayı gerçek kabul ediyorlar. Süyûtî, hem tefsirinde, Hacc suresinin 53.-54. ayetleri nedeniyle yer veriyor; hem de başka kitaplarında, örneğin "ayetlerin gerekçeleri"ne (sebeb-i nüzûl) ilişkin yazdığı ünlü kitabında, *"Lübabu'n-Nukûl fî Esbabi'n-Nüzûl"* olayı sağlam kabul ettiğini yansıtıyor. İbn Hacer'se, "Kâdî Iyaz" ve İbnü'l-Arabî gibi kimi yazarların "olayı anlatan hadis"i uydurma saydıklarını ama bunların bu sözlerinin hiçbir önemi bulunmadığını, çünkü olayın ve hadisin "birçok yol"dan gelen tanıklıklarla doğrulandığını belirtiyor. İbn Hacer, Fethu'l-Bari adlı kitabının, Hacc suresine ilişkin kesiminde açıklıyor. Onun bu açıklamasına da Süyûtî, kitabında yer veriyor.

Süyûtî de, İbn Hacer de hangi hadisin sağlam, hangisinin çürük olduğunu en iyi bildikleri İslam dünyasında kabul edilegelmiş uzmanlardır. Ve bunlar için de "dinsiz, İslam düşmanı" suçlaması yapılamaz.

Kısacası:

1. "Şeytan Ayetleri" olayı gerçektir. Bunu yok sayma çabaları da boşunadır.

2. Diyanet İşleri Başkanlığı en büyük İslam otoritelerince de sağlam kabul edilen hadise dayalı ayetlerle destekli bu olayı yok sayma yerine, ülkede kimseye yararı olmayan din terörünü kınayıcı çabalara girse çok daha yararlı bir tutum göstermiş olurdu. Çünkü gerçek olduğu halde bu olaya "iftira"dır, "dinsizlerin uydurmasıdır" biçimindeki sözler, cinayete azmettiren fetvalara çanak tutmaktan başka bir şeye yaramaz.

Aydınlık 29 Mayıs 1993

İSLAMCI NEDEN "İNTİKAMCI"DIR?*

Turan Dursun

10 Şubat 1990 günü kimi gazetelerde (örneğin *Cumhuriyet*'te), Hamaney'in, Salman Rüşdi'ye ilişkin bir açıklaması yer aldı. Tahran Radyosu'nun yayınladığı bir habere göre, Hamaney, eski dini lider Humeyni'nin, Rüşdi hakkında verdiği "ÖLÜM FETVASI"nın geçerli olduğunu açıklayıp yerine getirilmesini istemiştir.

Bu, "İslamcı intikamı"nın nice örneklerinden biridir.

İslamcı, her zaman "intikamcı" olur. Bu, İslam'ın özünden, Kur'an'ından, "hadis"inden, tarih boyunca süregelen geleneğinden kaynaklanır. Yahudilik'te olduğu gibi...

"İntikam", bilindiği gibi, "öç" anlamındadır. Öfke, kin, hınç ürünüdür.

"Öfke (gazap)" dolu, "kin" dolu bir "Tanrı" düşünebilir misiniz? Etnoloji bize kesin olarak bildirir ki, ilkellerde bu vardır. Yine araştırmalar gösterir ki, bu tür "Tanrı" anlayışı, ilkellerden Yahudilik kaynaklarına, başta Tevrat'a, yorumlarına, oradan da Kur'an'a ve İslam'ın bütününe geçmiştir. Kur'an'da tam 4 kez, Tanrı için "zü'ntikam", yani "intikam sahibi, intikamcı" deniyor. Diyanet'in resmi çevirisinde de "öcünü alır", "öcalıcı", "öcalan", "öcalabilen" anlamları verilmiştir. (Bkz. Alu İmran: 4; Mâide: 95; İbrahim: 47; Zümer: 37.)

Bir ayetin Diyanet'in resmi çevirisindeki anlamı şöyledir:

–"Sakın, Allah'ın peygamberlerine verdiği sözden cayacağını sanma! Doğrusu Allah, Güçlü'dür, Öc alan'dır." (İbrahim, ayet: 47.)

Bu ayet, "peygamber"lerin de "intikam" istediklerini, "Tanrı"nın,

* *Emeğin Bayrağı*, 3 Mart 1990, Yıl 3, Sayı 23.
Dini Bir Jr. Kaynak Yayınları, s. 246.

buyruklara karşı gelenlerden "intikam" alacağına "söz verdiğini" ve bu "sözünden de caymayacağı"nı, Tanrı'nın hem "Güçlü", hem de "Öcalıcı" olduğunu açık seçik anlatıyor.

Secde suresinin 22. ayetinde de şöyle denir:

– "Rabbinin ayetleri kendisine hatırlatılıp da onlardan yüzçeviren kimseden daha zalim var mıdır? Şüphesiz, suçlulardan öç alacağız."

"Rabb"in, yani "Efendi Tanrı"nın, "suçlu"lardan, "günahlı"lardan öç alacağını bildirdiği anlatılırken, "Biz kesinlikle, onlardan öç alacağız (ya da öcalıcılarız)" dediği, iki ayette daha anlatılmakta: Zuhruf, ayet: 41; Duhan, ayet: 16.

"Tanrı"sının "öcalıcı", "peygamber"inin "öcalıcı" diye sunulduğunu görüyoruz. "Tanrı"sı, "peygamber"i öyle olur da, "mü'min"leri, yani "inanır"ları öyle olmaz mı?

İslamcı, bunun için "intikamcı"dır işte.

"Tanrı için sevmek, Tanrı için kin beslemek", İslam'ın temel ilkelerinden biridir. Muhammed'in, bunu dile getiren sözlerine dayanır bu.

Muhammed şöyle der:

– "İşlerin en üstünü, Tanrı için sevmek ve Tanrı için öfkelenip kinlenmektir." (Bkz. Ebu Davud, Sünen, Kitabu's-Sünne/3, hadis no: 4599)

Bir başka kez de Muhammed'in şöyle dediği görülür:

– "İçinizden kim bir MÜNKER görürse, eliyle onu değiştirsin; gücü yetmiyorsa diliyle onu değiştirsin. Buna da gücü yetmiyorsa kalbiyle kinlensin..." (Bkz. Müslim, e's-Sahih, Kitabu'l-İman/ 78, hadis no: 49; Ebu Davud, Sünen, Kitabu's-Salat/248, hadis no: 1140; Tirmizi, Sünen, Kitabu'l-Fiten/11, hadis no: 2172.)

Buradaki "münker"in anlamı "tanınmayan, benimsenmeyen şey"dir. Demek ki Muhammed, her müslümana şu görevi veriyor:

Müslüman kişi, İslam Şeriatı'nca "tanınmayan, benimsenmeyen bir şey"mi gördü; hemen "elini", yani "yumruğunu" kullanacak. Diyelim ki yumruğu yeterli olamadı, bununla karşı çıkamadı; "diliyle" karşısına çıkacak. Kötüleyecek, kınayacak, aleyhte propaganda yapacak. Diyelim ki ortam buna de elverişli değil. O zaman da "kalbiyle" yönelip "kin besleyecek".

İslamcı ortamı elverişli bulana dek "kin besler" karşısında olduğu kimseye, duruma, düşünceye, davranışa. Ve "intikam" için zamanını kollar. Bu, kendisine verilmiş bir görevdir.

İslam'ın "Tanrı"sı, "intikam"ı, kimi zaman "bu dünya"da, kimi zaman da "öbür dünya"da, yani "ahiret"te alacağını bildirir. Her ikisinde de durum korkunç olarak bildirilir. Hele "ahiret"te "işkence" olacağı da anlatılır. "Ölüm yok, sürekli işkence var." En sadist insanın bile kabul edemeyeceği türden bir "azap (işkence". Bunu anlatan ayetlerle doludur Kur'an.

Demek ki İslam'ın "Tanrı"sı, "intikam" alırken "işkence"siz olmuyor "intikam"ı.

İslamcı böyle bir eğitimle eğitilmekte. Yani İslamcı da "işkence"yi doğal bulur ve "intikam"ın doğal gereği sayar. Bu durumda İslamcıdan beklenebilecek tutum, bu doğrultudadır. Başka bir deyişle, İslamcı, "Tanrı için intikam" alacağı kimseye "işkence" uyguladığı zaman, "kutsal görev"ini yerine getirmekte olduğuna inanır. Karşılığında, "Tanrı'dan sevap, mükâfat" alacağını düşünür. Coşkulanır bundan.

Muhammed'in "işkence"yi yasakladığını anlatan hadis de var. (Bkz. Buhari, e's-Sahih, Kitabu'l-Megazi/30; Ebu Davud, Sünen, Kitabu'l-Cihad/120, hadis no: 2667.) Ama yasaklandığı bildirilen şey, işkencenin yalnızca bir biçimidir: "Müsle" denir bu biçime. Vücudun kimi organlarını, özellikle de burnu, kulakları kesmek, gözleri oymak anlamında. "Yüzü dümdüz etmek".

Kaldı ki Muhammed'in kendisi de "müsle (işkence)" yaptırmıştır:

Muhammed'in Ureynelilere yaptırdığı işkence:

Ukl, Ureyne kabilelerinden birkaç (7-8) kişi, Medine'ye gelmişler; biraz hastalanmışlardır. Kır insanları olduğu için Medine'nin havası kendilerine yaramamıştır. Muhammed'e başvururlar. Muhammed, "tedavi" için kendilerine "deve sütü" ile "deve sidiği" içirir. Sonra da "zekât develeri"nin bulunduğu yere (kırlara) gönderir. Burada da "deve sütü" ve "deve sidiği" içeceklerdir. Kırda iyileşir adamlar.

Sonra develerin çobanını öldürürler; develeri de önlerine katıp götürürler. Muhammed bunu (her nasılsa) öğrenir. Onların ardından, yakalasın diye adam gönderir. Sonunda katil ve hırsızların tümü yakalanır. Ve Muhammed'in verdiği ceza:

Muhammed, yakalananların ellerini, ayaklarını kestirir; gözlerini oydurur ve Harre denen (son derece sıcak) yere attırır. Adamlar sızlanırlar, su isterler. Su verilmez. Adamlar taşları kemirirler. Ve sonunda ölürler. (Buhari'nin 7 yerde ve 9 yoldan aktarıp yazdığı bu hadis için bkz. Buhari, e's-Sahih, Kitabu'z-Zekât/68; Tecrid, h. no: 172; Müslim, e's-Sahih, Kitabu'l-Kesame/9-14,h. no: 1671; Ebu Davud, Sünen, Kitabu'l-Hudud/3, hadis no: 4369.)

Muhammed'in uygulattığı bu korkunç işkence, mâide suresinin 33. ayetine dayandırılır (Bkz. aynı kaynaklar). Bu ayetin, Diyanet'in resmi çevirisindeki anlamı şöyledir:

"Allah ve peygamberleriyle savaşanların ve yeryüzünde bozgunculuğa uğraşanların cezası: Öldürülmek veya asılmak yahut çapraz olarak el ve ayaklarını kesilmesi ya da yerlerinden sürülmektir. Bu, onlara dünyada rezilliktir.Onlara ahirette büyük azab vardır."

"İşkence"yi Muhammed yaptırmış olunca, İslamcı kişi, "insanlıkdışı" bulmaz kuşkusuz. "Haklı" bulur. Bugünkü İslamcıların üreyip yetişmelerinde en başta rol oynayanlardan Babanzade Ahmed Naim (1872-1934. Bkz. İsmail Kara, Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi, İstanbul, 1987, 1/273-308) de olayı haklı buluyor; savunuyor. Olay nedeniyle şöyle diyor:

–"Biz müslümanlarca, Peygamberin yaptığı şey ne olursa olsun; doğrudur. Tanrı hoşnutluğuna da uygundur..." (Bkz. Diyanet yayınlarından Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecridi Sarih Tercemesi, 173. hadisin açıklaması.)

Kısacası: Bir şeyin "insanlıkdışı" olması, İslamcının umurunda değildir. Elverir ki "İslam dışı" olmasın. "İntikam"a, "Tanrı için işkence etme"ye de böyle bakar İslamcı.

T. DURSUN'UN DÜŞÜNCE YAPISINDAKİ TEMEL EKSİKLİKLER

*İsmail Acarkan-Bahaettin Sağlam**

Tepki mi, metod mu?

T. Dursun'un yazıları bir metoda mı dayanıyor?. Yoksa (Don Kişot'ça) bazı itilimlerden doğan tepkiler midir? İslami kaynakları değerlendirmede hiçbir metoda dayanmayışı, İslam'ın temelinden olmayan (İslam'ın temeli Kur'an ve ona uygun rivayetlerdir) kitaplardan eleştirebileceği parçaları alışı; buna karşın işine gelmeyen bölümlere gözünü kapayışı onun tepkisel olduğunu gösteriyor. Buna birkaç örnek vermek istiyoruz:

1) Şeytan Ayetleri masalını anlatırken:

"Olayın kalan bölümü, sayılamayacak kadar çok hadis ve tefsir kitaplarında var." (Din Bu I, s. 101) diyor. Halbuki sayılamayacak kadar çok dediği, 3-4 kitabı geçmiyor. T. Dursun ayrıca bu rivayetleri reddeden (Kadı İyaz, Fahreddin Razi, Alusi, Kadı Beyzavi, Muhyiddin Arabi, İzmirli İsmail Hakkı, Muhammed Abduh, Muhammed b. İshak b. Hüzeyme, Beyhaki, Şevkani, Kurtubi, A'yni v.s.) birçok alimi yok saymıştır.

2) Ayetlerin geliş tarihine ilişkin kesin bir bilgi ileri sürülemez (Din Bu I. s. 104) diyerek şeytan ayetleri masalını ıspatlamaya çalışırken, her nedense ayetlerin tarihine ilişkin kesin bilgi veren kaynakları unutuveriyor!

3) Arap dilindeki mecazi (benzetme, sembolik) kavramları, sanki anlamlarını bilmiyormuş gibi, kasıtlı çevirmektedir. Mesela Allah'ın

Turan Dursun ve Din, Din Bu I,2,3'e cevap. İlaveli 2. Baskı Kayram Yayıncılık, Aralık 1991, İstanbul

gözetlemesi demek olan "Allah'ın gözü" deyimini "insanın gözü gibi göz" diye tercüme etmiştir.

4) Eş kelimesini karı diye çevirerek okuyucunun zihninde olumsuz anlamlar uyandırıyor. Mekr kelimesini düzen yerine kasten tuzak olarak çevirerek yine aynı anlam saptırmasına başvuruyor.

İddia edildiğine göre, Necm Suresi'nin okunuşu sırasında "hatalı okuma veya şeytanın sözlerinin ilahi vahye karışması, meydana gelmiş. Peygamber Necm Suresi'ni okurken şeytanın vesvesesi ve art niyetiyle şeytanın ona telkin ettiği sözleri de birlikte okumuş. Bu nedenle inkârcılar da Müslümanlarla birlikte secde etmişler."

Necm Suresi'nin ilgili bölümüne birlikte bakalım: (.....) *"Gördüğünüz mü, Lat ve Uzza'yı. Ve diğer üçüncüsü olan Menat'ı. Erkek sizin; dişi onun. Öyle mi? Öyleyse bu çok insafsız bir taksimdir. Bu putlar sizin ve babalarınızın uydurdukları isimlerden başka bir şey değildir. Allah bunun için, yani böyle demeniz için size bir delil, bir işaret indirmedi. İnkâr edenler (gerçeği örtenler) ancak zanna ve nefislerinin isteğine uyarlar. Halbuki kendilerine Rablerinden doğru olan bilgi ve delil gelmişti."*

Şeytan ayetleri yukarıda parantez içinde gösterilen boş yere lanse edilmektedir. *"Bunlar yüce kuğulardır, şefaatleri umulur"* şeklinde...

Burada gayet açık bir şekilde görülüyor ki. şeytan ayetleri olarak ortaya atılan bu sözler, *Necm Suresi* içinde büyük bir çelişki ve tutarsızlık oluşturmaktadır. Bu masal doğru kabul edilirse şu sonuç ortaya çıkıyor:

Peygamber bir yandan "sizin tanrıçalarınız olan Lat, Uzza ve Menat var ya, onlar tapılmaya layık varlıklardır" derken, bir yandan da: "Ey insafsızlar, aptallar! Siz ne yaptığınızı biliyor musunuz? Siz bunların Allah'ın kızları olduğunu nerden çıkarıyorsunuz. Bu nasıl adalet ve insaftır ki, siz kendinize erkekleri ayırıyorsunuz da Allah'a kızları isnad ediyorsunuz. Bunlar tamamen sizin uydurduğunuz şeylerdir. Allah sizin zannettiğiniz gibi kadın erkek ayrımı yapmaz" demiş oluyor... Böyle bir saçmalığı kim kabul edebilir? Bir insan aynı konuşmada birbirine böyle apaçık zıt iki şeyi söyleyebilir mi?

T. Dursun "putları yeren ayetler, öven ayetlerin sureden çıkarılmasından sonra yer almıştır, diye düşünülemez mi?"diyor.

Halbuki hiçbir rivayette böyle düşünmesine yol açacak bir şey yoktur. T. Dursun böyle düşünmek istemekle 1400 yıl evvel inen şu ayeti farkında olmadan doğruluyor. *"İnkâr edenler (gerçeği örtenler), ancak zanna ve nefislerinin isteğine uyarlar."* (Necm Suresi: 23)

Şimdi bu olayla bağlantılı gösterilmeye çalışılan ayetlere bakalım, Şeytan, vahye söz karıştırabilir mi?

"Senden önce hiçbir resul veya nebi gelmedi ki o (bir şey) *dilediğinde, Şeytan O'nun dileğine* (tasarısına, dilek ve temenni ettiği şeylere) *bir şey karıştırmış olmasın. Allah şeytanın ilka ettiği* (katıştırdığı) *şeyi siler, ortadan kaldırır ve ayetlerini* (adalet ve barış yasalarını) *pekiştirir. Allah Alim* (mutlak ilim sahibi, her şeyi bilen) ve *Hakim'dir. Ki şeytanın karıştırdığı şeyler, gönlünde hastalık olanlar ve katı kalpliler için sınav sebebi olsun. Şüphesiz zalimler oldukça uzak* (geniş boyutlu) *bir sapıklık içindedirler. Ayrıca kendisine ilim verilenler hakkın Rabbinden olduğunu bilsinler, iman etsinler de gönülleri O'na yatışsın.*

"Allah şüphesiz iman edenleri doğru yola (mükemmelliğe) *iletir. İman etmeyip inkâr ve reddedenlere gelince, onlar ansızın saat* (kıyamet anı) *veya çetin bir günün azabı gelinceye kadar O'na karşı şüpheler uyandırırlar, bundan vazgeçmezler."* (Hac Suresi: 52-55)

(Ayetin tanımladığı "şüpheci" ile T. Dursun'un tutumu birbirine ne kadar çok benziyor! *"Şüphe uyandırırlar ve bundan vazgeçmezler."*)

Şeytan ayetleri masalına inananlara göre; bu ayetler, Necm Suresi'nin 19-20. ayetlerinden sonra Peygamberin vahiy sanarak okuduğu "bunlar yüce tanrılardır. Ve onların şefaati (yardımı) umulur" beyti ile ilgilidir. Ki Cebrail tarafından ihtar edilerek kaldırılmaları için nazil olmuşlardır. Oysa bu ayetlerin anlamı; Peygamber vahyi tebliğ ettiği sırada şeytani telkinlerin karışabileceği veya karışmış olabileceği değildir. Peygamberlerin vahyine değil, "ümniyye"lerine (ümmetlerinin geleceği hakkındaki isteklerine) şeytanın karıştığı söylenmektedir. Yoksa hiçbir zaman, hiçbir peygamberin tebliğ ettiği vahye şeytan herhangi bir şey katamaz.

Aslında ilahi vahyin anlamı da bu kapalı devreye şeytanın girmesinin imkânsız olduğunu açıkça gösterir. "Vahiy, muhatab olan kimseden başka hiç kimsenin, hiçbir üçüncü kişinin haberdar olamayacağı biçimde, birisine gizli olarak bir şey bildirilmesidir." (Bkn. lûgat kitapları)

T. Dursun, şeytan ayetlerinin Buhari'de de yer aldığını söylüyor ki, bu apaçık bir saptırmadır.

Buhari'deki rivayet şöyledir:

Abdullah İbn Mesud dedi: Resul-i Ekrem Necm suresini okudu, (ayette geçen secde edin emri uyarınca) sonra secde etti. Yanındakiler de secde ettiler. (Bkz. Tecrit-i Sarih H. 555)

Şimdi T. Dursun'a soruyoruz. Bu rivayetin neresinde şeytan ayeti vardır? T. Dursun rivayette geçen herkesin secde etmesine şaşırıyor ve soruyor: Puta tapanlar nasıl oldu da peygamberle secde ettiler? Cevabı çok kolaydır.

Surenin sonu şöyledir:

"Şimdi siz bu sözden mi şaşkınlığa düşüyorsunuz? Gülüyorsunuz ve ağlamıyorsunuz. Ve şuursuzca başkaldırıyorsunuz. Hemen, Allah'a SECDE EDİN ve O'na kulluk edin." (Necm Suresi: 59-62)

Anlaşılıyor ki, peygamberimiz Necm suresini okuduğunda esasen Allah'ı yerin ve göğün yaratıcısı olarak kabul eden, ancak O'na ortak koşan puta tapanlar, Allah'a secde edin ve yalnız ona kulluk edin emrine ister istemez uymuşlar, peygamberimiz secdeye varınca adeta büyülenmiş gibi oradaki putperestler de secdeye varmışlardır.

Bu haber Habeşistan'a gidince oradaki Müslümanlardan bazıları kendilerine eziyet etmiş olan Mekkeli müşriklerin baskı yapmaktan vazgeçtiklerini, İslam ile küfr arasında saldırmazlık anlaşması yapıldığını zannederek özlemini çektikleri yurtlarına dönmüşlerdir.

İşte büyük araştırmacımız (!) T. Dursun'un şeytan ayetleri Buhari'de de var şeklindeki bilimsel iddiasının aslı! Mızrak çuvala sığmaz ama, sığdırmaya çalışanlar var.

Not: Şeytan ayetlerini aktaran Vakidi hadis uydurmakla itham edilmiştir. (Dr. Subhi es Salih, Hadis İlimleri ve Hadis Istılahları, s. 272)

İbn Sa'd eserlerini el-Vakidi'den yararlanarak yazmıştır.

Görülüyor ki, şeytan ayetleri rivayet zinciri baştan uydurmadır. İbn İshak hakkında da Derakutni, Zehebi, Nesei, İmam Malik güvenilmez sonucuna varmışlardır. Zerkani, Kadı İyaz, Ayni, Nevevi bu rivayeti reddederler. İmam Nevevi bu rivayetin akıl ve nakil yönünden doğru olmadığını söyler. (Şîblî, s. 265)

Beyhaki nakil yönünden sabit olmadığını söyler. (Razi, Mefatih, c.6, s.245)

Aydınlık 29-29 Mayıs 1993

ROMAN, MAKSATLI VE PLANLI BİR EYLEMDİR

İsmail Acarkan-Bahaettin Sağlam

Biz şeytan ayetleri romanı ile gündeme getirilen ve bilen bilmeyen birçok kimsenin tartışmasına girdiği "Şeytan Âyetleri" konusunu şu maddeler içinde ele alıyoruz.

a) Eleştirme hakkı ve bu eleştirinin insan hakları açısından değerlendirilmesi,

b) Eleştiriye tepki hakkı ve bunun niteliği.

c) Yapılan eleştirinin tarihsel veriler açısından değeri ve cevabı.

a) Eleştirme hakkı ve bu eleştirinin insan hakları açısından değerlendirilmesi:

Biz bir Müslüman olarak kabul ediyor ve inanıyoruz ki, her insan bir başka insanı (kim olursa olsun, dini, sosyal ve siyasal konumu ne olursa olsun) eleştirme, yorumlama ve tanımlama hakkına sahiptir. Bu hakkını kullanıp kullanmamakta da serbesttir. Eleştiri ve tanımlamayı ifade etmeye zorlanamaz.

Bu açıdan Kuran'a baktığımızda görüyoruz ki Hz. Peygamber'e ve diğer geçmiş peygamberlere "deli", "cinlenmiş", "Allah adına yalan uydurdu", "düzenbozucu, yıkıcı" vs. gibi daha birçok eleştiriler yorumlamalar yapılmıştır. Kuran'da ve sünnette bunlara karşı kesinlikle "Ey müminler bunların ağzını münasip bir şekilde kapatın, yayanları kesin onları yaşatmayın, korkutun, küfredin" şeklinde bir emir verilmemiş, aksine, ya bu iddia sahiplerine "iddianızı ispat edin" denilmiş ya da sözlü cevaplar verilmiştir.

Bırakınız bir insan olan peygamberi eleştirmeyi Allah kendisini eleştirenleri, hatta küfredenleri bile susturma (çarpma: bölme) yoluna gitmemiş, en güzel cevaplarla karşılık vermiştir.

Mesela, "Allah bu kâinatı kendi kendine eğlenmek için yarattı" diyenlere, "Eğer biz bir eğlence edinmek isteseydik kendi katımızda böyle bir eğlence yaratırdık ama biz, siz anlamasanız da bu alemi hak olan bir maksatla yarattık" şeklinde cevap vermiştir.

Eleştiri Ve İnsan Hakları

Eleştirenin insan hakları açısından değerlendirmesine gelince: Doğaldır ki insan; doğası gereği karşılaştığı her olay, insan ve olguya düşünce ve duygu planında bir karşılık (övme, yerme, doğrulama, yanlışlama, kızma, küfretme, karalama) verir.

Aklı, vicdanı, sağduyusu olan herkes bu karşılıklardan bazılarının (yanlış dahi olsa) insanca olduğunu, bazılarının ise insan olana yakışmadığını bilir, kabul eder ve ayrımını yapar.

Mesela bir insanın, "ben senin dediğine inanmıyorum, yanlış buluyorum" demesi insanca bir yorumdur. Buna karşın, "sen yalancısın, sen insanları bilerek kandırıyorsun, çıkarın için bunları yapıyorsun" demek, eğer bu konuda açık net kanıtlarınız yoksa bir iftiradan bir karalamadan başka bir şey değildir, insanlık onur ve haklarına bir tecavüzdür, dolayısıyla bir suçtur.

Yine bir insan, "Ben Allah'a inanmıyorum, bence Allah yok, dolayısıyla da peygamberler bu konuda aldanmıştır" dese, (yanlış da olsa) insanca bir yorum ve eleştiri yapmış olur.

Ama Allah'a küfreden; "kahrolsun İslam" diyen "Hz. Muhammed (haşa) sapıktır" diyen bir varlığın insanca bir yorum ve anlayış sergilediği söylenemez, hoş görülmez, sözlerine ve eserlerine değer verilemez.

Rüşdü'nün Cahilliğine Veremeyiz

Şimdi düşünelim:

Salman Rüşdü'nün bu kitabının bilimsel bir kanaatle tarafsız bir araştırma ile tarihsel bir olayı gün ışığına çıkarıp toplumu aydınlatmakla bir ilgisi var mı? Yazdığı hayal-kurgu türündeki bir ro-

manın kahramanlarının isimlerini milyonlarca insanın duygu ve vicdanlarında kutsal ve yüce olarak kabul ettikleri kimselerden seçmesi hangi iyi niyetle; düşünür olmanın hangi kritiğiyle açıklanabilir? Bu yapılana şartlatanlık da denmez. Çünkü olay maksatlı ve planlı bir eylemdir. Kaldı ki bunu Salman Rüşdü'nün cahilliğine de veremeyiz. Kısacası Salman Rüşdü, ne Turan Dursun'un iddia ettiği gibi laik ve özgür düşünen bir insandır, ne de bir şarlatandır. Aksine, insanların düşünce ve inançlarına en bayağı bir şekilde saldıran, Batı'nın kişilik erozyonuna uğramış bir varlıktır.

Şöyle bir düşünelim: Birisi yazdığı bir romanda, insan canavarı, yalancı, seks manyağı olarak kurguladığı roman kahramanlarına; Atatürk, Marx, Lenin, Stalin, Aziz Nesin gibi isimleri taksa siz bunun bir tesadüf olduğunu mu düşünürsünüz. Bunu kişilik haklarınıza, adınıza, toplumsal konumunuza yapılmış bir saldırı olarak görmez misiniz, en azından bunu bir saygısızlık olarak kınamaz mısınız?

Bu bağlamda biz ne Hazreti Muhammed'e, ne Hz. İsa'ya, ne Atatürk'e, ne Marx'a kısacası hiçbir insana böyle bir şeyin yapılmasını hoş görmeyiz, kabul etmeyiz, kınarız.

Kısacası, Salman Rüşdü bir düşünür değildir, bir şarlatan da değildir. Bilimsel bir kanaat öne süren biri de değildir. Kültürel ve psikolojik şizofreniye tutulmuş, son yıllarda İslam'ın dünya toplumlarında kabul görmesini hazmedemeyenlerin oyununa gelmiş, zavallı olma sınırını aşmış, insan haklarını çiğnediğinden dolayı kamuoyuna hesap vermesi, özür dilemesi ve kitabını geri çekmesi gereken biridir.

b) Eleştiriye tepki hakkı ve bunun niteliği:

Bu konudaki düşüncelerimizi aktarmadan önce şu olayı nakletmek istiyorum. Peygamberimizin eşi Hz. Aişe, peygamberin yanında otururken bir Yahudi geldi. "Esselamü aleyküm" diyeceği yerde bazı harfleri yutarak, "ölüm üzerine olsun" anlamına gelen "essamu aleyküm" dedi. Bu birkaç Yahudi tarafından tekrarlandı. Bu durum peygamberi incitmek için yapılan bir kelime oyunuydu. Hz. Aişe buna çok kızdı. Ve "ölüm sizin üzerinize olsun" diye bağırdı. Peygamber Efendimiz bunun üzerine şöyle dedi: "Ey Aişe küfür etme. Çünkü o

çok çirkin bir şeydir. Yumuşaklık ve sabır ise çok güzeldir. Her şeyi güzelleştirir. Sen niçin sinirleniyorsun ki?"

Hz. Aişe: "Görmüyor musun ya Resullullah, bunlar küstahça utanmadan selam yerine ne diyorlar?"

O zaman peygamberimiz şöyle dedi:

"Evet görüyorum, onun için ben de aleyküm (Benim için istediğiniz her ne ise o sizin üzerinize olsun) diyorum. Bu kadar kâfidir." (Vesail c. 2 s.2-2)

Doğaldır ki hiçbir insandan kendisine yapılan eleştiriye, suçlamaya sessiz kalması beklenemez. Ancak burada eleştiriye verilen cevabın niteliğinden önce eleştirinin niteliğini ve maksadını ele almak durumundayız.

Bir düşünün: Her gün, her fırsatta bir insan size, "sen namussuzsun, hırsızsın, yalancısın" dese, sizin isim ve sıfatınızı adi ve bayağı olay ve olgularda kullansa siz ne yaparsınız?

Önce cevap verirsiniz değil mi? Ya buna devam edilir ve üstelik bu karalamalar yazılı metinler şeklinde yayılırsa.

Şimdi soruyorum: Gerek biz müslümanlara gerek peygamberimize her gün, her ay, her yıl yapılan bunca seviyesiz, dayanıksız karalamalara nasıl karşılık verelim? Her sabah uyandığımızda o gün çıkan, kitap, dergi ve gazeteleri okuyup cevap vermeye mi koyulalım?

"Hadisler Kur'an'la Çelişemez"

Evet, biz cevap verebiliriz, bu cevabı vermekteki örneğimiz de şudur:

Hz. Ali'nin torunu İmam Bakır Muhammed'e bir Hıristiyan gelip, "ente bakır" diyeceğine, "sen öküzsün" anlamına gelen "ente bakar" dedi.

İmam, rahatsız olduğunu belirtmeden ve kızgınlık göstermeden, yalnızca "Ben öküz değilim, ben bakırım" dedi.

Hıristiyan bu sefer, "senin annen uğursuz, utanmaz ve arsız biriydi" dedi. İmam "Eğer anneme yakıştırdığın şeyler doğru ise Allah onu affetsin, günahlarını bağışlasın. Yok eğer söylediklerin yalansa

Allah senin de günahlarını bağışlasın. Çünkü yalan söyledin" diye karşılık verdi.

İşte biz yapılan eleştiri ve hakaretlere bu çerçevede cevap veririz. Benim bu gibi durumlar için şöyle bir teklifim olacak!

"Gelin Kesin Bir Çözüm Bulalım"

Herhangi bir düşünceyi, inancı veya anlayışı eleştiren ve bu konuda bir iddiası olan kişi, bu iddiasını kamuoyu ve eleştirdiği kişi karşısında ispat etsin. Edemezse kendisine yazılı basından uzaklaşma cezası verilsin. Ayrıca bir hukuk ihlali de varsa adli mercilerce tarafsız bir şekilde yargılansın.

Ayrıca şunu belirtmeden geçemeyeceğiz: Bugün İslam'a yapılan her eleştiri ve yorum bundan yüzyıllarca önce defalarca yapılmış ve hepsi defalarca cevaplandırılmıştır. Bu yüzden ben kendilerini ilerici, çağdaş ve toplumu aydınlatmak isteyen kişiler olarak tanımlayanlara şu öneride bulunuyorum: Bundan böyle artık yüzyıllarca evvel cevap verilmiş ve müzeye kaldırılmış eleştiri ve yorumları bırakın, yeni, çağdaş, ilerici eleştiri ve yorumlar yapın.

Mesela şu anki konumuz olan "Şeytan Âyetleri Masalı" bundan 1200 yıl evvel tartışılmış, bu tartışmalar dönem dönem tekrar gündeme gelmiş, her defasında da cevaplandırılmıştır.

Şimdi de bizler cevap veriyoruz ve soruyoruz:

Biz kıyamete kadar bu uydurma rivayet ve çarpık eleştirileri ortaya atana cevap mı vereceğiz? Gelin buna kesin bir çözüm bulalım. Eski yorum ve eleştirileri ısıtıp ısıtıp önümüze koymayın. (Ve rica ederiz, bugün cevap vermeyince, bakın cevap veremiyorlar deyip işi Kırkpınar pehlivan ağızlarına dökmeyin.)

Biz Müslümanız, edebimizi bozmayız, edep dairesinde cevap veririz.

c) Yapılan eleştirinin tarihsel veriler açısından değeri ve cevabı.

Bu konuya geçmeden evvel öncelikle şunları belirtmek isteriz. Biz Müslümanların tek, değişmez, kabulünde ve bütünlüğünde tartışma ol-

mayan kaynağımız Kuran'dır. Bundan sonra peygamberin söylemiş olduğu sözler (Hadis) gelir. Bunlar, sağlam ve korunan tek kriter olan Kuran ile sağlaması yapılarak değerlendirilir. Yani peygamberimize atfedilmiş bir söz, Kuran'a, Kuran'ın mantığına aykırı ise onunla çelişki arzediyorsa biz bu sözün peygamberimize ait olmadığı sonucuna varırız. Bu söz ister hadis kitaplarında olsun, ister tarih ve tefsir kitaplarında olsun, fark etmez. Bir yalan, yanlış ve uydurma söz kitaba geçmekle doğru olmaz. Bu yüzden İslam'ı yorumlayacak, eleştirecek kişilerin piyasadan topladıkları olur olmaz kitapları delil göstererek İslam'ı tanımlamaları geçersizdir ve bilimsel değildir.

Olsa olsa şu veya bu tefsir âliminin, hadisçinin İslam'dan anladıklarını eleştirmiş olursunuz, gerçek İslam'ı değil.

Müslümanların kafalarındaki İslam ile Allah'ın anlattığı İslam birbiriyle aynı olabileceği gibi ayrı da olabilir.

Bu noktada vahyin bize sunduğu İslam ile 1400 yıllık külliyatın bize sunduğu İslam'ı ayırt etmek durumundayız.

İşte bu yüzden Turan Dursun'un, İbni Hacer böyle dedi, İbni İshak şöyle dedi (bakın bu âlimler bunu kabul ediyor), demesi (ki bu da tartışmalıdır) ne bizi, ne İslam'ı bağlar, yalnızca o kişileri bağlar.

"Batılı Oryantalistler Daha Tarafsız"

Rivayetlerin değeri meselesine gelince?

1400 yıllık bir kültürde doğru-yanlış bilgi ve yorumlar olacaktır. İşte bu karışık kültürdeki malzemeler insafsızca İslam karşıtları tarafından kullanılmış ve istismar edilmiştir. Ne gariptir ki bu oryantalistler, (İslam ülkelerindeki) Doğulu oryantalistlerden bu konularda daha tarafsız ve gerçekçidirler. Denebilir ki hiçbir oryantalist ne Turan Dursun, ne de İlhan Arsel kadar kinli ve tek yanlı olmamış, bu derece gerçekleri saptırmamıştır.

Biz sözü uzatmadan İslam kültüründe bu konuyla ilgili düşüncelerimizi aktarmak istiyoruz:

Şöyle ki: Taberi bu konudaki rivayetleri nakletmekte; ancak bunları ne doğrulamakta ne de yanlışlamaktadır. Bu rivayeti nakledip,

doğrusunu değil de bir yönüyle gerçekliği olduğunu söyleyen İbni Hacer Askalani bile bu rivayetlerin mürsel (ki zayıf kabul edilir) olduğunu söylemektedir. Yani bu rivayetleri aktaranlar, Turan Dursun'un iddia ettiği gibi peygamberin arkadaşları değildir. Birkaç tefsir ve hadisçidir. Buhari'deki secde rivayetinde ise Şeytan Ayetleri'nden bahseden tek bir söze rastlanmaz. (Turan Dursun okuyucuyu *"bilmeden"* aldatıyor) Siret sahibi İbni İshak ise yalan ve uydurma habercilerden birisidir.

Bütün bunlara karşın Cessas, Kuşeyri, Kadı İbn Arabi, Kadı İyad, Fahreddin Razi, Beyhaki, Mevdudi, M. Abduh, Aksekili vs. birçok araştırmacı bu iddiayı incelemiş ve reddetmişlerdir.

NOT: Orhan Koloğlu'nun büyük ölçüde tarafsız tahlillerine teşekkür ederken, *Aydınlık* sorumlularına şunu tavsiye ediyoruz: İnançların, dünya görüşlerinin incitici bir tavırla aşağılanmasını onaylamıyorlarsa artık bu yayını kessinler ve daha ciddi kitapların tartışma zeminini oluştursunlar. (Bu 3-4 günlük yayınla romanın ne olduğu anlaşılmış, sanırım aydınlarımız da epey aydınlanmıştır.)

Aydınlık 9-10 Haziran 1993

ALLAH DA DAHİL HER ŞEYİ SORGULAMAK LAZIM

*Prof. Salih Akdemir**

Yayınınızı henüz inceleyemedim. Ama, her şey tartışılmalıdır. Tartışılmayan konular iyi sonuçlanmaz. Bir konu ilmi olarak çözülmezse mutlaka zihinlerde kuşku bırakır. Ve bu da iyi bir şey değildir. Zaten Allah, Kuran-ı Kerim'de, Bakara Suresi'nin başında "Bu kitap ki, o kitapta şüphe yoktur" diyor. Şüpheli konularda insanın birtakım tereddütlerini izale edememesi iyi bir şey değil. Her konu ilmi düzeyde mutlaka irdelenmelidir, sorgulanmalıdır. Sorgulanmazsa bu Ortaçağ anlayışıdır. "Saçmadır ama inanıyorum" demektir. İslam'da böyle bir şey yok. Kuran-ı Kerim inanmayanlara meydan okuyor, davette bulunuyor, "Madem bu Allah'tan değil diyorsunuz, o halde benzerini getir." Bu açıdan konuların özellikle açılması, bilimsel düzeyde, ele alınması gerekir. Salman Rüşdü'nün yaklaşımı ise elbette bilimsel bir yaklaşım değildir.

Benim için kendinizi solcu olarak tarif etmenizin sakıncası yok. Bizce solcu-sağcı yoktur. İnsan vardır. Kuran-ı Kerim'in çağrısı insanadır. Bilimsel düzeyde her konu mutlaka tartışılmalıdır. Bazen sol kesimin bazı konulardaki yaklaşımı, bizim klasik Müslümanların bazı yaklaşımlarından daha isabetli. Çünkü irdelemek lazım, soruşturmak lazım.

Salman Rüşdü hadisesine gelince: Acaba birileri bir iç savaş mı çıkartmak istiyor? Bu emperyalistlerin bir oyunu mu, buna da dikkat etmek lazım. Bu adam Hintli ve biliyorsunuz Hindistan'da bu konular ne kadar önemli. Orada, bir basit meseleden bir anda yüzlerce kişi öle-

* Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

biliyor. Belki de onlar bu kitabı çıkartırken başka bir amaçla çıkarttılar. Ama gayeye ulaşamadılar.

Siz bu tartışmayı ne şekilde gündeme getiriyorsunuz bilmiyorum. Ama her konu tartışılmalıdır. Aslında bana göre böyle bir olay olmamıştır. Garanik hadisesi diye bir hadise olmamıştır. Bunlar İslam'a sonradan sokulan şeyler. Ama bizim kaynaklarda, birçok tefsirde bu olay var. Aslında böyle anlamsız bir olay olmaz. Aslında, tefsir kitaplarında daha neler var. Daha ne anlamsız bilgiler var. O dönem için yaygın olan kanaatler, görüşler. Ama Kuran'da böyle bir şey olması mümkün değil.

Bilimsel bir maksatla hareket ettikten ve kullanılan üsluba dikkat ettikten sonra, gerçeğin ortaya çıkmasını amaçlamak şartıyla bu tartışmanın yapılması iyidir.

Turan Dursun olayı var, biliyorsunuz. Adamın söylediği birçok şeyler doğru. Bir ara Turan Dursun meydan okuyordu "tartışalım" diye; Diyanet İşleri Başkanı benim arkadaşımdı, ona dedim ki, "Beni karşı karşıya getirin. Ben çıkarım. Tartışırım."

Şimdi konu şu: Marx "din afyondur" derken tamamen haklı. Ama hangi din? Bizim kaynaklarda geçtiği şekliyle din, tamamen yabancılaşmanın temelini oluşturuyor. Saçma saçma şeyler var. Bu saçmalıkları, bu afyon unsurlarını din olarak algılarsanız ve onu irdelerseniz, bazı sonuçlara varırsınız. Adam neyi irdeleyecek zaten? Elinde başka malzeme yok ki. Bu yüzden din yanlış anlaşılıyor. Bazıları için yabancılaşma kaynağı oluyor. Bazıları için sömürü, köleleşme oluyor. O açıdan, bu konular önemli konular. Adam, muteber addettiğimiz kaynaklara bakıyor, oradan bunları yazınca "niye yazdın" deniyor. Yazar tabii. Neler var kaynaklarda! Bugün ortaya çıkmamış ama insanın midesini bulandıran, tiksinti veren şeyler var. Hatta ben bir ara "Turan Dursun az yazmış, bir de ben yazsam millet yerinden oynar" dedim. Öyle anlamsızlıklar var. Ama bunlar Kuran'dan kaynaklanmıyor. Bunlar insanların kafalarındaki afyonlar. Daha sonraki çıkarcılar, yorumcular bunları ortaya koymuşlar. Kuran'ın aracıya ihtiyacı yok. Herkese sesleniyor ve herkese hitap ediyor. Ama biz bu dünyanın en açık kitabını bırakıyoruz, dogmalarla, saçmalıklarla uğraşıyoruz.

Ben bu tür konuşmalardan mutlu oluyorum. Bilimsel olarak, hiçbir önyargıya saplanmadan her şeyi irdelemek lazım. Şimdi bizim yaşlı hocalarımız "sorgulamak ne demek, irdelemek ne demek" diyorlar. Bakın, belli bir döneme kadar Türk dilinde bu kavramlar kullanılmıyordu. Demek ki şimdi Türkiye iyi bir noktada. Sorgulayacak tabii. Sorgulayacak ki, bir kere silkinecek ki, doğrular ortaya çıkacak. Ama tabii Türkiye'nin kafa yapısını, insanların alışkanlıklarını da göz önünde bulundurmak lazım. İnsanlar olayı o şekilde algılamayabilirler. Cinayetlere kadar bu işler varabiliyor. O bakımdan üslubu da düzgün kullanmakta yarar var. Ajan provokatör durumuna da düşmemek lazım.

Aslında Allah da dahil her şeyi sorgulamak lazım. Sorgulamadan, zaten insan sağlam bir inanca sahip olamaz. Varsayımların üzerine inşa edilen bir iman kumdan şatoya benzer. Yıkılır gider. Yıkılması mukadder. Zaten Kuran-ı Kerim'in dediği de o: "İnanan delil üzerine inansın, inkâr eden de öyle inkâr etsin" diyor. "Biz atalarımızdan öyle gördüğümüz için böyle inanıyor ve yapıyoruz" demek yok. Ya atalarımız yanılıyorsa? Kemalizm sonsuza kadar ayakta kalacaktır, deniyordu. Ne kadar yanlış. Ama bugün, devletin ideolojisi olmaması gerektiği tartışılabiliyor. Türkiye bir noktaya geldi. Her şey tartışılıyor. Bu tartışma ortamı olmasaydı, bunlar meydana gelmezdi.

Aydınlık 31 Mayıs 1993

DÜŞÜNCE ALANINDA OLGUNLUK YOK

*Pof. Dr. Salih Tuğ**

İSTANBUL - Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Salih Tuğ, *Şeytan Âyetleri*'nin yayımı konusunda toplumun eğitilmiş kesiminin hoşgörülü olabileceğini, gerekli eğitimi almamış geniş halk kesiminin ise aynı hoşgörüyü gösteremeyeceğini söyledi.

Bugüne kadar din konusunda birçok polemik yaşandığını, olumlu olumsuz bir çok kitap yayınlandığını belirten Prof. Dr. Salih Tuğ, "Fakat bunların hiçbiri İslam dinine zarar verememiştir. Ayrıca biz akademik boyutta din konusunda eleştirel görüşleri tartışıyoruz. Ancak bu tartışmaları bir camide yapmıyoruz. Çünkü bu konudaki tartışmalar halkı alâkadar etmez, fayda değil zarar getirir" diye konuştu.

Şeytan Âyetleri adlı kitabın bazı kısımlarını İngilizce çevirisinden okuduğunu, bazı bölümlerini ise okuyanlardan duyduğunu ifade eden Tuğ, "Öyle sanıyorum ki, Salman Rüşdü'nün kitabı, ilmi açıdan ele alınmış bir çalışma değil, daha çok taraflılığın ağır bastığı bir kitaptır" diyerek şöyle konuştu:

"Salman Rüşdü, dini konularda bilgisi olan biri değildir, bu yüzden kitabının felsefi bir yanı olamaz. Bu kitabı kendini okutmak ve ticaret için yazdığını sanıyorum. İslamda hürriyetler alabildiğine geniştir, ancak yüzde 99'u Müslüman olan bir ülkede halkın duygularını rencide edici yayınlar bir fayda getirmez."

* Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı

"Halkın din konusundaki tartışmalara katılmasını daha ne kadar bekleyeceğiz?" şeklindeki sorumuza Prof. Dr. Tuğ şu yanıtı verdi:

"Onu ben bilemem. Ülkemizde düşünce alanında yeterli olgunluk yok. İnsanlar her şeyden önce günlük ihtiyaçlarını karşılamak çabası içindeler. Felsefeye ilgi duymazlar."

Prof. Dr. Salih Tuğ, *Aydınlık* gazetesinin *Şeytan Âyetleri*'ni yayınlamasından dolayı mahkeme kararı ile toplatılması konuşunda ise, "Bu kitabın yasaklanması, Bakanlar Kurulu'nun aldığı bir karardır. Bir hükümet tasarrufudur.Dolayısıyla mahkeme kararına bu açıdan bakmak gerek" diye görüş belirtti.

Aydınlık 1 Haziran 1993

İNSAN HEP İNSAN

Levent Taş

Geçen yıl, Londra'nın entelektüel semtlerinden biri olan Highgate'te, çevresinde çok efendi olarak tanınan mahalli kilisenin papazı evinde asılı olarak bulundu. Sado-mazoşistik seks kıyafetleri giymiş orta yaşlardaki papaz, makatına jop sokmuş, yere koyduğu aynalardan bunun nasıl göründüğünü merak etmiş. Etrafına serpiştirdiği, bu türden fotoğraflar içeren porno dergilerinden de ilham almayı düşünmüş. Olayı araştıran adli tıp, kaza sonucu ölüm kararı verip dosyayı kapatmış. Havada uzun süre asılı kalınca kuvvetten düşen papaz, sonunda kendini koyverip asılı kalmış deniliyor.

Son yıllarda Hıristiyan dünyasından buna benzer ilginç haberlerle doldu taştı basın. Dini bütün İrlanda'nın en çok sevilen, en kıdemli piskoposlarından biri, Katolik dininin kurallarını çiğneyerek, bir kadınla ilişki kurmuş, dünyaya gelen çocuğuna 20 yıl boyunca kilisenin parasıyla bakmış gizlice. Gazetelerin yazdıklarına göre, Katolik papazlar artan sayıda karşı cinsleriyle ilişki kurmaya başlamış. İngiliz kilisesi, seksi yasaklamamasına rağmen onun üyeleri arasında da zina yapan, homoseksüel olan, çocuklarla seks ilişkisi kuranlara rastlanıyor sık sık. Hele hele, marjinal kesimlerden gelen haberler daha da ciddi olabiliyor. Geçenlerde FBI tarafından bir baskın sonucunda ölü olarak ele geçirilen *Davit Kuresh* adlı tarikat başının, müritlerinin küçük çocuklarıyla cinsel ilişkide bulunduğu iddia edildi.

Bu örnekleri çok, hem de pek çok artırmak mümkün. Ancak ne gereği var? Sadece, bizim basınımızda da çıkan, imamların bazen kadınlarla nasıl usulsüz ilişkiler kurduğu şeklindeki haberleri ve bunlara

dayanarak, sanatçılarımızın nasıl hiciv dilini kullanarak belli insan tipolojilerini halka mal ettiğini vurgulamakla yetinelim.

İnsan zekâsı değişik düzeylerde, şekillerde çalışıyor. Hiciv, Fars halkın hep en çok beğendiği edebi formlar olagelmiştir. Yüzeysel bakıldığında, dram gibi, trajedi gibi komplike görünmeyebilirler. Ancak onlar da, en az bu son iki örnek kadar, eleştirel aklın en temel adımlarını teşkil eder. Hatta, denebilir ki, alaya alma, yaratıcı düşüncenin ilk adımıdır: Daha sonra tarif, analiz, sentez aşamalarından geçerek kapsamlı bilgiye varılacak süreçteki ilk adım. Bu yüzdendir ki, klasik Yunan tiyatrosu; bizim tiyatromuz, bu türün zengin örnekleriyle doludur. Daha çok yakınlarda, İngiltere'nin önde gelen tiyatro yazarlarından Toni Harrison, Thatcher döneminin politikalarının eleştirisini, eski Mısır'da halkın pahalılık, konutsuzluk konularındaki protestolarına çağrışım yaparak, üstlerine kocaman penisler takmış oyuncuların sergiledikleri bir oyunla vermiş, çok da ilgi görmüştü.

Batı'da Din Tartışmaları

Hıristiyan dünyasında din ile ilgili tartışmalar elbette ki sadece yukarıda değindiğimiz günlük, sansasyonel konular etrafında dönüp kalmıyor. Felsefe, bilim, sanat, politika dünyalarını hallaç pamuğu gibi atan oluşumlar dinin temellerini de derinden sarsıyor.

Bir kolaylık olması bakımından, din tartışmalarının en yoğun şekilde aşağıdaki konular etrafında devam ettiğini söyleyebiliriz.

1. ***Bilimsel:*** Evrenin ortaya çıkışı konusundaki son bulgular Tanrı kavramının yeniden değerlendirilmesini gündeme getirdi. Evreni artık açıklayabildiğimize göre ve bu açıklama dinin bize söylediğinden çok farklı olduğuna göre, Tanrı kavramı hâlâ geçerliliğini koruyor mu, diye soruluyor. Bu soruya verilen cevapları da şöyle özetlemek mümkün:

a) Doğru, belki artık geçerliliği yok, ama yine de işin daha henüz başındayız. Keşfedilmesi gereken daha çok şey var. Şimdilik kendimizi katı bir şekilde bağlamayalım, sadece agnostik olarak kalalım.

b) Zaten biz demiştik, Tanrı yok diye. O zaman biz ateist olmaya devam ediyoruz.

c) Bizim buluşlarımız evrenin çok küçük bir alanını kapsıyor. Olanaklarımızın Tanrı'nın olanaklarına ulaşması beklenemez. Elbette Tanrı var. Kaldı ki Tanrı düşüncesi bilimsel açıklamalardan tamamen bağımsız, bambaşka bir düşüncedir.

d) Madem ki evrende bu kadar hayret edici matematiksel bir ahenk var, o zaman bunun arkasında bir deha olmalı. *Einstein*'ın *'Kozmik Tanrı'* düşüncesini çağrıştıran bu yaklaşım, dini bir arayıştan ziyade bir hayranlık ifadesini taşıyor.

2) *Tarihsel:* Ürdün'deki Ölü Deniz'de 1950'lerin başlarında bulunan, ancak daha yeni, o da kısmen açıklanan belgeler üzerine, *İsa*'nın gerçekten yaşamış birisi mi, yoksa insan zekâsının bir ürünü mü olduğu şeklindeki tartışmalar yeniden başladı.

a) Belgeler, *İncil*'de belirtilen yer ve tarih bilgilerinin geçerliliğini çürüterek İsa'nın gerçek bir kişi olmadığı görüşünü destekliyor. Bu görüşe göre *İsa,* özellikle *Aziz Paul*'ün hayal mahsulü; aynı *İncil*'in onun ürünü olması gibi. Bu görüş aynı zamanda, *İsa*'nın Tanrı'nın oğlu olduğu, öldükten sonra O'nun katına çıktığı konularındaki tartışmalara da ışık tutuğunu idida ediyor, yani bunun olamayacağını kanıtladığını belirtiyor.

b) Belgeleri gizli tutan komisyon üyeleri, bundan yararlanıp seçicilik yapıyor ve *İsa*'nın gerçek tarihsel bir kişi olduğu konusunda ısrar ediyor.

c) *İsa* her zaman gerçek bir Yahudiydi. O hiçbir zaman yeni bir din kurmak istemedi. Amacı sadece Yahudiliğin yanlışlarını düzeltmekti.

3) *Dinsel:* İşsizlik ve yoksulluğun gittikçe artması, toplumsal disentegrasyon sürecinin hızlanması üzerine, din adamları arasında dinin sosyal sorumluluğu konusunda ayrışmalar baş gösterdi.

a) Toplumsal sorumluluk taşıdıklarını iddia eden bazı din adamları; dinin moral, ahlaksal, düzenleyici rolünün altını çiziyor, sosyal adaletin sağlanması için çalışmak dinin görevleri arasındadır diyor.

b) Dinin toplumsal bir görev üstlenmediğini savunan has dinciler

ise, dinin, bir dış güç olmadan hiçbir anlam ifade etmeyeceğini belirtiyorlar. Bu görüşe göre, dinin konusu, insanlararası ilişki değil, insanlarla Tanrı arasında, dış güç arasındaki ilişkidir. O bakımdan kullandığı kriter moral değerler değildir. Onun dindarlardan beklediği korku ve itaattir. İncil eleştiri konusu olamaz. Onun içeriğinin sorgulanmadan benimsenmesi gerekir.

4) *Politik:* Toplumsal çalkantılar derinleştikçe, politikacıların dini bir ideolojik araç olarak kullanma çabaları da artıyor.

a) Liberal ve sol kesimlere karşı, toplumsal konumlarını kaybeden ve kaybetme korkusu taşıyan kesimleri militan bağnaz din anlayışı etrafında toplama isteği sağcı partilerce benimsenen bir politika oluyor. Özellikle ahlaksal, moral ve politik kaos içindeki ABD'de alt ve orta kesimlerde bu politikalar büyük yansıma buluyor. Militan bağnaz dincilik ABD'de de en büyük çıkışlar yapan unsur olarak beliriyor. *Thatcher* iktidardayken, bu militan dincilerin İngiltere'de de inisiyatifi ele geçirmesi, liberal diye suçladığı İngiliz Kilisesi'ni devre dışı bırakması için çok çaba sarf etti, onlara geniş olanaklar tanıdı, özel döşenmiş kiliseler tahsis etti.

b) Son olarak İngiliz İşçi Partisi de bu gelişmelere ayak uydurdu ve Hıristiyanlık öğretisinin kendi sosyal adalet anlayışına temel teşkil ettiğini ilan etti.

c) Yabancı dinleri, özelikle İslam'ı, düşman ilan edip *'dış tehdit'* aracı olarak kullanma, soğuk savaş bitip sosyalizm geriledikten sonra benimsenmiş dış politika olarak beliriyor. Böylece, dikkatler toplumsal sorunlardan buralara çekilmek isteniyor. 1970'lerin sonunda, ABD'nin Ortadoğu'da başlattığı Suudi Arabistan temelli *'İslami Uyanış'*, bazı kesimlerde bağımsız, anti-Batı, anti-kapitalist nitelikler kazanınca, bu kesim *'dış tehlike'* ilan ediliverdi. ABD bir yandan kendi yandaşı bağnaz İslam anlayışını desteklerken, diğer taraftan da İran'ın temsil ettiği anti-Batı nitelikli İslam radikalizmini yeni bir Haçlı Seferi başlatmak için kullanıyor. Çok ilginçtir, ABD kaynaklı bağnaz dinciler İsrail'e gidip, oradaki Yahudi yandaşlarıyla birlikte Araplar'a karşı savaşıyorlar.

Hıristiyan dünyasında yer yerinden oynarken, İslam dünyası ne ya-

pıyor, diye sorulduğunda, önümüze hemen *Salman Rüşdü* olayı geliyor. Gerçekten de *Şeytan Ayetleri* tartışması tam da bu ortamda ortaya çıktı.

Salman Rüşdü, neslinin en iyi iki yazarından biri, hatta birincisi olarak kabul ediliyor, hem de hasımları tarafından bile. Yetenekleri tartışma götürmüyor. Ayrıca, yazarlığının ötesinde politik kişiliği var. Sosyalizmi savunuyor. Politik konularda açıkça tavır alıyor. Nikaragua'da Sandinist iktidarını aktif olarak destekledi, onun davetlisi olarak gitti, ülkeyi gezdi, anılarını kitap halinde yayınladı. *Aziz Nesin*'e pasaport verilmediği zaman, alınmasını temin amacıyla *Harold Pinter*'ın *Aziz Nesin* onuruna Londra'da verdiği yemeğe katılan 20 kadar önde gelen yazar arasındaydı.

İşçi Partisi'nin inisiyatifi kaybetmesi, muhafazakârların alternatifsiz kalması üzerine, Harold Pinter'la birlikte solu canlandıracak, alternatif yapacak, bizdeki Aydınlar Girişimi'ne benzer bir atılımın örgütleyicisi oldu, tam da *Fetva*'dan önce. O bakımdan, onun susturulmasına en çok sağ memnun oldu.

Salman Rüşdü'nün İslam'ı eleştirisi, bir sanatçının bağnazlığı alaya alan hicvinden başka bir şey değil. İslam'ın, Hıristiyanlıkta olduğu gibi, bilimsel, tarihsel, dini, politik, örgütsel eleştiri geleneği olmadığı için, hiciv veya polemik en göze çarpan yöntem olarak beliriyor ve aşırı tepki çekiyor. Ancak, bu Salman Rüşdü'nün değil, tam tersine, onu eleştirenlerin eksiği. Hiciv bir sanat üslubu. Eğer bu anlaşılmıyor, hakaret olarak kabul ediliyorsa, bu entelektüel gelişmenin bir sorunu olarak görülmeli. Bu duygusal tepkinin aldığı şekil ister istemez Batı'da anti-İslam tepkilerin oluşmasına yarıyor.

Salman Rüşdü de kısmen sanatçı kişiliğinden kaynaklanan, kısmen de göçmen konumundan koşullanan nedenler yüzünden zaman zaman içine düştüğü çelişkili tutumları nedeniyle kendisine duyulan tepkilerin dozunun artmasına yardımcı oldu. Ancak ne olursa olsun, bugün gelinen durumdan birinci derecede sorumlu olanlar, sanatına dini konu alanlar değil, tam aksine dini politikaya alet etmek isteyen sorumlulardır.

Aydınlık 2-3 Haziran 1993

MÜRTED SELMAN RÜŞDÎ HAKKINDA İSLAMİ BİR AÇIKLAMA*

Sadrettin Yüksel

Milliyet Gazetesi'nin 10 Mart 1989 tarihli baskısında Sayın Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Said Yazıcıoğlu'nun bir yazısını okuduk. Yazı, İmam Humeyni'nin Selman Rüşdü hakkında vermiş olduğu fetva ile alakalıdır. Fakat yazıyı çok enteresan bulduk. Evet, çok enteresan. Zira sayın Yazıcıoğlu, İslami ilimlerde hiçbir araştırma yapmadan ve hiç İslami kaynaklara inmeden hemen Ayetullah Humeyni'nin o fetvasına sert bir şekilde çatıyor:

"Böyle fetva olmaz!" diyor.. Peki niye olmasın? Bu adamın mürtedliği sadece Müslümanlarca değil, bütün dünyaca sabit olmuştur. Bütün dünya bunun şahididir. İslam'a, Kur'an'a ve Hazreti Peygamber'e yapmış olduğu hakaretin hiç gizli bir tarafı kalmamıştır. Eğer bütün bunlara rağmen yine Sayın Yazıcıoğlu, onu mürted görmüyorsa ki görmüyor, çünkü "sorguya çekilip ifadesinin alınması lazım" diyor. Eğer Yazıcıoğlu, Rüşdü'yü mürted görmüyorsa; demek sayın Yazıcıoğlu'nun nazarında şimdiye kadar İslam dünyasında hiçbir fert mürted olmamıştır ve mürted sayılmamıştır! Ne kadar garip bir anlayış. Yine tekrar ediyorum: Bütün dünya bu mürtedliğin şahididir. Yani mürtedliği gerektiren durumun şahididir. Böylece mürtedliği sabit olduktan sonra Hanefi mezhebine göre ona –Rüşdü'ye– İslam'ı arzetmek bile mestehabtır, vacip değildir. Yani hiç davet edilmeden, hiç mehil verilmeden öldürülebilir. İsterseniz o mevzuya dair bir fıkıh parçasını Yazıcıoğlu'nun nazarı dikkatine arzedelim. Kimbilir, belki de fikir değiştirir mümkün ya. Parça şöyledir:

* Bu yazı, Sadreddin Yüksel'in "Makaleler 4" başlığı altında yayımladığı kitaptan alınmıştır. (Madve Yayınları, 1. Baskı, Mayıs 1990, S: 20-25)

Haddizatında bu parça "Hidaye" ile Hidaye'nin şerhi bulunan "Fethu'l-Kadir"den alınmadır. (Fethu'l-Kadir, c. 4, sh. 385-386'ya bakılsın)

Yukarıdaki Arapça metni harekeledim ki, Hanefi mezhebinin temsilcisi bulunan Sayın Diyanet İşleri Başkanı kolaylıkla anlayabilsin!

'Rüşdi Hiç Dâvet Edilmeden Öldürülebilir'

Hindistanlı Selman Rüşdî, "Şeytan Ayetleri" adlı eseri ile hem İslam'a -Kur'an'a- ve hem İslam Peygamberi olan Hazreti Muhammed Aleyhisselam'a son derece büyük bir hakarette bulunmuştur. Buna karşı İslam Dünyası büyük tepkiler içindedir. Hıristiyan âlemi ne düşünürse düşünsün, o bizi alakadar etmez. Bu büyük hakaretten dolayı; onun hakkında Ayetulah Humeyni tarafından verilen ölüm kararı, İslami açıdan gayet yerinde bir karardır. Kur'an'a, Hazreti Muhammed Aleyhisselam'a iman edenler olarak biz de Ayetullah Humeyni'yi tebrik ediyoruz. Zira İslam Hukuku'nda hüküm şöyledir: Bir Müslüman mürted olsa –İslam dışına çıksa– evvela İslam'a, tecdid-i imana davet olunur, kabul etmediği takdirde öldürülür. Yani, hayat hakkını kaybeder (1). Böyle bir hüküm –haşa– zulüm değil, adaletin ta kendisidir. Zira, bir Müslümanın mürted olması, İslam dışına çıkması cihan şumul İslam dini hakkında zayıf kafalarda bir sürü şüpheler uyandırabilir... İşte bunun için ya dönecek veya da öbür âleme yolcu edilecektir.

Evet böylece bir karar da, mürtedi öldürme kararı da ancak yetkili merci olan İslam devleti reisi tarafından verilirse geçerli olur. Yoksa sıradan Müslümanlar böyle bir yetkiye sahip değillerdir.

Aslında Selman Rüşdi'nin kendi şeytani görüşüne mesned olarak gösterdiği, rivayet –Hazreti Peygamber Aleyhisselam'ın bir gün Kureyş kabilesi huzurunda Necm Suresi'ni okurken şeytanın telkiniyle putların medh ve senalarında bulunması–? evvela, zındıklar tarafından uydurulmuş bir hikâyedir. Sonra, müsteşrikler tarafından İslam aleyhinde kullanılmıştı.

Gerçekçi bir anlayışla bakılırsa, yukarıda bahsi geçen rivayet, hem Necm Suresi'nin üçüncü ile dördüncü Ayetlerine, hem imam Buhari'nin Buhari'deki rivayetine ve hem bir sürü akli ve mantıki de-

lillere muhalifdir, aykırıdır ve onlarla çatışmaktadır. Onun için son derece yetkili İslam âlimleri: (Bu rivayet yalandır, asılsızdır, uydurmadır. Onu hakaret maksadı ile İslam'a karşı kullanan da İslam dışıdır, mürteddir) demişlerdir. Bu mevzuda Beyzavi, Fahrüddin Razi, Savi ve diğer benzerleri olan tefsirlere müracaat edilsin. Gerçek oralarda müşahhas olarak görülebilir. Alah Müslümanların yardımcısı olsun.. Amin...

Aydınlık, 2 Haziran 1993

(1) Bkz. Buhari ve Müslim'de yer alan şu hadisi şerife: "Müslüman bir kişinin kanı - katli- ancak üç şeyden birisiyle helal olur. Zina eden evli kişi, yahut bir insanı öldüren insan, veyahut da İslam camiasından ayrılıp dinini terkeden kimse, yani mürted olmuş kimse.

Tirmizi ve Ebu Davud'un rivâyetlerine göre bir hadis daha: "Kim dinini değiştirirse, yani İslam'dan çıkarsa onu öldürün."

Bir de Taberani'nin rivayetine göre: Efendimiz, Muaz bin Cebel'i vazifeli olarak Yemen'e gönderdiği zaman ona şöyle hitab etmiştir:

"Hangi erkek İslam'dan irtidat ederse, evvela onu imana davet et, dönerse ceza yok. Eğer dönmezse onu öldür." Kenzü'l-Umman. Cilt: 1, Hadis No: 390

ŞEYTANIN VAHYE MÜDAHALESİ KUR'AN'DA REDDEDİLMİŞTİR

*Prof. Dr. Hayrettin Karaman**

Soru: *Sayın Hocam, Rüşdî ve* Şeytanî Ayetler *(The Satanic Verses) kitabının İslâm ve İslâmî kaynaklar açısından kısa bir değerlendirmesini yapar mısınız?...*

Cevap: Şahsen Rüşdî'nin kitabını okuma imkânı bulamadım. Ancak Türk basınında bu kitabın tartışma konusu olan sayfaları, bölümleri özetler halinde verildi!... Oralardan tespit ettiğim kadarıyla Salman Rüşdî; meseleyi, tarihi vesikalara dayanarak ve bir tarih tezi ortaya koymak yaklaşımı içinde ele almıyor! Bir roman tekniği içinde; maksat; Rasûlullah (a.s.)'ı ve İslâmca mukaddes sayılan bazı şahıs ve kavramları, konuları tezyif ve tahkir olduğu anlaşılacak bir biçimde, bazan hayal, bazan rüya, bazan da tasavvurdan hareketle ve daima Rasûlullah Efendimiz'in kendini, eşlerini, insanlar nazarında çirkin birtakım vasıflarla suçlamayı çağrıştıracak bir üslûb içinde pasajlar yazıyor!... Bunları özetlemek gerekirse; Peygamber Efendimiz'in adını bir Müslümanın dile alamayacağı bir "hayvanın" ismi ile denk tutarak anıyor!... Ve mesela O'na (Peygamberimiz'e) meşhur adı olan; Muhammed'le hitab etmiyor, O'nu meşhur ismiyle anmıyor!... O'nun eşlerini, O'nun eşlerinin isimlerini; o devrin meşhur fahişelerine vermek suretiyle zikrediyor, sıralıyor ve âdeta yani okuyan kişide Hz. Peygamber'in eşlerinin böyle bir sıfatla mevsuf olmaları gibi bir çağrışım meydana getiriyor!.. Bunlardan çok daha ağırı, şeytanın; vahiy kâtibi

* Bu söyleşi, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Hayrettin Karaman'ın "İslam'ın Işığında Günümüz Meseleleri" adlı kitabından alınmıştır. (Ensar Neşriyat, 3. Cilt) Söyleşinin aslı *Milli Gazete*'nin 27. 3. 1989 tarihli nüshasında yayımlanmıştır.

kılığına girmek suretiyle birçok âyeti tahrif ettiğini ve kendinden birçok şeyleri âyet diye yazıp, tabiri caizse hâşâ Hz. Peygamber'e yutturduğunu yazıyor, ifade ediyor!... Benim bu nakledilen pasajlardan tesbit edebildiğim en ağır ithamlar, tahkirler bunlar!...

Şimdi bunları tarih açısından değerlendirin diyorsunuz. Rasûlullah Efendimiz'in aile hayatı; bugün herhangi birimizin aile hayatı kadar açık ve kesin çizgilerle belli. O'nun hem kendisinin, hem hanımlarının ne derece iffetli olduklarını; değil başkalarıyla çirkin ilişkiler kurmak; hatta tırnaklarını bile başkasına göstermediklerini, Rasûlullah (a.s.)'a büyük bir sevgiyle bağlı olduklarını, hayatlarında olduğu gibi vefatlarında da O'na sadık kaldıklarını biliyoruz. Ayrıca Kur'ân-ı Kerîm'in Hz. Peygamber'in hanımlarını bütün mü'minlerin annesi olarak ilan ettiğini ve herhangi bir mü'min öldükten sonra onun eşi yabancılarla (yani başka bir mü'minle...) evlenebilir olduğu halde; Rasûlulah'ın hanımları için böyle bir hükmün söz konusu olmadığını, annelerimiz durumunda oldukları için Rasûlullah'ın dâr-ı bekâya göçmesinden sonra da onlarla herhangi bir mü'minin "evlenmeyi" düşünmeyeceğini... biliyoruz... Tarihî vak'a olarak meseleye baktığımızda.. Bir kere gerek Mekke'de gerekse Medine'de; insan dile bile alamıyor (yani söylerken hangi kelimeyle ifade edeceğimi bulmakta güçlük çekiyorum!...) Rasûlullah Efendimiz'in hanımları ve kızlarından herhangi biri ne kötü bir yola düşmüş, ne de bununla itham edilmiştir. Yani bir zayıf, bir uydurma rivâyet olarak da böyle bir şey mevcut değildir!.. Evet, bırakın sahîh rivayeti, uydurma olarak da böyle bir rivayet yoktur!

Soru: *Şeytanın vahye müdahalesi söz konusu ediliyor...*

Cevap: Şeytanın bir vahye müdahale etmesi konusu ise bizatihi Kur'an'da reddedilmiş bir hususdur!... Yani Rasûlulah Efendimiz'in; Kur'an'ın hıfzı (muhafazası), Allah'dan aldığı gibi ümmetine tebliği konusundaki titizliğini bilen Allah O'nu teselli için, O'nu endişe ve rûhî ıstıraptan kurtarmak için, birden fazla âyette, endişe etmemesini, O'nun olduğu gibi kendisine anlatmayı bizzat kendisinin yani Allah Teâlâ'nın üzerine aldığını taahhüd ettiğini, okutacağını, anlatacağını ve muhafaza edeceğini bildirmiş şeytanın asla O'na (Kur'an'a) mü-

dahale edemeyeceğini ve O'nu bozamayacağını keza yine birden fazla âyette ifade etmiştir.

Rüşdî, Tecavüz (!) Hürriyetini Kullanıyor

Şimdi tarihte buna ters düşen bir şey var mı? !.. Yani Kur'an âyetleri böyle.. kesin, sağlam mevsuk rivayetler de bunu te'yid ediyor... Buna ters düşen bir rivayet var mı?!... Hayır! Bazı tarih kitaplarında Kur'an'ın birçok ayeti ve suresi hakkında değil, sadece "Necm" suresinin sonunda bazı ayetler hakkında; onları okurken Hz. Peygamber'in, şeytanın araya girmesi ile tevhide aykırı bir cümle söylediği, sonra ilâhî ikaz ile bunu düzelttiği –zayıf bir yoldan– rivayet edilmiştir. Konuyu biraz açalım:

Kur'an –bildiğiniz gibi –baştan sona; "Tevhid inancını" getiriyor ve Allah'tan gayrı (ister put, ister başka şey) bir şeye –ne olursa olsun– kulluğu mahkûm ediyor!... Yani Kur'an baştan sona –bu iddiaya– açıklıkla cevap veriyor zaten!... "Rasûlullah'ın da hayatı; Tevhidi getirmek, Tevhidi yerleştirmek ve Tevhide aykırı yönelişleri, düşünceleri ve davranışları ortadan kaldırmakla (bunun için mücadeleyle) geçmiştir" diyebiliriz!... Bu o kadar böyledir ki, meselâ İslâmda; heykel, put, resim yasağının bile gerekçesi budur.

Doğrudan doğruya putlara tapınılmasına taviz vermek bir yana! İslâm'da resim yasağının gerekçesi konuşulduğunda hep denen şey şudur: Ola ki insanlar onlara (putlara, dinî, kutsal şahıs ve eşyanın resmine, heykeline...) Allah'a gösterilmesi gereken bir saygıyı (ta'zimi) gösterebilirler!... Bu ise Tevhide aykırıdır!...

İşte bahsettiğimiz "Necm Suresinin" sonlarında da; cahiliye Araplarının putlara saygı gösterdikleri, halbuki putların elinde herhangi bir imkânın olmadığı (putların cansız eşyadan ibaret olduğu) kulluk için yönelinecek yegâne varlığın *Allah* olduğu gerçeği dile getiriliyor, bu söylenirken onların (müşriklerin) meşhur Lât, Menat, Uzza putlarının da adları geçiyor!... Ama onlardan övgüyle söz edilmiyor, mahkûm edilerek adları geçiyor. Bu sırada, o zayıf rivayete göre güya bir ses; "Bunların (putların) da şefaatları umulur" diyesiymiş! bunların da şe-

faatları umulur (!) deyince de müşrikler; (bize taviz verildi diye) güya secde etmişler(miş!). Bu vakıa; herhangi bir mevsuk rivayette yok!... Varsaysak, desek ki, böyle bir şey olmuş; peki ondan sonra Kur'an-ı Kerîm ve İslâm Peygamberi'nin; böyle bir düşünceye ve müdahaleye karşı reaksiyonları ne olmuş?!... Bu ise, ortada, bundan hiç şüphe yok... Bu reaksiyon; tam O'nun zıddı bir tavır alış şeklinde ortaya çıkıyor!... Yani Kur'an diliyle –menzellezi yeşfau indehu illâ bi-iznihi– (Allah'ın izni olmadan, O'nun nezdinde -katında- kim şefaat edebilir? Kim aracı olabilir?!) buyuruluyor. Değil cansız, şuursuz putların Allah nezdinde şefaatı, Allah'ın (Alemlere rahmet olarak gönderdiği) Peygamberi'nin O'nun nezdinde şefaati bile Allah'ın iznine bağlanmıştır. O halde Kur'an'ın; böyle bir düşünce ve böyle bir inanış karşısındaki tavır alışı; güneş ve aydan daha berrak olarak karşımızdadır. Ayrıca Kur'an'da ve sahih Sünnet'te böyle bir ifade (putların şefaat edeceği) yoktur.

Burada –iddia edildiği gibi– birtakım zayıf, uydurma rivayetlere dayanarak, olmamış bir hadiseyi önce olmuş gibi göstermek, sonra da Kur'an-ı Kerîm'in bütününe teşmil etmek (Kur'an'ın tümü için söz konusu etmeye çalışmak!..) hiçbir tarihî dayanağı, mesnedi (kökü) olmayan büyük bir iftiradan ibarettir!

Soru: *Peki Hocam, biliyorsunuz olay; "Rüşdî'nin hezeyanları", kitabının ilim dışı olmasıyla kalmadı, bilâkis geniş boyutlar kazandı. Biliyorsunuz "Şeytanî Ayetler" özellikle, İslâm dünyasında ve Batı'da ciddî tepki ve yankılara sebep oldu. Hatta –Müslümanlarca yapılan protesto ve yürüyüşlerde– onlarca insanın ölmesine, yüzlercesinin de yaralanmasına ve tutuklanmasına yol açtı!.. Gerçekte sizce; "Rüşdî Krizi" yada "Şeytanî Ayetler" kitabının arka planı neydi? Bildiğiniz gibi başta ABD ve İngiltere olmak üzere Avrupa Topluluğu'na üye 12 Hıristiyan Batılı ülke hemen Rüşdî'yi ve O'nun şeytanî kitabını sahiplendi. İran ve İslâm dünyasına siyasî ve ekonomik müeyyideler uygulama kararı aldılar. Bu konuda neler söyleyebilirsiniz? Olayın siyasî ve sosyo-kültürel boyutları hakkında neler söyleyebilirsiniz?..*

Cevap: Tabii, bir kere Salman Rüşdî, bahsettiğiniz boyutlarda bir

planlamanın içinde, ucunda, kenarında var mı, yok mu?! Bu roman Rüşdî tarafından tasarlanıp, yazılmış mı, yoksa yazdırılmış mı? Bu konuda kesin bir şey söylemek zor!.. Ancak, objektif verilerden hareket ederseniz, Rüşdî'nin en azından bu romanı yazarken Müslüman olmadığı (evveliyatı bence meçhul!..) İslâm'a ve İslâm peygamberi'ne karşı munsif ve edepli bir insanın (medeni bir insanın) bakışıyla bakmadığı bellidir. Yani nefret dolu, kin dolu bir ruh hali (psikoloji) içerisinde olduğu belli! Çünkü, dünya yüzünde İslâm'a ve İslâm'ın Peygamberi'ne inanmayan milyonlarca insan var, milyarlarca insan var. Bunlar birbirlerinin değerlerine inanmazlar (fakat) birbirlerinin değerlerine de hücum etmezler! Hakaret edip, alaya almazlar! Siz, Budizm'e, Hristiyanlığa, Yahudiliğe –bugünkü haliyle–, inanmazsınız, ama durup dururken, onların peygamberlerini, kitaplarını, dinlerini tezyif ve tahkîr etmezsiniz! Onlar da öyle... Şu halde bu, bizim basında ve dünya basınında sıkça kullanılan, sadece ifade hürriyetine dayanılarak müdafaa edilebilecek bir davranış olarak gözükmüyor. Yani ifade hürriyeti (demek istiyorum), insanlara; aynı zamanda, tahkîr, tezyîf ve mukaddesatı alaya alma hürriyetini vermiyor. Vermediği içindir ki, insanlar bugün birbirlerinin din ve mukaddesatını tahkîr etmiyorlar, tezyîf etmiyorlar ve alaya almıyorlar! Bu kişi (Rüşdî) ifade ve düşünce hürüriyetinin sınırlarını aşmak suretiye, adeta tecavüz hürriyetini (!) kullanıyor!.. Halbuki dünyada hukukta, edebiyatta, ahlâkta, tecavüz hürriyetinin olduğunu ben bilmiyorum! Ve olacağını sanmıyorum!

Şimdi bu kişi –Rüşdî ister şahsî kininden, isterse mensub olduğu bir camianın, ideoloji grubunun propagandisti olarak– ilgili kitabı (Şeytanî Ayetler'i) yazmış olsun, bu ortaya çıktıktan sonra; elbette ki Müslümanların buna reaksiyon göstereceklerini hesaplıyordu!.. En basit bir düşünceyle, bu reaksiyonun kendisini meşhur edeceğini ve bundan dünyalık elde edeceğini düşünmüş olabilir! Yani sırf S. Rüşdî'den hareket ederseniz, bu böyledir!.. Nitekim bu emeline de ulaşmıştır! Ama bu reaksiyonun –daha evvelce de Efendimiz'e ve İslâm'a hakaretleri bulunduğu kitaplar, yayınlar olduğu için belki de bunları dikkate alarak bu reaksiyonun– sizin bana az önce tasvir ettiğiniz boyutlara varacağını hesap ettiğini sanmıyorum.

İslam'a Katı Ve Gaddar Demek İftiradır!

Soru: *Ama daha sonraki gelişmelerle –gördük ki– o noktaya vardı, ya da varıldı. Çünkü Batı, Rüşdî'yi ve şeytani kitabını hemen sahiplendi!*

Cevap: Evet, vardı... Ha.. Şimdi olay o noktaya varınca, bu defa Batı, tabii ki, çeşitli sebeplerle; yani söylendiği gibi sadece hakka, ifade hüriyetine sahip çıkan, medeni, haksever, hak koruyucu topluluk olarak değil, başka sebeplerle bu tepkiyi göstermişlerdir. Eğer, hak hukuk adına ayağa kalkıyorlarsa kendilerine: "Madem siz medenisiniz, hak koruyucusunuz; o zaman dünyada Hakk'ı yenen (ifade hürriyeti dahil olmak üzere), hayat, namus, mukaddesat, ibadet, din hürriyetlerine ve haklarına tecavüz edilen milyonlarca insan var!.. Bunların Acem'i var, Arab'ı var, Türk'ü var, Hintlisi var vs. Yani hakları gasbedilen –çeşitli milletlerden– insanlar, topluluklar var yeryüzünde!.. Bunların tecavüz edilen hakları karşısında; bu reaksiyonu göstermiyorsunuz da; neden İslam'a bu denli ve bu ölçüde bir tahkir, tezyif, kinle yönelmiş ve ifade hürriyetini değil, adeta tecavüz hak ve hürriyetini kullanmaya kalkışmış böyle bir insan karşısında bu hassasiyeti gösteriyorsunuz" diye soru sorarlar. Yani "bu çifte standart niye" denir. O halde en azından –bu– Batı'nın Rüşdî'ye (ve kitabına) bu derece taraf olması (yan çıkması) ve bunu korumayı üstlenmesi, sadece hakçılığa, insan hak ve hüriyetlerini korumaya bağlamak da imkânsızdır. Onun ötesinde bunların ne gibi politikaları –siyasetleri– vardır, bunun boyutları yine başlı başına bir inceleme ya da konuşma mevzuudur!..

Soru: *Bir de İslam dünyasında –özelikle– alimler arasında yoğun tartışmalara yol açtı, Rüşdi'nin İslam Ceza Hukuku'ndaki durumu. İran İslam Devleti Lideri İmam Humeyni'nin; Rüşdi hakkında; "öldürülmeli!..." şeklindeki fetvası –emri– yoğun tartışmalara sebep oldu!... (Müslüman alimler arasında...) Sizce, İslami hükmü nedir, yani İslami kaynaklara ve İslam Hukuku'na göre "Rüşdî'nin durumu nedir?... öldürülmeli" mi?...*

Cevap: Şimdi efendim, "İran kaynaklı" diyebileceğimiz bu fetvaya

karşı reaksiyonlar, bilenler (yani bu işin uzmanları) değil de, halk nezdinde böyle bir fetvanın ya da hükmün, sadece Şii mezhebine ve Şia ulemasına ait olabileceği zannından kaynaklanıyor olabilir!... Ben tabii fiilen, uygulama olarak bugün herhangi bir milletin, devletin teb'ası olan bir şahsı gidip orada öldürmenin evvela maslahata uygun olup olmadığı ve buradan hareketle de siyaset-i şeriyyeye uygun olup olmadığı.. dolayısıyla, bugün İslam alimlerinin böyle bir emri vermelerinin doğru olup olmadığı münakaşasına girmiyorum! Yani bence bu ayrı bir konudur! Fakat bana akademik ve nazari olarak sorsanız; Hz. Peygamber'e hakaret etmenin cezası nedir? O zaman ben size cevaben derim ki, Hz. Peygamber'e hakaret etmenin cezası sadece –Şia mezhebine göre değil– bizim fıkıh mezheplerimizin teessüs ettiği zamandan günümüze kadar, bütün İslam mezheplerine göre bu suçu işleyen bir kimsenin cezası, son derece ağırdır! Nedir?.. Dört Sünni mezhebi ele alarak kısaca ifade edeyim... Hanefi Mezhebi dışındaki üç mezhebe göre Rasûlullah'a hakaret eden bir kişi Müslüman da olsa, kâfir de olsa "ölüm" ile cezalandırılır!.. Yani bunun cezası ölümdür!.. Hanefiler'e göre, müslüman ise, bunu söylemekle irtidat etmiş sayılır ve kendisine "tövbe" teklif edilir; tövbe etmediği takdirde "ölüm cezasına" mahkûm edilir!.. Eğer o kişi, bu suçu işlediğinde Müslüman değil idiyse, zaten onun müslüman olmayışından daha ağır bir günahı olmadığından, o kişiye doğrudan "ölüm cezası" verilmez, başka cezalar verilir.. (Tabii bizim teb'amızdan ise ve adli selahiyetimiz içerisinde bulunuyorsa) Yine Hanefilere göre; eğer İslam'ın ve müslümanların menfaati, o kişiyi (hakaret edeni) ortadan kaldırmayı gerektiriyorsa, ölümle de cezalandırılabilir!... O halde şimdi, Hanefi mezhebine göre meseleye siyaset-i şeriyye açısından bakılır, bu kişi eğer yaptığı faaliyetle İslam'a ve Müslümanlara zarar veriyorsa ve sağ kaldığı takdirde, bu zararı devam edecekse, Ulu'l-Emr meşveret ile karar verir ve onu ölümle cezalandırabilir!... Tam aksine yaşatılmasında İslam ve Müslümanların menfaati varsa bu defa da yaşamasına karar verilir.

Soru: *Peki Sayın Hocam, gerek İslam dünyasında ve gerekse Batılı ülkelerde yaşayan Müslüman toplumlarda "Rüşdî ve Şeytanî Âyetler kitabına yönelik tepkiler konusunda neler söyleyebilirsiniz?... Yani*

dünyadaki Müslüman kamuoyunun tepkisi hakkında görüşleriniz neler?..

Cevap: Şimdi, sayın Gerger, bence bu sorunuz çok yerinde oldu. Bu konuda bu vesileyle -ben- şunu söylemek isterim... Herkesin kabul ettiği bir gerçek, bir vakıa tüm dünyada (mesela bundan 100 sene, 50 sene hatta 25 sene öncesine nisbetle) bir İslami uyanışın ve gelişmenin varlığıdır, gözlendiğidir ve yaşandığıdır! Bu İslami uyanış ve gelişme karşısında tedirgin olan çevreler; haddizatında bugün müslümanların gündeminde olmayan bazı konuları ortaya çıkarmak veya çıkmış konuları istismar etmek suretiyle; Müslümanların üzerine yürümek, onlar nezdinde bir tedhiş ve terör yaratıp, müslümanları geriletmek, mümkünse hak ve hürriyetlerini ellerinden almak ve daha çok baskı altında tutmak... arzusunda, emelinde, peşinde olabilirler.

Kınama, İlmi Ve Edebi Bir Üslub İle Yapılmalı

Ben -bunun için- bu roman yazdırılmıştır demiyorum, ama az önce açıkladığım sebeplerle İslam'a karşı olan mihraklar bunu istismar etmek ve hem İslami uyanışı kösteklemek; hem de müslümanlara zarar vermek için, İslam dünyasında birtakım oyunlar oynamak için bu reaksiyonları kullanabilirler! Bu sebeple, bence Müslümanlar Hanefi mezhebinin görüşünde olduğu gibi İslam siyaseti üzere olmalı, bunu esas almalıdırlar! Elbette müslümanlardan, İslam camiasından; canından çok sevdiği Peygamberi'ne karşı yapılan hakaret karşısında umursamazlık, tınmazlık, aldırmazlık davranışı beklenemez! Müteesir olmaları, bu teesürlerini ortaya koymaları ve bu edepsizliği yapan (İslam Peygamberi'ne hakarete yeltenen) insanı ve insanları kınamalarından daha tabii bir davranış olamaz! Ancak, bu kınama ilmi ve edebi bir üslub ile de yapılmalı, ilmi cevap da verilmelidir!... Müslümanlar reaksiyon göstermekte haklıdırlar, bu en tabii bir durumdur, başka türlü bir şey de beklenemez! Ancak, Müslümanların aleyhinde oynanabilecek oyunları, bulundukları yerlerde, mutlak hesaba katıp, göz önüne almaları gerekir. Yani "Dimyat'a pirince gidirken, evdeki

bulgurdan olmamaları!" gerektiği inceliğini de gözetmeleri, bu basireti göstermeleri me'muldur beklenir.

Soru: *Hocam, bu olayla ilgili olarak Türkiye'deki basın yayın organlarının tavrı konusundaki görüşlerinizi de öğrenmek istiyorum. Son zamanlarda, Türkiye'de birtakım basın-yayın organlarının gelenekleşmişçesine bu defa da, Rüşdî olayını ve Şeytan Ayetleri'ni - yazarın hayal hürriyetini- vs. bahane ederek; hadiseyi "İslam'ın katılığına, Şeriat'ın gaddarlığına!" yordular. Müslümanların ve İslam'ın vahşi, korkunç (!) bir din, değerler sistemi... olduğundan söz ettiler, halen de etmekte, bu tutumlarını sürdürmekteler!.. Basının bu şekildeki tavrını nasıl karşılıyorsunuz?*

Cevap: Bir kere İslam'a katı ve gaddar demek, iftiradır! Bizim Peygamberimiz'in en önemli özelliği rahmettir!.. O'na Rahmet Peygamberi derler.. Niye Rahmet Peygamberi derler?... Çünkü bizzat Kur'an-ı Kerim; Vema erselnake illa rahmeten lil-alemin (seni –Ey Rasûlüm– alemlere ancak rahmet olarak gönderdik...) buyurmaktadır. Buradaki "alemin" sözü; İslam alemini, gayr-i müslim alemi, maddi alemi, fizik ötesi alemi, yani tüm kâinatı kapsıyor ve kâinatın ötesini kapsıyor. "Alemin" tabiri, Kur'an'da bu kadar genişlik, vus'at arzeden bir kavram, bir sözdür. Alemlere Rahmet olarak gönderilmiş bir peygamber, O'nun getirdiği din (İslam); ne gaddar olabilir, (çünkü bu rahmete aykırıdır) ne katı olabilir... Az önceki sorunuza cevap verirken söyledim: insan, ne kadar sevecen, merhametli ve hoşgörülü olursa olsun, değerlerine tecavüz edildiği andan itibaren rahatsız olur ve tepki gösterir! Bunu İslam'ın ve Müslümanların gaddarlığı gibi bir iftira ve yanlış değerlendirme içinde görmek yerine; her din (inanç) mensubu, her değeri olan insan için tabii görmek gerekir!.. Biraz önce de ben bunu arzetmeye çalıştım. Siz, bir şeyi seviyor ve sayıyorsanız, sevdiğiniz ve saydığınız maddi ve manevi bir değere bir başkası tarafından bir hakaret, bir tecavüz olur da, onun karşısında sakit, samit, hareketsiz kalırsanız; o zaman; ya siz normal bir insan değilsiniz demektir!.. Ya da sevginiz, saygınız sahtedir.

Aydınlık, 3-6 Haziran 1993

MEZHEPLERİN BİRÇOĞU BU TARTIŞMADAN DOĞDU

*İsmet Zeki Eyuboğlu**

–Sayın İsmet Zeki Eyüboğlu, "Şeytan Ayetleri" İslâm Tarihi'nde nedir? Bizi aydınlatır mısınız?

-"Şeytan Ayetleri", yeni bir olay değil. Aşağı yukarı, Kur'ân'ın bugünkü şeklini aldığı tarihten beri İslam ülkelerinde bilinen bir olaydır. Bunun iki kaynağı var. Biri doğrudan doğruya peygamberin Tanrı'nın bildirdiği surelerin içinde geçen âyetler, diğeri de hadislerdir. Kur'ân'ın üç yerinde "Şeytan Ayetleri" ile ilgili bilgiler var. Birincisi, Hac Suresi'nin 51, 52, 53, 54 ve 55. âyetlerinde. İkincisi, İsra Suresi'nin 73, 74 ve 75. ayetleri. Bu âyetlerde, peygamberin çevresindekilerden İslamiyete karşı çıkanlar da var. Peygamber, surelerde geçen âyetleri okuyunca çevresinde bulunan "müşrikler" de secde eder.

–Yani, "şirk" koşan, ortak koşanlar değil mi?

–Evet. İslam dinini benimsemeyenler. İslam dininin doğuşuna, yayılmasına karşı çıkanlar. Bunlara müslümanlar arasında "müşrik" deniyor. Yani ortak koşanlar, şirk koşanlar... Bunun üzerine peygamber biraz duraklıyor. Yeni bir âyet geliyor "Araya şeytan girmiş, seni şaşırtmıştır. Ama seni yanlış yola sürükleyenlerin hepsi gereken cezaları göreceklerdir." Bu olay yayılıyor. Olay şunu gösteriyor ki, İslam dinini yaymaya çalışırken, Muhammed'in çevresindekilerin bir kısmı ona gerçekten inanmamışlar, görünüşte inanmışlar, gerçekte kendi inançlarını sürdürmüşler.

–Peki kaynak? Nereden biliyoruz bunu?

–Kur'ân'ın kendi söylüyor..

* Araştırmacı-Yazar

–Kur'ân'da bu var mı? "Şeytan Ayetleri" diye...

–"Şeytan seni şaşırttı," diyor..

–Bu söylediğiniz, ayetler mi?

–Evet. Başkasının yorumu değil bu. Peygambere doğrudan doğruya Cebrail geliyor, İslam inancına göre yeni bir ayet getiriyor. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yayını, Kur'ân tercümesinde de var bu.

–Nerede var mesela?

–Hacc Suresi 51. ayetten 56. ayete kadar. İsra Suresi 73, 74, 75., Necm suresi 19, 20. âyetler.

–Necm Suresi'ni biraz açar mısınız?

–İslamiyetten önce Kâbe'de her Arap oymağının ayrı bir putu vardı. Bunların içinde üç dişi put, Lât, Uzza, Menât en büyükleriydi. Bütün oymaklar kendi putları dışında bu putlara da taparlardı. Ancak, bunların dışında ayrı ayrı putları vardı. Bu putlar zamanla unutuldu.

–Yani, aslında Kâbe bir kabileler federasyonu oluyor ve kabileler putlarını oraya koyuyor?

–Bunu oraya koyuyorlar. Buna tapınanlar yıllık toplantılar düzenlerdi Kâbe'de. Bu kadın putlara, şiir okuma yarışmaları yapılır. En iyi şiirler ödül alır. Bu şiirleri incelediğimizde görüyoruz ki, bu toplulukların ayrı ayrı putları var. Yirmi topluluk varsa, yirmi tane put var. Ancak en büyükleri bunlarmış herhalde. Bunlar için and içilir.

Kur'ân'daki kimi âyetlerin başında, bugün bizim için anlaşılmaz harfler vardır. Elif, lam, mim, ha, na, da.. bunları araştırdığımızda, ki bu sözler üzerine and içiliyor... şiir gibi gidiyor. Derler ki, İslam yorumcuları, Kur'ân'da öyle âyetler ve sözler vardır ki, onları siz anlayamazsınız. Doğrudur anlayamayız. Çünkü açıklanmamıştır da onun için. Bunlar putların adıdır. Putun adıyla başlanır. Peygamber sureye başlarken, üstü kapalı olarak müşriklere sesleniyor. İslam dini şudur, budur diyor.

Ancak, müşriği kendine çekmek için, onun bağlandığı putun adıyla sesleniyor. Baş harf budur. Yani bir uzlaşma aranıyor. Önce adamı, kendi etki alanı içine çekiyor. Diyelim ki, Uzza'ya tapan bir müşrik için "Andolsun Uzza'ya ki" diye başlayacak. Ama onu demiyor. Çok bilinçli orada. Ayn harfiyle başlayan bir şey söylüyor. Ayn, mim, ra diyor. Şimdi oradaki mim, Menat da olabilir. Uzza "ayn" ile başlıyor.

Şeytan Ayetleri'nin Kur'ân'daki kaynağı bunlar. Bu uzun süre unutuluyor. Buharî gelinceye değin. Buharî hadisleri topluyor.

–Secdeye varmak, Müslümanlarla müşriklerin ortak ibadet şekli o zamanda, değil mi?

- Secde putataparlarda da var. Buharî'nin hadisi gösteriyor ki, başlangıçta secde biçimi ortak da, inanan inanmayanlar diye ayrılıyor. Neyi okudu da hep beraber secdeye varıldı, onu bilmiyoruz. O ayetler, Kur'ân'dan sonraları çıkarıldı. Şeytan bu âyetleri yerleştirmiş: peygamberi şaşırtmış.

–Şeytan, Allah'a başkaldırıyor. Bu Allah'ın her şeye kadir olduğuyla çelişmez mi?

–Çelişir. Tanrı'nın gücü şeytana yetmiyor mu? Yoksa, Şeytan'ı kendi istenciyle bağımsız bırakıp da ne yapacağını sınamak mı istemiştir? İslamî yorum, ikincisini benimser. Bunun karşı sorusu şudur: Tanrı şeytanı neden bağımsız bıraktı? Tanrı iyilikleri seviyorsa, kötülüğü niye yarattı? İyi de kötü de Tanrı'dan geliyorsa, tanrı kendi yarattığı kötülüğe düşenleri neden cehenneme gönderir? Bunlar tartışılıyor. Mezheplerin birçoğu bu tartışmalardan doğuyor.

–Buharî'den sonra ne gibi tartışmalar yaşandı?

–Uzun süre tartışılmadı Şeytan Ayetleri olayı. Buharî, Peygamberin ölümünden yaklaşık 180 yıl sonra doğdu. Ve yine yaklaşık 200-220 yıl sonra topladı hadisleri. 25 yaşında falan. İranlı ve Buharalıdır. Türk olduğunu söyleyenler var. 632'de öldü.

Şeytan Ayetleri çok sonra tartışıldı. İnsanın bağımsız, istenç özgürlüğü olduğu savı ileri atıldı. Bundan Buharî'nin mezhebi doğdu. Başka mezhepler de doğdu ki, bu mezhepler, İslam tarihinde 120 dolayındadır. Bir kısmı Sünni'dir, bir kısmı Sünni'liğe karşıdır. 120 mezhepten 400 dolayında da tarikat çıktı.

Humeyni'nin Fetvası Geçersizdir

–Şeytan Ayetleri de tartışılıyor mu, bu yorumlar içinde?

–Şeytan Ayetleri, bunlarda pek tartışılmadı. Şu tartışıldı: Tanrı'nın indirdiği Kur'an'ın özü mü önemlidir, lafzı mı? Söylenen sözün ka-

buğuna mı bağlanacak, yoksa bu kabuğun içine yerleştirilen anlama mı? İçeriğine bağlanılırsa, bu okunan ayetlerin anlamı değişir. Tanrı insanlara doğru yolu göstermek için, onları denemek için, sevgili elçisi olan Muhammed'i bile tuzağa düşürdü. Yorum, böyle getirilecektir. Bir başkası buna karşı çıkar. Kabuğu, dışı önemlidir der. Bu da gene mezheplerin değişik yorumlarına bağlıdır. Tek mezhepten de sayısız yorum çıkar. Mezhep, ayrı dallara ayrılır. Yalnız, bunlar bu konuları böyle pek tartışmazlar.

Şeyh Adî diye bir Yezidi çıkar, 10. yüzyılda. Burdaki "Adî" yüce demektir. Bunun Tanrı ile bağlantısı var. Yezidiler, kendi tanrılarına Melek Taus derler. Peygamber olan Şeyh Adî'ye sürekli vahiy gönderir Melek Taus güncel olaylarla karşılaştıkça. Bu ayetler Kitab ül Cilve ya da Musa ül Reşti denen bir kitapta toplanır. Bu şunu gösteriyor ki Yezidilerde başlangıçta, Tanrı sürekli olarak Yezidi davacıya, peygamberine ayetler gönderiyor. Bu konuyu ben *Şeytan Ayetleri Söylencesi* adlı eserimde işledim. Bu ayet gönderme bugün de sürüyor.

Bir de şu var; sanıyorum bu kitap, Mardin'de bir manastırda halen. Ya da, Yezidiler, Kuzey Suriye ile Irak arası bir yerdedir. Orada bir manastırdadır. Kitap gizli tutulur. Kitaptan birtakım parçalar alınmış. Almancaya çevrilerek yayınlanmış. Şimdi, gerçekteki Şeytan Ayetleri, Yezidilerin inancına göre bugün de sürüyor.

–Yezidiler İslam'ın içindeki bir kol mu?

–İslam'ın içinde bir kol diye görünür, gerçekte İslam değildir. İslam toplulukları içinde yaşadıkları için İran'da Şia'dandır, örneğin. Bahailer; onlar da İslam çerçevesinde sayılıyor. Ancak, ayrı bir dindir ve İslam ile bağdaşan bir yanı yoktur Bahailiğin. Baha, kendinde Tanrı'nın görüldüğü inancını yaymıştır. Baha Tanrı'dır, yani nesnel bir şeye bağlanmıştır. Bahailer buna inanıyor. Bu, İslam'a aykırıdır.

Yezidiler'in Şeytanı Başka

–Yezidiler de Şeytan'a mı inanır, tapar?

–Yezidiler Şeytan'a inanır ama onlar bu tabiri kullanmazlar. Onların şeytan dediği, bizim Şeytan değil. Onların Şeytan'ı, Tanrıları

olan Melek Taus'tur. O Şeytan, İslam'daki Şeytan değil, İslam'daki Şeytan, Kur'ân'ın dilinden gelir, Satan'dan gelir.

–Şeytan Ayetleri'nin İslam'daki tartışmasına dönersek....

–Buhari, bir hadiste değiniyor, fakat pek ilgi çekmiyor. Düşüncel alanda bir tartışma konusu... Orada nerelerde secde edildiğini gösteren 15 sıra var. Buhari, kendi yorumluyor. Aslında pek tartışılmıyor. Son, Salman Rüşdü'nün kitabında, birden bire gündeme geldi. Yalnız neden gündeme getirildi?

–Eskiden hiç gündeme alınmadı mı?

–Yezidilerde var. Belli bir inanan çevresi içinde kalmıştır. Bu yüzden, İslam, Yezidileri yerer, kâfir, dinsiz olarak tanımlar. Yakalandığı yerde kesilir vs. Hadis kitaplarında var ama Şeytan Ayetleri.

Hadislerde de Var

–Hadis kitaplarında olmasına rağmen tartışılmıyor?

–Tartışma, mezheplerde oldu. 120 dolayındaki mezheplerde oldu. Geniş yorumlar getirildi bu Şeytan Ayetleri'ne. Bir de Kur'an'ı Kerim Tarihi diye kitaplar vardır. Hangi ayetin ne zaman, hangi amaçla, hangi olay karşısında indiğini söyler. Şeytan Ayetleri orada da var. Açıklanmıştır. Hadislerden yola çıkılıyor. Ki en yakın hadis Ayşe. Hadislerin bir bölümü ise Kur'ân'dan alınıyor. Sözgelişi "Gerdanlık olayı". Hadislerde geçen birtakım konular Kur'ân'a da girmiştir.

Şeytan Ayetleri'nin bu kadar geniş bir ilgi alanı oluşturmasının nedeni de gerçekte önemli değil. Bu, İran'dan kaynaklandı, Humeyni'den. O'nun Salman Rüşdü'nün kitabını okuyup okumadığını bilmiyoruz. Anlatmışlardır. Ve Humeyni bir fetva verir; Salman Rüşdü katledilmelidir diye. Bu fetva tartışılır, İslam Hukuku'na göre tartışılması gerekir. İslam Hukuku'na göre fetva son kesin karardır. Tartışılmaz, uygulanır. Yalnız bu karar, yargı sonucu verilir. Falan yerde bir adam böyle dedi diye, "katli vaciptir" denmez. Bu, şeriata aykırıdır.

–Yani Humeyni'nin fetvası İslam Hukuku'na göre geçersiz mi?

–Humeyni'nin fetvası geçersizdir. Gıyapta bile hüküm veremezsiniz. Adamı yargılayacaksınız. Şöyle der; adamın kitabını okumuşsunuzdur, bir bilim kurulu toplayacaksınız, içtihat çıkaracaksınız,

yargılayacaksınız onu. Yoksa, bir adam çıkıp, "Şu asılsın" desin, yok öyle bir şey. Humeyni'nin bu kitabı yargıladığını gösteren bir belge de yoktur elimizde.

Şeytan Ayetleri'ne Karşı Çıkmak, İslam'a Uyup-Uymamak Olarak Konuluyor

-Humeyni'nin yargılama yetkisi var mı?

-Humeyni'nin yine İslam'a göre yargılama yetkisi yoktur. Nedeni şudur: Humeyni'nin bağlı bulunduğu Şia Mezhebi, İslam'da batıldır. Şeriata aykırı bir mezheptir. Şia, Zerdüşt dininden kaynaklanır. Zerdüştler güneşe taptıkları için; günde üç kez tapınmayı vurgularlar. Sabah, öğle, akşam. Şia'da da namaz günde üç kez kılınır. Humeyni, ancak kendi mezhebinden olan bir insanı yargılayarak fetva verebilir. Sözgelimi, bizim Diyanet İşleri Başkanı, Fener Patrikhanesi'nden bir keşiş hiçin "İslâm'a aykırı"dır diye fetva veremez. Tanrıtanımazlar hakkında da fetva veremez. İnsan, kendi inancıyla yargılanır. Öyle olsa, Humeyni'nin mezhebi ile Hanefi mezhebi birbirine karşıttır, İslam Fıkıhı. Şia'yı dinsiz sayar. Osmanlı aralıklı olarak 150 yıl Şii İran'la savaştı. Anadolu'da birçok Şii kesilmiş, asılmıştır. Birçok Alevi kesilmiştir. Ali'ye bağlanma konusunda ikisi birdir. Ayrıntılarda değişiktir. Alevilik, Anadolu'nun ürünü, ilk çağlara uzanan dalları var. Yalnız Muaviye, Kerbela olayı değildir.

Humeyni'nin fetvasına dayanarak, Diyanet İşleri, Sünni olan bir kimse, nasıl kitabı yasaklıyor? Bir Şii imamın verdiği fetvaya nasıl dayanır? Gerçek Sünni isen, Şia senin için sapkındır. Şia isen, burda ne işin var? Bunlar sorulmalı. Şeyhülislam Ebu Suud Efendi'nin bir sürü fetvası var. Şia kâfirdir diyor. Onun mezhebinden olan katledilir. Nitekim bir sürü insanı katlettiriyor. Ebu Suud Efendi, Yunus Emre için, onun şiirlerini okuyanlar katledilebilir diyor. Şimdi Yunus Emre'nin şiirleri, camilerde Kur'ân ile birlikte okunur. Mevlitlerde okunur. Osmanlı'da yasaklanan bugün uygulanmaya kalkılıyor. Öte yandan bir Şii'nin fetvası yönünde de hareket ediliyor. Bugün bir Sünni Şeyhülislam olsa, ilk "katli vaciptir" diyeceği kişi, Humeyni'dir. Önce İslam'ı bozdu.

–Şeytan Ayetleri'nin Türkiye'ye sokulmasının yasaklanmasına ne diyorsunuz?

–Aleviler Salman Rüşdü'ye aldırmıyor. Sünnilerin hepsi de yasağı benimsemiyor. Yalnız Nakşibendi tarikatına bağlı olarak, ki bu tarikat İran kökenlidir, buna bağlı olarak kıyameti koparıyorlar. Şu çıkıyor ortaya; bugün Diyanet'in yetkililerinin çoğunluğu nakşibendilikten geliyor. Tepki, Nakşibendilikten geliyor. Diyanet ile Nakşibendi şeyhlerinin tutumu bir. Almanya'daki Nakşibendiler, (bir kısmıyla görüştüm) ve bizdekiler, ikisi de Humeyni'nin peşine takılmış. Almanya'daki Refah Partililerin birçoğu ile Nakşibendiler birbirine bağlanmış.

Başörtü olayının aynı. Kadınlarımızın baş örtmelerinin İslam diniyle en ufak bir ilgisi yoktur. Başörtmenin biçimi üçgendir. Üçgen Zerdüşt dininin simgesidir. Bakın nasıl böyle anlam değiştirerek geldi, kızımızın başına oturdu. Çarşaf sözcüğü Arapça değil. Araplar çarşaf bilmezler. Bu da İran'dan gelmedir. Gece örtüsü demektir, köken kelimesi. Araplar buna cilbaş der. Çarşaf, Süryani rahiplerinden gelmedir. Bizim imamın cüppesi de Hıristiyanlıktan gelir. Papanın cüppesi karadır. Sarık da İran'dan gelmedir. Arapça'da sarık sözcüğünün karşılığı yoktur. Sözcük Türkçedir ve sarmaktan gelir. Farsçası "destar"dır. "Elle yapılan" anlamında. Sarık da İslam'a aykırıdır.

Türkiye'de İslam'a uygunluk tartışmaları Humeyni ile alevlendi. Şeytan Ayetleri'ne karşı çıkmak. İslam'a uymak, uymamak olarak konuluyor. Genel bütçeyi düşünelim. Madam Manukyan, bir vergi rekortmeni olarak en büyük katkıda bulunuyor bu bütçeye. Devlet yasal olarak fahişelerden, kumarhanelerden vergi alıyor. Bankalardan vergi alıyor ki faizli (haram) paradır. Tekel'den vergi alıyor. Tekel'in yapısı İslam'a aykırıdır. Şeriata aykırı olan bu kaynaklardan büyük bir gelir sağlanmıştır. Bu durumda Diyanet'in bütçesi haramdır. Bugün Şeriatı savunanların, Erbakan'dan Mezarcı'ya ve Diyanet Başkanlığına kadar, devletten aldıkları maaşın en azından yüzde 40'ı İslam'a aykırıdır.

Şeyhülislamların, Kur'ân matbaayla basılmaz diye fetvaları vardır. Peki neden basılıyor?

Aydınlık, 5-7 Haziran 1993

RÜŞDÜ, BATI'NIN İSLAM'A KARŞI HEZEYANLARININ TEMSİLCİSİ

*Cengizhan Kaptan**

İlkönce belirtmekte yarar gördüğüm bir nokta var: Fikirlerin, şüphelerin tartışılması muhakkak ki gereklidir. Beyine gem vurulmaz, vurulmamalı... Allah Kur'an'da birçok kere "Akletmiyor musunuz?" demiştir. Akıl aynı zamanda şeriatta bir delildir, bazı Müslümanların zannettiği gibi de önemsiz değildir, zira akıl iyi ile kötüyü birbirinden ayırabilecek bir yapıya sahiptir. Problem aklın işlevi sorunudur. Aklın ihata edip edemeyeceği şeyleri kabul edip etmeme sorunudur. Müslümanlar akıldışı olan şeyleri gönül rahatlığıyla reddetmelidir. Bir şeyleri kurtarma adına komikliğe düşülmemeli... Aklın kavrayamadığı şeyler ise reddedilemez. Bu yalnızca Müslümanların görüşü de değildir. Batı sosyolojisinin önde gelen isimlerinden Karl Popper de bunu savunur. İspatlanmamış bir şeyin bilimsel olmadığını iddia etmenin doğru olmayacağını söyler.

Konumuza dönersek... Tartışılması gereken kitap Salman Rüşdü'nünki değildir. Geçenlerde gazetenizin yazarlarından Orhan Koloğlu'nun da belirttiği gibi, Salman, Batı'nın İslam'a karşı olan hezeyanlarının temsilcisi olan birisidir. Tek farkı önceden Müslüman olduğunu söylemesi. Yani şu anda mürteddir. Ve bu insanın amacı; *"Üzüm yemek değil, bağcıyı dövmek."* Bir insan sorumsuzca, hakaret, aşağılama, tahrik duygularıyla, bilimsellikten uzak bir şekilde bir dine –ki bu birçok insanın kendi ana babasından daha çok sevdiği bir dindir– aşağılama ile karışık bir eleştiri(!) getirmeye çalışıyorsa elbet bu yaptıklarının bedelini de ödemelidir.

*İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencisi

Turan Dursun'un Eserleri

Turan Dursun problemi ise daha değişiktir. Anlaşıldığı üzere kendisi İslami ilimlerde öne çıkmış birisi olabilir... Bu yüzden üzerinde tartışılması gereken eser, Turan Dursun'un *"Din Bu"* adlı eserleridir. Buradaki iddialar arasında tartışmaya açık olanlar vardır. Tartışılması gerekir. Müslümanlar, her kesimden insanla tartışmaya hazırdırlar. Ancak şurası da önemli ki, tartışma, tartışma olmalıdır. Duygusallıktan, saldırıdan, tahrikten beri olmalıdır. Bunlar sağlandıktan sonra her kesimden insanla –fikirleri ne olursa olsun– tartışılır. Hatta *tartışılmalıdır da!*

Şimdi söyleyeceklerim bazı Müslüman çevrelerde tepki çekebilir, ama söylemekten çekinmiyorum: Turan Dursun'un "Din Bu" serisinde yazdığı şeylerde bazı doğrular vardır. Evet ne yazık ki bir sürü bid'at ve hurafe değişik kültürlerden İslam'a sızmıştır. Yüzyıllarca süren İslam dünyasındaki uyku esnasında ise akl-ı selim sahibi kişiler bunları ayıklayacağı yerde, nerdeyse bunlara -bazıları- kul köle olurcasına sarılmıştır. Çok şükür ki, 20. yüzyıl başlarında Cemaleddin Afgani, Muhammed Abdul ve Reşid Rıza'nın yaptığı inkılapla bunların ayıklanması çalışmaları başlamıştır. Şia mensubu üstadlar da bunu başarmışlardır. (Örneğin; Beheştî Mutahhari İmam Humeyni "Vasiyet".) Dinimizdeki her türlü hurafeyi söküp atmak "kendisine aydınım, alimim" diyenler için gereklidir.

Tek Kaynak, İtikada Delil Olamaz

Turan Dursun'un iddialarına gelince:

1) Bu olay olmuştur. Necm Suresi'ne girip sonra Cebrail'in uyarmasıyla çıkarılmıştır. (Din Bu I, s. 101) Süyûtî ve İbn Hacer de bu olayı, rivayeti "sahih" (sağlam) bulmuşlardır.

CEVAP: İlk önce şurası önemlidir ki, bu olay haber-i ahad'dir. Yani tek râvî zincirli bir haberdir. Üstelik Süyûtî ve İbn Hacer'in iddia ettikleri gibi de "sahih" değildir. Bu rivayet için büyük İslam alimleri şöyle der:

İbnu'l Arabî: Bu kıssada anlatılanların tümü asılsız ve batıldır.

Beyhakî: Haklarında şüphe vardır. Bu kıssanın râvilerî tenkit edilmiştir.

Kadı İyaz: Sahih hadis sahiplerinden hiçbiri bunu almamıştır. Senedi muttasıl ve sağlam değildir. (Bkz. Sabûni, Safvet)

Ebu Bekir Razi: Senedi muttasıl değildir, der. Bu vakıayı reddeder. (Bkz. Hicazî, Furkan Tefsiri)

İbn-i Kesir: Mürsel ve munkah (kesintiye uğramış, râvî zincirinde atlama olan ya da râvisî şüpheli olan) rivayetler, der. (Tefsir-i Kebir)

Zaten bu olay, Vakıdi, İbn İshak ve Taberî'de vardır ki, bu üç insanın da kitaplarına bol bol Hıristiyan ve Yahudi kültürü bulaşmıştır.

Zaten rivayet sahih olsaydı da –ki değil olduğunu gösterdik– yine tek kaynaklı olduğu için reddedilirdi. Fıkıh usulü ve hadis usulünü karıştıranlar bilir ki, tek kaynaklı haberler itikada asla delil olamaz. Turan Dursun bunları bilmiyor muydu acaba? Bunu kendisine yaşarken sormayı isterdim.

Dini bid'at ve hurafelerden temizlemek lazım

2) Turan Dursun'a göre İsra Suresi 73-75. ayetler de konuyla ilgilidir. Ama birinci derecede değildir.(age., s: 103, Diyanet'e Cevab)

3) Asıl birinci derecede önemli olan ayetler Hacc 52-55. ayetlerdir. Bu ayetler Peygamber'e ikaz değil, olayın açıklayıcısı durumundadır.

CEVAP: İsrâ Suresi 73.-75 ayetlerin meali:

"Onlar neredeyse, sana vahyettiğimizden başkasını bize karşı düzüp uydurman için seni fitneye düşüreceklerdi, o zaman seni dost edineceklerdi. Eğer biz seni sağlamlaştırmamış olsaydık, andolsun sen onlara az bir şey eğilim gösterecektin. Bu durumda, biz sana, hayatında kat kat, ölümünde de kat kat (acısını) tattırırdık; sonra bize karşı yardımcı da bulamazdın."

Öncelikle bu ayet başka bir olay üzerine inmiştir. Konuyu uzatmamak için girmiyorum. Bu konuyla ilgili olsaydı da Turan Dursun'u teyid etmez, çürütür. Çünkü Şeytan Ayetleri iddiasına göre -haşa- Peygamber onları dost ediniyor. Oysa bu ayetler Peygamber'in Allah

tarafından sağlamlaştırıldığının, kâfirlere bir eğilim göstermediğinin delilidir. Zaten gösterseydi hayatında da, ölümünde de azabı kat kat tadardı.

Eee, şimdi, hangi insaf sahibi kişi bu ayetlere "olayın açıklayıcısı" diye bakabilir?

Peygamber'in vahyi değiştiremeyeceği Kur'an'da birkaç yerde geçer:

"Eğer O, bazı laflar uydurup, biraz bize iftira etseydi, elbette ondan sağ elini (gücünü) alırdık, sonra can damarını keserdik." (Hakka 44-46).

"Onu kendi tarafımdan değiştirmek benim için imkânsızdır. Ben sadece bana vahyolunana uyarım." (Yunus 15).

Aslında burada Turan Dursun'dan çok, bu hadiseyi akıl süzgecinden, rivayeti doğru dürüst incelemeden kitaplarına kaydedenlere kızmak lazım.

4) Turan Dursun, Hacc 52'nin mealinde "fi ümniyyeti"ye "okuduğu şeye" diye yer vermiş. Böylece her peygamberin okuduğu şeye şeytanın bir şeyler kattığı anlamını çıkarıyor.

CEVAP: *"Ümniyye"*: Bir şeyi arzu etmek, gönlün istediğine kavuşma arzusudur. Felsefe diliyle idealdir. Yüce Allah ihtar ediyor ki, beşeri arzulara şeytan karışabilir, bozuk fikirler karıştırabilir. Allah'ın dininde tamamen Allah'a teslim olmak lazımdır.

Ayetin manası daha iyi anlaşılsın diye mealini veriyorum:

"Senden önce hiçbir resul ve nebi göndermemiştik ki o, (bir şey) arzu ettiği zaman, şeytan onun arzusu içerisine mutlaka (bir düşünce) atmış olmasın. Fakat Allah, şeytanın attığını derhal iptal eder, sonra kendi ayetlerini sağlamlaştırır. Allah bilendir, hikmet sahibidir."

Burada şeytanın peygamberin arzularına vesvese karıştırmaya çalıştığı fakat Allah'ın derhal bunları giderdiği anlatılır. Alimlerin çoğu bu görüşü tercih eder.

Zaten Türkçe'de de temenni etmek, arzu etmek anlamında kullanılıyor. Bu bilinmektedir.

5) Turan Dursun niye putataparların da Müslümanlarla secdeye gittiğini soruyor. (Buhari Tecrid'e dayanarak)

CEVAP: Putataparlar da Allah'a ve onun yerin göğün yaratıcısı ol-

duğuna inanıyorlardı. Necm Suresi'ndeki ayetlerin olağanüstü etkisiyle onlar da secdeye kapandılar. Ancak sonra yaptıklarına pişman oldular.

Günümüzde bu olayı toplumsal hayatta değişik versiyonlarıyla görüyoruz. Mesela bir adama "içkiyi bırak, gel Rabb'ine ibadet et" dendiğinde bazen o anlık bir bırakıyor, ertesi gün yine tanınmayacak halde. Ya da sömürüden, işsizlikten, emeğin ucuza satılmasından bahsediyorum. Adam kabul ediyor. Coşkulanıyor. Ama düzenle iç içe olduğundan ertesi gün yine aynı davranışlara saplanıyor. Bunu sosyalistler de değişik boyutlarda gözlemlemişlerdir sanıyorum.

SONSÖZ: İşin gerçek tarafı, bu rivayetler, İslam tarihinde mevcuttur. Ve bazı saf Müslümanlar bunlara itibar etmişlerdir. Bu yüzden bunları anlatan insanlara (Turan Dursun gibi) duygusal bir şekilde kızmaktan ziyade, el ele verip bu bid'at ve hurafelerden dini temizlemek lazımdır. Bu işi başarmak için de Kur'an'ı ve sahih sünneti iyi bilip, aklı iyi kullanmak lazımdır. Turan Dursun bunları kafasından değil, bizim kaynaklarımızdan derliyor. Herkes kendine düşen görevi iyi bilmelidir. İslam'da da emperyalizme ve yerli işbirlikçilerine karşı koymak için önce kültürel mirasımızı iyi kavrayıp, saf din anlayışına ulaşmamız gerekiyor.

Aydınlık, 7-8 Haziran 1993

İSLAM'IN GERÇEK DÜŞMANLARI

Yusuf Solmaz

Şeytan Ayetleri kitabının Türkiye'de yayınlanmasını neden istiyoruz? Önce herkes şunu iyi bilmelidir ki, bizim kimsenin dini inancına saygısızlık etmek gibi bir niyetimiz yoktur. Bizim tek isteğimiz demokratik ve laik olduğu söylenen ülkemizde her şeyin açık yüreklilikle tartışılabilmesidir. Çünkü inanıyoruz ki, insanın "insan olma" yolunda kullandığı en önemli araç düşüncedir. Tarih boyunca düşüncenin önüne çok engeller çekilmiştir. Ancak kimse düşünceyi mahkûm edememiştir. Dünyayı ve evreni oluşturan o büyük güç neyse, düşünceye mahkûm edilemez bir nitelik vermiştir.

Özgür düşüncenin savunucusu olan bizlerin ülkemizde verdiği mücadele, Atatürk'ün başlattığı "aydınlanma hareketi"nin bir devamıdır. Bu mücadelemizin amacını herkes iyi bilmelidir.

Rüşdü'yü İslamcılar Meşhur Etti

Kendileri gibi düşünmeyen, hiçbir karşı fikre tahammülü olmayan İslamcı kesim sayesinde bugün, Salman Rüşdü dünya çapında tanınan bir yazar olmuştur. Benim kişisel inancım; eğer Humeyni, Salman Rüşdü hakkında ölüm fermanı vermeseydi, bugün Salman Rüşdü diye bir yazarın varlığından çok az kişi haberdar olacaktı.

İstanbul'da camiden çıkan, gözü dönmüş, sakallı, ortaçağ kılıklı ve zihniyetli bir grup insanın, laik devletimizin (!) imamlarının ve dinci basının kışkırtmasıyla Kaynak Yayınevi'ni basarak, yayınevi sahibini

öldüresiye dövmeleri, yayınevini tahrip etmeleri ancak Ortaçağda görülebilecek bir davranıştır. Bütün bunlar dünyanın gözünden kaçmamaktadır.

Müslümanlar Terörist Olarak Algılanıyor

Eğer biraz bağnazlıktan arınıp, düşünceye önem verseydi bu İslamcı kesim, İslam'a en büyük zararın kendilerinden geldiğini de görebilirlerdi. Salman Rüşdü'yü, *Şeytan Ayetleri* kitabını, bir reklam ajansı gibi davranarak dünyaya kendileri tanıtmıştır. Bu yolla Salman Rüşdü'yü zengin ettikleri gibi, uluslararası bir üne kavuşturmuşlardır. Belki de bir dönem sonra herkesin unutacağı bir yazarın adını tarihe yazdırmışlardır. Sanki şeytanla işbirliği yaparak, İslam'ın ne kadar barbar bir din olduğunu dünyaya göstermeye çalışmışlardır. Bu tutumları yüzünden bütün Müslümanlar dünyada terörist bir dinin mensubu olarak algılanır olmuştur. İslamcı kesim, bütün bunlara düşüncenin önüne engel koymak istediği ve herkesi kendileri gibi düşünmeye zorladığı için sebep olmuştur.

Bu nedenle İslamcı kesim bizi kimseye İslam'ın düşmanı, kendilerini de İslam'ın savunucusu gibi göstermeye çalışmasın. Dün de İslam'ın ve bütün inananların savunucusu bizdik, bugün de biziz. Camilerimizi düşman işgalinden kurtararak ibadete açan, ibadeti Türkçeleştirerek, halka İslam'ı tanıtmaya çalışan hep biz "Aydınlanmacı"lar, "Aydınlıkçı"lar olduk bu ülkede.

İslam'a asıl hakaret ve ihanet eden kesim, bu gözü dönmüş, bağnaz dinci kesimdir. At gözlüklerini çıkarıp biraz çevrelerine bakarlarsa, İslam'a ne büyük zararlar verdiklerini kendileri de çok açık bir şekilde göreceklerdir.

Aydınlık, 11 Haziran 1993

KALEME KALEM İLE, FİKRE FİKİR İLE KARŞILIK VERELİM

*Bora Ülkü**

İngiliz Hükümeti'nden 1.5 milyon mark avans alarak böyle bir kitabı yayımlamasını bir türlü aklım almıyor. Gerçi bu onun sorunu.

Ancak, *Aydınlık* Gazetesinde yayımladığınız ve bölümlerini okumakta olduğum "Şeytan Ayetleri"ni dinimize karşı yapılan bir saldırı olarak kabul ediyorum. Ancak burada bütün sorumluluğun Diyanet İşleri Başkanlığı'na ait olduğu kanısındayım. Neden yazılan bu tür yazıların aksini ispat etmek gereğini duymuyorlar da, bu kitabın okutulmasını ve satılmasını yasaklama yollarına başvuruyorlar.

Diyanet İşleri Başkanlığı idarecileri kadar dini bilgiye sahip değilim. Elimde Kuran'ın Türkçe açıklamasını ihtiva eden bir sürü kitap mevcuttur. Fırsat buldukça bunları okuyorum. Son günlerde Türkiye'nin yalnızca bu sorunu varmış gibi, kamuoyunu neden bu kadar meşgul ediyoruz?

Vatandaş olarak önümüzde birikmiş, enflasyon, personel yasası ve terör olayları mevcutken neden bölük pörçük olmamız için gayret sarf ediliyor.

Görüldüğü gibi Türkiye'de bir olay bitiyor ikincisi kasıtlı olarak gündeme getirilmek isteniyor (Hasan Buldan çirkinliği).

Şimdi, *Aydınlık* Gazetesinde de yayımlanan ve Salman Rüşdü'nün kendi yorumu olan Necm suresi hakkındaki düşüncelerimi aktarmak istiyorum.

Necm suresinde, yalnızca dünya hayatına yönelip bunu tek amaç seçerek Hak'tan yüz çeviren kişilerden yüz çevirmememiz em-

* İskenderun Demir Çelik Fabrikaları

redilmemektedir. Onlarla lüzumsuz bir şekilde tartışmaya girmememizi öğütlemekte ve bundan dolayı bir vuruşma ortamını doğuracak söz, sataşma gibi davranışlardan kaçınmamıza işarette bulunmaktadır.

Zira aklını, nefsinin ve duygusunun emrine verip gerçek imandan nasibini almayan inkârcılarla tartışmak, fayda yerine zarar getirir kanısındayım.

Garanik Olayı

Elimdeki Kur'an tefsiri kitabından Necm suresi ile ilgili bazı gerçek kaynakları (iddia edildiği gibi olmayan) aktarmak istiyorum. Dolayısıyla bu, Salman Rüşdü'nün yazdıklarının tamamen asılsız olduğunun ispatı olacaktır.

Putlardan şefaat bekleyen müşrikler ve "Garanik Olayı". (Alıntı: "İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri", Cemal YILDIRIM)

İnsan, gerek ruhu, gerekse bedeni yapısı itibarıyle en seçkin canlı ve Allah'ın en büyük eseridir. Ne var ki, ruhunun yüceliğini bilmeyen, aklını vicdanı ile birleştirmeyip gerçeği araştırmayanlar, kendilerini bayağı bir canlı sanıp, ya kendileri gibi bir canlı faniye tapmakta, ya da insan eliyle şekillendirilen cisimlerin önünde eğilmekte ve onları Allah yanında şefaatçi kabul etmektedirler.

Aynı zamanda onlarda ilahi kudret bulunduğunu iddia ederek Allah'a ortak koşmaktadırlar. Oysa Allah'a çok yakın olup nurdan yaratılan melekler bile şefaat yetkisine sahip değillerdir. Cenab-ı Hâk onlara bu hususta izin vermiş olsa bile.

26. ayette bu inceliğe değinilerek hakikatin ışığı yansıtılmakta ve inkârcı şaşkınlar uyarılmaktadır.

Nitekim Yakut-el Hamavi (H. 626) "Mu'cemûl-buldan" adlı coğrafya kitabında, Mekke çevresindeki putperest müşriklerin, Cahiliye devrinde Kâbe'yi tevaf ederken putlarının şefaatçi olduklarını şu sözlerle dile getirdiklerini kaydetmiştir:

"Lat ve Uzza, diğer üçüncüsü Menat. Bunlar cidden yüce alaca güvercinlerdir, elbette bunların şefaati umulur."

Hz. Muhammed (A. S.)'i küçük düşürmek ve onun gönüller üze-

rindeki tesirini gidermek veya azaltmak amacıyla, İslam'a sızan bazı maksatlı kişiler, bir de "Garanik Olayı" diye bir olay uydurarak zihinleri bulandırmaya çalışmışlardır.

İddialarına göre; Resulullah (A. S.) Efendimiz, Necm suresinin 19. ve 20. ayetlerini okuduktan sonra şöyle bir ilavede bulunmuş: "Tilke garâniku'l-ula ve inne şefaatehünnele-türcâ", yani "Lat, Menat ve Uzza yüce güvercinlerdir ve elbette onların şefaatleri umulur!"

Büyük İftira

Bu büyük bir iftira ve bûhtandır. Allah'ı ve Resulullah (A. S.)'ı böyle bir hak ve sözden tenzih ederiz. Oysa Resulullah (A. S.) Kureyş kabilesinden birçok kimsenin de bulunduğu bir mecliste yukarıda sözünü ettiğimiz 19. ve 20. ayetleri okuyunca müşriklerden biri aynı tonda sesini yükselterek naklettiğimiz cümleyi söylemiş ve dikkatle dinlemeyen birkaç kişi o cümlenin de Resullullah (A. S.) Efendimiz tarafından söylendiğine zahip olmuşlar, sonra da mesele anlaşılınca onlar da tövbe edip şüpheden kurtulmuşlardır.

Yukarıdaki sureden başka bir de Hac ve İsra surelerine bakalım:

İsra suresi, 73. ayet: Neredeyse onlar sana vahyettiğimizden başkasını bize karşı uydurman için seni bile fitneye düşürecek ve o takdirde seni samimi bir dost edineceklerdi.

74. ayet: Eğer sana sebat vermemiş olsaydık, az da olsa, onlara neredeyse meyleyecektin.

75. ayet: Ve o takdirde sana hayatında, ölümün acısını kat kat tattırırdık, sonra da kendine, bize karşı bir yardımcı da bulamazdın.

Hacc suresi, 51. ayet: Karşısındakileri acze düşürmek için ayetlerimiz hakkında (kötü niyetle) koşup duranlara gelince, işte onlardır cehennem yarânları.

52. ayet: Senden önce ne kadar bir Resul ve bir Nebi gönderdikse, o bir arzu ve temennide bulunduğunda Şeytan mutlaka onun temennisine bir vesvese atmış (arzusunu karıştırmıştır). Ama Allah, şeytanın attığı vesveseyi giderip tesirsiz bırakır, sonra da kendi ayetlerini (onun kalbinde) sağlam biçimde tespit eder. Allah bilir ve hikmet sahibidir.

53. ayet: Bu da Şeytan'ın attığı vesveseyi, kalplerinde hastalık bulunanlara ve kalpleri katılaşanlara bir imtihan kılması içindir. Şüphesiz ki zalimler uzak bir ayrılık içindedirler.

54. ayet: Ve bir de kendilerine ilim verilenlerin, onun (Kur'an'ın) senin Rabbından hak olarak (indirildiğini) bilmeleri ve böylece ona inanıp kalpleri de ona saygı duyarak bağlanmaları içindir. Hem şüphesiz ki Allah iman edenleri doğru yola iletendir.

55. ayet: O küfredenler ise kendilerine Kıyamet'in kopuş saati ansızın gelip çatıncaya veya kısır bir günün azabı gelip dokununcaya kadar Kur'an hakkında devamlı bir şüphe içinde bocalayıp dururlar.

Şeytan, Allah'a İnanan Kalbe Giremez

Sonuç: Şeytan, hılkatindeki özelliği gereği, maddi hiçbir engel tanımaz, her yere girip çıkabilir. Ancak Allah'a dosdoğru iman edip ona güvenip dayanan bir kalbe giremez, bir esinti verse bile Allah'ın izniyle iman kudreti onu tesirsiz kılıp geri çevirir. Şeytan o arada vahyin iyi kavranmasına engel olmak, peygamberin bu hususiaki arzusunda bir başkalık doğurmak için uzaktan faaliyete geçer, durmadan sinyaller gönderir. Ama Allah'ın Peygamberlere olan inayeti, gelen sinyalleri, diğer bir deyimle esintileri giderip tesirsiz bırakır.

O bakımdan Peygamberler, korunmuşluk düzeyinde inen vahyi aynen telakki edip kalp ve hafızalarına nakşederler ve en küçük bir hataya mahal bırakmazlar.

Yukarıda açıklamaya çalıştığım olaylar bunlardır, bundan kimsenin kuşkusu olmasın. Tüm İslam aleminin konuya sağduyu ile bakması gerekir. Yoksa kırmakla, öldürmekle, yakmakla hiçbir yere varılamaz. Hıristiyan aleminin kalemi varsa bizlerin onlardan daha üstün kalem tutan ilim-bilim adamlarımız var.

Türkiye ve dünyada Kuran-ı Kerim'i tüm detaylarına kadar bilen binlerce İslam alimine sesleniyorum. Kaleme kalem ile fikre fikir ile karşılık verelim.

Aydınlık, 12 Haziran 1993

VI

SONSÖZ YERİNE

ŞEYTAN MELEK OLABİLİR Mİ?

Orhan Koloğlu

Salman Rüşdü 1947'de Bombay'da doğmuş bir Hintli Müslümandır. Burada inceleyeceğimiz *Şeytan Ayetleri*nden önce İngilizce olarak dört roman ve bir incelemesi yayınlanmıştır. Bunlardan *Geceyarısı Çocukları*, 1981 Booker ödülünü, James Tait ödülünü ve İngilizce Konuşanlar Birliği ödülünü kazanmıştır. *Utanç* romanı da Fransız En İyi Yabancı Kitap ödülünü almıştır. Özellikle "Şeytan Ayetleri"nin sağladığı reklam sebebiyle kitapları yirmi dile çevrilmiştir. Çoktan Hindistan'ı terk etmiş olup İngiltere'de yaşamaktadır.

İlk baskısı 1988'de İngiltere'de yapılan *Şeytan Ayetleri*, Rüşdü'nün kendi yaşamından, Hindistan'ın Müslüman burjuva kesiminden, İngiltere'deki göçmen Hintlilerin alışkanlıklarından örneklerle örülmüş. Amerika'dan Arjantin'e, İran'a kadar birçok ülkeden de olaylar aktarılıyor. Asıl amaç, insanlığın ilk gününden beri tartışması süren iyi ile kötünün savaşını incelemek. Bunda insanın ve tanrının rolünü aramak. Olayın daha ayrıntısına girmeden önce, bu çatışmanın araçları olarak seçilmiş olan romanın iki kahramanının kişiliklerini tanıtalım.

CEBRAİL FERİŞTE: Asıl adı İsmail Necmettin iken sinema yıldızı olunca bu ismi benimsemiş. Cebrail, vahiyleri peygambere ulaştırmakla yükümlü, ismi Allah'ın kulu anlamına gelen bir melek. Ferişte, "melek, iyi güzel huylu" anlamına geliyor. Annesi güzel yüzlü, yakışıklı çocuğunu böyle isimlendirirmiş. Cebrail, Bombay sokaklarında sefertaslarıyla yemek taşıyan bir sırt hamalının oğlu. O da

13 yaşında aynı mesleğe başlar. Kısa zamanda annesini ve babasını kaybedince çocuksuz bir zengin aile tarafından evlat edinilir. Bu *Babasahib*, 21 yaşına bastığında Cebrail'i sinema artisti olmaya teşvik eder. Önce figüranlık sonra ilah, maymun kral gibi efsanevi rollerle Hindistan'ın en ünlü artisti olur. Artık her gün sevgili değiştirmektedir ve uğrunda bir evli kadın iki çocuğu ile birlikte intihar eder. Aynı anda 11 film birden çevirmek gibi Doğu sinemacılığına yakışır rekorları olan Cebrail'in kültürel niteliğini yazar şöyle özetliyor: Ayakkabıları Japon, pantolonu İngiliz, kırmızı şapkası Rus, kalbi Hintli bir kişi.

SALADİN ÇAMÇA: Asıl adı Salahaddin Çamçavalla. Bombaylı çok zengin bir tüccarın tek oğlu. Onun da yaşamında 13 yaşındayken önemli bir değişiklik oluyor, İngiltere'ye tahsile gönderiliyor. Beş yıldan sonra dönüyor ama artık Hindistan'da yaşayacak gibi değildir, tekrar İngiltere'ye geri gidiyor. Orada okul arkadaşlarının kısaltmasına uygun olarak adını Saladin'e hatta Saladbaba'ya çeviriyor. Babasıyla ilişkisini hemen hemen kesiyor, İngiliz vatandaşlığına geçiyor ve tiyatrolarda sıradan bir artist oluyor. Özelliği rolden çok, ses taklitlerinde. İlk tanıdığı beyaz tenli ve işveli İngiliz kızı Pamela'ya, başkalarıyla yatıp kalkmasına aldırmadan aşık olup 21 yaşında evleniyor. 15 yıl uzakta kaldığı Bombay'a ilk kez bir İngiliz kumpanyasıyla temsiller vermek üzere gelmiştir.

Roman, bu iki kahramanın bindiği uçağın, Bombay'dan Londra'ya giderken hava korsanları tarafından kaçırılmaları sırasında tanışmalarıyla başlıyor. Uçağın havada patlaması sonucu iki artist el ele tutuşmuş olarak paraşütsüz İngiltere sahiline düşüyorlar. İyilik - kötülük konusundaki konuşmaları havadayken devam ediyor ve mucizevi şekilde sadece ikisi canlı kalıyor. Bu, romandaki geçmiş ve gelecekle hesaplaşma şeklindeki diyalogların, olayların oluşturduğu olağanüstü senaryoların ilki. Bu senaryolar bir sürü soruyu gündeme getiriyor:

Şeytan iyi huylu bir melek olabilir mi?

İyi huylu melekler kılık değiştirmiş şeytanlar olabilirler mi?

Yenileşme dünyaya nasıl gelir? Nasıl doğar?

Hangi kaynaşma, dönüşüm ve birleştirmeden yapılmıştır?

Dünyaya geliş daima bir düşüş müdür?

Peygamber zamanı kişilerinden (Hamza, Hatice, Ayşe vb...) günümüz kişilerine (Humeyni, Farah Diba vb..) kadar pek çok ünlünün adının anıldığı yapıt, tamamen Freud'vari analizlerle örülmüş. Tarihi kişiliklerin çoğu kez efsanevi ya da günümüz kişileriyle özdeşleştirildiği görülüyor. Bu yüzden romanın akışını bir mantık silsilesi içinde izlemek kolay değil. Örneğin Melek Cebrail ile Cebrail Ferişte sık sık kişilik birleştiriyorlar.

Romanın düğüm noktasını iki kahramanın din ve Allah konusundaki düşünceleri, inançları oluşturuyor. *Şeytan Ayetleri*'nin dinci çevrelerce neden mahkûm edildiğine ışık tutabilmek için Salman Rüşdü'nün Cebrail ve Saladin'e nasıl bir temel ve anlayış yakıştırdığını özetlememiz gerekiyor.

Şüphelerin Doğuşu

Cebrail, sokağın sefaleti içinde yaşadığı günlerde annesinden bol bol efsaneleştirilmiş peygamber öyküleri dinlediğini anımsıyor: "Öyle üstün bir insan ki, hangi melek onunla konuşmak istemez!.." Anne ve babası ölünce, kendisiyle yetim Muhammed arasında benzerlikler aramaya girişiyor. Onun çok iyi çalışıp ticarette başarıya ulaşması, Hatice ile evlenmesi ve servete konması hayallerini etkiliyor. Rüyasında kendisini yüzü peçe ile örtülmüş olarak Hatice'nin yerinde görüyor. 'Kocası' Babasahip gelip peçeyi kaldırmak isterken utançla uyanıyor... Ve babalığı Babasahib'e soruyor: "Allah var mı, şeytan var mı?"

21 yaşına bastığında Babasahip, "Güzel delikanlısın, git homoseksüel bir artist ol" diyerek onu sinema artistliğine itiyor. İsimsiz bir figüran olduğu günlerde, sosyal yalnızlığını bol efsane okuyarak ve hayal kurarak geçiriyor. Rüyalarında Şeytan Ayetleri olayları, Muhammed'in Mekke'ye dönüşünde hareminde uyguladığı politika, kelebek yutan, seks yapmayı bekleyen kızlar, yüzsüz doğan çocuklar

vb... var. 25 yaşında şöhret oluncaya kadar çıplak kadın görmemiş, aşk yapmamış olan Cebrail uykusuz gecelerinde hep aşkın nasıl yapıldığını düşünüyor. Ün kazanmasıyla birlikte sevgisini arayan kadınların saldırısına uğruyor. Çoğu, filmlerindeki gibi, başına fil maskesi geçirip sevişmesini istiyorlar. Bu sırada geçirdiği tehlikeli bir kaza onu Allah konusunu derinine düşünmeye zorluyor. Hastalığı boyunca Allah'ı anıyor, yardımını istiyor, fakat iyileşme hissetmeyince tepkisini gösteriyor: "Var mısın-Yok musun?.. İntikam mı alıyorsun?" Çevresinde Allah'ı arıyor: "Yok... Yok..." Bulamıyor ve yokluğuna kesin karar verince birdenbire iyileştiğini fark ediyor. Ölüp dirildiğini, böylece bazı baskılardan kurtulduğunu hissediyor. Zaten roman, Cebrail'in "Yeniden doğabilmek için önce ölmek gerekli" cümlesiyle başlamaktadır.

Saladin Çamça; otoriter, zengin babasının baskısı altında ezilmiş bir çocuktu. Babası onu yatağında mastürbasyon yaparken yorganı kaldırıp yakalayacak kadar meraklı biriydi. Oğlunu hangi yaşta olursa olsun, hâlâ altını ıslatan bir bebek sayıyordu. Saladin, babasından Allah'mış gibi korkuyor ve itaat ediyordu. 13 yaşındayken tenhada bir sapığın erkeklik uzvunu eline vermesini bile korkusundan babasına açmamıştı. Babasında Allah'ın gücüyle şeytanı bir arada görüyordu. Aşırı ezilme yüzünden ondan uzaklaşmak istiyordu. Annesi çok zayıf, iradesiz bir kadındı. İngiltere'ye giderken ona sadece iki uyarıda bulundu: "Onlar gibi gerini kâğıtla silme, akmayan suda yıkanma." Bu, Saladin'in din kültürünün hepsiydi.

Babasıyla özdeşleştirdiği Hindistan'a tepkisi, 15 yıl süren İngiliz kültürüyle yoğrulmakla birleşince, anavatanında hiçbir şeyi beğenmemeye yöneldi. "Asla bir İngiliz olamayacağını" düşünmekle babasından intikam almış oluyordu. Bigben saat kulesi ya da Nelson sütunu onun kültür simgeleriydi. İngiltere ile Hindistan'ın kriket maçında desteği birincilerden yanaydı: "Aksi halde düzenin bozulabileceği" endişesindeydi.

Ölen karısının yerine çok genciyle evlenen, hizmetçileriyle gönül eğlendiren, hatta Saladin'in yanındaki Hintli kadına sulanmaktan geri kalmayan baba Çamcavala, 15 yıl aradan sonra oğlunu gördüğünde, İngilizleştiği ve ailenin devamını sağlayacak çocuk yetiştirmeyerek

kendisine itaat etmediği için, Saladin'i, içine şeytan girmiş sayıyordu. "Allahsız Saladin ise, daima Allah'tan daha ilahi gördüğü babasının, bu cismani ilahın şimdi yaşlanınca diz çöküp namaz kılmasını kabul etmekte zorlanıyordu." "İngiltere'den geliyorsun, hem de rengin açılmış, burada Cebrail'den de iyi iş yaparsın, kal gitme" diyenlere rağmen Hindistan'ı artık benimsemiyordu. Gerçi İngiltere'deki karısıyla mutlu olduğunu söylüyor, onun için dönmek istediğini ileri sürüyordu ama, aslında "Hintlilikten İngilizliğe" geçmekten vazgeçemiyordu.

İslam'la İlgili Temalar

Salman Rüşdü'nün, iyi ile kötünün savaşını kanıtlamak için aldığı örnekleri Bombay sosyetesinden seçmesini, burada 'tutarsız ve cıvık bir İslamın bulunması' yargısına bağlamak mümkün. Nitekim iki kahramanı da değişik sebeplerle Allah'ın yokluğuna karar vermişlerdir. Onların kişiliğinde ve onları değişik zaman kesitlerinde kullanarak iyilik meleği ile şeytanın aynı kişide bulunabileceğini örneklemeye çalışıyor. Bunun için cinsel öğeleri aşırı şekilde kullandığı, dikkatlerden kaçmıyor. Uçağı, içine girilen bir uçan rahim değil, madeni bir erkeklik uzvu olarak nitelemesi, yolcuları fışkırmaya hazır döller diye belirtmesi bunun en ilginç örneğidir. Biz burada tercihen, iyilik kötülük özdeşleşmesini kanıtlama çabasında kullandığı örneklerden, özellikle yazarın idamına fetva çıkmasına sebep olduğu sandıklarımızın özetlerini aktaracağız.

Mahound başlıklı bölümde, Humeynicilerle Şah'ın eşi Farah Diba'nın (İmparatoriçe Ayşe) savaşı anlatılıyor. Ayşe, Cahiliye dönemi putlarından Al Lat'ın yerini almıştır, İmam (Humeyni) onu ortadan kaldırmak için halkını kurban etmekten çekinmeyen bir acımasızdır. Tarihi, şeytanın işi sayıyor; zira tarih, Kur'anı tamamlayan ayetin inmesiyle sona ermiştir.

Bir başka Ayşe, bir Hint köyünde kelebek yiyerek yaşıyor. Cebrail'in kendisine göründüğünü söylüyor ve halkı yürüyerek Hicaz'a hacca götüreceğine inandırmış. Köyün efendisinin karısı bile ona inanmış. "Denize varırsanız nasıl aşacaksınız?" sorusuna ancak aklı

reddedenlerin kabul edeceği bir yanıt geliyor: "Deniz yarılır. Arabistan'a ulaşırız." Hindistan'a özgü bir anlayışla "Maddi yaşam değerini kaybedince bir asa ve bir çanakla dilenciliği özleyen" bir Brahman'ın da aralarına katıldığı hacı adayları suya giriyor, ama deniz yarılmadığı için toptan boğuluyorlar.

Cebrail Ferişte'nin insan kılığına girmiş bir Allah'ı gördüğü bölümün devamında iyiliğin de kötülüğün de Allah'tan olduğu kaydı var. Ve Hıristiyanlık'tan önce de bu düşüncenin varlığı tarihi örneklerle kanıtlanmaya çalışılıyor. Bu, yazarın belgesel olmaya çalıştığı nadir bölümlerden biri.

Mahound başlıklı bölüm, peygamberi doğrudan konu almakla birlikte bunun dışında bir anlam taşıdığını açıklamak gereği duyulmuş:

"Muhammed'in sözlük anlamı kendisine teşekkür edilmesi gerekendir (Bizim notumuz: Aslında hamd ve sena olunmuş, tekrar tekrar övülmüş anlamınadır –O.K.), ama burada karşılığı bu değil: Cahiliye'deki (Yani Mekke'deki) lakabı, Aşağı - Yukarı - Gidip Gelen - İhtiyar - Coney'dir (Coney Hira Dağı anlamınadır. Kitabın Fransızca çevirisinde aşağı yukarı deyiminin cinsel anlamlı bir kelime oyunu olduğu belirtiliyor). Burada ne Muhammed'dir ne Moe Hammered (namussuz); onun yerine şeytanın boyna asılmış muskasıdır. Kendilerine yöneltilen hakaretleri değiştirmek için whig'ler, tory'ler, zenciler alaycı şekilde yakıştırılan isimleri kendi arzularıyla kabullenmişlerdir; aynı şekilde bizim dağa tırmanıcı, peygamber güdümlü yalnız adamımız, Ortaçağlardaki çocukları korkutan kişi olacaktır, şeytanın eş anlamlısı: Mahound."

Bu açıklamanın kitabın kaynakları açısından önemine daha sonra dokunmak kaydıyla bölümün özetine geçiyoruz. Kerim Abu Simbel (Ebu Süfyan) Mahound'a 360 puttan üçünün (Lat, Uzza, Manat) Kâbe'de kalıp meleklerden sayılması önerisinde bulunur. Mahound, Hira'da Cebrail'le buluşur ve onay alır, kente dönüp açıklar. Ancak az sonra şeytanın Cebrail kılığına girip onu kandırmış olduğu anlaşılır, o ayetlerin iptali ilan edilir. İşte Şeytan Ayetleri hikâyesi budur. Bu bölümde Cebrail Ferişte ile Melek Cebrail'in hatta Mahound'un özdeşleştirildikleri görülüyor.

Cahiliye'ye dönüş bölümünde Mahound'un Mekke'ye dönüşünden sonraki olaylar ele alınıyor. Ayetleri kendi kafasından duruma göre uydurduğu belirtiliyor. Ve özellikle eşleriyle olan ilişkileri daha çok dedikodu niteliğiyle aktarılıyor. Yeni dini zorla kabul edenlerin, bir genelevdeki kadınlara Mahound'un eşlerinin adlarını koyup onlarla yatarak intikam almaya çalıştıkları da bu bölümde anlatılıyor. En rağbet görenin, en gençleri olan Ayşe olduğu da ekleniyor.

Biri Melekleşiyor, Diğeri Şeytanlaşıyor

Kitabın İslamla ilgili bölümlerine fazlaca yer ayırmamız, tamamen İslam'a yönelik olduğu kanısını yaratmamalıdır. Yarısından fazlası, Hintlilerin (Müslüman ya da diğerleri) kendi aralarındaki ve İngiliz ırk ayırımcılığı karşısındaki olaylarla ilgili. Dünyanın en zengin dinler mozayiğine sahip olan Hindistan'da elit tabakanın bir yandan bu çeşitlilik, diğer yandan yamama İngiliz kültürüyle içine düştüğü bunalım, asıl temayı oluşturuyor. Halk kitlelerinden kopuk, tabandan ayrılmış düşünürlerin kendi yaşam koşullarını değiştirmeden, özveriye yanaşmadan toplumu değiştirme çabaları en sonda pek kısa olarak, birkaç sayfada yansıtılıyor. Kahramanlarından birine "sadece metaforlarla (mecazlarla) yaklaşım yanlış yorum getirir" dedirtmesine rağmen yazar, kitabın neredeyse hepsini yanlış anlaşılacak öykülerle, metaforlarla doldurmuş.

Bir yerde "insan ırkının en yüce duygularından olan dini inanç şu anda Hindistan'da en aşağılık içgüdülerin hizmetinde ve Allah kötülüğün bir yaratığı" diyor. Burada bütün tanrıları hedef aldığı belli. Nitekim taştan ilahları, kutsal inekleri eleştiren Hindu şairin dışlanmasından da bahsediyor. Bunun yanı sıra, nafakayı şeriata aykırı ilan eden ulemaya boyun eğen Hindistan hükümetini "Dinci bir devlet olan Pakistan'dan daha reaksiyoner" saymaktan da geri kalmıyor. Kapsamlı bakışında isabetli saptama da var: "Toplumlar, büyük söylemlerle yönlendirilirler: Tarih, ekonomi, ahlak. Hindistan'daki yozlaşmış ve kapalı devlet mekanizması halk kitlelerini ahlaki söylemin

dışına itmiştir. Onlar da ahlaki doyumu, söylemin en eskisi olan dini inançta buluyorlar." Tabii bu söylemler; dini örgütler ve siyasetçi kesim tarafından tutucu şekilde kullanılmaktadır.

Sorunun salt ahlak noktasına indirgenmesi temel çelişkinin tek bir nokta üzerinde yoğunlaştırılması sonucunu yaratıyor. Saladin'i topluma yabancılığından çıkarmada etkili olan Hintli kadın doktor belirtiyor: "Savaşın çizgisi belirginleşmiştir... Dine karşı laiklik, karanlığa karşı ışık. Hangi tarafta olduğunuza kesin karar vermelisiniz." Ve arkasından bir başka uyarı: "Elitizme düşmeyelim, dünya görüşümüzü kitlelere zorla kabul ettirmeyelim."

Önemi vurgulanmış olan ekonomi unsurunu saf dışı edince elitizme düşmemek, kitlelerle ters düşmemek mümkün mü? Nitekim, bir barda, viski kadehleri karşısında yapılan tartışma sonunda toplumun sorunlarına bulunabilen tek katkı, laiklik konusunda ve başka bir düşünceden alınarak üretilebiliyor. Hindistan Komünist Partisi'nin egemen olduğu Kerala eyaletinde, her din ve cemaatten insanın katkısıyla kentin bir ucundan diğerine gerçekleştirilen "İnsan Zinciri" örnek alınıyor. Aynısını Bombay'da da gerçekleştiriyorlar. Ancak ne resmi ne de özel yayın organlarının girişimi yaymaması, devlet mekanizmasının lakayt kalması üzüntüye yol açıyor. Bir yerde, tek bir eylemle, binlerce yıldan kalma sorunların çözümünü beklemek gibi kolaycı bir yaklaşım içinde oldukları fark ediliyor.

Bir zamanların Allahsız Saladin'i, içindeki kötülükten (Şeytan'dan) böylece arınmış, ülkesine, toplumuna dönmeyi sağlayacak değişimi gerçekleştirmiş oluyor. Hindistan'a yerleşme kararı alıyor – zira babasının büyük mirası da kendisine kalmıştır– ve tekrar Salahaddin adını kullanmaya yöneliyor.

Diğer kahraman Cebrail'in içinde iyilikle kötülüğün savaşı, daha değişik bir çizgi izliyor. Saladin'le çekişmeleri var, bu arada bir yangında onun hayatını kurtarıyor. Ancak kalp oyunları, eskiden kadınların kendisi için intihar etmesine bile aldırmayan Cebrail'de kötülüğü ön plana itmeye başlıyor. Bir İngiliz kadınına âşık olup kıskançlık krizleri geçiriyor. O psikolojiyle Hindistan'a dönüyor ve özetleri yukarda verilmiş olan Mahound ve Arap Denizi'nin yarılışı

konularını film yapıyor. O zamana kadar efsanevi-dini rolleriyle beğenilirken bunlar tepkiyle karşılanıyor ve artık ilgi çekmiyor. Bu kez Hindu kökenli Ramayana efsanesini modern elbiselerle ve kahramanlarının kişiliklerini tersine çevirerek (kötüleri iyi, iyileri kötü yaparak) perdeye aktarıyor. Efsanenin Şeytan-Kralı'nı dürüst olarak algılıyor ve rolü de kendisi üstleniyor. Bu kez şeytanlıkla, zındıklıkla suçlanıyor ve film piyasası artık onu kesin olarak dışlıyor.

Saladin'e göre, "içindeki şeytan, Cebrail'e hâkim olmuştur." Tam o günlerde İngiliz sevgilisinin Bombay'a gelmesi ve bir başka Hintliyle ilişkiye girmesi kıskançlığını büsbütün artırıyor. Oturduğu apartmanın en üst katında adamı tabanca ile vuruyor, kadını ise balkondan aşağı atarak öldürüyor. Sorulduğunda kadını kendisinin atmadığını, evvelce ona aşkı yüzünden iki çocuğuyla intihar eden kadının bu işi yaptığını ileri sürüyor. Aslında İngiltere'ye gittiğinden beri bu kadının hayalini her yerde görmekte ve hayalet onu kötülüklere itmekteydi. Sonunda tabancayı ağzına sıkıp intihar ederek hayatına son veriyor.

Batı'da Salman Rüşdü'ye İtibarın Nedeni

Basın özgürlüğü ve her türlü düşüncenin serbestçe açıklanması konusuna sınır getirilmesine şiddetle karşıyız. Bu çerçevede, *Şeytan Ayetleri*'ni yasaklayan, yazarını ölüme mahkûm eden davranışları reddederiz. Bazı ülkelerde, –Japonya gibi– çevirmenlerinin öldürülmesi ya da saldırıya uğramasını da lanetleriz. Bu konudaki uluslararası kararları ve başyazarımız Aziz Nesin'in kitabını Türkiye'de de yayınlanması girişimlerini de tam destekliyoruz. İnsana yönelik keyfi tasarruf kararları olmamak koşuluyla, Salman Rüşdü'yü eleştirecek yayınlar da bizi rahatsız etmeyecektir. Bizim asıl üzerinde durmak istediğimiz, bu kitabın ve yazarının hangi amaçla ve ne şekilde yüceltildiğini ortaya koymaktır. Batı liberal çevreleri, hiç de birinci derecede bir yapıt olmadığı halde, neden bunları Doğu ve özellikle İslam toplumlarıyla ilişkilerinin anahtarı haline getirmeye özen göstermektedirler?..

İlk olarak, hem aklı hem de ekonomik sorunları dışlayan, duygusal-mistik yönü ağır basan kitabın, Hindistan gibi karmaşık yapılı bir toplumun sorunlarını sadece din konusuna indirgemesi ve tek çözüm aranacak nokta olarak laikliği göstermesi üzerinde duracağız. Bugün Türkiye'de de sorunları sadece laikliğe indirgeme eğiliminin arttığı fark ediliyor. Bunun ekonomik gücüyle dünyayı yönetmek iddiasındaki çevrelerin çok hoşlandıkları bir taktik olduğunu biliyoruz. Ekonomik konular toplumların dış merkezlerle, uluslararası sömürüyle ilişkilerini gündeme getirebilir. Oysa laiklik tartışması toplumlarda iç gerginlikleri ön plana çıkarır, dışarıya bakmayı engeller.

İkinci önemli nokta, Hindistan gibi çin çeşitleri açısından dünyanın en zengini olan bir ülkeden alınan örneklerin büyük ağırlıkla İslam'dan getirilmesidir. Hindistan'daki etnik çatışmalarda, gerginliklerde Müslümanların sorumluluğu şüphesiz vardır. Ancak, Salman Rüşdü'nün yaptığı gibi, olaylar hep o cemaatin incelenmesi ile değerlendirilirse, tek bir sorumlu taraf imajının belirmesi kaçınılmaz olur. Nitekim kitapta, Hindu kesimine yumuşak yansız bir bakış var. Bu niteliğiyle dünyada yaratılmak istenen anti-İslam imaja katkısı çok belirginleşiyor. Yalnız Hindistan'daki Müslümanları inceleyen bir kitap yazmak tabii ki yasak değildir. Ancak bütün bir toplumun sorunları incelenirken, tek bir yana ağırlık vermek kaçınılmaz olarak sapma yaratacaktır. Son zamanlarda Hinduların yüzlerce cami yakarak Müslüman öldürerek gerginlikleri tırmandırdığı anımsanırsa, dengeli bir yaklaşımın gerekli olduğu fark edilir.

Üçüncü nokta, toplumsal bir olayın bireysel oluşum haline indirgenmesidir. Örneğin: Humeyni'nin savaşını sadece kraliçe Farah Diba'ya karşı bir hareket olarak sunmak çok yanlıştır. Ben, Humeyni'nin felsefesinin tam karşısındayım. Ancak, İran hareketinde ülkesini sömürenlere karşı mevcut olan dinamizmi gözardı eden bir yaklaşım, sağlıklı açıklama getirmez. Aynı şekilde, peygamberin eylemlerindeki sosyal içeriği, sadece onunla Ebu Süfyan'ın karısı Hind'in arasındaki bir güç çekişmesi olarak sunmak da, işi çok basitleştirmek oluyor. Bu tür bir tanım, devrimleri, büyük sosyal olu-

şumları sadece büyük adamların işi sayan, modası çoktan geçmiş bir yaklaşıma özgüdür. Ama günümüzde bütün yayın organları bizlere bu bakış açısını yutturmaya çalışıyorlar. Örneğin Amerikan romancılığı ve filmciliğinin temel metodu budur. Salman Rüşdü'nün kitabının dizinelerle dile çevrilmesi bu çizgiye uygunluğundandır. Sorunların asıl kökenlerini sorgulamadığı, hatta sakladığı için!

Son olarak, tövbe edip İslam'a döndüğünü açıklamasına rağmen Salman Rüşdü'nün İslam konusundaki temel bilgilerinin gerçek İslam kaynaklarına dayandığı konusunda şüphelerimiz var. Esasen bu dönüş, tezlerinin içtenliğini şüpheye düşürüyor. Yukarda Mahound sözcüğünü açıklarken, Ortaçağ Avrupası yani Hıristiyan bakışıyla değerlendirmesine dikkati çekmiştik. Bunun müthiş çarpıtıcı bir yaklaşım olduğunu anımsatmalıyız. Günümüzde bütün dinler arasında diyalog kurma çabaları var. Bunun ne derece içten olduğunu yargılamak konumuzun dışında kalır. Yine de Evrensel İnsan Hakları kavramıyla din anlayışlarının üzerine yükselmiş bir dünyada, dinlerin Ortaçağ'daki kinci bakışı aynı oranda tekrarlamaları düşünülemez. Ortaçağ'daki yaklaşımları karşılaştırılınca Hıristiyanlığın saldırgan, İslam'ın uzlaşmacı olduğu görülür. Gerçi İslam, silah gücüyle yayılmış görünür ama, kimseyi dini kabule zorlamaz ve ilke olarak diğer dinlere de saygı gösterir. Üstelik kendini diğer kitaplı dinlerin devamı sayar ve onların kitaplarına, mabetlerine, peygamberlerine saygı gösterir. Hıristiyanlık ise İslam'ı, kendisinin çarpık bir mezhebi sayıp aşağılar ve peygamberi de yalancı ilan eder. Bunu güçlendirmek için pek çok polemik kitabı yayınlamışlardır. Bunlarda özellikle İslam'ı bir seks dini, cenneti sefahat yeri sayma, peygamberi de bunlarla özdeşleştirme eğilimi ağır basar. İslam tarafı ise, kendini savunma ve Hıristiyanlığı inceleme kitaplarında saygılıdır. En çok, "Üçleme"ye (Baba - Oğul ve Ruhülkuds'ün İsa'da birleşmesi) karşı çıkar. Salman Rüşdü'nün kullandığı temalar bizde, Ortaçağ Avrupa kitaplarından esinlendiği kanısını yaratıyor ki, zaman zaman giriştiği tezlerini belgeleme çabalarının, sağlam temellere dayanmadığını kanıtlar. Sanırız; Batı dünyasında aşırı bir ilgi görmesinde bu da önemli bir etken olmuştur.

Önce Tövbe Sonra Tövbeden Pişmanlık

Humeyni tarafından bir fetva ile ölüme mahkûm edildikten sonra uzlaşma yollarını arayan Salman Rüşdü; "Ben Müslüman değilim" iddiasını gözden geçirip yeni bir yorumla tekrar imana geldi; Müslümanlığını resmen onaylattı. Ancak beklediği huzuru bulamadı. Korumacısı İngiltere'nin İran'la anlaşması, onların da işi kapatmak vaadini hemen unutup, aksine katilin ödülünü iki misline çıkarmaları, yazarın bunalımını büsbütün artırdı. Bir yandan tehlike artarken, diğer yandan kendi idealine ihanet ettiği inancı içine yer etti.

"Balonda Bir Gün" başlığıyla yazdığı ve dünyanın en ünlü yayın organlarında yer alan makalesi, tövbeden pişmanlığını yansıtıyor. Aynı zamanda, Batı'dan hayal kırıklığını, kendi toplumuyla yabancılaşmanın ızdırabını gösterdiği gibi, son olarak da tek başına kalmış olmanın sıkıntısıyla Batılı düşünür ve yazarları yardıma çağırıyor.

Aydınlık, 26-29 Mayıs 1993

BALONDA BİN GÜN

Salman Rüşdü

İçinde bir sürü yolcu bulunan bir balon, dibi görünmeyen bir uçurumun üzerinden yavaşça geçmektedir. Bir yerinde patlak beliriyor: Balon yükseklik kaybetmeye başlıyor. Uçuruma giderek yaklaşıyor. Allahım!.. Delik balon yere kadar ancak bir tek yolcuyu ulaştırabilir. Bir tekini kurtarabilmek için birçoğunu feda etmek gerekli!.. Ama kim yaşayacak ve kim ölecek?.. Ve böyle bir ayrımı kim yapabilir?

Tartışmanın var olduğu her toplumda ahlak kurallarına fazla itina etmeden böyle tercihler yapma alışkanlığı vardır. (...) Hatipler, felaketin göbeğine yerleştirdikleri kişilerin meziyet ve kusurlarını tartışırlarken, halk bir insanın yaşamının meziyetleri ya da kusurlarıyla bağlantılı olarak azaltılıp çoğaltılması gibi hiç de hoş olmayan bir fikri, keyifle karşılar. Eşit doğmuş olabiliriz, fakat daha sonra hayatlarımızın terazide başka türlü ağırlık kazandığı düşüncesiyle.

(...) Buna benzer bir balonun içinde bin gün geçirdim; ancak bu bir oyun değil. Zira bu bin gün içinde gezi arkadaşlarım, Lübnan'daki Batılı rehineler, İran ve Irak'ta hapsedilmiş iş adamlarıydı. Ve de kabul etmem gerekir ki, vatandaşlarımın pek çoğu için durumum, diğerlerinkinden daha kötü değildi. Aramızda bir tercih yapılmak gerekseydi, sepetten uçuruma ilk atılacak ben olurdum.

(...) Aslında bir balonun değil de, içinde hem kapalı olduğum, hem de teşhir edildiğim bir sabun köpüğünün içindeyim. Bu köpük, dünyanın üzerinde yavaşça beni bütün gerçeklerden mahrum ederek, soyutlayarak dolaştırıyor. Çok kimse için ben artık bir insan değilim. Bir sorun, bir dert, bir olay oldum. (...) Ben de haksız yere suçlanmış, haksız yere hapsedilmiş bir insanım demek komik değil mi? Ya da kö-

püğün içinden "Hey siz!.. Ben hâlâ burada kapalıyım. Lütfen beni çıkaracak biri yok mu?" diye bağırmakla komik olmuyor muyum?

Hayatımın değeri ne? Umutsuzluk kulağıma fısıldıyor: "Pek fazla bir şey etmezsin." Yine de kendimi umutsuzluğa kaptırmayı reddediyorum. Kendimi umutsuzluğa teslim etmemem, bana kin kadar sevgi de gösterilmiş olmasındandır. Pek çok kimse, Fetva sonrası dünyasının çarpık ve çılgın mantığından endişelidir ve korkmaktadır. Basit bir romancının bütün bir topluma saldırdığı ve onun kurbanı değil de işkencecisi sayılmasından ve bütün mutsuzlukların günah keçisi yerine konmasındandır bu endişe. Örneğin pek çok kimse soruyor: Fanatik bir İslamcıya dönüşen bir pop şarkıcısı, bir Hintli göçmenin öldürülmesini onayladığında, nasıl oluyor da ırkçılıkla göçmen suçlanıyor?

(...) Kendimi umutsuzluğa terk etmeyi reddediyorum. Bin gün hatta daha fazla bir süredir aşağılanma eğitimine tabi oldum. İlk hocalarım, uzaktaki caddelerde kafamı istemek için bağırarak dolaşan, sonra Londra sokaklarında da yankılar yaratan kalabalıklar oldu. Hangi gücün anababaları çocuklarının boyunlarına cinayete teşvik sloganları asmağa ittiğini anlayamıyordum. Giderek onları anlamayı öğrendim. Bu kalabalıklar kitapları ve resimleri yakıyor ve kendilerini kutsal zannediyorlardı. Onları gördükçe, kalbimi ayakları altına alıp ezdikleri duygusuna kapılıyordum. Oysa bir okuyucumun kitabımdan etkilendiğini, ilgilendiğini her işittiğimde, bu bende derin duygular yaratıyor. Aralarında Müslümanlar da bulunan bu okuyucular giderek artıyor, bana ulaşan mektupları bunun kanıtıdır.

Milan Kundera, kitapta, İslam kültürüne karşı büyük bir sevgi duygusu bulunduğunu yazdı, bundan dolayı ona sonsuz müteşekkirim. Bir Müslüman, "Kitaptaki kışkırtma taktiği"ne rağmen İslam'ın doğuşu üzerine geliştirilen fikirlerin çok olumlu olduğunu yazdı. Buna bakıp dindaşlarımın –nasıl olur bilmem ama– onun fikrine katılmaları isteği içimde doğdu.

Bazen kendi kendime, bir gün Müslümanların bugün yaptıklarından utanç duyacaklarını ve "Rüşdü Olayı"nı, Batı'nın ateşte yaktığı din kurbanlarını bugün algıladığı gibi değerlendiriceklerini söylüyorum. Bir gün belki anlayacaklardır ki, düşünce özgürlüğü –

Avrupa'da Aydınlanma yüzyılının kanıtladığı gibi– tam olarak dinî kontrolden sıyrılmaktadır, bu dine küfür suçlamasına uğramamaktadır.

Belki *Şeytan Âyetleri*'nin çevresinde yaratılan gürültünün temelinde tek bir amaç bulunduğunu fark edeceklerdir: İslam'ın Tarihi üzerindeki sultaya kimin hakim olacağını belirlemek ve bu gücün eşit şekilde herkese ait olması gerektiği. Ve, romanın değerli olmasa da, tarihi yeniden aydınlatmak gibi hiç de küçümsenemeyecek bir girişim olduğunu kabul. Eğer ben başarısız isem, başkaları başarılı olmalıdır. Zira hayatlarını yönlendiren bu Tarihi yeniden anlatma, yeniden düşünme, parçalama, alay etme ve zaman değiştikçe değiştirme gücüne sahip olmayanlar, yeni bir şekilde düşünemedikleri için gerçekten iktidarsızdırlar.

Bir gün. Belki. Ama bugün değil.

Bugün aşağılanma eğitimim devam ediyor. Ve şunlar, "Gerçekteki Üstadlarım" adını vereceklerdir: Medyanın en üst düzeylileri, bir fare gibi saklanmaktansa ölmenin daha iyi olacağını söylüyorlar; gerçekten şeytana benzediğimi ileri sürüp, bacaklarımın onun gibi kıllı ve ayaklarımın hayvan tırnağı şeklinde olup olmadığını soranlar; ılımlı Müslüman İran'ın ölüm tehditlerinden bahsetmemi isyan ettirici buluyorlar (Dikkat ediniz, isyan ettirici olan fetva değil, ondan bahsetmem); hayli ılımsız olan Müslüman bu işi kapatmamı istiyor ve anımsatıyor ki, örümcek ağına yakalanan sinek, örümceğin dikkatini çekmemelidir. Şimdi okuyucuya soruyorum; binden fazla günün her birinde bin yönden gelen sopa darbelerini yerseniz düşünsel ve duygusal yönde neler hissedileceğini hayal etmeye çalışın.

Balon işine gelince, diğer gezi arkadaşlarım (bazı pazarlıklar sonucu) kurtuldu, artık yalnız başımayım. Ve fark ediyorum ki, büyük balon büyük miktarda değerli mal taşımaktadır. Ticari ilişkiler, silah satışları, Körfez'de güç dengesi gibi balonu ağırlaştıran şeyler. Bazı seslerin, eğer balonda kalırsam bu değerli yükü tehlikeye düşüreceğini söylediklerini işitiyorum. Ulusal çıkarlar yeniden tanımlanıyor. Ya ben, beni de yeniden tanımlayacaklar mı? İşin sonunda beni safra diye atacaklar mı?

İngiltere 1990'da Birleşmiş Milletler'de İran'la ilişkilerini yeniden kurduğunda, görüşmelerden sorumlu İngiliz görevlisinin gayet net bir

içerikle bana açıkladığına göre, benim için hayli esaslı bir şeyler sağlamış. İranlılar neşeyle gülerek, gizlice fetvayı unutmayı kabul etmişler. Diplomat, İranlıların neşeli kahkahaları üzerinde; ısrarla durdu. Bana karşı eylem konusunda vatandaşlarını ve yandaşlarını ne cesaretlendiriyor ne de yetkili kılıyorlarmış. Ah, buna ne kadar inanmak isterdim. Oysa ertesi sene fetva yeniden onaylandı ve ödül iki misline çıkarıldı. Kitabın İtalyanca çevirmeni ağır yaralandı, Japon çevirmeni bıçak darbeleriyle öldürüldü. Kontratlı katillerin Avrupa'daki İran elçiliklerinin kanalıyla beni bulup öldürmek için çalışmakta oldukları öğrenildi. Böyle bir kontrat Paris'te sonuca ulaştırılmıştır, eski Başbakan Şahpur Bahtiyar öldürüldü.

Bundan da anlaşılıyor ki, Birleşmiş Milletler'de yapılan gizli anlaşmaya uyulmadı. Bu satırları yazarken İran'la ilişkileri düzeltmek için görüşmeler yoğun bir şekilde sürüyor ve "Rüşdü İşi"nin ikinci derecede önemli olduğu anlaşılıyordu.

Bir balonda mıyım, yoksa tarihin çöplüğünde mi?

Beni iyi dinleyiniz. Bu çıkmazdan kurtulabilmek için hiçbir şey yapamam. Her şeyden önce fetvanın siyasal gerekçeleri vardı: Uluslararası hukukun ihlaliydi ve buna ancak siyasal düzeyde bir çözüm önerilebilir. (...)

Yine umutsuzluk kulağıma fısıldıyor: "İmkânsız".

Ancak kendimi umutsuzluğa teslim etmeyi reddediyorum.

Belki, neden bu karmaşadan kurtulmaya kendimin bir şey yapamayacağında ısrar ettiğimi merak ediyorsunuzdur.

1990 sonunda, İngiliz hükümetinin İran'la pazarlığı ve evliliğimin bozulması karşısında cesaretimi ve direncimi kaybederek, hayatımın en büyük üzüntüsü içine girdim: Gücümü ve ilhamımı aldığım kültürler ve toplumlardan, pek geniş İngiliz Asyalıları Cemaati ve ondan daha geniş olan Hint Müslümanları Cemaati'nden koparılmış olmanın ölçülemez ızdırabıyla, gururumu kırmak pahasına da olsa İslam'la barış yapmak kararını aldım. Buna şaşıranlar ve memnun olmayanlar göremediler ki, ben köksüz bir yabancı değilim. Bunlar için dünyanın savaş halindeki iki yarısı arasında –ki aynı zamanda ruhumun iki yarısıdır– barış yapmaya çalışmak, hele bunu bana çoğu kez yakıştırılan

kibirlilikle değil, bir alçakgönüllülükle yapmam, anlaşılmaz görünüyordu.

'En iyi niyetlerimle' başlıklı mesajımda 'karşılıklı ızdıraplarımızın karşılıklı tanınması yoluyla belki ilerlemek mümkün olur' diye belirtmiştim. Ancak bu söylem ılımlı Müslümanlar'da da bir sorun yarattı: Ne ızdırabı dediler, ben gerçekten ızdırap çekmiş miydim? Neden bahsediyordum? Bunun sonuçunda, o zaman yaptığım gerçekten önemli görüşmeler, diyaloglar kendi kendimle oldu.

Kendi kendime dedim ki: Salman, bir mesajı bütün dünyada işitilebilecek şekilde güçlü olarak vermelisin. Basit Müslümanlar'a onların düşmanı olmadığını; ve Batı'ya da İslam kültürünün karmaşıklığını anlatmalısın. Umudum, Batılılar'ın, 'mademki tehlikede olduğu halde Müslüman kökenının önemini kabule hazırdır, o halde biz de artık daha az stereotip ile İslam'ı değerlendirmeyi düşünmeliyiz,' demeleriydi. (Ne yapalım ki şanssızlık var. Gönderilen mesaj her zaman algılanan mesaj olmuyor.)

Ve kendime dedim ki: Salman kabul et ki, İslam tarihi senin için diğer bütün büyük öykülerden daha büyük önem taşıyor. Kuşkusuz ki bir Sufi değilsin ve 'Ben Müslüman değilim' diye yazdığımda söylemek istediğim de buydu. Senin için olağanüstülük, katı sünnet, kesin kaideler yoktu. Ama İslam mutlaka kör inanç anlamına gelmemelidir. Ailende daima var olan, büyükbabanın ruh açıklığının aynısı ile babandaki tartışmacılık zevkinin benzeri ve sevdiğin entelektüel ve felsefi boyutla, bir kültür, bir uygarlık anlamını temsil etmelidir. Kendimi cesaretlendirdim: Fanatiklerin Müslüman sözcüğünü korkunç bir sözcük haline getirmesine izin verme. Bunun aile ve ışık anlamı taşıdığı zamanı hatırla.

Doğmakta olan 'Laik Müslüman' kavramını geliştirmek gereğini daima savunduğumu hatırladım ki, 'Laik Yahudi' gibi, din bilimlerinden ayrı durarak kültüre bağlılığı vurgulamaktadır. Çağdaş Müslüman filozof Fuat Zekeriya'nın 'Laiklik ya da İslamcılık' kitabını okumuştum. Onun İslam düşüncesini modernleştirme çabası bana cesaret vermişti. Salman, kendi kanıtlarını Tartışma Salonu'nun dışında savunamazsın, eşiği aşıp salona girmelisin ve o zaman, Müs-

lüman olmanın hümanistleşmiş, tarihselleşmiş ve laik şeklini savunmak için savaşmalısın.

(Büyük Arap tarihçisi Albert Hurani'ye göre) 'Kur'an'ın her kelimesini lügat anlamıyla kabul etmemek gereklidir; akıl kullanarak filozofların vardıkları anlamlar, ayetlerin lügat anlamlarıyla çeliştiği durumlarda bunlar mecazi şekilde yorumlanmalıdır' diyen isimdaşım İbni Rüşt'ü (12. yüzyıl) anımsıyorum. Bir snob (moda olan şeye budalaca hayran biri) idi. Zamanının çok ilerisinde bir fikir belirttikten sonra, böylesine doğallıktan uzak bir mantığın sadece seçilmişlere (elit) yakıştığını söyleyerek etkisini zayıflatmıştır. Kitleler için kelimeye bağlı yorumlama yeterlidir. Kendi kendime sordum: Salman, İbni Rüşt'ün bayrağını daha ilerilere götürmek için yükseltmenin zamanı değil mi? Günümüzde böylesine fikirler, dilenciden krala kadar herkese uymuyor mu?

Kafamda böylesine düşüncelerle –ve fikirlerimin karmaşıklık ve bulanıklığı içindeyken– tanıklar önünde imana döndüm. Ancak, İslam düşüncesinin çağdaşlaşması savaşına katılma, fikir polisinin baskılarından kurtulma yolundaki olağandışı fikrim ölü doğmuştu. Gerçekte en ufak şansım olmadı. Beni şeytanlaştırmak ya da totemleştirmek için çok kimse o kadar çok zaman harcadı ki, ne söylediğimi dinlemeye vakitleri kalmamıştı. Batı'da bazı dostlar bana karşı çıktılar ve hakaret içeren isimler yakıştırdılar. Zayıftım, hastaydım, aşağılanmıştım; kendime ihanet etmiştim. Kendi davamı ihanete uğratmıştım. Ve her şeyden önce onlara ihanet etmiştim.

Aynı anda, Gerçekten Varolan İslam'ın; yani Müslüman toplumlara hâkim olan dinci ve siyasi iktidar yapısının taşlaşmış ve acımasız katılıklarına çarptım. Gerçekten Varolan İslam, yeryüzünde hiçbir özgür toplum yaratmayı başaramamıştır. Ve benim bu düşünceyi savunmama izin vermezdi.

Birdenbire kendimi daima sosyal davranışlarıyla, örneğin kadınlara (bir İslamcı kendisi telefonla konuşurken karısının ayak tırnaklarını kestiğini söylemiş ve bana da böyle bir eş bulmamı salık vermişti) ya da homoseksüellere, eşcinsellere (Aralık 1990'da rastladığım bir imam, az zaman sonra televizyona çıktı, Müslüman eşcinselleri ailelerine şerefsizlik getiren hastalar olarak niteledi ve tıbbi ve psi-

kiyatrik yardım aramaları gerektiğini söyledi) karşı davranışlarıyla savaştığım insanların arasında (mecazi olarak) buldum. Gerçekten bu adamların düzeyine mi düşmüştüm. Amacım hiç de bu değildi.

Gerçekten Varolan İslam'ın katı değişmezliği ve basit aşağılayıcılığı karşısında hayal ettiğim Müslüman kültürüne, yani benim için daima özgürlüğü temsil eden, ilerici, ödün vermeyen, şüpheci, eleştirici, neşeli ve korkusuz kültürü sokmaya katkıda bulunma şansım bulunmadığına istemeye istemeye karar verdim. Ne benim, ne de başkasının hiçbir şansı yok. Kendisinin ilahlaştırılmasına daima karşı çıkan peygamberini ilahlaştıran; din adamsız bir dini din adamlarıyla doldurmuş Gerçekten Varolan İslam'ın benim gibi birini asla kabul etmeyeceği açıktır.

Zamanında İbni Rüşd'ün fikirlerini bastırmışlardı, bugün ise bütün İslam dünyasında ilerici fikirler geriliyor. Gerçekten Varolan İslam hâkim durumda ve tıpkı ortadan kalkmış olan, Sovyetler'in Gerçekten Varolan teröre dayalı sosyalizminin, demokratik sosyalistlerin hayal ettikleri barış ve eşitlik ütopyasından uzak olması gibi, Gerçekten Varolan İslam da kendisine asla teslim olmadığım ve olmayacağım bir güçtür.

Uzlaşmanın az ötesinde teslim olma anlamı taşıyan bir nokta vardır. Bu noktayı geçtiğimi sanmıyorum, ama bazıları bu fikirde değil.

Kitabımı asla inkâr etmedim ve onu yazdığıma da pişman değilim. Sadece niyetim olmadığı –ve hâlâ da yok– halde insanları kırdığım için üzüldüm. Yazarların, yarattıkları kişilerin her sözüyle bağımlı olmadıklarını açıkladım. Bu kitaplar dünyasında herkesçe bilinen bir gerçektir ama, *Şeytan Ayetleri*'nin karşıtları için sürekli bir sır kalıyor. Daima söyledim ki, bu roman lekelenmeye çalışılmıştır. Nitekim 1990'ın Noel gecesinde altı İslam bilginiyle buluşmamın en büyük yararı; onların romanda İslam'a hakaret nitelikli bir amaç bulmamaları olmuştur. Bana: 'İslam'da bir kişinin niyeti önemlidir' dendi; 'lehinizde dünya çapında bir kampanya başlatıp büyük bir hata işlendiğini anlatacağız.' Bütün bunlar hayli gülümseme, iyi niyet ve el sıkışmalar arasında gerçekleşti. Bu çerçeve içindedir ki, kitabımın ucuz baskısını durdurmayı –vazgeçmeyi değil– kabul ettim, böylece bir uzlaşma sürecini yaratmaya çalıştım.

Ne yazık ki, bu adamları aşırı önemsemişim. Sonraki günlerde biri dışında hepsi sözlerinden caydılar ve beni de eserimi de sanki hiç konuşmamışız gibi karalamaya başladılar.

Tam bir aptal yerine konduğumu fark ettim. Cep kitabı yayınının durdurulması bir teslim işareti sanıldı. Çevirmenlere saldırılardan sonra bu daha da aşağılık oluyor. İşte, *Şeytan Ayetleri* yayımlanalı üç yıl oluyor: Bu büyük, çok büyük bir uzlaşma süreciydi. Bu noktada hayli ödün vermiş olmaktan üzgünüm. *Şeytan Ayetleri* kolaylıkla ulaşılabilir ve elde edilebilir olmalıdır, eğer onu okumazlarsa bu kadar yıl boşa geçmiş olur. Geçmişi unutanlar onu tekrar yaşamaya mahkûm olurlar.

'Hayatlarımız bize kim olduğumuzu öğretir.' Ben de en acı şekilde, gerçeğimizi bir başkasının tanımlamalarının örtmesine izin vermektense, ölmenin daha iyi olacağını öğrendim. Bu tür tanımlamalar benim üzerime, güvenlik danışmanları, hükümetler, gazeteciler, rahipler, dostlar, düşmanlar, mollalardan geldi. Şüphesiz ki, katı, dar, mutlakiyetçi bir dünya görüşü, ayakta tutulması en kolay şeydir. Daima taşıdığım, ele geçirilemez, muğlak ve mecazlarla dolu bir imaj çok daha kolay vurulabilir. Yine de, bu bukalemuna, bu hayale, bir sihirbaz olan ruhuma bütün gücümle bağlanmalıyım; onun palyaço içgüdülerine, muzip, resim düşmanı (ikonoklast) içgüdülerine fırtınanın şiddeti ne olursa olsun yapışmalıyım. Çelişki ve aykırılıklara düşsem de önemi yok. Bütün yaşamım boyunca bu karmaşıklık okyanusu içinde bulundum. Orada sanatımı besleyen günahlar işledim. Bu çırpınan deniz, Bombay'daki penceremin önündeki denizdi. Bu, yakınında doğduğum ve nereye gidersem gideyim içimde taşıdığım denizdir.

Aşırı İslamcı bir karşıtım 'ifade özgürlüğünün varlık sebebi bulunmadığını' söylüyor. Hayır bayım, ifade özgürlüğü en temel olanıdır. Bu hayatın kendisidir.

Balonum tehlikeli bir noktada bulunduğundan, işte açıklamamın sonu. Gelelim esas soruya. Hayatımın değeri nedir? Benimle birlikte balonun sepetinde bulunan, ticari ve siyasi anlaşmalardan daha çok mu, daha az mı değerli? Nisan 1991'de 800 kadına peçe takmadıkları

için 74 kırbaç vurduran; 80 yaşındaki yazar Meryem Perviz'in hâlâ işkence altında cezaevinde bulunduğu; dışişleri bakanının ülkesindeki insan haklarıyla ilgili eleştirilere yanıt olarak 'İran'da insan haklarının uluslararası kontrolü sonsuza kadar devam edemez... İran böyle bir kontrolü daha fazla hoş göremez' dediği bir ülke ile iyi ilişkilerden daha çok mu, daha az mı değerlidir hayatım?

Bir dostun, dostları; bir oğulun, annesi ya da bir babanın, oğlu için ne değeri bulunduğunu söylemek sizlere düşüyor.

Aydınlık 29-31 Mayıs 1993

ROMAN OLARAK ÇOK BERBAT

Can Yücel

Meselenin iki cephesi var: Birincisi, roman olarak kitabın kendisi. İkincisi de, bir kitap yüzünden, daha doğrusu, görüşleri yüzünden bir yazarın ideolojik nedenlerle ölüm korkusuna salınması olayı ve bu davranışın, kitabı, uluslararası ortamda da çeviren ve yayanlara kadar uzandırılması olayı.

İlk noktaya gelince; ben kitabı okudum, roman olarak çok berbat bir kitap. Hatta düşündüm ki Salman Rüşdü cezalandırılacaksa. böyle boktan bir kitabı yazdığı için cezalandırılmalı. Ama tabii ölüm cezası gibi değil.

İkinci konuya gelince; yine kitabı okuduğumdan rahatça söylüyorum, ben bu kitapta Hz. Muhammed'e, dolayısıyla İslamiyet'e yöneltilmiş bir hakaret, bir küfür, hatta bir tezyif görmedim. Onun için Humeyni rejiminin böyle, bir bardak suda fırtına koparmasının nedenini ancak aşırı taassuba, fanatizme bağlayabiliyorum.

Bu Şeytan Âyetleri, öteden beri zaten tartışma konusudur. Bence Hz. Muhammed'in Lât, Uzza, Menât putları konusunda putperestlere, söz konusu ayette taviz vermesi kararı, yerinde bir siyasal ve ekonomik davranıştır. Hz. Muhammed' in kendisi de daha önce putlar arasında sayılan Allah'la bu putları bağdaştırmak, Mekke'deki inanmazlar kitlesini İslamiyet'e çekmek istemiştir. Nitekim, bu ayetten cayınca Medine'ye göç etmek zorunda kalmış, ancak bir dizi savaştan sonra sorun halledilebilmiştir.

Dediğim gibi, böyle incir çekirdeği doldurmaz meseleden, bir yazarın ve onu yayanların, ölüm korkusuyla karşı karşıya bırakılması

ayıptır ve tel'in edilmesi gereken bir olaydır. Yalnız bunu protesto görevinin, Türkiye gibi bir yerde yaşayan bizlere, ne oranda düştüğünü bilemeyeceğim. Bir ülke ki, orda Turan Dursun gibi yazarlar, Muammer Aksoy gibi bilginler, Bahriye Üçok gibi politikacılar benzer nedenlerle sokak ortasında çatır çatır vurulmaktadır; bir ülke ki Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün saygınlığını korumak için ayrı bir yasa hâlâ yürürlüktedir. Bu ülkede olanca gücümüzü, hatta Aziz Nesin üstadın can pahasına, bu *Şeytan Âyetleri*'ne olanca kozunu yatırmasını, yanlış olmamakla birlikte, abartılı buluyorum.

Aydınlık 31 Mayıs 1993

DANTE, RÜŞDÜ VE ÖTEKİLER

Türkkaya Ataöv[*]

İslam kökenli Salman Rüştü'nün *Şeytan Ayetleri* adını verdiği romanı, önce İran'ın eski önderi Ayetullah Humeyni ve sonra da daha birçok Müslüman grubunca, dine karşı saldırgan ve yazarı da "mürted" (irtidad eden, İslam'ı reddeden, ondan dönen) bulundu. İslam adına incinenler kadar bazı başkaları da düşünce ve yayın özgürlüğü adına her şeyin ifade edilmesinden yanadırlar.

Simgelerle dolu olan ve efsaneyle gerçeğin birbirine karıştığı bu kitapta İslam Peygamberinin yer yer hedef alındığı doğrudur. Temel bir yaklaşım olarak dinde dogmatizme karşı çıkmak isteyen yazar, İslam'ı yeniden yorumlama yanlısı bunca (Sir Seyyid Ahmed gibi) düşünür ya da (Muhammed İkbal örneği) ozandan, amaç, biçim ve sunuş yönlerinden kuşkusuz farklıdır.

Ama ne var ki, İslam dininin en merkezindeki kişi Batı'da ilk kez, giderek böylesine olumsuz bir açıdan ele alınıyor da değil. 18. yüzyılın ünlü Fransız düşünürü J. A. Condorcet'ye gelinceye değin, birçok Avrupalı yazar, sanırım biraz bilgisizlik ve biraz da peşin hüküm nedeniyle, İslam ve onun Peygamberine ilişkin çok olumsuz imajlar çizmişlerdir. Bunun gerisinde, büyük ölçüde, Batı'nın hoşgörüsüzlüğü yatar.

Örneğin Dante. Onun *İlahi Komedya*'sını (İngilizcesinden) 18 yaşımda okumuş, Muhammed ile Ali'nin cehenneme yerleştirilmiş olduğunu hayretle görmüştüm. Bu ünlü yapıt Türkçeye de çevrilmiştir, türlü dillerde bugün de kitapçılarımızda vardır. 40-50 yıl öncesinin ünlü yazın eleştirmeni (ve o zamanların *Cumhuriyet* yazarlarından) İs-

* A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi

mail Habib Sevük'e bunun nedenini sormuştum. Bugünkü kuşak, kendine özgü üslubuyla, 18 güzel kitabın yazarı İsmail Habib'i bilmez. Önce, Dante'nin yapıtı için "dünya edebiyatının en ön saftaki şaheserlerinden biridir" dedi. Homer, Virgil, Shakespeare düzeyinde. Muhammed'i ele alışına gelince: Dante koyu Hıristiyan; üstelik, Papa yanlısı. Katolik kilisesinin bir de Orta Çağ'daki geriliği. Dante'yi Abdülhak Hamid de okudu. *Tayflar Geçidi*'nde dahileri o da konuşturur. Dante'ye de şunu söyletir: "Varken benim de aynı ümidim, iradetim / Peygamber olmamıştım, onunçündü hiddetim." Yani, "bir çöl ümmüsü" dediği Muhammed o zamanki yarı dünyayı kaplayan bir dini yayıyor da, kendi o denli ilim, irfan ve ozanlığıyla o düzeye çıkamıyor. *Tayflar Geçidi*'ni de ilk kez Sevük'te görmüştüm. Önemli olan şu ki, ne yazarı yadsıyor, ne de hiddetleniyordu. Yalnızca, Dante'nin neden böyle yaptığını bana anlatmaya çalıştı. Kendi doğru bildiği şey ne olursa olsun, hoşgörülüydü. İsmail Habib özendiğim "usta"lardan biridir.

Daha sonra birçok Batılı yazarda Dante'nin o tavrını gördüm: Diderot, Voltaire, Pascal, Gibbon, Toledo'lu Mark. Fleury'li Hugh, Roger Bacon, Wells ve benzerleri. Tümü eleştirici, giderek aşağılayıcıdır. Muhammed'in portresini hayranlıkla çizen, Aydınlanma Çağı düşünürü Condorcet'ye değin. Onu Peygambere içtenlik, kahramanlık ve türlü maharet atfeden Carlyle izler.

Salman Rüştü'nün bu yukardakilerden tabii ki farkı var. Bir kez o, Müslüman doğmuştur. İkincisi, yaşamaktadır. Üçüncüsü, İslam şu sırada "yeni dünya düzeni" denen çerçeve içinde kendine bir yer arıyor. Ama bütün bunlara karşın, gösterilen tepki gene de ilk değildir. İngiliz yazarı H. G. Wells de, *Kısa Dünya Tarihi*'nde Muhammed'in imajını çok kötü çizmişti. Bu kitap Türkçeye çevrilmiştir. İlk olarak 1922'de yayınlanmış olmasına karşın, Müslüman tepkisi 1938'de doğdu. İkinci Cihan Savaşından bir yıl önce, herhalde Nazi Almanyasının bu işte bir parmağı vardı. Kenya'da, Uganda'da ve Londra'da gösteriler oldu. İngiltere; olaylar Hindistan'a ve Arab dünyasına sıçrayacak diye endişe içindeydi. Resmi çevreler bir yandan "yayın özgürlüğü" derken, öte yandan "verilen sıkıntıdan ötürü üzüntülerini" açıkladılar.

İslam'ı, onun bazı inançlarını ve kurallarını farklı yorumlayanlar

yok değildir. Müslüman olup da bunu yapanlar bu çabalarıyla İslam düşüncesine katkılarda da bulunmuşlardır. Hatta; Mevlana, Azad ve İkbal gibi İslam'ı en iyi bilenler Türkiye'nin laiklik girişimini yararlı ve yeni bir deneyim olarak alkışlamışlardır da.

Rüştü'nün kitabı ilk hareket noktaları, sunuş ve üslup yönlerinden farklı ve kendine özgüdür. Fakat Müslüman hukukçular ve yorumcular arasında çeşitli teolojik tartışmaları da başlatmıştır. Tartışmayı açan tek kişi, saygıdeğer yazarımız Aziz Nesin değildir. Bu yanlış sanı, dünyanın çeşitli yerlerinde yazılanları gereği gibi izlememekten doğuyor. Müslüman olmayanları şimdilik bir yana koyalım. Ama Müslüman olanlar da türlü sorular soruyorlar: Mısır Müftüsü Şeyh el-Tantavi der ki: "Rüştü önce muhakeme edilmelidir." Tunuslu yazar Munsıf Marzouki'ye göre; İslam'da ruhban sınıfı ve papalık yoktur, kimse yanılamaz değildir, Allah adına kimse tek başına konuşamaz ve kaldı ki, Tanrı'nın en önemli iki sıfatı bağışlayıcı ve rahmet edici oluşudur. Malayalı reformcu bir din grubunun başındaki Çandra Muzaffer, ölüm çağrısına karşı çıkmakta, "akılcı ve dengeli yaklaşım" önermektedir. Mısırlı Nobel ödüllü Naguib Mahfouz, İslam'da din önderlerinin bile ölüm cezası veremeyeceklerini yazmıştır. Sudan'da din adamı Abdullahi An-Naim, Humeyni fetvasının geçersiz olduğu görüşündedir. Kuzey Amerika'daki İslam Cemiyeti Başkanı, Rüştü'nün başı için ayrılan milyonlarca doların İslam'a ilişkin yanlış düşünceleri düzeltecek yabancı dillerdeki yayınların bastırılmasına harcanmasını ister. Daha ötesi, Ürdünlü yazar İyad İbrahim el-Kattan "madem bu kitap İslam'ı hedef almaktadır, öyleyse, tam aksine çevrilip yayınlanmalı ki, biz de kimin ne yapmak istediğini açıkça görelim" görüşündedir. Suudi uleması bile bir karardan önce muhakeme şarttır demektedir. Suriyeli Hasan el-Turabi kitabı yermekte, hatta suçlamakta, ama bir cezanın sözünü etmemektedir.

Bu tartışanların ve daha birçoklarının görüşü şöyle de özetlenebilir: İslam'a yaraşan, entellektüel tartışmadır, şiddet değil. Gerçekten, klasik düşünceyi yeniden gündeme getirip ona yenilikler kattıktan sonra Rönesans'ın koşullarını hazırlayan büyük İslam uygarlığına yakışan da budur. Bu yaratıcılıkta Türk'ün rolünün de ne denli büyük olduğunu biz de biliyoruz, tüm cihan da. Onun için,

İslam'ı ve onun dünyaya katkısını hurafecilik, hadis yalancılığı ve terörizm gibi dinle bağlantısı olamayacak sapıklıkları bir yana iterek, olsa olsa İbni Haldun, El-Burunî, İbni Batuta, İbni Sina, Hallacı Mansur, Gazali, Mevlana, İbni Rüşd ve Farabi gibi dev düşünürlerimizden öğreniriz; "Aziz Nesin de, Salman Rüştü'nün akıbetine uğramalıdır" diye kendi çapında fetva vermeye kalkan İranlı gazeteciden değil. Müslümanların dünya uygarlığına katkıları, edebiyat ve sanatın tüm dalları ve onlarla birlikte Yunus Emre ve Mimar Sinan gibi tüm dünyanın iftihar etmek zorunda olduğu dev sanatçıları da kapsadığında, cinayet önericilerinin cücelikleri daha da ortaya çıkar.

Son olarak, iki noktaya daha değinmeliyim. Bazı Batı çevreleri düşünce ve yayın özgürlüğünü haklı olarak ön plana çıkarmaktadırlar. Genelde bu doğrudur da. Ancak, Batı uygulamasında farklı düşüncelerin ne denli baskı altında tutulduklarına sayısız istisnalar da verilebilir. Salman Rüştü örneğiyle Batı'nın İslam karşısında aklanmaya çalışması benim kabul edemeyeceğim bir ölçüdür. İngiliz Yüksek Mahkemesi yalnız ve yalnız Hıristiyanlığa karşı sapıklıkları suç kapsamı içine almamış mıdır? Bu istisnanın nedeni ne ola ki? Hıristiyanlık tüm doğruları söylüyor da, yoksa bizim mi haberimiz yok? Dönelim gene Salman Rüştü'ye. Bu yazar İslam konusunda yeni bir şey mi söylüyor? O kanıdaysa, sıradan kişilerin duyarlılıklarıyla bu denli oynayarak kendini onlara dinletmesi mümkün mü? Bence, hayır...

Aydınlık 1 Haziran 1993

OKUNABİLMESİ İÇİN DE YAYIMLANABİLMESİ GEREK*

Orhan Pamuk

–1989 sonunda, Humeyni'nin fetvayı verdiği günlerde, Salman Rüşdü'nün Şeytan Ayetleri *kitabı hakkında bir yazı yazdınız. Doğrudan politik olmayan bir yazarsınız... O günlerde* Şeytan Ayetleri*'ni niye savunma gereği duydunuz?*

–O günlerde kitabı okumayan herkes, özellikle de Diyanet İşleri'nin çalışanları, din görevlileri kitabın yasaklanması; hatta yazarının cezalandırılması için ağızlarına geleni söylüyorlardı. Ayrıca büyük basın da olayda çok kötü bir tür yasakçı tutumu neredeyse benimsemişti. Bir romancı olduğum için özellikle bunlar gücüme gitti. Türkiye'nin, hangi kitabın, romanın yayımlanıp yayımlanmamasına imamların karar verdiği bir ülke olmasını istemiyordum, istemiyorum.

–Kitabın "roman" yönünü ele alan bir yazı yazdınız...

–Evet, ama bugün olaylar öyle bir gelişti ki, kitabın bir roman olmasının neredeyse hiç önemi kalmadı. Bir yan "Yayımlanırsa öldürürüm!" diyor, bir yan da "Düşünce özgürlüğü ne oldu?" diyor. Söz konusu olan ise büyük bir çoğunluğun okumadığı iyice uzun bir roman... Okumadıkları bir kitabın yasaklanmasını, yazarının öldürülmesini istemenin saçmalığını fark ettikleri için bazıları artık "Biz okuduk, yayımlanmamalı" diyorlar. Demek ki okumuşlar... Okunabilmesi için de yayımlanabilmesi gerek... Ya da, yayımlanmamasına "dürüstçe" karar verilebilmesi için, yayımlanması gerekiyor önce. Bir kere kitap yasaklamaya, yazarlarını, yayıncılarını ölümle tehdit etmeye başlarsanız, böyle yerlere varırsınız.

* Orhan Pamuk'la Salman Rüşdü'nün romanı hakkında söyleşi

–Sizce bir roman olarak Şeytan Ayetleri *bu tartışmaları, bu kavgaları içinde taşıyor muydu?*

–Hayır. Bakın *Şeytan Ayetleri*, "büyülü gerçekçilik" denen türde bir roman. Böyle romanlarda da, hangisinin "gerçek" olduğu, hangisinin yazarın ya da kahramanlarının hayali olduğunu çıkaramaz insan. Romanın başında bir uçak kazası oluyor ve kilometrelerce yükseklikten yeryüzüne düşen bir kahraman; yaşamaya devam ediyor, üstelik keçi biçiminde... Bunun "gerçeklik" düzeyine ancak "roman" olduğunu düşünerek inanabiliriz. Öte yandan bu , bütün kitabın da böyle okunması anlamına gelir. Benim için bunun romancının hayal gücünün savunulması yönünden de özel bir önemi var... Hayal gücü gelişmiş bir romancı, aynı şekilde, diyelim, Atatürk'ü kötüleyen bir roman yazsaydı da sorun aynı olacaktı; ben o yazarı da savunurdum... Ama yazarının öldürülmesini isteyenler için onun bir romancı olması önemsiz bir ayrıntı... Başka bir mantık yürütülüyor: "Roman moman palavra, burada benim kutsal bulduğum şeylere hakaret var, yayımlayanı, yazanı, çevireni öldürürüm..." mantığı. Bu mantık da çoğunlukla romanı okumamış, zaten hiç roman okumamış çevrelerce yürütülüyor... Düşünce ve ifade özgürlüğü gibi şeyleri "palavra" olarak gören bu mantık, radikal İslamcıların daha ince, daha entelektüel savunucularını da kabalığıyla mahçup ediyor. Mahçup oluyorlar belki, ama "Her kim olursa olsun kitap yazmış bir adamı, kitap yazdı diye öldürmek bize, ya da İslam'a yakışmaz" da diyemiyorlar. Oysa bir yandan da İslam'a karşı genel bir hoşgörüsüzlük olduğu konusunu da ele almak istiyorlar.

–Bu çelişki sizce neden önemli?

–Radikal ve "fundamentalist" İslamcılar, bir yandan dünyada, özellikle de Batı dünyasında, İslam'a karşı bir hoşgörüsüzlük olduğu konusunu geliştirmeye çalışıyorlar. Bunda haklı bulunabilecek yanlar da olabilir görüşündeyim. Ama öte yandan, bir roman yazarının öldürülmesini isteyerek de hoşgörü kavramına kendilerinin de hiç inanmadıklarını ortaya koyuyorlar. Salman Rüşdü ve *Şeytan Ayetleri* olayının ortaya koyduğu temel gerçeklerden biri bu.

–Siz konuyla bu cephesi yüzünden mi ilgilendiniz?

–Hayır, ben konuyla, bugün artık önemsizleştirilmiş "romancının hayalgücü ve özgürlüğü" noktasından yaklaştım. İki yıl önce bir seyahatte Aziz Nesin'le karşılaşmıştım, o da *Şeytan Ayetleri*'nin Türkiye'de yayımlanması gerektiğini söylemiş, ben de ona katılmıştım. Hatta bir- iki kere de ayrıca buluşmuş, bu iş nasıl yapılabilir diye akıl yürütmüştük. Yayım hakkı, "copyright" sorunları vardı. Derken, aynı günlerde, Salman Rüşdü, "I Embrace Islam" *(İslam'ı Kucaklıyorum)* başlıklı yazıyı yazdı ve kitabının başka dillere çevrilmesine, cep kitabı olarak çıkmasına izin vermeyeceğini açıkladı. Bu da bizim heveslerimizi kırdı. Salman Rüşdü, o sıralar araya aracılar da koyarak İran'dan fetvayı kaldırtabileceğini umuyordu. Bunu biraz da Aziz Nesin'in konuya olan ilgisinin Uğur Mumcu'nun öldürülmesinden çok daha öncelere gittiğini belirtmek için açıklıyorum.

–Sizce Şeytan Ayetleri'*ni yazarken Salman Rüşdü olabilecekleri öngörmüş müydü?*

–Sanmıyorum. Salman Rüşdü'nün kaşındığı, bütün bu olayları aslında istediği, Batı dünyasındaki tutucuların görüşü. Onlar, "Bu adam için o kadar ticaret yaptığımız İran ile aramızı niye bozalım ki" diyorlar, "zaten adam kendisi bile bile böyle bir kitap yazarak kaşınmadı mı?" Bu kişilerin, aynı zamanda, bütün İslam ülkelerini ve kültürlerini, başta Osmanlı kültürü de olmak üzere, geri, ilkel, fanatik, kana susamış kültürler olarak göstermek istediklerini hatırlamak gerek. Bugün Salman Rüşdü'nün kellesini isteyenler bu adamların ekmeğine yağ sürüyorlar. Batı dünyasında İslam kültürünü hırpalamak isteyenler ile kendisini İslam'ın kılıcı olarak göstermek isteyen İran'ın bu bağlamda işbirliği yaptığı da söylenebilir. Zaten her şey İran'ın bir dış politika atağı olarak başladı... Kitaba karşı çıkanlar da bu siyasetin bir piyonu durumuna düşüyorlar.

–Bütün bu sorunlar da bizi romanın kendisinden uzaklaştırıyor.

–Evet, belki bütün bu tartışmada en önemsiz hale gelen şey romanın kendisi, o metin. Acaba, diye düşünüyorum. *Aydınlık* Gazetesi, Salman Rüşdü'nün "Şeytan Ayetleri" budur diye, bambaşka bir metin, sözgelimi başka bir tarihi roman yayımlasaydı, bu yüzden kan akıtmak isteyenlerin gösteri yapanların kaçı fark ederdi bunu? Ya da bu

kitap aleyhine gösteri yaparken Pakistan polisiyle çatışarak ölenlerin kaçı okumuştur bu kitabı; Japon çevirmeni öldüren katil okumuş mudur? İster lehine, ister aleyhine olalım, bir kitap için ölmek ya da öldürmek için önceden o kitabı okumamız daha anlamlı olmaz mı? Ama kitabı okumamız gerektiğini düşünür düşünmez de ister istemez, onun yayımlanmasını da istemeye başlamışız demektir. Romanın kendisini, Salman Rüşdü'den de öte, yazdığı metni öne çıkaran paradoks bu... Kitabın bu kadar yaygınlaşmasını, bu kadar ilgi çekmesini ona şiddetle karşı çıkanlar sağladı...

Aydınlık, 8 Haziran 1993

BİR ROMANCI HER ŞEYİ KONU EDİNEBİLİR*

Nedim Gürsel

-- Sayın Nedim Gürsel, Şeytan Ayetleri *romanının yazarı Salman Rüşdü, geçen mart ayında kitap fuarı nedeniyle Fransız hükümetince resmen Paris'e davet edildi. Uzun süredir gizlenen Salman Rüşdü, bu nedenle gün yüzüne çıktı. Ziyareti ve gözlemlerinizi anlatır mısınız?*

–Bu ziyaret gerçek anlamda bir sürpriz oldu. Çünkü son dakikaya kadar gizli tutulmuştu. O zamanki Kültür Bakanı Jack Lang'ın girişimiyle kitap fuarı sırasında Salman Rüşdü Paris'e ani bir ziyarette bulundu. O zamanki muhalefet ve şimdi iktidarda olan sorumlular tarafından birlikte karşılandı. Fransız aydınlarıyla da bir buluşma gerçekleştirilmişti. Ve sonra yine koruma altında İngiltere'ye döndü. Paris'e ziyareti dolayısıyla Salman Rüşdü bir mesaj yayımladı. Mesajında, içinde bulunduğu konuma bir kere daha dikkat çekiyor, düşünce özgürlüğünün sınırlandırılamayacağını söylüyor, kendisini destekleyen aydınlara, yayımcılara ve siyasilere teşekkürlerini bildiriyordu. Bu mesajın ilginç yönlerinden biri de son yıllarda radikal İslamcıların birçok ülkedeki aydınları, özellikle düşünce özgürlüğünü savunan aydınları tehdit etmelerinden söz etmesi idi. Burada laikliği, modernizmi ve ilericiliği savunan aydınların öldürüldüğüne de dikkat çekiyordu. Salman Rüşdü bu nedenle Türkiye'yi Uğur Mumcu'nun adında anıyordu. Bu ziyaret, Fransa'da *Şeytan Ayetleri* olayını yeniden gündeme getirdi.

–Şeytan Ayetleri*'nin yayımlandığı günlerdeki yankılardan söz eder misiniz? Romanı kısaca değerlendirir misiniz?*

–*Şeytan Ayetleri*'nin protesto edildiğini, kitabın alanlarda ya-

*** Fransa'da yaşayan Türkiyeli yazar Nedim Gürsel ile Paris'te *Aydınlık* Gazetesi adına Gürler Akdora'nın Salman Rüşdü'nün romanı üzerine yaptığı söyleşi.**

kıldığını basından duydum. İngiltere'de, Hindistan'da ve Pakistan'da... Doğrusu kitabın Fransızca çevirisini sabırsızlıkla bekliyordum. Bu olaylardan uzunca bir süre sonra ancak Fransa'da da yayımlanabildi. Christian Bourgois Yayınevi tarafından "Versets Les Sataniques" adıyla yayımlandı. O zaman kitabı alıp okumuştum. Epey oluyor, sanırım 2-3 yıl önce. Kitabın bende bıraktığı izlenimleri kısaca özetleyeyim:

"Barok Bir Roman"

Her şeyden önce barok bir roman. Yani bağdaşık (homojen) bir yapısı yok. Bir sürü olay ve çok çeşitli kişiler bir arada. Doğrusu insanı hemen kendi dünyasına çeken ilginç bir romandı. Fakat bir sürü uzunluklar, yapısal açıdan eksiklikleri de içinde barındıran bir roman *Şeytan Ayetleri*. Bu barok yapı içinde romanın en etkileyici bölümleri, Muhammed devrinde Arabistan'ın anlatıldığı bölümler. Gerçekten benim ilgimi çeken bunlar oldu. Çünkü roman hem Hindistan'da geçiyor, hem İngiltere'de, hem de tarihsiz dönemlere göndermeler var. Bugün İngiltere'nin içinde bulunduğu sorunlara değinmeler var. Özellikle, yabancıların İngiliz toplumuyla bütünleşmesi (entegrasyonu) konusunun ele alındığı bölümler var. 2-3 başkişi var romanda. Tek kahraman üzerine lokalize olmuş bir anlatı değil. Barok-karmaşık yapı içinde Muhammed dönemiyle ilgili bölümler en ilginciydi. Zaten Salman Rüşdü hakkında fetva çıkmasına yol açan bölümler de bunlar.

Benim aklımda kalan iki önemli şey var: Birincisi, bu küçük bir ayrıntı ama üzerinde durmak gerekir– Romanın kişilerinden birisi, bir şair ve çoğu zaman Muhammed'le özdeşleştiriliyor. Şunu unutmamak gerekir ki, her şeyden önce düş gücüne dayanan bir ürün bu roman. Gerçekle bire bir değil. Bir kurmaca, fiktif bir roman kahramanı söz konusu olan. O bakımdan gerçekte Muhammed'le özdeşleştirilmemeli. Kendisi bir şair ve inançsız. Müslümanlığın yayılmaya başladığı dönemde Muhammed'in peşinden gidenlerle alay eden birisi. Şair, çok ilginç bir roman kahramanı. Sonunda bir ge-

neleve sığınıyor ve bu genelevdeki kadınlar da, Muhammed'in eşlerinin adlarıyla çalışıyorlar. Tabii hoş bir şey değil. Müslümanların bundan alınmaları anlaşılır bir şey bence. Hatta bu bir hakaret, çünkü bir inanç sorunu. bir vicdan sorunudur. Yani her bireyin kendi içinde taşıdığı bir sorundur. Ama inananlara saygı göstermek gerekir. Bu bakımdan, bu bölüm gerçekten hoş değil. Ama şöyle denildi: "Peygamberin eşleri genelevde çalışıyor romanda" diye bir söylenti çıktı. Bu doğru değil. Romanda peygamberin eşlerinin adlarını kullanıyorlar, o kadınlar başka adlar da kullanabilirlerdi. Ama peygamberin eşleriyle doğrudan bir ilişkisi yok.

Rüşdü'nün Yaklaşımı

İkincisi, bu daha temel bir sorun, asıl "Şeytan Ayetleri" sorunu. Şimdi, bu İslam tarihinde de bilinen bir konu. Muhammed'e vahiy gelmeye başladığı vakit, Mekke'deyken, ilk dönemlerde Kureyş kabilesinin putları söz konusu. Bunlar; Lat, Uzza ve Menat adlı ilaheler. Bu, Tabari'de (İslam bilgini) de var, başka İslam bilginlerinde de var. Şöyle naklediyorlar: Muhammed ilk dönemlerde kuşkuya düşüyor, daha doğrusu Kureyş kabilesinin ve Mekkelilerin yeni dine ilgi göstermediklerini ve Muhammed'den uzaklaştıklarını görüyor. Bunun üzerine bir ara bu ilahelerin de iyi şeyler olduklarını söylüyor. Tabii bu İslam'ın temel inancıyla –Allah'ın birliği inancı– çeliştiği için, "Aslında ben böyle demedim, Şeytan bana bunları söyletti" diyor. Tabari'nin naklettiği olay bu. Şimdi Kur'an'ın Necm suresinin 19. ayetinde şunları okuyoruz: "Ey inkârcılar, şimdi Lat, Uzza ve Menat'ın ne olduğunu söyler misiniz?" Bu üç ilahenin adının geçmekte olduğu olay kısaca böyle. Salman Rüşdü bu olaydan yola çıkarak, romanında ayrıntılarıyla Muhammed'in nasıl çelişkiye düştüğünü anlatıyor. İslam inancına göre, Hz. Muhammed hepimiz gibi bir kuldur. Hiçbir tanrısal yönü yoktur. Sadece vahiy yoluyla Tanrı'nın kelamını insanlara iletmiştir. Dolayısıyla Kuran'da konuşan, Tanrı'dır. Şimdi. Tanrı kendi birliğini ve tekliğini yeniden değerlendirme konusu yapamaz. Sa-

nıyorum Salman Rüşdü'nün şimşekleri üstüne çekmesinin asıl nedeni bu. Çünkü, eğer Rüşdü'nün romanını dikkatlice okuyacak olursak, Muhammed'in aslında Tanrı kelamını değil, kendi stratejisini ilettiği ortaya çıkıyor. Muhammed bir ara bir uzlaşma arıyor Kureyşlilerle. Ve onların ilahelerinin de aslında "İlahe" sayılabileceğini söylemiş oluyor. O dönemde Kâbe'yi –çünkü o dönemde ilahelerin putları var– ziyarete gelenler var. Kentin önemli geçim kaynaklarından biri de bu ziyaretçiler. O bakımdan Kureyşliler bu ilahelere özel bir ilgi gösteriyorlar. Bu tarihsel çerçevede ve bu bağlamda düşünürsek elbette İslam inancını yıkmaya yönelik bir bakış açısı, Rüşdü'nün yaklaşımı ve bakışı.

Şunu söylemek istiyorum; bir romancı her şeyi konu edinebilir, söz konusu olan bir romandır. Kurmacaya, düş gücüne dayanan bir yaratıdır ve bu tür konuların ele alınması bir romanda hoş karşılanmalı. İnanç konusu ayrı bir konu, herkes inancında serbest. Özetle; doğrudan İslam'ı ilgilendiren bu iki yönü üzerinde durmak istedim. Genelev sahnesi hoş değil. İnananlar bundan alınabilir, kırılabilirler. Ama "Şeytan Ayetleri" konusunu gündeme getirmesi ve bir romancının bundan yola çıkarak istediğini yazması hakkıdır. Bu yüzden de ölüme mahkûm edilemez.

Romanın Yayımlanması Düşünce Özgürlüğüne Destektir

–Peki, edebiyatçı olarak böyle bir romanın edebi değeri üzerinde durursak, hem tarihi ve dini gerçekler, hem de kurmaca olarak romanın bir değerlendirmesini yapar mısınız?

–Bence Salman Rüşdü iyi bir yazar. *Şeytan Ayetleri*'ni okuduğum zaman, gerçekten rüyası olan bir yazarla karşılaştığımı gördüm. Ama romanı baştan sona kadar büyük bir ilgiyle okuduğumu söyleyemem. Beni ilgilendiren, Rüşdü'nün romandaki kimlik arayışı. Rüşdü, Hint kökenli bir İngiliz romancı. İngilizce yazıyor ve çocukluğu ile ilgili, Hindistan ile ilgili bir sürü bölümler var romanda. İngiltere ile Hindistan'ı karşılaştırıyor. İlginç bir kimlik sorunsalı çerçevesinde ya-

pıyor bunu. Uzun yıllardır Paris'te yaşayan ve Türkçe yazan bir yazar olarak beni de ilgilendiriyor bu. İslam'la ilgili bölümlerde ise kendi geçmişi ve kimliği ile hesaplaşıyor Rüşdü. Bu kimliğin ayrılmaz bir parçası da elbette İslam. O da ilginç. Ancak İslam'a karşı çok yıkıcı bir tavır içinde.

–Rüşdü, çocukluğunda İslam kültürü almış. Ya şimdi?..

–Şimdiki durumunu bilmiyorum. Ancak kendini Müslüman olarak tanımlamıyor. İslam eğitimi ile büyümüş. Sonra İngiltere'ye göçmüş. İngiliz vatandaşı olmuş. Hâlâ İngiliz hükümetinin koruması altında. Paris'teki kitap fuarı nedeniyle Salman Rüşdü'yle ilgili bir film gösterildi. Sempatik bir insan olarak görülüyordu filmde. Kendi yapıtlarından, yaşamından ve *Şeytan Ayetleri*'nden söz ediyordu. Fransız Kültür Bakanlığı bu filmi satın alıp bütün kütüphanelere dağıttı. Böylece Rüşdü'yle olan dayanışmasını ortaya koymuş oldu. Bu olumlu bir jestti. Bence *Şeytan Ayetleri* Türkiye'de de yayımlanmalı. Hiçbir sakınca yok. Eleştiren eleştirir, beğenen beğenir, söz konusu olan bir romandır.

–Sizce niçin yalnızca İran'da Humeyni böyle bir fetva verdi? Diğer İslam ülkelerindeki tepkinin bu ölçüde, idam fermanına kadar giden bir boyuta ulaşmamasını neye bağlıyorsunuz?

–İran, teokratik bir devlet. Şeriatı temel alıyor. Böyle bir fetvayı da ancak teokratik bir devlet verebilirdi. Diğer devletler, anayasalarında İslam'a gönderme yapsalar bile teokratik değiller.

"Temel İlke Düşünce Özgürlüğü"

–Türkiye hükümetinin tutumu konusunda ne düşünüyorsunuz? Hükümet bir kararname ile daha yayımlanmadan, Türkiye'ye girişini engelledi...

–Türkiye'de böyle bir kitabın yayımlanması birtakım protestolara yol açabilir ve insanlar gerçekten incinebilirler. Türkiye halkının büyük çoğunluğu Müslüman. Bunu kabul etmek lazım. Romanda Müslümanların inançlarına doğrudan yönelen bölümler varsa da bunu

bir romancı fantezisi içinde yapıyor Rüşdü. Bence ilke olarak düşünce özgürlüğü savunulmalıdır. Yasak kararının kaldırılması bir sürü eleştirilere yol açabilir ve hükümeti zor durumda bırakabilir. Ancak, laik bir devlet olan Türkiye'de bu romanın yayımlanması, düşünce özgürlüğüne yapılan bir destek olarak karşılanmalıdır. Bir aydın ve yazar olarak düşünce özgürlüğünden yanayım. Dolayısıyla, *Şeytan Ayetleri*'nin Türkiye'de yayımlanmasının büyük sakıncaları olmadığını düşünüyorum.

–Bildiğiniz gibi İslam üzerine çok değerli bilimsel araştırmaları olan ve dindeki çelişkileri yazan Turan Dursun öldürüldü. Dursun'un kitapları Türkiye'de serbestçe satılıyor. Turan Dursun İslam'ı çok radikal bir biçimde eleştiriyordu. Şeytan Ayetleri'nin, sözünü ettiğiniz kısımlar dışında çok büyük tepki toplamaması gerekir, diye düşünüyorum. Siz ne dersiniz?

–Aynı düşüncedeyim. Bu romanda anlatılan kurmaca bir dünya var. Muhammed döneminin söz edildiği bölümlerde süren bir anlatı var. Bu demek değildir ki, roman kahramanı, Hz Muhammed'in kendisi. Bu açıdan bakılırsa romanın yayımlanmasında bir sakınca olmaması gerekir. Fransa'da Salman Rüşdü için bir kitap hazırlanıyor. Kitabın özelliği, İslam kökenli yazarların katılımıyla oluşturulması.

İslam Kökenli Yazarlardan Rüşdü'ye Destek Kitabı

–Geldikleri ülke ve kültür olarak mı?

–Evet. Necip Mahfuz'dan Tahar Ben Jelloun'a; Abu Nis'ten Abdüllatif Labi'ye kadar, Fas'tan, Lübnan'dan, Mısır'dan, Suriye'den birtakım aydınların, yazarların katılımıyla gerçekleşen bir kitap.

–Türkiye'den de yazarlar var mı?

–Evet. Bildiğim kadarıyla Aziz Nesin, Orhan Pamuk ve ben bu kitaba katılıyoruz. Ben, Şeyh Bedrettin üzerine kısa ama anlamlı bir yazıyla katılıyorum. Şeyh Bedrettin, Osmanlı zamanında düşünceleri yüzünden katledilen ilk aydın. Bir fetva ile öldürülmüştü. Şeyh Bedrettin'in felsefesinde Panteist (Tanrı'nın doğanın dışında olmayıp,

doğayla özdeş olması) unsurlar var. Maddeciliğe kadar varıyor. Bu nedenle Ortodoks Sünni görüş –iktidardaki görüş– Bedrettin'i bağışlamamış. İslam tarihinde, inancı yüzünden ya da aykırı düşünceleri nedeniyle derisi yüzülen, öldürülen bir sürü insan var. Hallacı Mansur'dan Şeyh Bedrettin'e kadar. O bakımdan Şeyh Bedrettin'in fetva ile öldürülmesi de, Salman Rüşdü olayı açısından ilginç bir olay.

–Diğer yazarların katkılarının içeriklerinden de söz eder misiniz?

–Her yazar istediği biçimde katkıda bulunuyor. Sonuçta, Rüşdü'yü desteklemek için çıkarılan bir kitap bu. En ilginç yanı İslam kültüründen gelen yazarların kaleme almasıdır.

Aydınlık, 9-10 Haziran 1993

SALMAN RÜŞDÜ'NÜN KİMLİĞİ

Mihri Belli

Şeytan Ayetleri adlı romanın yazarı Salman Rüşdü düşünür mü-şarlatan mı?

Eğer düşünürü fikir üreten, ya da hiç değilse gerçeği arayan, onun için de ele aldığı konulara önyargılardan uzak bir araştırmacı olarak eğilen bir kimse sayarsak, Salman Rüşdü'yü düşünür olarak nitelendiremeyiz.

Orhan Koloğlu'nun *Aydınlık*'ta yayımlanan incelemelerinde belirttiği gibi, Salman Rüştü'nün kitabında işlediği İslam'a dair temaların tek kaynaktan, Ortaçağ Avrupa Hıristiyan bakışından esinlendiği kuşku götürmez.

Ortaçağ Hıristiyan bakışı ise, İslam'a karşı Haçlı fanatizmini besleyen hurafelerden oluşan köktenci bir bakıştır. Müslüman Hintli kökenden bir doğulunun böyle bir kaynaktan edindiği esinle, romanının bir bölümünün Batı'da hâlâ pek canlı olan Haçlı zihniyetin değirmenine su taşır durumuna düşmesidir burada söz konusu olan.

Peki, Rüşdü'ye şarlatan diyebilir miyiz? Şarlatanı, olduğu gibi görünmeyen, sahte kimlik ile çevresini yanıltan kişi olarak tanımlayacak isek, *Şeytan Ayetleri* yazarı bu tanımlamaya da girmez.

Söz konusu kitabında olsun, "tövbekârlıktan pişmanlık belgesi" niteliğindeki "Balonda Bin Gün" başlığını taşıyan yazısında olsun, Rüşdü gerçek kimliğini açık seçik ortaya koyuyor: Batı'nın tüketim toplumlarının hayranı, kendi doğulu kökenine sırt çevirerek Batı'ya uyumluluk sağlamaya çalışan, bu maksatla Doğu'nun kutsal saydığı değerlere kara çalarak Batılılara şirin görünme gayretinde olan doğulu aydın tipi.

Salman Rüşdü yalnız bir şarlatanca davranışta bulunmuştur. O da başından beri samimi olarak "Ben Müslüman değilim" derken, belli bir noktada ölüm korkusu ile, "hak dinine döndüğünü" ilan ederek tövbekâr rolüne çıktığındadır.

Bu tövbekârlık beyanını bir "Tövbekârlıktan Pişmanlık" bildirisinin izlediğini biliyoruz. "Balonda Bin Gün" başlığını taşıyan ve Batı'nın belli başlı gazetelerinde yayınlanan yazıdır bu. Bu yazıda Rüşdü kendi gerçek kimliği ile ortaya çıkıyor. Burada yükseklik kaybetmekte olan ve er geç uçuruma düşecek olan bir balonda gezi arkadaşlarıyla kader birliği durumunda olduğundan söz etmektedir yazar.

Kimdir bu gezi arkadaşları? Yani kimler ile aynı safta kader birliği durumundadır Salman Rüşdü? "Lübnan'daki Batılı Rehineler, İşadamı" dediği, İran ve Irak'ta hapsedilmiş olanlar.

Burada rehine alma yöntemini ya da genel olarak terörizmi savunuyor değiliz. Ama şu gerçeği gözden ırak tutmayalım; "terörizm" dedikleri şey yoksulun silahıdır. Bazı durumlarda biricik silahı. Zengin Batı'nın ona ihtiyacı pek yoktur diyelim (CIA'nın kanlı siciline bakılırsa, Batı'nın bu alanda da baskın çıktığı görülür). Zengin Batı gider Irak'ta en gelişmiş silahlarla, burnu kanamadan üç yüz bin cana kıyar, o ülkeyi yerle bir eder. Ama Salman Rüşdü'nün yüreciği o insanlarla değil, Lübnan'da rehine alınan birkaç Batılı istihbarat ajanı ile ya da dünc kadar işbirlikçi faşist Şah rejiminin akıl hocalığını yapmış olup Şah rejimi yıkılınca yeni iktidarı türlü yollardan baltalama işini üstlenmiş olan Tahran'daki Amerikan Elçiliği personeli ile çarpar.

Evet, Salman Rüşdü bir tiptir: Emperyalizmin ideolojik silahlarından biri olan Haçlı zihniyetin değirmenine su taşıyan doğu kökenli Batıcı aydın tipi. Böylesi bizde de eksik değil.

Böylelerinin bu yoldaki girişimlerini demokratik devrimin vazgeçilmez öğelerinden biri olan laiklik davası ile birbirine karıştırmayalım.

Öte yandan Ayetullah Humeyni'nin fetvasına karşı duyduğumuz tepki, yazarın gerçek kimliği ve eserinin niteliği konusunda bizi yanlış değerlendirmelere yöneltmemelidir.

Laiklik uğruna mücadele anti-emperyalist mücadele ile iç içe

yürür. Biri ötekinden ayrı düşünülemez. Bu mücadele de, "çağdaşlık", "ilericilik" maskesi ile gelen, özünde ulusal devrimci kültürün reddi olan kozmopolitik kültüre karşı mücadeleyi, kendi ulusal kültür değerlerine sıkı sıkı sarılmayı emreder.

Emperyalist Batı bu konuda yanılmıyor. Dost kim, düşman kim pek iyi bilmektedirler. Salman Rüşdü'nün medyanın sevgilisi durumuna gelmesi, ona her taraftan ödüllerin yağması ve kötü bir yazarın böylelikle kısa zamanda zengin edilmesi rastlantı değildir. Evet batı yanılmıyor, biz de yanılmayalım.

Aydınlık, 4 Haziran 1993

BAĞNAZLIĞA ÖDÜN!

Prof. Dr. Ilhan Arsel

Çağımızın ünlü yazarlarından *Graham Green*, 1940 yılında yayımladığı "*The Power and the Glory*" ("*İktidar ve Haşmet*" diye çevrilebilir) adlı kitabında, Katolik bir papazın gayrımeşru çocuk edinmesi olayını konu edinir ve Katolik dinini alaya alır. İngiltere Başpapazı (Archibishop of Westminister) kitabı okur ve onu bu yazdıklarından dolayı fena halde yerer. Ayrıca Pistardo adında bir *Kardinal*, Vatikan'ı temsilen "Holly Office" namına kitabı kınayan beyanlarda bulunur. *Green*, bu yermelere ve kınamalara kulak asmaz; hiçbir değişiklik yapmadan kitabın yeni baskılarına geçer. Çünkü okuyucusunun ilgisi ve desteği, bağnazlığa karşı kafa tutabilmesi için en yeterli bir güçtür. Yıllar geçer ve Green günün birinde Katolik dünyasının başı sayılan *Papa Paul VI* ile karşılaşır. Papa kendisine kitabını okuduğunu ve pek beğendiğini söyler. Bu sözleri şaşkınlıkla dinleyen Green, "Evet ama kitabım 'Holly Office' tarafından mahkûm edilmişti" der. Papa sorar: "Kim mahkûm etti?" Green, Kardinal'in adını verir. Papa şöyle der: "Mr. Green! Kitabınızın bazı kısımları, çoğu Katolikleri rencide edebilir, fakat siz bunlara aldırış etmeyiniz."*

Şimdi bu sözleri siz *Şeytan Ayetleri* (Satanic Verses) adlı kitabın yazarına, ya da kitabı başka dillere çevirmek isteyenlere karşı ölüm fermanları yağdıranların tutum ve davranışlarıyla karşılaştırın. Aradaki fark ikinciler aleyhine utandırıcıdır. Her ne kadar Vatikan'daki Papa'yı "hoşgörü" temsilcisi gibi görmenin mümkün olmadığı bir ger-

*Bkz.. W. J. Weatherby. "Salman Rushdie Sentenced to Death". New York 1990. s. 174.

çek ise de, yukarıdaki tutumun olumluluğunu yadsımak da kolay değildir.

Öte yandan şunu da anımsatalım: *Şeytan Ayetleri*'nin yazarı, yıllar boyu İngiltere hükümetini ve İngiliz halkını en sert bir dil ile eleştirmiş, İngiltere'yi Hitler Almanyası'na benzetmiş, o dönemin Başbakanı olan Margaret Teatcher'ı, birçok vesileyle en insafsız bir şekilde yermiştir. Fakat bu aynı İngiliz hükümeti, bu aynı İngiliz halkı ve bu aynı Margaret Teatcher onu Humeyni'nin bağnazlığına, ölüm fetvalarına karşı savunmuş ve korumuştur. Çünkü Batı dünyası bağnazlığa karşı suskunluğun nasıl bir felaket olduğunu 1500 yıllık bir Ortaçağ vahşetiyle öğrenmiştir.

"Sesini Çıkaracak Hiç Kimse Kalmamıştı"

Bağnazlığa karşı suskun kalmanın felaketli sonuçlarına kendi öz yaşamı ile tanık olmuş bir yabancı din adamı, Martin Niemoller, şöyle der: "Farklı din ve inançtakileri -Katolikleri- gebertmek için geldiklerinde sustum, sesimi çıkarmadım, çünkü ben onlardan değildim. İşçi sendikalarını yok etmek için geldiklerinde sustum, sesimi çıkarmadım, çünkü ben onlardan değildim. Yahudileri yok etmek için geldiklerinde sustum, sesimi çıkarmadım, çünkü ben onlardan değildim... Fakat ne zaman ki beni yok etmek için geldiler, sesini çıkaracak hiç kimse kalmamıştı!"

Bağnazlığın tehlikeli boyutlara ulaştığı ülkemizde bugün artık durum budur: Birkaç istisnasıyla "aydınlarımız" ve aydın kuruluşlarımız, Aziz Nesin üstadımızın pek güzel ifadesiyle, "üzerlerine serpilmiş ölü toprağı altında uyuyorcasına" susmuşlardır. Kitaplar, gazeteler toplatılır, ses çıkaran, kılını kıpırdatan yoktur. Hurafelerle uğraşan mollalar, örneğin, "ölü insanla cinsî münasebette bulunmanın oruçlu kişiyi kaza orucu tutmaya zorladığını" din verisidir diye insanlarımıza öğretmeyi marifet sayan, ya da Tanrı'nın, "müm'in" kullarına "memeleri yeni sertleşmiş" (Diyanet İşleri Başkanlığı'nın söylemesine göre "göğüsleri yeni tomurcuklanmış") güzel kızlar bulacağını vaat eden (ya da buna benzer daha nice verileri din diye öğ-

reten) kimselerin fetvasıyla bilimsel kitaplar yasaklanır, sesini çıkaran yoktur.

Bütün uygar ülkelerde satış rekoru kıran ve fakat bağnaz çevrelerin bilmeden, anlamadan, daha doğrusu okumadan "Dine hakaret vardır" diye suçladıkları bir kitabı Türkçe olarak yayımlamaya kalkan gazete terörle karşılaşır, toplatılır, sesini çıkaran yoktur. Laik devletin "laik" olması gereken yöneticileri ise, yine birkaç istisnayla, sanki susanlara önderlik yapma yarışmasındadır: "Fakat ne zaman ki beni yok etmek için geldiler, sesini çıkaracak hiç kimse kalmamıştı!" deyinceye dek susacaklardır.

Aydınlık, 13 Haziran 1993

KİTAP YAYINLANDIĞINDA İLGİ GÖRMEDİ

*Hadayatullah Hübsch**

Salman Rüşdü, hiç kuşkusuz yetenekli bir yazar; kuvvetli bir kaleme sahip olduğu inkâr edilemez. Fakat buradaki sorun, iyi edebiyatın ahlaki kusurları haklı kılıp kılmamasıdır. Salman Rüşdü, *Şeytan Âyetleri* adlı kitabı için 1.5 milyon marklık avans almıştı, bu miktar bugüne dek İngiltere'de bir kitap avansı olarak verilen en yüksek miktardır. Bundan çıkaracağımız sonuç; yayıncı ve Rüşdü "Şeytan Âyetleri"nin çok satılacağından oldukça emin olmuş olmalı. Kitabın konusu da gerçekten birçok sürümü yüksek kitaplara (best seller) uygundu. Rüşdü, Avrupa'da örtülü ve açık varlığını sürdüren İslamiyet'e duyulan düşmanlığı başarılı bir biçimde kullandı. Bu bağlamda önemli olan da Hz. Muhammed'i karılarıyla müstehcen bir biçimde rüyada gösterdiği bölümler değil. Müslümanlar için işin püf noktası, kitabın adında yatar. Rüşdü'nün, İslamiyet'e yönelik saldırısının çıkış noktası: Hz. Muhammed'in kulağına şeytanın fısıldadığı âyetlerini de Kur'an'ın içine aldığı savıdır. Bu sav, Kur'an'ın tümünü tartışmalı kılar. Eğer Kur'an'ın bir parçasının Allah'tan olmadığı kanıtlanabilirse, haklı olarak, Kur'an'ın tümünün Allah'tan olup olmadığından, ya da büsbütün insan ürünü olduğundan kuşkulanmak mümkün. Rüşdü bir söyleşide, İngiltere'ye geldikten sonra İslam'a kin duymaya başladığını itiraf etti. Şimdi de İslam'ı en zayıf noktasından,

* Hadayatullah Hübsch, 1946 senesinde doğdu. Dünyanın başlıca dinleri ile ilgili yoğun araştırmalarda bulunduktan sonra, 1969 senesinde müslümanlığı kabul etmiş. Bugün serbest yazar ve yayıncı olarak ailesiyle Almanya'nın Frankfurt kentinde yaşıyor. Hübsch, çeşitli edebiyat ve İslami dergileri yayınlıyor. Birkaç şiir kitabı ve radyo oyunlarının yanı sıra "Muhammed'in Yolu. İslamiyet - Geleceğin Dini mi?" adlı kitabı da mevcut. Hadayatullah Hübsch, halen Alman Yazarlar Sendikası'nın Hessen eyaleti örgütünün başkanı.

yani, Kur'an'ın Allah'tan olup olmaması sorusundan vurmaya çalışması, bunun doğal sonucu.

Rüşdü, ileri sürdüğü savını kendisi bulmamış, savını –bunu *Stern* adlı Alman dergisine verdiği söyleşisinde açıkça belirtiyor– tartışmalı bilim adamı Tabbari'ye dayandırıyor. Tabbari, Hz. Muhammed'in 53 nolu sureyi aldığı zaman, şeytanın sesini duyup şeytanın âyetlerini Kur'an'a aldığı fikrini ortaya koydu. Tabbari, tüm sorumlu Kur'an yorumcuları tarafından uydurukçu ve yalancı olarak geri çevriliyorsa da, hıristiyan olan oryantalistler tarafından memnuniyetle kabul ediliyor. Bu bağlamda sorulacak soru, Rüşdü'nün Tabbari'yi İslamiyet'in tümüne zarar vermek isteyen Batılı arkadaşları yardımıyla bulmuş olması. Ben buna şahsen inanıyorum, çünkü Tabbari'nin iddiası çoğunlukla Hıristiyan çevrelerde dolaşıyor. Ciddi olan İslambilimcileri tarafından ise, bu iddia kabul edilmiyor.

Rüşdü'nün bu buluşu kitap adı olarak kullanması, hangi amaçları güttüğünü açıkça gösteriyor. Bilim adâmı olarak, inandırıcılığını tamamen yitiriyor. Edebiyatçı olarak malzemesini ustaca kullanması başka bir konudur. Yine de kitap, yayınlandıktan birkaç ay sonrasına kadar başarısız kaldı. Yayıncının ve yazarın evdeki hesabı çarşıya uymamış, *Şeytan Âyetleri*, ancak İngiltere'deki Müslümanların protestolarından ve Humeyni'nin ölüm fetvasından sonra meşhur olmuş.

Bu da, İslami çevrelerinin skandal yaratmak amacıyla Rüşdü'den haberdar edildikleri spekülasyonuna neden oluyor. Batı'nın Rüşdü'yü efsane kahramanı yapmış olmasının nedeni ise, Rüşdü'nün kitabı değil. Bunun nedeni, Humeyni ve fanatik müslümanlara duyulan kin. Önce belirttiğimiz gibi, Rüşdü'nün kitabı yayınlandıktan sonra pek ilgi görmemiş. Şunu da belirtelim; Humeyni'nin fetvasına ne Kur'an'da, ne de hadiste dayanak bulmak mümkün değil. Çünkü orada din veya peygambere hakarete veyahut da dinden dönmeye, hiçbir cezadan bahsedilmiyor. Ölüm fetvası bir yanlışlık. Ancak Humeyni'nin bu keyfi kararı, Batı'nın İslamiyet'e karşı yürüttüğü ve mantıksız nedenler ile yanlış kavranmış bir dinbilgisinden beslenen savaşıma dayanak oluşturdu.

Aydınlık, 1 Haziran 1993

SALMAN RÜŞDÜ'YLE SÖYLEŞİ*

–Biz küçük bir otelden geliyoruz, ya siz nereden geliyorsunuz Bay Rüşdü?

Rüşdü: Belirsizlikten

–Karanlıkta geçen üç yıl içinde kaç mekan değiştirdiniz?

Rüşdü: Saymadım. Ama 20 ile 30 arasında olmalı.

–Herhalde ev aramak gibi bir probleminiz olmuyor?

Rüşdü: Bu çok zor olurdu.

–Bir gün içinde neler yapıyorsunuz?

Rüşdü: Normal bir hayat sürmeye çalışıyorum. Masaya oturup yazıyorum. Bir yazar hayatı.

–Telefonla da konuşabilirsiniz?

Rüşdü: Normal bir hayat. Başlangıçta, dünyadan kopuk bir yaşam imkânsız gibi geliyordu bana, ama şimdi değişti. Artık eskisi kadar izole bir biçimde yaşamıyorum, hatta geçtiğimiz hafta bir kitap partisine bile katıldım. Durumumun eskiye oranla daha iyi olduğunu söyleyemem, ama artık biliyorum ki, terörizme karşı koymanın tek yolu kendini terörize etmemek.

–Peşinizde profesyonel katiller var. Kellenize biçilen değer ne kadar?

Rüşdü: Son duyduğumda bir milyon doların üzerindeydi. Geçen yıl ise iki milyon doların üzerinde olduğu söyleniyordu. Anladığım kadarıyla İran hükümeti şaşkın bir durumda, bir insana bu kadar büyük fiyat biçilmesi ancak bunun göstergesi olabilir.

* 14 Şubat 1989'da Humeyni'nin fetvasıyla ölüme mahkum edilen Salman Rüşdü, 1990 Noel'inde "İslamiyete döndüğünü" açıklamıştı. Ancak daha sonra bir kez daha karar değiştirerek "*Şeytan Ayetleri*"ni yazarken savunduğu fikirlerine dönmüştü. Tam bu dönemde, Alman *Der Spiegel* Dergisinin uzun uğraşılar sonucunda yaptığı söyleşiden bazı bölümler yayınlıyoruz.

–Ve siz de buna gülüyorsunuz?

Rüşdü: Ben karamizah kitapları yazıyorum. İnsanın tahmin edebileceğinden de kara kitaplar.

–Bu fetvayı İngiltere'de yaşayan 2 milyon kadar müslüman istedi.

Rüşdü: Evet, ama onun böyle bir fetva vermeye hakkı yoktu. Benim tarafımı tutmayan insanlar bile böyle bir fetvanın İslam'da yeri olmadığını söylüyorlar.

–Siz cezalandırıldınız ve artık sorunlarınız kimseyi ilgilendirmiyor.

Rüşdü: Aslında bu olayın örtbas edilmemesi gerekirdi. Ben müslüman dünyada benzer sorunlarla karşılaşan bir sürü entelektüel ve yazardan sadece biriyim. Örneğin beş yıl önce Suudi Arabistan'daki molla]ar modernistlere karşı kutsal savaş ilan ettiler. İran'daki yazarlar işkence gördüler, aşağılandılar. Mısır'da kitaplar sansürlendi.

–O zaman dünya niçin bir tek sizden bahsediyor?

Rüşdü: Çünkü ben Batı'da yaşıyorum ve İngilizce yazıyorum. İran'da yaşayıp Farsça yazsaydım, bu olay üç yıl sürmezdi ve şimdiye dek çoktan ölmüş olurdum.

–Bombay'da yaşayan müslüman bir ailenin çocuğusunuz?

Rüşdü: Müslüman, fakat dinine bağlı olmayan bir aile. Dua etmek için sadece bir kez camiye götürüldüm. Çocukken hıristiyan bir kız arkadaşım vardı. Onunla birlikte Noel ağacını süsler ve ilahiler söylerdik. Bombay çok kozmopolit bir şehirdi. Arkadaşlarımın çoğu müslüman değildi. Hiçbir zaman domuz eti yemediğimiz doğru, ama zaten Bombay'da domuz eti bulmak çok zordu. Babam Kur'an'ın alkol kullanmamak gibi kurallarına uymazdı. Kısaca kötü müslümanlardı. Bu benim en büyük şansım.

–Sonra babanız, İngiliz okulunda okumak isteyip istemediğinizi sordu?

Rüşdü: O zamanın Hindistan'ında bir İngiliz okulunda okumak, önemli olaydı. Bu okulda insanın ömür boyu unutmayacağı iki şey öğrendim: Irkçılık ve yabancı olarak yaşamanın getirdiği ayrıcalık.

–Kitabınıza mollaların gösterdiği bu büyük tepkiyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Rüşdü: *Şeytan Ayetleri* felsefi değil, satirik ve komik bir roman.

Bu kadar tepki göstermelerine gerek yoktu. Hiçbir şey mollaların hoşuna gitmiyor ve kitabı yazarken bundan da hoşlanmayacaklarını biliyordum. Onlar içindeki bir ayakkabı hoşlarına gitmeyince mağazayı yakabiliyorlar. İslam'ın doğuşunu anlatmam da hoşlarına gitmedi. Onlar, Kur'an'ın kontrolünü tamamen ellerine geçirmek istiyorlar. Çünkü böylelikle, başka birçok olayı da kontrol edebileceklerine inanıyorlar. Birçok ülkede mollalar sevilmez. Kuran hepimize ait, üzerinde konuşma ve hatta şaka yapma hakkına sahibiz. Peygamberler hakkındaki en iğrenç fıkralar İran kökenlidir.

–Bize bir tanesini anlatır mısınız?

Rüşdü: Sizce yeterince tepki görmüyor muyum?

–Kitabınızı geri çekmeyi düşündünüz mü hiç?

Rüşdü: Hiçbir zaman. Benim değer yargılarıma göre kitap hiçbir zaman geri çekilemez. Konuşma özgürlüğümden vazgeçmeyi düşünemem.

–Sizin konuşma özgürlüğü diye nitelendirdiğiniz şey, başka bir yerde küfür olarak algılanabilir.

Rüşdü: Allah -eğer varsa- benim bu kitabımı sansürlemezdi, eğer yoksa zaten problem ortadan kalkıyor. Ben dine karşı gelme suçlamasını kesinlikle kabul etmiyorum. Dini, değişik fikirlerden meydana gelen bir tür sanat olarak kabul edebiliriz...

–Dünyada büyük bir göç yaşanıyor; kültürler birbirine karışıyor.

Rüşdü: Zaten benim romanım da bundan bahsediyor.

–Yakın bir gelecekte, daha toleranslı bir dünya umulabilir mi?

Rüşdü: Üzerinde konuşulmayan bir şeyden sakınılabilir mi? Sokakta ırkçılıktan bahseden insanları izliyorum ve bunlara karşı savaşmak için kendi kendimi dolduruşa getiriyorum. Ancak bu toplumsal bir barışa yardımcı olmaz, hatta daha çetrefil meseleler de çıkabilir ortaya. İnsanlar hiçbir zaman ortak bir anlaşmaya varamayacaklar. Ama bunları telaffuz etmek yine de çok önemli.

–Bu, edebiyatın işlevlerinden birisi.

Rüşdü: Elbette. Geçmişte Rabelais, kiliseyi alaya aldığı için afaroz edilmişti. Voltaire der ki, "yazarlar sınıra yakın bir yerde oturmalılar ki, zorluklarla karşılaştıkları zaman hemen kaçabilsinler". Bunu söylediğinde devletten değil kiliseden korkuyordu.

–Voltaire de Muhammed üzerine düşündüklerini yazmıştı.

Rüşdü: Gerçekte yazdıkları Muhammed hakkında değildi. Avrupa'nın gelişiminde, bazı yazarlar, tıpkı benim bugün müslümanlar tarafından izlenmem gibi izlenmişler ve afaroz edilmişlerdi. Diderot'nun "Jacgues le Fataliste"i, Rousseau'nun "Confessions"ı (İtiraflar) ancak ölümlerinden sonra yayımlanabildi.

–1990 Noel'inde müslümanlığa döndüğünüzü açıkladınız. Neden?

Rüşdü: Hayatımın en büyük hatasıydı.

–Niçin böyle bir hata yaptınız?

Rüşdü: Kendinizi bir an için benim yerime koyun. Haklarında yazdığım ve içlerinden geldiğim insanlara, düşman olarak tanıtıldım. Bu olay çok acı vericiydi. Buna karşı bir şeyler yapmak, içlerinden geldiğim o insanlara düşman olmadığımı anlatmak istiyordum ve hâlâ da istiyorum. Ayrıca bunun arkasında şunun olduğunu da söyleyebilirim; o zaman derin düşünceler içindeydim, olayı düzene sokmak için hiçbir şeyin hareket etmemesi gerektiğini ve bazı komik ekstremleri ele almam gerektiğini düşünüyordum.

Ben *Şeytan Ayetleri*'nde dini, bir diyalog sanatı olarak ele aldığım için, kendi kendime, eğer bunun üzerinde tartışmak istiyorsam, o dünyanın içinde kalmak gerekir diye düşündüm ve bu dünyaya adım atmak için belki de diyaloğa diğer uçtan başlamak gerekir, dedim.

Bu benim için sadece gerekli değil, aynı zamanda gerçekleştirilmesi mümkün bir olaydı. Müslümanların dünyasında zayıf da olsa bir grup, İslamı değişen dünya koşullarında yeniden tanımlamaya çalışıyorlar. Ancak gördüm ki bu çalışmalar dini alanda değil, kültürel alanda.

–Peki bunu, şimdi niye bir yanlışlık olarak görüyorsunuz?

Rüşdü: Çok basit. bu sadece kendi kendimi kandırmaktı. Buna uygun bir insan değilim. Kendime ait olmayan bir söyleme kapıldım. Hayatımda ilk kez kendimi, uygun olmayan bir şekilde tasvir ettim. Sonra tekrar ilk görüşüme döndüm ve kendimi çok daha iyi hissettim.

–Açıklamanızda, Şeytan Ayetleri'*ni müslümanlığı bilmeyen biri olarak yazdığınızı söylemiştiniz?*

Rüşdü: Tabii ki. Eğer kitabımı başka bir pozisyonda yazsam.

başka bir kitap çıkardı ortaya. Şeytan Ayetleri'ni müslüman olmayan biri olarak yazdım.

–Mizah yazarı olduğunuzu söylüyorsunuz. Şeytan Ayetleri*'nin bu denli ciddiye alınmasını neye bağlıyorsunuz?*

Rüşdü: En büyük problemlerimden biri, eleştirmenlerimin humor yoksunluğu. Ben "komik bir yazarım" derken soytarılıktan söz etmiyorum. Dünyaya bakıyor ve bana komik gelen şeyleri, mizahi bir boyutta ele alıyorum. Bu Dostoyevski ve Kafka'nın yaptığından farklı değil, onlar da insanlığın komedisini ele alıyorlardı.

–Muhammed mizah yazarı değildi...

Rüşdü: Ama Evangelistler öyle. Ben Muhammed'i, tarihteki sıradışı bir figür ve önemli bir kişi olarak düşünüyorum. İslam, tarihte yazılı bir kaynaktan doğan en büyük dinlerden biri. O yüzden şu anda Batı'da yapıldığı gibi, tarihsel bir vaka olarak üzerinde çalışılabilir. Zaten fundamentalistlerin de engellemek istediği olay buydu.

–Onlar için Kur'an, Allah kelamı.

Rüşdü: Eğer Allah, kelamını başka bir zamanda başka birine gönderseydi mutlaka farklı bir şey çıkardı ortaya. Hepimizin bildiği gibi, Allah, Arapça'dan başka diller de konuşuyor.

–Batı dünyası, Humeyni'nin fetvasını, fundamentalizmin bir savaş ilanı olarak tepkiyle karşıladı. Ancak aradan geçen üç yılda, değişen bir şey olmadı ve siz artık politikanın bir teması değilsiniz.

Rüşdü: Bu temayı ön planda tutmak giderek zorlaşıyor. Ve bana öyle geliyor ki özellikle bu son yıl içinde, Batılı devletler İran'a karşı olan tavırlarında giderek bir yumuşama içindeler.

–Bunda yanlış olan nedir?

Rüşdü: İran, dünyada insan haklarını en çok zedeleyen ülke. Kitabımın Japon yayıncısı öldürüldü. İtalya'daki ise ağır yaralandı. Avrupa'nın hemen her ülkesinde polis fanatik İranlı katillerin peşinde. Biliyorsunuz, Paris'te birini öldürdüler. İran, Birleşmiş Milletler'e, ancak teröre son verirse dönebileceğini bilmeli.

–Eğer batılı ülkelerin dışişleri bakanları, Tahran yönetimiyle temas kurarsa, bu, ilişkilerin yumuşamasına yardımcı olmaz mı?

Rüşdü: Tabii, ticari anlamda her iki tarafın da işine gelir bu; öte

yandan çok da kolay olur. İran teknolojik kredi ve silah istiyor. Tahran'ın ekonomisi Batı'ya muhtaç. Tahran hükümetinin musluğun açılması için Rüşdü olayının çözümlenmesi gerektiğini bilmesi gerekir.

–Ama bu böyle devam edemez. Büyük Britanya 1990'da İran'la yeniden diplomatik ilişki kurdu.

Rüşdü: Bu beni endişelendirdi, ama olay Lübnan'daki rehinelerin serbest bırakılmasıyla ilgiliydi. Ve Lübnan'daki rehineler serbest kaldı. Büyük bir şans eseri olarak bu ilişkiler daha fazla derinleşmedi. Tersine, Dışişleri Bakanı Douglas Hurd birkaç gün önce, rehine meselesinin ancak benim meselemin çözümünden sonra çözümlenebileceğini açıkladı.

–Washington yönetimi ise bu konuda daha az prensip sahibi gözüküyor.

Rüşdü: Maalesef doğru. Bu sorunuzla Mart'ta Amerika'ya yapacağım geziyi tehlikeye atıyorsunuz.

–Şeytan Ayetleri *İngiltere'de ve birkaç ülkede daha, cep kitapları dizisinden yayımlandı. Bu, ilişkileri gerginleştirmiyor mu?*

Rüşdü: Şimdiye kadar bir şey olmadı. Fundamentalizmi bir öcü haline getirmememiz gerekir.

–Yeni bir roman yazıyor musunuz?

Rüşdü: Evet. Bu kitapta beni üç yıldır uğraştıran temalardan bahsediyorum. Olaylar gerçekte yaşandı ve bunları kurmaca hale getirmek akıldışı olurdu. Şu yaşadıklarımdan kurmaca olarak söz eden bir kitap yazsaydım, kimse 20. yüzyılda böyle şeylerin yaşanabileceğine inanmazdı. Ama yaşandı.

–Bir yazınız şu cümleyle bitiyordu: "Yaşam bize kim olduğumuzu öğretir." Siz bu üç yılda neler öğrendiniz?

Rüşdü: Her şeyden önce, insanın düşündüğünden daha güçlü olduğunu öğrendim. Ve bir insanın ne kadar nefret uyandırabileceğini... İnsan neyin doğru, neyin yanlış olabileceğini ayırt etmeyi de öğreniyor. Dünyanın nasıl olduğunu bildiklerini iddia eden insanların, ne kadar tehlikeli olduklarını da..

Aydınlık, 8-10 Haziran 1993

BİRİLERİNİN RAHAT YAŞAMASI İÇİN, SİLAHA SARILMAYALIM

Aşık Mahzuni Şerif

Elbette ki gezegenimiz dünya, kendi yuvarlaklığını var oluşundan bugüne, değişmeden korumaktadır. Ancak muhtevasında bulunan bilimum maddeler şekilleştiği dakikadan itibaren, gözle görülecek, bazen de görünmeyecek kadar her an değişmektedir. Bu değişkenlik doğal nitelikleri gereğidir maddelerin.

Ancak insanın dışında kalan bütün canlılar, doğadaki dengesel olayların güdümü içinde olurken, insan unsuru mantığın ve bu mantığa bağlı yargıçlığın kudretiyle, doğanın bütün şartlarına direnir, zaman zaman doğal hareketliliği durdurur ve kendi isteğine bağlı denetimsel değişim yapar.

İnsanda iyiye, güzele akan her değişim, elbetteki en makul ve makbul olanıdır. Bu akış bireylerde ne kadar sonsuzluğu hedeflerse, toplumsal hedefler de aynı akışın içinde olmalıdır.

Çağımızın erdemi, anlamı olan demokrasi, bu kavramın bu anlayışın vazgeçilmez terkibidir. Demokratik ölçüler içinde insan, bir başkasının inancına, kişiliğine düşünme özgürlüğüne saldırmadan, biteviye düşünebilmeli, konuşabilmeli, yazabilmeli. Yapa, üretebilmeli.

Bu olgu, kişinin insanlık hüviyetinde bulunan en tabii, en yasal hakkıdır. Bu hakkı; dini, siyasi hiçbir otorite kişiden almamalıdır.

Şeytan Ayetleri isimli kitap, doğduğu yılda bütün dünyayı yaygaraya verdi amma, bizim ülkemizin insanı, kitap hakkında hiçbir bilgiye sahip olamadı. Nedir, ne değildir bilmiyoruz.

Şimşekleri üstüne çektiğinden anlaşıldığı kadarıyla, kitabın içeriğinin bugünkü İslami anlayışa ters olduğu muhakkaktır.

Şurada takıldığım bir nokta vardır. Şeytan Ayetleri, ilginç seçilmiş bir başlıktır. Zira ayet; Tanrı sözü, Tanrı buyruğu anlamıyla kabul edilirse, önce Şeytan'ın kimliği, daha doğrusu Şeytan tiplemesindeki, tasvir belirginleşir.

Şeytan da Yazsa Okumalıyız

Bütün dinlerde ve o dinlere bağlı kutsal kitaplarda, şeytan; yalanın, fitnenin, şerrin ve bütün kötülüklerin simgesidir. Böyle bir simgeye insanlar tarafından kutsal paye verilmiş sözlerin yapıştırılması doğru mudur, değil midir, tartışılır. Ancak Şeytan Ayetleri'ni Salman Rüşdü değil de, Şeytan'ın kendisi de yazsa, onu okumak, onu bilmekte çok fayda vardır. Çünkü bir şeye lanet veya rahmet okumanın tek usulü, o şeyi bilmektir. Çağımızın insanını zorla yoldan çıkarmak gibi bir düşünceye az inanıyorum.Ben laik bir Türk halk ozanıyım. Amma Türkiye Cumhuriyeti laik midir, değil midir? Bu dünyanın ve Türkiye'de bulunan insanların sorunudur. Mesela Atatürk'ün, "Hakimiyet kayatsız şartsız milletindir" inancına, laisizme ve demokrasiye taban tabana zıt olan şeriatçı görüş, hâkimiyetin kayıtsız şartsız Allah'a ait olduğunu haykırır.

Şimdi burada anlaşılması gereken, bu insanlarımızın inancına göre Allah'ın mı, yoksa kullarının mı kudretli olduğu mülahazası ve münakaşasıdır. Oysa ki, Atatürk'teki hâkimiyet göstergesi, Tanrı'nın kulları arasındaki idari ve siyasi yürütmenliğin sevki ve yönlendirilmesi biçimindedir. Tanrı işleviyle uzaktan yakından alakası yoktur.

Dinlerde var olan Tanrı'ya tapanlar adına saygı duyuyorum. Ancak yeri göğü ve bütün mükevvinatı yaratan ve hâkim olan gücü, getirip, bir mahalle muhtarlığına, bir karakol komutanlığına, ne bileyim, bir belediye başkanlığına atayamazsınız. Tanrı'yı cumhurbaşkanı ya da milletvekili seçmeye kalkmanın veya böyle bir şeyi düşünmenin, bir kesimde kafirlik, bir kesimde ne kadar aptallık olabileceği söz konusu değil midir?

Şimdi bu hâkimiyetle öbür hâkimiyet çizgilerinin ne kadar birbirinden uzak olduğu aşikâr olduğuna göre; yüzyıldır, Müslüman insanları Tanrı adına sömürmek isteyen vicdansız siyasi otoriteler önce İslam'ı emellerinde kullanmış, sonra tahta, köşke çıkmışlar ve doyasıya yaşamışlardır. Bir zamanlar, Medine sokaklarında başlayan, Mekke insanlarını birbirine kırdıran menfaat, yüzyıllardır nice bin insanın kanına girdikten sonra şimdi de, yerlerini muhkeme almak için, Alevidir, Kürttür, dinsizdir, imansızdır, diyerek yanı toprağın çocuklarını, aynı dinin, kitabın mensuplarını diğer kardeşlerine (Sünni insanlara) çarparak eli kanlı, yüzü kapalı bir düşünce oluşturmak istiyorlar.

Ben sanmıyorum ki, bunca peygamberi gönderen, bunca eşyayı var ettiğine inanılan büyük güç (C.Allah) bir kısım kullarını kafir olarak gösterip, öbür kullarına onları öldürmesi için emir versin.

Ey İnsanlar

Her şeyi ahiret gününde çözümleyeceğini bizlere, sizlere anlatan en büyüğe inananlara seslenmek isterim ki; Ey İnsanlar!..

Bu insanları Allah adına öldürdüğünüze göre bunları yarattığı için Allah'a kızmıyor musunuz?

Sizler de yarın öleceğinize göre ve insan öldürmenin günah olduğunu söyleyen kitapları çiğnediğiniz anlamına gelen bu hareketinizin bedeli hakkında da inancınız var mı, yoksa dünyada olanlar burda kalır diyorsanız, bir başkası sizi öldürmek istediğinde ne düşünürsünüz?

Din peygamberlere tanrıdan verildiğine göre, dinin sahibi Allah'tır değil mi? Sizler başkasının tapusunu sizin adınıza niye kullanıyorsunuz? Ya da bir insanın iyi veya kötü olduğunu hangi yetkiyle Allah adına ödüllendirmek ya da cezalandırmak şekliyle belirliyorsunuz?

Hiçbir yazarın sanatçının eseri muteber bir dini yıkamaz. Ufak tefek fiskelerle bozulabilecek din, zaten batıl ve basit bir dindir. Benim dinimi şahsen, ne bir papaz, ne Salman Rüşdü, ne de atom

âlimleri yıkamaz, ancak; bir hoca, bir müftü vatandaş da benim dinli mi, dinsiz mi olduğumu bildiremez, bana baskı yapamaz.

Bütün dinler çok iyi niyetlerle kurulmasına rağmen dinin siperi içinde bulunan, halifeler, padişahlar ve onlardan sonra gelen siyasi iktidarlar, bugünkü yerlerini koruyabilmenin tek yolu olarak, aydınları, düşünebilenleri kendi halkına düşman etmek olmuştur.

İnsanlara zorla kabul ettirilmiş hiçbir inanç kutsal olamaz. İnancın en değerlisi, insanların kendiliğinden hayran olabildiği inançlardır. Yeryüzünün bütün insanları, hangi peygamberin ümmeti olurlarsa olsunlar ya da bir şeye inansın inanmasınlar, onların suçu veya sevabı kendileriyle kendilerini yaratan arasındadır.

Cehalete Karşı Savaş

Beş günlük dünyada, birilerinin rahat yaşaması için silaha sarılmayalım derim. Hangi kitap nasıl çıkarsa, ne yazarsa yazsın, dilersen oku. Madem ki Şeytan'ın hâlâ yaşadığına inanıyorsunuz, hatta onu zaman zaman taşlıyoruz bile; o halde, şeytanın bile bu kadar bin yıllar yaşamasına müsaade eden Allah'ın diğer kullarına ölüm fermanı yazmaya değmez.

Yeryüzünde silahların hiçbir yerde gereği olduğuna ve silahlarla çözülen düğümlerin, muteber rahatlıklar getireceğine inanmıyorum. Elbette ki savaşılması gerken bir cephe vardır: Cehalet... Elbette bu savaşın bir askeri ve bir komutanı vardır: Aydın ve halk.. Elbette bütün bu savaşların bir de silahı vardır: Kültür ve insan sevgisi.

Bu kutsal savaşta, bir cahili kemalete götüren bir aydın, kamil gazidir. Bir cahil böyle bir kuvvet önünde cehaletini öldürdüğü için şehittir. Hiçbir zaman adam öldürmeyi, hangi konuda olursa olsun, şehitlik ve gazilik biçiminde düşünmeyi, bir aşk, bir gönül adamı olarak tasvip edemiyorum. Cinayete paye vermek, ortaçağda belki geçerliydi.

Bir Müslüman, bir Hıristiyanın ölümüne seviniyorsa, bir Hıristiyan iki Müslümanı birbirine düşürüyorsa, her ikisinin de kitaplarına ve Allah'larına olan görevini yerine getirmiş olduğuna inanmıyorum.

Beş çocuğuna bir ekmeği dahi götüremeyen din kardeşlerim,

bugün trilyonların üstünde viski tokuşturan insanlardan biraz da ahiret için çalışmasını dilemekte, hatta bunun için adam bile öldürmektedir. Sevgili kardeşime tek tavsiyem; rahat insanların kendilerine verdikleri, gösterdikleri cennet yolunu Allah'tan bekleyip, kendilerinin biraz dünya için çalışıp, çocuklarına ekmek getirmesidir. Doğru düşünenleri, hatta eğri düşünenleri öldürmekle, Tanrı'nın istediğini yapıyoruz sanmayalım. Kulun görevi, doğru yola gitmektir. Gitmeyenlere cevap, onu yaratandan gelmelidir. İnanan inanmayan hepinizi seviyorum.

Aydınlık, 14 Haziran 1993

V

MEKTUPLAR

Dünyanın çeşitli ülkelerinde yaşayan pek çok aydın, sanatçı ve düşünür Salman Rüşdü hakkında verilen "ölüm fetvası"nın ardından Rüşdü'ye birer mektup yazarak tepkilerini ilettiler. Bu mektuplardan bazıları....

SAYGIDEĞER BİR DİN, TERÖRÜ MÜ SAVUNUYOR?

*Nadine Gordimer**

Demokrat hükümetlerin, hele bütün dünyada insan haklarını savunan İngiliz hükümetinin bu fetvaya, bu açık saldırıya karşı bir şey yapmamalarına şaşıyorum. Eğer tek bir insanın hayatı bir başkasının yerine konamıyorsa, neden siyasi rehineler için uluslararası düzeyde o kadar zor çabalara, pazarlıklara başvuruldu. 21. yüzyıla girerken siyasi zulme izin verilmezken, yoksa dini zulme izin mi veriliyor?

Neden Amnesty International (Uluslararası Af Örgütü) sizin hapsedilişinizin şekline, bütün dünyanın bir hapishane haline getirilişine eğilmiyor; oysa nerede olursa olsun bulunduğunuz ülkelerin yasalarına meydan okuyan bir ölüm fetvası ile karşı karşıyasınız. Neden Birleşmiş Milletler durumunuzu kabul etmiyor? Uluslararası terörizmin –her an her yerde– aranan avı ve kurbanısın, bir büyük din, saygı duyulan bir din bunu desteklediğine göre uluslararası terörizm onay görüyor diyemez miyiz?...

Son çıkan "Oxford Yeni Sözcükler Sözlüğü"nden fast-food gibi fetva'nın da İngilizce'ye yerleşmiş olduğunu öğrendim. Böyle saygıdeğer bir sözlükte yer alması olayın önemini yansıtıyor. Sözlük *fetva*'yı şöyle açıklıyor: "Arap kökenli sözcük. 1989 Şubatı'nda Ayetullah Humeyni'nin İngiliz yazarı Salman Rüşdü'yü, birçok Müslümanca dine küfür anlamı taşıdığı kabul edilen *Şeytan Ayetleri* (1988) adlı kitabı sebebiyle ölüme mahkûm eden bir fetva yayınlanması üzerine, İngilizce basında yaygın şekilde kullanılmaya başlamıştır. Fetva, bir müftü ya da İslami makam tarafından alınmış hu-

* Güney Afrikalı yazar. 1923 doğumlu. 1991 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi

kuki bir karardır. Ancak Batı'nın bu sözcüğe alıştığı özel ortam sebebiyle, bazen yanlış olarak, bir ölüme mahkûmiyet anlamında yorumlanmaktadır."

Öldürücü alışkanlık... Günlük yaşam ona yeni bir anlam kazandırmış... Fetva'nın kararı, yaşamımız üzerinde hak ilan etmekle insanlığa karşı bir suçtur. Sevgili Salman, inanılmayacak bir cesaretle göğüslediğin bu korkunç deneyimde, dost yazarların desteği yanındadır.

Aydınlık 3 Haziran 1993

'KÖTÜLÜKLE SAVAŞMASIN DİYE İSA KİLİSEYE HAPSEDİLMİŞTİR'

*Günter Grass**

Korkarım ki yardım çağrıların Almanya'da pek fark edilmeyecek, çünkü birleşmenin derdiyle aşırı şekilde kendi kendimizle uğraşıyoruz. Rahatsız edilmek istemiyoruz. Üstelik, güney ve doğudan gelen göçmenlerin zenginliklerimize göz diktikleri kanısı var... Hintli, İngiliz olmak iddiasında ve bir de kendi kendini ölümcül bir konuma sokmuş bir yazar, bizim ikiyüzlü ve kibirlilerimizin gözünde nedir ki?... Bu Rüşdü yazılarında daha dikkatli olamaz mıydı?... Hele şu *Şeytan Ayetleri* başlığı, ne kışkırtıcı şey, diye düşünüyorlar.

Abarttığımı sanma. Sık sık böyle sözler kulağıma geldi. Son Frankfurt Kitap Fuarı'nda buna tanık olduk, çünkü aynı sırada Alman Ekonomi Bakanı Tahran'daydı ve fuar yönetimi ona yardıma çalışıyordu. Yine de sevgili Salman, yalnız değilsin. Bu mektubum ve bunu izleyecek olanlar sürgün balonuna bir ivme verecektir. Dahası, eğer izin verirsen, bir süre senin misafirin, gezi arkadaşın olmak istiyorum.

Max Beckmann'ın bir resmi var: Gökyüzü Akrobatları. Kadın sepette elindeki bayrağı sallıyor. Erkek ise tepesi üstü sarkmış, ama ayaklarından sepete bağlı, elindeki borazanı öttürüyor, sesler çıkarıyor; en önemlisi bunlar balonu şişirip uçmasını sağlıyor. Son Noel'de bir Hırvat askerinin Noel ağacına el bombaları asışını gördüm. Böylece devrimizin son barbarlığının işaretini verdi. Kötülüğe karşı devrimci olan ve güvenlik sebebiyle kiliselere hapsedilen İsa sa-

* Alman yazar, 1927 doğumlu.

nırım buna hiç de karşı çıkmazdı. Bu sebepledir ki, Muhammed'in de Salman Rüşdü'nün kitaplarını okumaktan zevk alacağını sanıyorum.

Beckmann'ın trompetçisi, el bombası asan asker bizim kardeşlerimiz. Başka kim?... Din adamlarını ve politikacıları denedik. Hiçbirine güvenilmez. Davranışları çıkarlarla yönlendirilmiştir. Körfez Savaşı başladığında iki taraf da neyin iyi, neyin kötü olduğunu biliyordu. Demek ki iki taraf da Allah adına hareket ediyordu. Sonuç feci oldu. Kurbanların sayısı belirlenemedi.

Bir seferinde televizyonda, sen kaybettiğin Bombay'dan, ben de kaybettiğim Danzig'den bahsetmiştik. Ve ikimiz de bizleri belagatli yapanın bu kaybediş olduğunda birleşmiştik. Öyleyse sen çamurlu okyanusunda ben kirli Baltık'ımda sözcükler, çoğulcu gerçekten bahseden sözcükler avlamaya devam edelim; böylece bize zorla dikte edilen gerçeğin geçerli olmasını engelleyelim.

Korkuyla pekişen cesaretini unutmadan, her günkü endişelerini ve aldatıcı umutlarını paylaştığımdan emin olmalısın. Balonunda seni selamlıyorum.

Aydınlık, 4 Haziran 1993

YAZARLARA KARŞI CİNAYET ŞANTAJI BULUNDUKÇA EDEBİYAT VAR OLAMAZ

*Mario Vargas Llosa**

Her şeyi silip süpüren tarihi fırtınalar döneminde değişmeyen gerçeklerden biri de şu: Uygarlık, iman şeytanlarının ilk temasında yırtılabilecek, ilk sosyal dengesizlikte bozulabilecek çok ince bir zar. Böyle şeytanlar, sana karşı fetvanın çıkarıldığı yerde de, terörle evrensel mutluluğu sağlayacağını iddia eden birinin bulunduğu benim ülkemde de var. Hata Avrupa'da da. Sen sürülerin kininden kurtulmak için kaçtın ve varlığın savaşın asla kazanılamayacağının kanıtı.

Doğu Alman halkının müthiş özgür eylemi sonucu, demokraside birleşen Almanya'da; bugün Türkleri kovalayan ve eski ırkçı şarkılar söyleyen vahşi dazlaklar dolaşıyor. İnsan Hakları Bildirgesi'nin ülkesi Fransa'da, saygıdeğer politikacılar, Ulusal Cephe tezine sarılıyorlar; zira şovenizm ve yabancı düşmanlığı oy getiriyor. İrlanda ve İspanya'da başka "vatanseverler" bombalarla masum vatandaşları parçalıyor. Hoşgörü kültürünün egemen olduğu ülkelerde de, gömülmüş sanılan eski şoven ruh canlanıyor.

Aşirete, özele dönüş, kendi inancına, geleneklerine, kültürüne kapanmak eğilimi ve gözleriyle kulaklarını başkalarınınkine kapatmak, dünya ve özellikle Batı'daki yaşamın evrenselleşmesi akımı karşısında bu adeta, doğal bir tepki halini aldı. Bilinmeyenin ve özgürlüklerin sınırları yok ettiği bir dünyadaki meydan okumalar karşısında bu bir savunma akımıdır. Ancak evrenselleşme süreci tutucu güçler sebebiyle durursa, insanlık geriye doğru felaketli bir adım atmış olur, oysa tam da şeytanları evcilleştirme yolunda ilerliyordu.

* Perulu yazar, 1936 doğumlu.

Kurbanı olduğun zulmün üzerine, işbirlikçi bir sesizliğin düşmesine ve kamuoyunun sana olanlara alışmasına izin vermemeliyiz. Yazar olarak ahlaki olduğu kadar pratik (zira dünyada yazarlara karşı cinayet şantajı bulundukça edebiyat var olamaz) sebeplerle de direnmeyi ve öfkeyi canlı tutmak zorundayız. Hoş görülemeyecek bir haksızlık bulunduğunu, hükümetler ve kamuoylarına bunlar sona erinceye kadar eylemde olmalarını anımsatmalıyız. Zira mantıklı ile mantıksız, doğru ile yanlış, barbarlıkla uygarlık arasındaki zikzaklı ve çoğu kez karışık çizgide, seninki kadar net şekilde örnek olabilecek bir durum bulunamaz.

Bir zamanlar birlikte futbol maçına gitmiş ve Kuraça şarkısını söyleyen seyircilerin arasında gösterilere katılmıştık. Bir gün birlikte yine maça gidecek ve şarkı söylemeyi öğreneceğiz.

Aydınlık, 5 Haziran 1993

HUMEYNİ, SENİ SINIRLARININ ÜZERİNE ÇIKARDI

*Peter Carey**

New York'a gelip Columbia Üniversitesi'nde konferans verdiğini öğrenince cesaretine hayran kaldım. İkinci aklıma gelen, Atlantik'i aşarken güvenliğinin nasıl sağlandığı, memurların masraflarını kimin ödediği oldu.

Sen artık bir kişi değil, bir görüntü, görüntüden de daha az bir fikirsin. *New York Time*s yazarının dediği gibi Rüşdü değil, ızdırap çeken bir kişisin. O zaman şaşkınlıkla, bir tür soyutlama olduğunu anladım. Bundan en çok ızdırap çeken sensin; 1955'ten beri bütün Rock and Roll şarkılarını bilen, gülmeyi, şarkı söylemeyi, yaşamayı seven sen. Dünyada müebbed hapisten en çok ızdırap çekecek birini göster deseler, seni gösterirdim. Ama bu işkenceden sen büyüyerek çıkıyorsun.

Humeyni'nin kafasında ne vardı bilmiyorum. Belki sana işkence yaptı, ama seni küçültemedi. Seni sınırlarının üzerine çıkardı.

Anımsıyor musun, 1985'te New York'a gelip yerleşmekten bahsediyorduk. New York'da konferans verdiğini öğrenince, senin üniversiteden korumacılarla sarılı çıkışını hayal ettim. Yine tutuklu, arabaya kapatılmış, konuşmandan yorgundun. Polisler önüne, yanına oturmuşlardı. Belki de yere uzanmıştın. Hiç olmazsa tehlikeye düşmeden, yerleşmek istediğin kente bakabiliyordun. Ve yine rehine yaşamına döndün. İranlıların mahkûmu olarak, yabancı bir ülkenin işgali altında olduğunu bazen unutan bir İngiltere'de tutuklu olarak yaşamaya.

Aydınlık, 6 Haziran 1993

*Avusturyalı yazar, 1943 doğumlu

DAİMA İKTİDARIN ELLERİ ARASINDAYIZ

*Jose Saramargo**

Üç yıldır sizi öldürmeye çalışanlardan saklandığınız sırada, Allah'a yaklaşmak için dünyadan elini eteğini çeken rahiplerin aksine, sizin Allah'tan kaçmak için dünyayı terk etmek zorunda kaldığınızı düşündüm.

İnsanlar sizi Tanrı adına mahkûm ettiler, ama bu kadar zaman geçtiği halde O'nun bu kararla hemfikir olduğunu gösteren bir işareti belirmedi. Kendi vermediği kararların uygulanmasını, bunların kendisini savunmak için alındığı gerekçesiyle, insanların kaprisli iradesine bırakan bir Tanrı sorumsuzluktan da öte saçma olur; zira Tanrının tarifi, evrenin en sorumlu ve en mantıklı varlığı olmasıdır. İkinci olarak, geçmişte olduğu ve gelecekte de olacağı gibi, bu olayda sadece insanların birbirine karşı bir suçunun mevcut olduğu görülüyor.

Bir zamanlar, bir köyde karısını her gün döven bir adam vardı. Kadın ne denli dikkatli davranırsa davransın, Portekiz'de dedikleri gibi: "Elbiselerini tüylerine yapıştırmak için" kocası hiçbir fırsatı kaçırmazdı. Bir gün hiçbir dayak bahanesi bulamayınca karısına bahçede yatmayı önerdi. Yatakta yıldızları görünce sordu: "Bunlar ne?.." Kadın, "Ne olacak" dedi, "Samanyolu". Adam başladı dövmeye: "Vay, demek kafama bir araba düşsün diye yolun altına yatırdın beni."

On yıl kadar oluyor, bir romanımda şöyle yazmıştım: "Papalık karar verdi mi, bütün iyi sebepler kötü olur ve bütün kötüler iyi; ve de iyi ve kötü sebepler bulunamayınca, bunları ateşten ve sudan icat ederler."

* Portekizli yazar, 1922 doğumlu

İşte hiçbir zaman Tanrı'nın elleri arasında olmadık. Daima iktidarın elleri arasındayız. Bir gün rastlaşıp rastlaşmayacağımızı bilemiyorum. Ya da müebbed hapişte kalıp kalamayacağınızı. Gezegenimizde uluslararası toplum kadar kamuoyları da sizi unutmayı yeğleyecek kadar kendi sorunlarıyla doludurlar. İçinde yaşadığımız bu boktan dünyanın deliliği öylesine büyük ki, bir yıl sonra sana bir mektup daha yazmak durumunda kalacağımı sanıyorum.

Aydınlık, 7 Haziran 1993

İSLAMİ AŞIRILARLA AMERİKALI FANATİKLER EŞİTTİR

*William Styron**

Salman Rüşdü'nün mahkûmiyetinin 3. yıldönümü yaklaştıkça bir isyan ve güçsüzlük duygusuna kapılıyoruz. Feci şekilde sıkıntıdaki bu adamla daha sıkı bir dayanışma içine girmeye ve bu kararın kaldırılmasına ihtiyaç var.

İyimserlikten umudum yok. Mısır'da olanlara bakın. Yazar A. Hamid, dine saldırı içerdiği ileri sürülen romanı yüzünden olağanüstü bir mahkeme tarafından sekiz yıla mahkûm edildi. Bu durum son derece endişe vericidir; zira Mısır, İslam normlarına göre liberaldir ama yazarlara giderek daha az hoşgörü gösteriliyor. Eğer bu dinci katılık sadece İslam'a özgü olsaydı zaten yeterince endişe verici olurdu. Oysa fanatizm, insan haklarının kalesi sayılan ABD gibi beklenmedik yerlerde de hissediliyor. Vaftizci mezhebinden bir Hıristiyan olan Başkan Carter az daha Rüşdü'ye verilen idam cezasını onaylayacaktı ve felsefi olarak, Humeyni'nin yönelttiği suçlamaya katıldığını belirtmekten kaçınmadı. Anlaşılıyor ki, ister İslam ister Hıristiyan, kitapları söz konusu olunca, katı köktenciler aynı safta birleşiyorlar. Eğer bu hoşgörüsüzlüğe karşı Amerika'nın Müslüman İran'ınki gibi bir Hıristiyan din devleti haline gelmemiş olmasına seviniyorsanız, yukarıdaki örnek bize kaba sofuluğun Amerikan hayatında hâlâ küçümsenmeyecek bir güç olduğunu kanıtlar. Belki Amerika'da bu kaba sofuluk henüz yazarlara yönelmiyor ama, aşırı dincilerin, dünyanın bütün ülkelerinin çözümlediği kürtaj konusunda olduğu gibi, kin yaratan konuları eksik değil. Bunun serbestleştirilmesini engelleyen dini fanatizmdir. Bu gös-

* Amerikalı yazar, 1925 doğumlu

terileri yapanlar Rüşdü'nün kanını isteyenlerden farklı değildir. İslami aşırılarla Amerikalı fanatikler eşittir.

Her grup, temel insan haklarını kaldırma yetkisini istiyor ve hiçbiri şiddetten kaçınmıyor. Hedefine varmak için her grubun başvurduğu, uygar bir toplumda hoş karşılanmayacak şiddet ile ürkütücü ve gözü kör ihtiras gösteriyor ki, bu fanatizmin din adamlarına bağlı bir boyutu var. Sadece Doğu'yu değil, Batı'yı da kapsayacak bir boyut.

Bu yıldönümünde basit bir avunma olacaksa da şunu belirtmeliyim: Yaşayan bir din kurbanı olarak Salman Rüşdü, dünyaya kör sofuluğun tehlikelerini ve terörünü açıklamak açısından verdiği örnekle yararlı olmaktadır.

Aydınlık, 8 Haziran 1993

İSLAMİYET YANDAŞLARININ ÇOĞU BİRER HÜMANİSTTİR

*Paul Theroux**

Yemin ederim ki, önce şaka sanmış, ciddiye almamıştım. İdam fetvasının haberi geldiğinde, birlikte bir cenaze törenindeydik. Daha önce örneği olmayan, hukuki temeli bulunmayan, orta halli bir din adamının saçmalığından ileri gitmeyen bu fetva denilen şey, bana öyle delice, öyle saçma, her çeşit akli ve insani duygudan uzak geldi ki, sana şakayla "Sıra sende Salman" demiştim.

Kitabının, helaların Mekke'ye yönelik olmaması için mimarlık projelerinin ulemaya sunulduğu; takvim ve Muppet Show –içinde domuzlar bulunan– oyuncaklarının polisçe toplatılıp törenle tahrip edildiği; tek başına bir yere gitme hakkı tanınmadığı için kadının (bu resmi gerekçedir) araba kullanmasına izin verilmediği (Suudi Arabistan'da) ve zina yüzünden kafa, hırsızlık için el kesildiği Müslüman ülkelerde rağbet görmeyeceğini düşünüyordum ama, fetvanın etkisiz kalacağını da umuyordum. Londra'daydık ama senin yüzün bembeyaz olmuştu. Çevreni saran gazetecilerden çabucak sıyrıldın ve ortadan hemen kayboldun. Seni bir daha göremedim. İngiliz politikacıları kitabının yasaklanmasını istediler. Dağıtımcılar dağıtmayı reddetti. Kimse eserin reklamını yapmadı.

Okyanusya, Avustralya gibi bu konudan tamamen uzak yerlerde rastladığım Müslümanlardan "Rüşdü kötü adam... Öldürülmeli..." şeklinde laflar işittim. Avustralya'daki yayıncılar bile korku içindeydi. Biri "ailem var" diye çekince sebebini açıkladı.

Salman, bu işte senin yapabileceğin pek az şey var. İlk hamlede

*İngiltere'de yaşayan Amerikalı yazar. 1941 doğumlu.

hükümetler ve devlet başkanları senin lehinde demeçler vermeli. Sonra iş biz okuyucu ve yazarlara düşer. Tabii ki, İran, Suudi Arabistan ya da Pakistan'da ismini anan lanetlenir ve sınır dışı edilir. Ama dünyanın geri kalan kısmında böyle olamaz. Yasayla yönetilen ve Müslüman olmayan her ülke senin için birer güvenlik limanı olmalıdır. Kafasında sana kötülük etmek bulunan Müslümanlar bunu hatırlamalıdır. Özellikle Avrupa ve Amerika'daki Müslüman cemaatlerin başkanları seni savunup fetvayı cinayete teşvik diye yermelidirler. Aksi halde neden bu demokratik ülkelerde yaşıyorlar?

Müslümanlardan böyle bahsetmek uygun olmayabilir. Zira İslamiyet dünyanın en büyük dinlerinden biri ve yandaşlarının çoğu birer hümanisttir. Ama içlerinden fetvanın bir çarpıklık olduğunu anlamayanları ayırmak gerekli, çünkü senin için tehdit oluşturanlar onlar.

Her rastladığım Müslüman'a seni soruyorum. Aldığım yanıtlar sert olmakla birlikte, sormaya devam ediyorum. Güney Afrikalılara Mandela'yı, İsraillilere Filistinlileri sorup gerekli çözümü istemek gibi. Olumsuz yanıt gelince de işin içyüzünü anımsatmaya devam ediyorum. Bunu devlet adamları da Rafsancani'ye yapmalı... Uzun zamanda da olsa başarı gelecektir.

Aydınlık, 9 Haziran 1993

DİNLE DEVLETİN BİRLEŞTİRİLMESİ, MÜMKÜN OLABİLEN EN BASKICI FORMÜLDÜR

*Margaret Atwood**

Aşırılar ve aşırılığı maksatlı olarak kendi iktidarlarını güçlendirmek için kullananlar nedeniyle bir din bütün değerlerini kaybeder mi?

Romandaki bazı kısımlar acaba gerçekten Müslümanları rahatsız eder mi diye düşündüm. Sonra "Hayır!" dedim, bu pasaj bir rüyanın parçası, cehennemlik bir kişinin kafasından geçiyor. Hiçbir okuyucu bunları yazarın gerçek fikirleri olarak alamaz.

Vicdan hesaplaşmasının doğal bir şey olduğu Protestan bir ortamdan geldiğim için ve Hıristiyan geleneğinin birbirine uymazlığı temelinden hareketle olayı değerlendiriyorum. İncil tek bir zamanda, tek bir yerde, tek bir dilde yazılmadığı için tek bir irade, tek bir stil ve girişime bağlı olmamıştır. Çoğulcu bir anlayışa açıktır. Ve Hıristiyanlık'ta İncil'i okumak yüzyıllar boyunca evrime uğramıştır. Bunda her kutsal unsurun karşıt tipi vardır: İsa'nın (Christ) karşısında Deccal (Ante-Christ); Yaşam Ağacı'nın karşısında Ölüm Ağacı gibi.

Karşıt tipler ya da şeytani paraboller, kutsal varlıklarla aynı dış şekli alabilirler. Hıristiyan kültürü bu değişmeye izin verebilir. Bu, ilahi dramın bir parçasıdır; şeytan olmasa ne düşüş, ne de kurtuluş olurdu. Kiliselerdeki boynuzlu, yarasa kanatlı yaratık heykelleri şeytanı temsil ederler. Batı'da edebi eleştiri, İncil yorumlarından doğmuş olduğu cihetle, kitabınızı nasıl okuyup anladığımı açıklayayım. Peygamberin bir insan olarak sunulması onun yanılmaya açık olmasını

* Kanadalı yazar. 1939 doğumlu

izah eder, İsa'nın kendisi de günaha eğilim göstermiştir. Peygamberin eşlerinin isimlerini alan kadınlar ise anti-tiplerdir. Yanlış mı okudum ve anladım? Belki.

Zamanla fark ettim ki kitabınız, sadece bir kültür kökenli yorum hatasının kurbanı değil, kitabın kendisiyle doğrudan ilgisi olmayan sebeplerle bir propaganda aracı yapılmış. Dinle devletin birleştirilmesi, mümkün olabilen en baskıcı formül olabilir. İktidarla her anlaşmazlık derhal Tanrı ile anlaşmazlık diye yorumlanacaktır. Her sorgulama küfür ve her uymayan şeytan olur.

Hıristiyan Batı, kendi çoğulculuğuyla sıkıntılı bir uzlaşmaya varabilmek için 2000 yıl uğraşmıştır. Dini hoşgörüye götüren, iskeletlerle dolu yolda düşmüş olanların sayısı milyonları bulur ve küllerin altında hâlâ ateş vardır. Bütün bu ölülerin bir şeylere yaradığını söylemekten memnun olurum. Yine memnunum ki bundan vicdan özgürlüğü ve dolayısıyla konuşma özgürlüğü kazançlı çıkmıştır. Bazı yerlerde durum böyle. Siz ise hayatınızı tehlikeye atmadan sokağa çıkıp bir parça ekmek alamadığınıza göre durum size yabancı.

Hiç kuşkusuz bir şey gözümüzde ancak bedeli pahalı ise değer kazanır. Buna karşılık bu bedeli unutmaya eğilimimiz vardır. "Vicdan özgürlüğü" kendisi için ölenleri anımsayıncaya kadar aptalca bir şeymiş gibi görünür. Ve hâlâ da ölenler var: Nasıl oluyor da günümüzde bir yerde diktatörlük kurulur kurulmaz yazarlar bu ölenlerin ön sıralarında bulunuyor?

Hayalinin yaratıcılığı savaşında öldürülen meçhul yazar için bir anıt yapabilir miyiz?.. Pek çok var. Umarım artık başkası olmaz.

Aydınlık, 10 Haziran 1993

BU DÜNYANIN KARMAŞIKLIĞINA YUMUŞAKLIKLA KATKIDA BULUNALIM

*Pierre Guyotat**

Ben katolik bir kâfirim ama sizin inancınıza da benimki kadar saygılıyım. Bence saçma, hain ve günah dolu bir fetvanın altında cesaretle yaşıyorsun.

Tanrının gözünden çıkan ışınlar, İngiltere'de ve dünyanın diğer bölgelerinde, ellerinde mitralyöz, bıçak ya da kementle bekleyen katillerin seni görmeleri için üzerinde yoğunlaşıyor. Sakalını ve cübbesini sallayarak ve kendine bakmadan, zina yapanları öldürten zinacı, çocuk katili ihtiyar, kadınları taşlattıran çok karılı hiçbir mahkemeye danışmadan yaşam hakkını kaldırmaya kalkışıyor. Bunun için deli olmak lazım. Dünyanın gözünün içine baka baka İslam'ın da Büyük Şeytan'ın yargısıyla kurban seçmesi delilik değil mi?.. Kendisini Tanrı'nın yerine mi koyuyor?

İmanın, ibadetin yumuşaklığını, evrensel çekicilik gücünü, rahipler ve mollalar ne hale getiriyorlar.

Bizim aramızdaki İncil'i okumaya devam edenler gibi, Kur'an okumaya devam ederek görevini yerine getiren size nasıl yardım edebiliriz, Salman?.. İddiasız bir şekilde olayın içyüzünü yaymaya devam edelim, bu dünyanın karmaşıklığına yumuşaklıkla katkıda bulunalım.

Çeşitli ulusların Müslüman kökenli yazarları! Toplanın ve olabildiğince şeytani bir büyük kitap hazırlayın... Biz Batılılar ise size yayın alanını hazır edeceğiz.

Aydınlık, 11 Haziran 1993

* Fransız yazar, 1940 doğumlu

FETVANIN VERDİĞİ ASIL DERS

*Fred Halliday**

Şeytan Ayetleri, ilk defa Salman Rüşdü tarafından uydurulmuş bir öykü olmadığı gibi, İslam tarihinde oldukça eski bir geçmişe sahiptir. Buna kanıt olarak İslam bilgini Al-Tabari'nin eserleri gösterilebilir. Salman Rüşdü, James Joyce'a İrlanda'da Katoliklerin ve milliyetçilerin yaptığı gibi Tanrı'yı yermekle suçlanıyor.

Halbuki, Hz. Muhammed, İsa peygamber gibi tanrısal bir özellik taşımadığı için, yazarın O'nun hakkında yazdıkları ne Batı anlayışında dine küfür olarak agılanmalı, ne de İslam anlayışında Tanrı'yı yeriyor diye kabul edilmeli.

İran'ın Rüşdü hakkındaki fetvayı kaldırmaması için dini hiçbir engel yoktur. Asıl mesele politik çıkarlardır. İran, nasıl ki İsrail ve ABD ile diplomatik ilişkileri tekrar kurmayı reddederek politik olarak daha kârlı çıkacağını düşünüyorsa, şu gün için fetvayı kaldırmamayı da politika gereği görüyor. İran'ın beş yıl boyunca savaştığı düşmanı Irak'la 5 yıl önce barış masasına oturduğunu hatırlarsak, ileride çıkarlar dengesinde meydana gelecek değişiklikler sonucunda İran'ın fetvayı kaldırması şaşırtıcı olmayacaktır.

Humeyni'nin Politik Kaygıları

Humeyni'nin ve Güney Asya'daki diğer birkaç liderin Rüşdü'ye saldırılarının dinsel bir temeli olmadığı gibi tamemen politik kaygıların ürünüdür.

*Fred Halliday *New Statesman and Society* dergisinde yayımlanan makalesi.

Humeyni politik konumunu güçlendircek bir din yorumunun İslam dünyasına hakim olmasını istiyordu. Fetva, bu yoldaki girişimlerinin bir parçasıdır. Ayetullah Humeyni'nin hakkıda ölüm kararı verdiği tek insan Rüşdü değildir. Humeyni on binlerce insanı sırf rejim karşıtı olduğu için öldürtmüştür. On binlerce Hizbullah militanının Tahran sokaklarını "Liberalizme ölüm" sesleriyle çınlattığına tanık olmuştum. Humeyni rejimi tarafından öldürülen ve tanıdığım insanlardan Sait Sultanpur, Şah zamanında hapis yatmış Marksist bir oyun yazarıydı. İngiltere'ye kaçmayı başaran Sultanpur, devrim olduktan sonra ülkesine dönmüş fakat Humeyni'nin muhafızları tarafından düğün gecesi öldürülmüştü.

Şah döneminde 8 yıl hapis yatan Filistin Direnişi taraftarı sosyalist Shokrallah Paknejad ile İran'ın Kürt bölgesindeki laiklik hareketinin başı Abdul-Rahman Qassemlu, Humeyni tarafından öldürülen insanlardan diğer ikisi.

Bu insanlar, İran'ın karşıt görüştekileri susturarak, kendi İslam yorumunu tüm İslam dünyasına hakim kılma çabasının farkında olan insanlardı. Son birkaç yıl içinde gerek İran içersinde, gerekse dışında birçok yazar ve düşünür tutucu rejime karşı mücadeleyi yaşamlarıyla ödedi. 1946 yılında suikast sonucu ölen laik milliyetçi lider Ahmad Kasravi'den sonra, çok yakın bir zamanda, 1992 yılının Ocak ayında Mısırlı laik yazar Foraj Foda, 1993 yılının Ocak ayında ise Türk yazar-gazeteci Uğur Mumcu arabasına bomba konarak öldürüldü.

Fetvanın hemen kaldırılması için hiçbir dini engel olmadığı gibi kaldırılmasını gerektiren üç güçlü dayanak sunabiliyoruz. Bu dayanaklardan birincisi, Şiilik'teki hukuk sisteminde, fetvayı ilan eden kişi öldüğünde feta hükmünü kaybeder, der; ikincisi, birçok İslam yasası , fetvanın sadece İslam dünyasında geçerli olduğunu kabul eder. Üçüncü dayanak ise, Humeyni'nin ölmeden çok kısa süre önce, devletin gelişmesi ve çıkarları uğruna dinin en temel yaptırımlarının bile göz ardı edilebilmesini sağlayacak dini mekanizmayı önerdiği biliniyor. Bu da İran'ın fetvayı kaldırması için dini bir engel olmadığını bir kez daha kanıtlıyor.

Hiçbir Müslüman Yazar Rüşdü'yü Suçlamadı

Köktenci İslamcılar tarafından yönetilen bir ülkenin yazarı bana, "Salman Rüşdü'yü savunmalısınız. Çünkü O'nu savunarak bizleri de savunmuş olursunuz" dedi.

Herkesin de gördüğü gibi, Rüşdü hakında fetva verildikten sonra geçen dört yıl boyunca hiçbir Müslüman ülkeden özellikle de Ortadoğu ülkelerinden tek bir yazar Rüşdü'yü suçlamamıştır. Mısırlı yazar Naguip Mahfouz, "Bildiğim kadarıyla bu ülkede, Rüşdü'nün ölümünü arzulayan hiçkimse yok. Rüşdü'nün yazdıklarına karşı çıkanlar, kendisinin de yaptığı gibi silah olarak yazı ve tartışmayı seçebilirler" demişti.

İran'da büyük bir üne sahip olan Rüşdü'nün "Geceyarısı Çocukları" adlı romanın Farsça tercümesi hâlâ en çok satan kitaplar arasında yer alıyor. Rüştü hakkındaki ölüm fetvası açıklandıktan sonra, sürgündeki radyolar bu romanın özellikle de Humeyni'yle ilgili bölümlerini yayınlamaya başlamıştı. Yeni bir radyo istasyonu "Şeytan Ayetleri'nin Sesi" adı altında yayına başladı.

Salman Rüşdü'yü destekleyen Filistinli yazar Edward Said, şunları söylüyor: "Şeytan Ayetleri, edebiyatın şaşırtıcı ve muazzam yaratıcı örneklerinden biridir. Salman Rüşdü hâlâ, göçmenlerin, siyahların ve Filistinlilerin haklarını emperyalizme, ırkçılığa ve yasaklara karşı savunan bir yazar ve entelektüel olarak ayrıcalıklı yerini koruyor. Rüşdü, gerektiğinde bu konuda aktif bir politik tavır almaya her an hazır olduuğunu açıklamıştır."

Laçka edebiyatçılar ve kin dolu insanlar, Rüşdü karşıtı eleştirilerini, saldırılarını fetvanın dördüncü yılını doldurduğu şu günlerde hâlâ devam ettiriyorlar. Öte yandan Suriyeli yazar Sadiq al-Azm ve Filistinli yazar Edward Said gibi Salman Rüşdü'yü destekleyen yazarlardaki sağduyuyu karşılaştırınca, Rüşdü'ye saldırıda bulunan İngiliz, ABD'li bir grup kara cahil gevezenin nedenli kendi kişisel ve dini saplantılarında boğulduğunu görmek mümkün olacaktır.

Aydınlık, 15 Haziran 1993

IV

ŞEYTAN AYETLERİ ROMANI ÜZERİNE

LAİKLİK, SINIF MÜCADELESİNİN BİR CEPHESİDİR

Doğu Perinçek

Şeytan Âyetleri Tartışması, ülkemizde adını hemen herkesin duyduğu, fakat içeriğini neredeyse kimsenin bilmediği bir konuya aydınlık getirdi.

Yayına dört cepheden tepki geldi.

Birincisi: Dinci güçler ve devlet örgütü içindeki mevzilerinden.

İkincisi: Emekçi halkın özgürleşmesini önlemek için dinciliği pompalayan büyük sermaye kesimlerinden.

Üçüncüsü: Aydınlanma mücadelesini burjuvaziye armağan eden ve "Sivil Toplumcu"laşan bazı sol çevrelerden.

Dördüncüsü: Bir yandan Kürt ağaları ve şeyhleriyle, öte yandan Ortadoğu İslamcı güçleriyle ittifakı, Türkiye emekçileri ve Ortadoğu'nun demokratik güçleriyle ittifakın önüne çıkaran Kürt hareketinden.

Laiklik Emekçi Halkın Sorunu

Dinci güçler, Ortaçağ'dan bugüne kalan sınıfsal çıkarları ve emperyalist sistemi savunuyor.

Büyük burjuvazi, bütün dünyada olduğu gibi toplum içinde dinci ideolojiyi güçlendirmek zorunda. Emekçilerin ürettiği zenginliklere elkoyarken, üretenlere de yaşayacakları kadar bir ücret yanında çektikleri acıları dindirecek bir ağrıkesici vermeleri gerekiyor. Din, toplumu düzene bağlayan en yaygın ve köklü ideoloji.

Asıl tehlikeli olan, demokrasi güçleri arasında laikliği "önemsiz" gören, hatta bir "tuzak" olarak niteleyen tavırların gelişmesidir.

Bu düzlemde çeşitli görüşlerle karşılaşıyoruz. En önemlisi, la-

ikliğin burjuvazinin tüketim modeliyle özdeşleştirilmesi ve sermaye sınıfının bir sorunu olarak gösterilmesidir. Oysa laiklik, emekçi halkın sorunudur. Laiklik, alkol almak veya mayo giyinmek değildir.

Siyasal açıdan bakarsak, laiklik halkın iktidar mücadelesinin karşısına çekilen ideolojik barikatları yıkma mücadelesidir.

Toplumsal açıdan laiklik, Ortaçağ'ın hakim sınıflarına, yani feodallere karşı sınıf mücadelesidir.

Felsefe düzleminde laiklik, halkın aydınlanmasıdır; evren, dünya, insan ve bilgi nedir sorularını olgulara dayanarak yanıtlamasıdır; gerçeğe yaklaşmayı öğrenmesidir.

Bilim ve teknoloji düzleminde laiklik; araştırma, deney ve üretim faaliyetinin, büyücülük kalıntılarından ve inançlarından temizlenmesi, bilginin biricik kaynağı olan hayatın kendisinden çıkarılmasıdır.

İktidar Mücadelesinin Gereği

Sözcük kökenini incelediğimiz zaman da, laikliğin hâkim sınıflara değil, halka ait olduğunu görürüz. *Laikos,* Yunanca'da "halkın" ya da "halka ait" anlamına geliyor; yönetilen emekçi halkı ruhban sınıfından ayırmak için kullanılıyor.

Özet olarak laiklik, Ortaçağ'da sınıf mücadelesinin ideolojik cephesinden başka bir şey değildir. Kralın otoritesi, Tanrı iradesine dayandırıldığı için mutlaktı; parçalanamaz, paylaşılamaz, sınırlanamaz ve dokunulamazdı. Dünya dönmüyor, değişmiyor, olduğu gibi yerinde duruyordu. Halk ve o zaman halkın parçası olan burjuvazi, feodal saltanattan kurtulmak istediği zaman Tanrıyla karşılaştı; dünyayı öğrenmek, değiştirmek ve özgürleşmek istediği zaman da Tanrıyla karşılaştı. İnsan,Tanrıya ne kadar çok verirse, o kadar kaybediyordu. Dinleri hayatın dışına sürme ihtiyacı, sınıf mücadelesinin pratiğinde doğdu.

Türkiye tarihinde de böyle olmuştur. Laiklik, "Tanrının yeryüzündeki gölgesi" olan Osmanlı sultanlarının iktidarını sınırlama ve yıkma mücadelesinde ortaya çıktı. Kemalist devrim, yıktığı sultanlık ve halifeliğin ideolojik dayanaklarını çökertmek için laiklik mü-

cadelesi verdi. Ne var ki, bu hesaplaşmayı başardıktan ve kendi iktidarını pekiştirdikten sonra cephesini halka döndü. Artık dini ideoloji, halkı yeni düzene bağlamak için, Atatürkçü burjuvazinin aleti oldu. Hakim sınıflar, emperyalizmle işbirliğini yoğunlaştırdıkları ve emekçiler üzerindeki diktalarını koyulaştırdıkları süreç içinde, laikliğin kazanımlarından da vazgeçtiler. 12 Eylül generaller rejiminin uygulamalarının nerelere vardığı biliniyor.

Dincilik ülkemizde, "Sivil Toplumcu"ların iddia ettikleri gibi, toplumdan gelmiyor ve "sivil toplumun" ideolojisi değildir. Dinciliği, demokratik süreçlerin önünü kesmek ve ABD'nin "Yeşil Kuşak" projesinin gereğini yapmak için devlet, yukardan aşağı pompaladı. Bugün de ABD'nin Türkiye'ye biçtiği ideolojik-kültürel elbise "Ilımlı İslam"dır.

Türkiye'nin Aştığı Eşik

Bu durumda laiklik mücadelesi emperyalizme, hakim sınıflara ve devletlerine karşı mücadelenin bir parçasıdır. Laikliğin devrimcileri halktan kopardığını söyleyenler, aslında sınıf mücadelesinin ideolojik cephesinde havlu atmış oluyorlar.

Laiklik, Türkiye halkına hem iktidarı alabilmek için gereklidir, hem de emekçinin yönettiği demokratik bir toplum kurabilmek için. Devrim, yalnız düzeni yıkmak açısından değil, yeni toplumu kuracak ezilen sınıfın kendisinin değişmesi açısından da en büyük ihtiyaçtır. Ancak laikleşen bir toplum, bir emekçi cumhuriyeti inşa edebilir. İdeolojik ve kültürel alanda Ortaçağ'ın prangalarından kurtulma sürecine girmeyen bir toplum, eski düzeni yeniden üretmekten başka bir şey yapamaz.

Laiklik, bir başka önemli nedenle de, demokratik devrimin başarıya ulaşması için zorunludur. Türkiye'de hem Sünni hem de Alevi halk var. Türk olsun, Kürt olsun her iki kesim mezheplere bölünmüştür. Devrimci mücadele halkı birleştirebilmek için laiklik bayrağını yükseltmek zorundadır. Örneğin PKK, bir Sünni-Kürt devleti

projesine yöneldiği için, halkı yalnız milliyetler düzleminde değil, mezhepler düzleminde de bölüyor ve kendi sınırlarını çiziyor.

Halk hareketleri Ortaçağ'da kendilerini ister istemez dinsel ideolojik biçimler altında dile getirebiliyorlardı. Bugün Ortadoğu'nun birçok ülkesinde baskı ve sömürüye karşı dinsel temalarla yürütülen mücadeleler, o dönemin kalıntısıdır. Ne var ki, Türkiye bu eşiği 20. yüzyılın başında Kemalist devrimle aştı. Birbiri peşi sıra laik ve materyalist kuşaklar yetişti. Özellikle 1960'lardan başlayarak sosyalist hareket, geniş yığınların aydınlanmasına çok önemli katkılarda bulundu. Bu durumda, Türkiye'de dinci akımların anti-emperyalist bir harekete önderlik etme eğilimi de yoktur, şansı da. Türkiye'de tarihsel gelişme, dinci akımlara bir tek işlev bırakmıştır: Halk hareketinin bastırılmasında kullanılmak.

Bu nedenlerle, "Laiklik bizi halktan koparıyor" diyenler, aslında "Laiklik bizi devletten ve düzenden koparıyor" görüşünü dile getiriyorlar. Sınıf mücadelesini ekonomik boyutlar içine hapsediyorlar; iktidar mücadelesine ve ideolojik mücadeleye yan çizmiş oluyorlar.

Bunlarla birlikte, bazı İslamcı gruplar emperyalizme karşı nerede ve ne zaman tavır alsalar, orada ve o zaman aynı saftayız demektir. Ama politik düzlemdeki bu birliktelik, ideolojik mücadelenin tatil edilmesini gerektirmez. İnanan halk ise, bizim halkımızdır. Düşünceleri nedeniyle bunca baskılara uğramış olan Bilimsel Sosyalistler, hiçbir insanı düşünce veya inançları yüzünden incitmezler. Sosyalist bir toplumda, herkes inanç ve ibadetinde özgür olacaktır.

Özgürlüğün İçeriğini Kim Belirleyecek?

Salman Rüşdü, kuşkusuz emekçi halkın safında değil, felsefi planda materyalist de değil. Tövbe etmesi onun hem yüzeyselliğini, hem tutarsızlığını yansıtmıştır.

Sorun, Salman Rüşdü sorunu değildir. Bugün Türkiye'de saflaşmayı belirleyen de, Salman Rüşdü'ye karşı tavır değildir. Yobazlığı, Salman Rüşdü veya *Aydınlık*'ın yayını yaratmadı.

Aydınlık, Salman Rüşdü tartışmasıyla bir iltihabı patlatmıştır. Ülkemizde emperyalizmden kuvvet alarak gittikçe cüretlenen yobazlık, özgürlüklerin sınırını da belirlemek istiyor. Tartışılabilecek konular için, yobaz terörcülerden izin almak gerekiyor. *Aydınlık,* yayınıyla izinli "özgürlük" anlayışına ve yobazlığın bir izin makamı haline gelmesine esaslı bir darbe indirdi ve konuyu toplumun önüne getirdi.

Dikkat ediniz, yobaz güçler, aydınlanmasını engellemek istedikleri her konuya "dinimize hakaret ediliyor" gerekçesiyle yasak koyuyorlar. Oysa *Aydınlık*'ın yayınında hiçbir aşağılama yoktu. Öte yandan araştırma ve ifade özgürlüğü, yasak kabul edemez. Her boyun eğiş, yasağın sınırını genişletecektir. Özgürlüklerin içeriğini, özgürlük düşmanları değil, özgürlüğe ihtiyacı olan halk belirleyecektir.

Aydınlık, işte bu özgürlük iradesini ortaya koyarak yobaz güçlere meydan okumuştur. Bu meydan okuma bir macera değildir, gücünü Türkiye'nin yüz yıllık özgürlük ve aydınlanma birikiminden almaktadır.

Hıristiyanlık ve İslam, Museviliğin devamıdır. Bu Ortadoğu kökenli dinlerin ideolojik-kültürel zeminleri ortaktır. Bu nedenle aralarındaki tartışma, emekçi halk ve ezilen dünya açısından anlamlı değil. Emperyalist Batı'nın Doğu'da İslam'a dayanması öğreticidir. Saflaşma, dinler arasında değil; emperyalizm ile ezilenler arasında. Hintli, Çinli, Latin Amerikalı, Avrupalı ve Ortadoğulu ezilenleri ve emekçileri ancak laik ve demokratik değerler birleştirebilir.

Salman Rüşdü Ve Turan Dursun

Salman Rüşdü'nün en önemli özelliği Batıcılığıdır. İdeolojik-kültürel yönden Batı'nın Ortaçağ'a karşı laiklik mirasından besleniyor, ama aynı zamanda politik planda Batı emperyalizminin ezilen dünyayı hizada tutma çabasına da hizmet etmiyor değil. Onun eller üzerine çıkarılmasının nedeni de budur.

Oysa burjuvazi, İslam'ı çok iyi bilen bir araştırmacı olan Turan Dursun'un adını bile anmıyor. Türkiye'nin son 15 yılda en çok okunan yazarı olan Turan Dursun'un kitapları üzerine, dünya bir yana,

Türkiye basınında tek bir tanıtma yazısı bile yayımlanmamıştır (*Cumhuriyet* Gazetesi dahil).

Çünkü Turan Dursun, Batı burjuvazisinin çizdiği çerçevenin dışındadır; Kenan Evren'in ağzından "din, birleştirici ve gereklidir" diyen Türkiye burjuvazisinin çizdiği sınırın da dışındadır. Özetle Turan Dursun'a "Yeni Dünya Düzeni" içinde bir yer yoktur, hele hele spot lambalarıyla parlatılacak bir yer hiç yoktur.

Kaynak Yayınları'nı basarak Turan Dursun'un kitaplarını Vilayet'in önüne yığıp yakan yobaz terörcüler, aslında toplumumuza bir mesaj vermiş bulunuyorlar. Türkiye halkı, binlerce yıllık kökü olan dinlerin ortaya çıkışlarını, toplumsal rollerini öğrenmek zorundadır.

Kaynak Yayınları'nı basanların polis şefleriyle işbirliği yaptıklarını biliyoruz. Kanıtları da yakında ortaya konacaktır. Bu da hiç şaşırtıcı değil. Çünkü Turan Dursun'un katledilmesinde de polis parmağı vardır. Cinayetten sonra "Kur'an Ansiklopedisi"nin "M" harfinden sonraki bölümlerini ve "Kutsal Kitapların Kaynakları" adlı beş ciltlik eserini Turan Dursun'un evinden torbalara doldurup götüren ve bugüne kadar da vermeyen polistir. Bu eserler, Türkiye halkından kaçırılmıştır. Onları geri almak, içinde öğrenme merakı olan her yurttaşın ve aydınlanma ihtiyacı olan bütün halkın sorunudur.

Aydınlık, 16 Haziran 1993

Şeytan Ayetleri Tartışması

Dünyada büyük yankılar uyandıran Rüşdü'nün kitabı hakkında bilgi sahibi olmak herkesin hakkıdır.
Yasaklar ve ölüm fetvaları düşünce ortamımızı kısırlaştırıyor, milyonların bilgisizliğin karanlığında tutulmasına hizmet ediyor.
İnsanlar bilgi sahibi olmadıkları konularda tavır geliştiremezler.
Yayınevimiz, inançların ve dünya görüşlerinin şiddetle bastırılmasına karşıdır.
Onların saygısız ve incitici tavırlarla aşağılanmasını da onaylamaz.
Materyalizmle dinsel inanç sistemleri arasındaki tartışmaları ideolojik düzlemde çözülmesi gereken sorunlar olarak görüyoruz.
Türkiye halkı, binlerce yıllık kökeni olan dinlerin ortaya çıkışını, toplumsal rollerini bilmek zorundadır.
Aydınlanma ihtiyacı olan herkesin bu konuda ortaya atılan tezleri öğrenme hakkı vardır.
Özgürlüğün içeriğini yobaz terörcüler değil, Türkiye halkının ihtiyaçları belirleyecektir.

Bu kitabın düşünce hayatımıza sağlıklı bir boyut kazandıracağını umuyoruz.

975-343-064-7

55000